

TAAL WERKT, OOK ONGEMERKT

**EEN KRITISCHE DISCOURSANALYSE VAN POLITIEK
TAALGEBRUIK IN TOESPRAKEN VAN LINKSE EN RECHTSE
VLAAMSE PARTIJVOORZITTERS**

Aantal woorden: 26.654

Marie-Laure Van Cleemput

Studentennummer: 02007824

Promotor: Prof. dr. Ulrike Vogl

Co-promotor: Prof. dr. Koen De Temmerman

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de Taal- en Letterkunde

Academiejaar: 2023 – 2024

“In order to get the politics right,
you have to get the linguistics right”

- George Lakoff

“Our civilization is decadent, and our language
– so the argument runs – must inevitably
share in the general collapse”

- George Orwell

Dankwoord

Een bijzondere blijk van waardering gaat uit naar mijn promotor, prof. dr. Ulrike Vogl. Bedankt om me bij te staan tijdens het masterproefproces en om mijn discoursanalytische blik te verruimen. Uw enthousiasme voor dit thema versterkte mijn interesse in het discours binnen het Vlaamse politieke landschap, waarbij ook de feedbackmomenten en uw geduld me een houvast boden. Daarnaast wens ik dankbaarheid uit te spreken voor mijn co-promotor prof. dr. Koen De Temmerman. Bedankt om me een inkijk te bieden in de wereld van de retorica en beeldspraak, met telkens constructieve feedback en verhelderende inzichten voor ogen. Jullie kennis en ervaring is als professoren een bewonderenswaardig gegeven.

Daarbij bedank ik graag mijn ouders, die me dankzij hun herhaaldelijke “Hoeveel woordjes heb je al geschreven?” en “Nu moet je écht ontspannen Marieke” zorgden voor structuur en moed tijdens mijn masterjaar Taal- en Letterkunde. Zonder jullie oppeppende woorden, lachbuien en het warme nest zou ik het nooit zo ver geschopt hebben. Dankjewel voor de vrijheid en kansen die jullie me geven.

Verder verdienen ook Lerne, Marie en Julie mijn grote dank. Samen doorkruisen we al sinds het eerste bachelorjaar de wilde zee die Taal- en Letterkunde heet. Van samenvattingen maken tot proberen te koken en sip zijn na een examen: het was een eer en genoeg om het met jullie te beleven. Jullie hielden me gevoed, gehydrateerd en bovenal: gelukkig. Bedankt om elkaars steun en toeverlaat te zijn, van het verre Ninove tot de dolkomische Kempen en het mooie Lokeren.

Tot slot bedank ik graag mijn vrienden, die altijd klaar staan voor een lach en een traan. Julie, om mijn masterproef na te lezen. Mijn zus, om altijd voor mij klaar te staan. En mijn kat, want laten we eerlijk zijn: huisdieren kunnen ons als geen ander woordeloos steunen.

Inhoudsopgave

Lijst van afkortingen	10
1. Inleiding	11
2. Theoretisch kader	14
2.1. <i>Inleiding tot de retorica</i>	14
2.1.1. <i>Ars Rhetorica</i> van Aristoteles	14
2.1.2. <i>Phobos</i> bij Martha Nussbaum.....	16
2.1.3. Retorica volgens Michel Foucault	17
2.1.4. Veelvoorkomende stijlfiguren	18
2.2. <i>De politieke links-rechtsbreuklijn</i>	20
2.2.1. Ideologie van de uitersten	20
2.2.2. Een verdeeld België	23
2.2.3. Het politieke landschap in Vlaanderen	25
2.3. <i>Politiek taalgebruik</i>	28
2.3.1. <i>Framing</i>	29
2.4. <i>Liberaal en conservatief taalgebruik: een hypothese</i>	30
3. Methodologie	32
3.1. <i>Kritische discoursanalyse</i>	32
3.1.1. Wat is een discours?.....	32
3.1.2. Wat is kritisch?	33
3.1.3. Critical Discourse Analysis (CDA)	33
3.1.4. Discourse-Historical Approach (DHA)	35
3.2. <i>Dataverzameling</i>	37
3.2.1. Wie?	37
3.2.2. Wat?	38
3.2.3. Wanneer?	38

3.3.	<i>Datacleaning en -annotatie</i>	40
4.	Analyse	41
4.1.	<i>Macroanalyse</i>	41
4.2.	<i>Microanalyse</i>	50
4.2.1.	Een sterke “wij”	50
4.2.1.1.	<i>Apostrofe</i>	50
4.2.1.2.	<i>Perspectivering</i>	52
4.2.1.3.	<i>Identiteitsvorming</i>	53
4.2.1.4.	<i>Epitheton</i>	58
4.2.2.	Een negatieve “zij”	59
4.2.2.1.	<i>Antithese</i>	59
4.2.2.2.	<i>Perifrase</i>	61
4.2.2.3.	<i>Metaforen</i>	62
4.2.3.	Erudiet versus simplistisch taalgebruik	67
4.2.3.1.	<i>Vreemdetalengebruik</i>	68
4.2.3.2.	<i>Intertekstualiteit</i>	70
4.2.3.3.	<i>Hyperbolen</i>	75
4.2.3.4.	<i>Theatraal taalgebruik</i>	76
4.2.4.	De macht van het getal.....	78
4.2.4.1.	<i>Macht van de eigen partij</i>	78
4.2.4.2.	<i>Macht van de problematieken</i>	81
4.2.4.3.	<i>Macht van de tijd</i>	83
4.2.5.	Hoe vormen zij heden, verleden en toekomst?	84
4.2.5.1.	<i>Verleden</i>	84
4.2.5.2.	<i>Heden</i>	87
4.2.5.3.	<i>Zelfzekerheid over de toekomst</i>	92
4.2.5.4.	<i>De toekomst als een doemscenario</i>	95
4.2.5.5.	<i>De tijd dringt: nadruk op urgentie</i>	97
5.	Discussie	98

6. Conclusie	104
Bibliografie	109
Bijlagen	121
<i>Bijlage 1: Transcriptieprotocol</i>	<i>121</i>
<i>Bijlage 2: PVDA – Nieuwjaarstoespraak Raoul Hedebouw – 15/01/2023</i>	<i>123</i>
<i>Bijlage 3: PVDA – 1 mei-toespraak Raoul Hedebouw – 01/05/2024</i>	<i>134</i>
<i>Bijlage 4: Vooruit - 1 mei-toespraak Conner Rousseau – 01/05/2023</i>	<i>145</i>
<i>Bijlage 5: Vooruit – Nieuwjaarstoespraak Melissa Depraetere – 21/01/2024</i>	<i>154</i>
<i>Bijlage 6: N-VA – Nieuwjaarstoespraak Bart De Wever – 15/01/2023</i>	<i>162</i>
<i>Bijlage 7: N-VA – Nieuwjaarstoespraak Bart De Wever – 13/01/2024</i>	<i>173</i>
<i>Bijlage 8: Vlaams Belang – 1 mei-toespraak Tom Van Grieken – 01/05/2023</i>	<i>183</i>
<i>Bijlage 9: Vlaams Belang – 1 mei-toespraak Tom Van Grieken – 01/05/2024</i>	<i>193</i>

Woord aantal: 26.654¹

¹ Het woordenaantal werd berekend met uitzondering van titelpagina, dankwoord, inhoudstafel, afkortingenlijst, citaten, tabellen, figuren, bibliografie, voetnoten en bijlagen.

Lijst van afkortingen

BSP	Belgische Socialistische Partij
BWP	Belgische Werkliedenpartij
CD&V	Christen-Democratisch & Vlaams
CDA	Critical Discourse Analysis
CDH	Centre démocrate humaniste
CDS	Critical Discourse Studies
DHA	Discourse-Historical Approach
MR	Mouvement Réformateur
N-VA	Nieuw-Vlaamse Alliantie
N-VA 2023	N-VA speech van Bart De Wever op 15/01/2023
N-VA 2024	N-VA speech van Bart De Wever op 13/01/2024
PVDA 2023	Partij van de Arbeid speech van Raoul Hedebouw op 15/01/2023
PVDA 2024	Partij van de Arbeid speech van Raoul Hedebouw op 01/05/2024
VB 2023	Vlaams Belang speech van Tom Van Grieken op 01/05/2023
VB 2024	Vlaams Belang speech van Tom Van Grieken op 01/05/2024
VN	Verenigde Naties
Vooruit 2023	Vooruit speech van Conner Rousseau op 01/05/2023
Vooruit 2024	Vooruit speech Melissa Depraetere op 21/01/2024

1. Inleiding

We moeten eerlijk zijn: het zijn altijd die bruin mannen. Van mij moogt ge die veel harder aanpakken. Ge moet veel meer uw matrak gebruiken. Ik kan dat bruin gespuis niet allemaal buitenzetten. [...] Echt waar, die Roma, gewoon op slaan. Daar kunde geen fucking kloten mee doen hé, met die gasten (Coosemans, Huyberechts en Varewyck 2023).

Zo uitte Conner Rousseau, voormalig voorzitter van de socialistische partij Vooruit, zich over immigranten in een dronken conversatie met enkele politieagenten. Verderop in het gesprek wordt de toon seksistisch tegenover vrouwen en beledigt hij een voorbijganger met de woorden “Gebruik jullie matrak om die lelijke dikzak op zijn bakkes te slaan” (Coosemans, Huyberechts en Varewyck 2023). De politieagenten in kwestie noteerden de uitspraken van de partijvoorzitter en stelden een proces-verbaal op. Nadat *Het Nieuwsblad* de letterlijke woorden uit dat verslag naar buiten bracht, startte het parket een onderzoek (Grommen 2023). Een bemiddelingsprocedure was daarvan het resultaat, wat Conner Rousseau verplichtte de Dossinkazerne te bezoeken en sessies te volgen bij een therapeut (Grommen 2023). Rousseaus zogenaamde *zattemansklap* zorgde op die manier voor heel wat ophef in de Belgische politiek, wat het ontslag van de befaamde partijvoorzitter als onvermijdelijk gevolg had. Hoewel Conners uitspraken verkondigd werden in een dronken privésfeer in café 't Hemelrijk in Sint-Niklaas, doen ze vragen rijzen over eventuele richtlijnen en morele grenzen voor het taalgebruik van politici. Taal heeft namelijk de ontzaglijke kracht om heel wat macht, ideeën en emoties over te brengen van politicus tot kiezer.

De platvloerse uitingen van de voormalige Vooruit-voorzitter zouden gevolgen kunnen hebben voor de socialistische partij, aangezien ze slechts tien maanden voor de Belgische federale verkiezingen in juni 2024 Vooruit in een bijzonder slecht daglicht plaatsen. De verkiezingscampagne loopt namelijk op volle toeren in het najaar van 2023: kieslijsten worden bekendgemaakt, campagnefilmpjes worden gepubliceerd op sociale media en de verkiezingsborden omtrent Nieuwjaar verschijnen weer in het straatbeeld. België is immers een land met rivaliserende politieke extremen dat al vele staatkundige debacles kende, met de moeilijke regeringsformatie in 2010-2011² als een vermaard dieptepunt. De breuklijn tussen links en rechts was een van de vele aanleidingen voor die lastige formatie: de links-rechts scheiding is in de Belgische politiek duidelijk aanwezig. Voornamelijk bij thema's als armoede, LGBTQIA+-rechten en migratie tonen zich grote ideologische verschillen (Devos 2020: 103). Zo is er ook een duidelijk verschil bij de stemtrant tussen Vlaanderen en Wallonië. Vlamingen stemmen vaker voor extreemlinkse of extreemrechtse

² De befaamde *Regering Di Rupo* had 541 dagen nodig om zich te vormen, waardoor België ongeveer anderhalf jaar zonder regering verkeerde (Santens 2018). Informateurs, preformateurs en bemiddelaars passeerden de revue om de regering in lopende zaken Leterme-II te vervangen (Santens 2018). Ideologische verschillen bemoeilijkten het coalitieproces.

partijen, waardoor de liberaal-centristische partijen kiezers verliezen. In Wallonië wordt dan weer door het merendeel socialistisch en liberaal gestemd. 9 juni 2024 zal dus een belangrijke dag worden voor het Belgische kiespubliek om het politieke orgaan opnieuw vorm te geven.

Met de komende Belgische nationale verkiezingen is het daarom interessant om te analyseren hoe zowel (extreem)rechtse als (extreem)linkse politici hun partij-imago schetsen en toespraken gebruiken om hun partij naar de overwinning te stuwten. Een aanzienlijk deel van de burgers – voornamelijk de zwevende kiezers – houdt tijdens deze periode de publieke verklaringen en de strijdpunten immers nauwlettend in de gaten (Devos 2020: 310). Openbare blunders van belangrijke politieke figuren kunnen op die manier heel wat negatieve reclame zijn voor een partij. Zo stijgen politieke speeches, debatten en televisieverschijningen vanzelfsprekend in waarde tijdens de verkiezingscampagne. Politici halen alles uit de kast om via veelbelovende leuzen en scherpe debatten het kiespubliek te overtuigen van hun ideologische standpunten. Retorica en andere taalkundige strategieën zijn in diezelfde lijn een geschikte manier om de kiezer te overtuigen. Het uitgangspunt van de redekunst is volgens Aristoteles immers om “aan te geven wat in een bepaalde context aannemelijk is” (Huys 2009: 10). Naast welsprekendheid is voornamelijk overtuigingskracht een belangrijk onderdeel van retoriek, alsook de basis van de politiek. Politieke figuren kunnen daarvoor heel ver gaan in hun grootse uitspraken, wat aangetoond wordt door onderstaand citaat van Vlaams Belang-voorzitter Tom Van Grieken.

Vlaanderen is een land van kathedralen en belforten, niet van moskeeën en minaretten. De Vlaamse identiteit is verbonden met de democratie en de islam botst met ons idee van een democratie. [...] Ik ga niet zo stout zijn en zeggen dat een moslim nooit een Vlaming kan zijn, dat moet elk voor zich uitmaken. Maar volgens mij is de islam niet compatibel met onze Vlaamse identiteit (Van De Velden & D’Hoore 2021).

Politiek taalgebruik en de kritische discoursanalyse zijn grote onderzoeksvelden met heel wat belang binnen de nationale en internationale taalkunde. Onderstaande masterproef zoekt aansluiting bij die onderzoeklijnen. Zoals vermeld domineren voornamelijk de ideologische tegengestelden binnen de Vlaamse politiek; de Grote Peiling van *Het Laatste Nieuws* toonde in september 2023 aan dat de Vlaamse kiezer N-VA, Vlaams Belang en Vooruit als grote winnaars wenst in 2024 (Mees 2023). Des te interessanter zal dus zijn hoe die (extreem)linkse en (extreem)rechtse partijen taal en retoriek gebruiken als een manier om het kiespubliek voor zich te winnen. Taal kan immers via verschillende kanalen invloed uitoefenen. Denk bijvoorbeeld aan sociale media, krantenkoppen of toespraken. Deze masterproef zal zich toespitsen op het taalgebruik in toespraken, aangezien politici daar op een doordachte manier inspelen op het publiek en de voorbereide teksten er doorgaans van hoge taalkundige en retorische kwaliteit zijn.

De onderzoeksvraag van de masterproef is de volgende: ‘Wat zijn de gelijkenissen en/of contrasten in het politieke discours van (extreem)linkse en (extreem)rechtse Vlaamse politici tijdens toespraken?’ Uit een onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam op basis van meer dan 380 000 politieke speeches op Europees niveau bleek immers dat progressieve politici een moeilijker taalgebruik hanteren dan conservatieve, rechtse politici (Schoonvelde et al. 2019: 11). Belgische politici die op Europese schaal actief zijn, werden echter buiten beschouwing gelaten in dit onderzoek. De masterproef zal dit hiaat trachten op te vullen voor Vlaamse politici aan de hand van een discoursanalytische methode (cf. infra). Praktisch wordt het discours in belangrijke redevoeringen – 1 mei-speeches en nieuwjaarstoespraken – van (extreem)linkse en (extreem)rechtse partijleiders geanalyseerd. Het discours wordt geanalyseerd bij Raoul Hedebouw van de Partij van de Arbeid, Conner Rousseau en Melissa Depraetere van Vooruit, Bart De Wever van N-VA en Tom Van Grieken bij het Vlaams Belang. Het onderzoek focust zich niet op bepaalde thema’s binnen die toespraken, maar bekijkt de toespraken in hun geheel. De kwalitatieve aanpak van de *discourse-historical approach* (DHA), de tak van de *critical discourse analysis* (CDA) die het dichtst bij de tekst zelf blijft voor de analyse, zal als methodologische basis dienen voor dit onderzoek. De masterproef omvat volgende deelvragen:

1. Welke retorische middelen worden aangewend door Vlaamse politici om de kiezer te overtuigen van hun kwaliteiten? Is er sprake van een leidmotief bij bepaalde politici of binnen partijen en ideologieën? Welke opmerkelijke retorische verschillen vallen op?
2. In welke mate klopt de stelling dat Vlaamse politieke figuren uit een conservatieve partij een eenvoudiger taalgebruik hanteren dan progressieve politici?
3. In welke mate bestaat er een verband tussen ideologie en retorische taal?

In wat volgt wordt allereerst een theoretisch kader geschetst, dat de hoeksteen zal zijn voor de analyse in dit onderzoek. Enerzijds volgt een inleiding over de retorica (§2.1) waarbij de aristotelische theorie, emoties bij filosofe Nussbaum en de foucaultiaanse theorie aan bod komen. Anderzijds volgt een summier overzicht van de politieke links-rechtsbreuklijn in (§2.2), met de nadruk op de extremen, Belgische politiek en de situatie in Vlaanderen. Binnen het theoretische kader volgt ten slotte een inleiding tot politiek taalgebruik (§2.3). De hypothese omtrent het discours van de politieke extremen sluit in (§2.4) het theoretische gedeelte af. In het tweede hoofdstuk volgt uitleg over de kritische discoursanalyse (§3.1), die in deze masterproef als basis van de kwalitatieve methodologie dient. Er wordt verder aangetoond hoe de dataverzameling (§3.2) en de dataverwerking (§3.3) zich voltrokken. Uiteindelijk volgt de analyse in een derde deel, het uitgangspunt van de masterproef. De thematische macroanalyse komt aan bod in (§4.1), waarna de microanalyse in (§4.2) van start gaat. De resultaten van de analyse worden in de discussie besproken, samen met een terugkoppeling naar het theoretisch kader (§5). Als laatste zal een concluderend hoofdstuk een besluitend antwoord vormen (§6). Het zal ons een zicht geven op het retorisch procedé tijdens speeches van verschillende partijleiders in de Vlaamse politiek.

2. Theoretisch kader

Om een goed begrip van het politieke taalgebruik in de bestudeerde speeches te bekomen, is het belangrijk om een secundair kader mee te geven. Voornamelijk de relevante theorie over retorica zal toegelicht worden, alsook een inleiding tot zowel linkse als rechtse politiek. Nadien zal het politieke landschap in België en Vlaanderen toegelicht worden. Verder volgt uitleg over politiek taalgebruik, met *framing* als steunpilaar. Ten slotte worden resultaten binnen een Europese studie weergegeven, die als hypothese zullen fungeren voor deze masterproef.

2.1. Inleiding tot de retorica

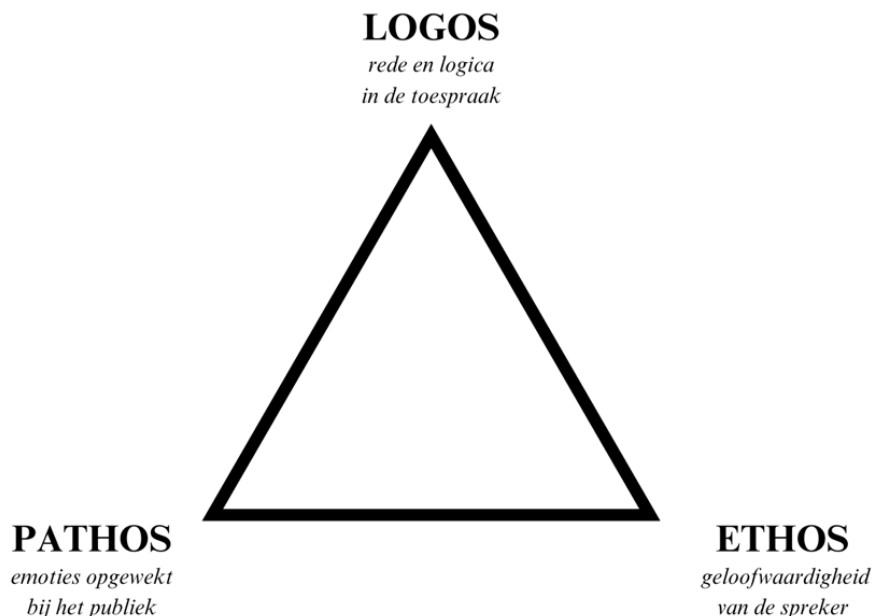
In de loop der jaren hebben heel wat grote denkers bijgebracht aan de theoretische basis van de leer der welsprekendheid. In onderstaand hoofdstuk worden de relevante stellingen en theorieën binnen het thema van politiek taalgebruik behandeld. Eerst wordt de retorica volgens de Griekse filosoof Aristoteles uitgelegd, waarna Nussbaum en de Fransman Michel Foucault van naderbij bestudeerd worden.

2.1.1. *Ars Rhetorica* van Aristoteles

Welsprekendheid is al sinds de Griekse beschaving een centraal begrip. Aangezien de advocatuur nog geen officieel beroep was, werd de mannelijke bevolking op zichzelf aangewezen om zich te verdedigen in een juridische context (Huys 2009: 8). Het was voor de gewone burger onontbeerlijk om correct en erudiet taalgebruik toe te passen in een formele toespraak. Welsprekendheid vormt immers de basis van drie specifieke genres (*genera causarum*); de politieke context (*genus deliberativum*) waar aan- en afraden de basis zijn, de juridische toespraak (*genus iudiciale*) waar aanklagen en verdedigen centraal staan, en epideiktische literatuur (*genus demonstrativum*) waarbij lof en kritiek primeren (Huys 2009: 34). De theoretische basis voor die kennis is terug te brengen tot filosofen als Socrates, zijn leerling Plato en diens leerling Aristoteles (Huys 2009: 9). Voornamelijk Plato zal zorgen voor een nieuwe opvatting van retorica: hij gaat welsprekendheid pragmatischer invullen, waardoor het een onderdeel zal blijken van filosofie, literatuur en theologie (Huys 2009: 10). Volgens Aristoteles “geeft de retorica wat in een bepaalde context aannemelijk is”: het is een vaardigheid (*techne*), een analytisch instrument om de werkzaamheid van elke redevoering, met het doel om toehoorders te beïnvloeden, te toetsen (Huys 2009: 10). Retoriek vormt op die manier een middel om drogredenen, ook wel schijnargumentatie genoemd, te lokaliseren en het stilistische niveau van een tekst of toespraak te bepalen (Huys 2009: 10). In *Ars Rhetorica* stelt Aristoteles in onderstaand citaat retorica gelijk aan de dialectiek, “de kunst van het debatteren en redeneren” en aan *heuresis*, “het vinden van stof om te overtuigen” (Huys 2009: 20).

Het is duidelijk dat retorica zich niet beperkt tot één bepaalde klasse van onderwerpen en dat ze hierin vergelijkbaar is met dialectiek; dat ze nuttig is, en dat haar werking niet het overtuigen is maar het inzien wat voor overtuigende elementen er met betrekking tot elk onderwerp voorhanden zijn – net als in alle andere praktische vaardigheden (Huys 2009: 26).

Aristoteles is een belangrijke naam binnen de filosofie; hij vormt de meest universele denker binnen de klassieke oudheid, die zich niet alleen met filosofie maar ook met natuurwetenschappen en wiskunde bezighield. Hij is de eerste, echte, wetenschapper uit de geschiedenis. Opmerkelijk is ook hoe Aristoteles als eerste Griekse filosoof verklaart dat emoties een belangrijke rol spelen binnen die overtuigingskunst (Huys 2009: 11). Hij onderscheidt daarbij drie grote middelen om te overtuigen: *ethos* voor de geloofwaardigheid en de status van de spreker bij het publiek, *pathos* voor de emoties die bij het publiek opgewekt worden en *logos* voor de eigenlijke argumenten om te overtuigen (Huys 2009: 12).

Figuur 1 – Schema van de drie basisdelen volgens de Aristotelische retorica: *ethos*, *pathos* en *logos*.

Ethos heeft betrekking op het karakter van de redenaar; het toont hoe de spreker een poging doet om geloofwaardig en plausibel over te komen (Huys 2009: 27). Het menselijke brein zal de neiging hebben eerder fatsoenlijke mensen – bijvoorbeeld politici in pak, eerder dan een politicus die zich onverzorgd kleedt – te geloven, zeker in situaties waar twijfel gezaaid wordt – zoals bij verkiezingsdebatten over allerlei actuele onderwerpen (Huys 2009: 27). Een goede politicus is degene die de volgende drie eigenschappen bezit, noodzakelijk om een goed beeld van zichzelf op te bouwen: praktisch inzicht (*pronesis*), deugdzaamheid (*arete*) en goede wil (*eunoia*) om op die

manier goed leiderschap te tonen (Huys 2009: 98). Langer staat Aristoteles stil bij *pathos*, dat de basis van een geslaagde redenaar bij het publiek legt; hoe de burger beïnvloed wordt door de centrale emoties die door een toespraak opgewekt worden, zoals woede omtrent de migratie- of arbeidsproblematiek. Boosheid (*orgê*) vormt volgens de leerling van Plato veelal de basis van een toespraak (Huys 2009: 113). Kalmte (*praotes*) is in de omgekeerde werking de goede eigenschap die als gulden middenweg geldt tussen drift en apathie (Huys 2009: 99). Aristoteles somt verschillende andere emoties op die belangrijk zijn bij het publiek van een redevoering, zoals verontwaardiging (*nemesis*) en angst (*phobos*), waarbij vooral die laatste gemoedstoestand een belangrijk element blijkt te zijn binnen politiek (Huys 2009: 99). Het leunt aan bij *post-truth politics*: dat concept beschrijft een vorm van politiek bestuur en campagnevoeren waarbij niet feiten, maar gevoelens centraal staan binnen politieke communicatie (Temmerman 2018: 7). Door die superieure positie van gevoelens verschijnt de waarheid op een tweede, ondergeschikte plaats.

Als derde luik in de sprekerskunst behandelt *logos* de kracht van goede argumentatie bij een toespraak. Taalgebruik en ordening vormen hier een essentieel onderdeel van Aristoteles' *Ars Rhetorica*. Zo zijn de stereotiepe *topoi* vindplaatsen waar de spreker argumenten kan aanbrengen om de toespraak te versterken (Huys 2009: 12). Een dualiteit bij de *topoi* is merkbaar bij de 'algemene topos' (bij elk onderwerp te gebruiken) en bij de 'bijzondere topos' (ontleend aan een specifiek onderwerp of vakgebied) (Huys 2009: 20). Ten slotte acht Aristoteles het belangrijk dat een tekst gevat (*asteios*) is: duidelijkheid, correctheid en originaliteit vormen de driedledige basis van de taal bij retorica (Huys 2009: 186). Dit alles om, in het geval van deze masterproef, tot de essentie van een retorisch sublieme politieke tekst te komen:

Het doelwit van de politieke spreker is wat voordeel brengt; het overleg gaat niet over dit doel maar over de middelen die ertoe strekken, wat wil zeggen: over dingen die voordeel brengen voor zover deze in het handelen gelegen zijn. [...] Als dit is vastgesteld moet zowel het verkrijgen van goede dingen als het kwijtraken van kwade een goed zijn (Huys 2009: 49).

2.1.2. *Phobos* bij Martha Nussbaum

Angst, of *phobos*, is volgens Aristoteles dus een van de belangrijkste emoties binnen het politieke discours. De angst zorgt ervoor dat het publiek sneller beslissingen zal nemen en een betrouwbare politicus zal geloven. Dat die emotie volgens Aristoteles cruciaal is binnen de politiek, verklaart ook de Amerikaanse filosofe Martha Nussbaum. Zij gaat dieper in op emoties en de benadering van angst. Volgens haar zou schrik hoofdzakelijk de reactie zijn op (1) onzekerheid (2) een bedreiging en (3) een controletekort in ons leven (Nussbaum 2018: 101-110). Nussbaum benadrukt wel dat angst ook positief kan zijn: het katalyseert reflectie en morele groei, net als een positief signaal van

kwetsbaarheid en gevoeligheid naar de buitenwereld toe (Nussbaum 2018: 42). Politici creëren dat angstgevoel echter bij hun publiek als machtsmiddel (Nussbaum 2018: 44). Verder is die emotie primair om een politiek beleid te rechtvaardigen, des te meer wanneer dat ingaat tegen fundamentele democratische beschouwingen (Nussbaum 2018: 62-70). Op die manier leidt de politieke angst tot polarisatie en verdeeldheid in de samenleving, die zich verder uit in een verminderd vertrouwen in de huidige staatsinstellingen. In extreme situaties resulteert die politieke aanpak volgens Nussbaum in vreemdelingenhaat en een beperking van de burgerrechten (Nussbaum 2018: 70). Volgens de Amerikaanse filosofe is het enige medicijn tegen die politieke angst een politiek discours dat menselijke waardigheid, empathie en diversiteit vooropstelt (Nussbaum 2018: 203). Hoewel angst volgens haar in de huidige politieke taal gebruikt wordt om te manipuleren, controleren en verdelen, pleit ze dus voor een empathisch burgerschap dat streeft naar het algemeen welzijn van iedereen.

2.1.3. Retorica volgens Michel Foucault

Na Aristoteles hebben verschillende andere filosofen nieuwe argumentaties en ideeën naar boven gebracht over taal, macht en discours. Ook Michel Foucault, een belangrijke Franse filosoof en socioloog, heeft gedurende zijn leven heel wat verschillende ideeën geuit over retorica en taal. Vooral taalgebruik in combinatie met politiek en macht was een veld waar Foucault veel over speculeerde. De relatie tussen taal, kennis en macht was voor de Fransman een belangrijke wisselwerking, met tendensen die elkaar voortdurend beïnvloedden (Foucault 1972: 209). In *L'archéologie du savoir* uit 1969 gaat hij dieper in op de rol van taal om macht en kennis te verspreiden. Retorica speelt ook hier een belangrijke rol. De schoonspraak is een vorm van macht: het taalgebruik heeft invloed op hoe kennis wordt opgebouwd en verspreid bij de partij die de boodschap aanhoort (Foucault 1972: 27). Retorische strategieën worden toegepast bij momenten van kennisoverdracht: die nieuwe informatie kan dan op verschillende manieren verpakt en vermomd worden zoals de politicus dat wenst. Zo is de nieuwe informatie voor het publiek volledig *geframed* (cf. infra) binnen het kader dat de zender nodig acht om het eigen doel te verwezenlijken (Foucault 1972: 201). In zijn *L'ordre du discours* omschrijft Foucault het zo:

[...] ik veronderstel dat in iedere maatschappij de productie [sic] van het spreken tegelijkertijd wordt gecontroleerd, geselecteerd, georganiseerd en geherdistribueerd door een aantal procedures die tot doel hebben de machten en gevaren ervan te bezweren, het gebeurteniskarakter ervan te beheersen en de drukkende, vreeswekkende materialiteit ervan te ontwijken (Foucault 1988: 37, vertaling Widdershoven).

Retorica en taal vervullen op die manier een cruciale rol binnen de aanpassingen van het discours. Informatie wordt gepresenteerd, geïnterpreteerd en geaccepteerd binnen de specifieke, geconstrueerde context van de politieke figuur (Foucault 1972: 53). Foucaults theorie omtrent taal bleef niet onopgemerkt. Hij wordt door menig discoursonderzoeker beschouwd als de stichter van

de term *discours*, samen met de fascinatie en aandacht voor de macht die het omvat. Zijn visie op taal en politieke macht is dus noemenswaardig in dit onderzoek. Het taalkundige spel binnen discours is immers niet zo onschuldig als het klinkt. Thomas Widdershoven omschreef het in zijn Nederlandse inleiding bij *De orde van het spreken* als volgt: “Foucault constateert dat het discours in onze maatschappij waar het zo veel vrijheid en aandacht lijkt te genieten, juist omgekeerd een zekere vrees oproept” (Foucault 1988: 17). Ook hier lijkt *phobos*, angst, een van de belangrijkste emoties binnen discoursen.

Retorica en politiek vormen dus een veelbesproken onderwerp bij zowel filosofen als politicologen. Zo kan overtuigen volgens de Ierse politicus Burke vervuld worden op een rationele manier, zoals in politieke toespraken, of op een irrationele manier, bijvoorbeeld met heel wat racisme en grootspraak (Burke 1982: 45). Die twee domeinen kunnen elkaar wederzijds beïnvloeden, maar leugens werken slechts tot op een bepaalde hoogte in de retorica. Uitspraken dienen hoofdzakelijk te steunen op waarheden die in het collectieve geheugen gebrand zitten (Burke 1982: 45). Het is volgens Burke vooral belangrijk dat de retoriek niet mislukt in het vooropgezette doel. Anders merkt de ontvanger dat de persona van de politicus in het water valt: het publiek beseft dat hij of zij ook een persoon is met een eigen keuze en waarheidsbeeld, die niet blind de politici moet volgen (Burke 1982: 45).

2.1.4. Veelvoorkomende stijlfiguren

Na de theoretische basis van retorica worden in onderstaand deel de meest gebruikelijke retorische middelen uit het bestudeerde corpus toegelicht. Bij retorica wordt namelijk het onderscheid gemaakt tussen figuren en tropen. Het *Algemeen Letterkundig Lexicon* verklaart de verdeling als volgt: “Een troep of trope impliceert dus betekenisverandering; dit onderscheidt hem van de stijlfiguren, waarin woorden hun eigen betekenis houden” (Delabastita et al. 2012). Tropen worden in dat opzicht ook wel semantische tropen genoemd, aangezien ze gekenmerkt worden door semantische verschuivingen. Tot de courantste tropen in dit corpus horen onder meer metafoor, perifrased, litotes, hyperbool, synecdoche, metonymie en ironie (Delabastita et al. 2012).

Een metafoor is een “korte vorm van de vergelijking”, waarbij de vergelijkende tussenterm weggelaten is (Steyaert 2021: 21). De troep verbindt gelijkenissen van beide semantische velden, zoals ‘vechtlust’ in “Die man is een leeuw” (Praet 2001: 146). Een metafoor verhaalt ingewikkelde zaken op een eenvoudige manier en laat als semantische troep voornamelijk “een indruk van rijkdom” na (Steyaert 2021: 22). Dat verklaart ook Praet (2001): “Een geslaagde metafoor geeft genot en straalt af op het zelfbeeld en de ijdelheid van het publiek want zij beseffen dat de orator een bewuste inspanning heeft geleverd om hen te behagen” (139). Metonymie linkt ook gemeenschappelijke verbanden van bepaalde concepten aan elkaar: waar de gelijkenissen bij

metaforen zich baseren op een fictief verband, focust metonymie zich op gemeenschappelijke eigenschappen in de werkelijkheid (Steyaert 2021: 23). Denk bij die metonymische gelijkenissen bijvoorbeeld aan ‘land’ voor ‘inwoner’ bij “Chili komt in opstand” (Steyaert 2021: 23). Specifiek daarbij is dat de troep synecdoche zich focust op de metonymische verbanden ‘deel’ voor ‘geheel’ en omgekeerd (*pars pro toto* en *totum pro parte*) (Praet 2001: 149). Verder bij de tropen horen perifrasede, dat “een volledige zin of een woordgroep in de plaats van een enkel woord zet”, en hyperbool, dat de besproken zaken versterkt en buiten proportie weergeeft (Praet 2001: 151). Steyaert omschrijft de litotes als “de krachtige of genuanceerde verwoording van een begrip in de vorm van de ontkenning van het tegendeel van dit begrip”, met “Hij was niet bepaald klein” als voorbeeld (Steyaert 2021: 36). In diezelfde lijn ligt ten slotte ironie, waarbij de spreker het tegenovergestelde bedoelt van wat er verwoord wordt (Steyaert 2021: 35). Denk bijvoorbeeld aan “Een masterproef schrijven is kinderspel”, waarbij het tegendeel voor het merendeel van de studentenpopulatie waar is.

Naast de behandelde tropen komen ook verschillende stijlfiguren veelvuldig aan bod in het corpus. De retorische vraag, een vraag waar de politicus eigenlijk geen antwoord op verwacht omdat het een evidentie is, zorgt in de eerste plaats voor extra emotionaliteit in de tekst (Praet 2001: 154). Wanneer de politicus in kwestie zelf het antwoord vormt op een gestelde vraag, is er sprake van *percontatio*: het voegt *animo* toe aan de speech (Praet 2001: 154). Spreekt de politicus iemand aan buiten het aanwezige publiek, bijvoorbeeld een politicus uit een andere partij, dan is er sprake van *apostrophe* (Praet 2001: 156). Daarnaast uit *geminatio* zich in de dubbele vermelding van eenzelfde woord, bijvoorbeeld “Zuhal, Zuhal” (Praet 2001: 157). Wanneer een woord(groep) aan het einde van een zin herhaald wordt aan het begin van de daaropvolgende zin, is er sprake van *anadiplosis* (Praet 2001: 157). Woordherhalingen vormen ook de basis van een *anafoor*, waar woorden of zinsdelen stevast herhaald worden aan het begin van zinsdelen of zinnen, en een *epifoor*, waar diezelfde anaforische herhaling plaatsvindt aan het einde van een syntactische eenheid (Praet 2001: 157-158). *Prolepsis* is het “logisch vooruitlopen op het resultaat van de actie” (Praet 2001: 160). Een *asyndeton* wordt gekenmerkt door het gebrek aan voegwoorden in een zin, waar een *polysyndeton* net uitermate veel voegwoorden bevat. De herhaling van beginklanken aan het begin van opeenvolgende woorden wordt als *alliteratie* opgevat, waar een *exclamatio* een plotse kreet of leuze is tijdens de toespraak. Bij een dilemma wordt het publiek voor een tweeledige keuze geplaatst, zoals “Het is vooruit, of het is achteruit” bij Vooruit. De *antithese* stelt twee tegengestelde begrippen in de talige omgeving tegenover elkaar, waar een *paradox* verschillende eigenschappen of zaken met elkaar combineert die niet realistisch zijn. Een “kruisstelling waarbij twee syntactisch samenhangende paren in de vorm van een X-kruis gesteld worden”, is de beschrijving van het *chiasme* (Praet 2001: 161). Een voorbeeld is “Dames en heren, jongens en meisjes”. Daartegenover staat het *paralellisme*, bijvoorbeeld “My body, my choice”.

In onderstaande analyse werden zowel de opmerkelijkste tropen als stijlfiguren geanalyseerd in hun context. Het onderzoek beschouwt beide groepen verder als ‘retorische middelen’. Bovenstaande alinea’s behandelen niet alle retorische figuren vermeld in de analyse. Die zijn veelal niet talrijk aanwezig in het gehele corpus en werden slechts eenmalig of enkele keren benadrukt door hun opmerkelijke aanwezigheid binnen de gegeven context.

2.2.De politieke links-rechtsbreuklijn

Nu er in deze masterproef een duidelijker beeld geschept werd over de theorie met betrekking tot retorica, is het van belang om voldoende historische context mee te geven. Er worden in dit onderzoek immers speeches geanalyseerd uit het Vlaamse politieke landschap, dat op het moment van schrijven uiterst gepolariseerd is. Na de informatie over politieke extremen focust de tekst zich op de casus van België, waarna ook de Vlaamse toestand bekeken wordt.

2.2.1. Ideologie van de uitersten

Politiek links en politiek rechts maken al lange tijd deel uit van het staatkundige vocabularium. De links-rechtsbreuklijn vormt immers een internationaal concept waarvan het onderscheid teruggaat op historische gebeurtenissen (Devos et al. 2006: 19). Enerzijds ligt het zeventiende-eeuwse Engelse parlement aan de basis van die dualiteit: de regerende partij nam rechts van de voorzitter plaats, waar de oppositie links zetelde (Van Hiel 2022: 28). Anderzijds wordt een vergadering tijdens de Franse Revolutie in 1789 als officieel begin van de links-rechtsdiscrepantie aanvaard (Devos 2020: 100). Toen Louis XVI in financiële problemen verzeilde, riep hij de Franse Staten-Generaal samen in de befaamde *Salle des Menus-Plaisirs* vlakbij het Kasteel van Versailles (Devos 2020: 100). Op basis van de indeling bij het Engelse parlement ging men bij de stemming splitsen: “wie het eens was met de conservatieve motie ging rechts staan, wie het eens was met de hervormingsgezinde motie ging links staan” (Devos 2020: 100). Zo ontstond het bekende dualisme, dat vandaag politiek links associeert met progressieve partijen, zoals politiek rechts veelal gelinkt wordt aan conservatieve, behoudsgezinde partijen.

Die klassieke links-rechtsbreuklijn is een belangrijk element binnen het politieke landschap: burgers kiezen verschillende breuklijnen om meer of minder belang aan te hechten (Devos 2020: 103). Zo is dankzij sociologisch en politicologisch onderzoek gebleken dat er vanuit dat dualistische idee een specifiekere notie ontstaan is tussen materialisten en postmaterialisten (Devos 2020: 103). De babyboomergeneratie na de Tweede Wereldoorlog legde meer de nadruk op niet-materiële, progressieve waarden als milieubewustheid en zelfontplooiing, waar de materialisten tijdens de periode voor 1945 nog fixeerden op conservatieve waarden zoals veiligheid en welvaart. In het licht van die kloof tussen de periode voor 1945 en die erna, zien we dan ook een opvallende groei van

groene partijen in de jaren 1980 of het succes van extreemrechts in begin 1990 (cf. infra) (Devos 2020: 103). De (post)materialismekloof zorgde voor een nieuwe problematiek die uiterst belangrijk zal blijken in het Vlaamse politieke landschap: de sociaal-culturele links-rechtsbreuklijn (Devos 2020: 103). Die scheiding behandelt maatschappelijke onderwerpen als euthanasie, halebirechten en de relatie tussen culturen; debatten die uitermate actueel zijn binnen het Europa van de eenentwintigste eeuw. Elchardus en Pelleriaux (1998) verwoorden het onderscheid tussen sociaal-culturele en sociaal-economische kwesties als volgt:

In de sociaal-culturele breuklijn staan materies betreffende identiteiten, mensbeelden, sociale verhoudingen, processen van collectieve besluitneming en de relatie tussen middelen en doelen centraal. De sociaal-economische breuklijn handelt over de wijze waarop de levenskansen worden verdeeld. Die vragen en de tegenstellingen waartoe ze leiden, zijn zo fundamenteel dat de kans dat zij verdwijnen nagenoeg onbestaande is. [...] De materies waarover de sociaal-culturele breuklijn handelt, houden nauw verband met de levensbeschouwelijke en taal-etnische identiteiten die bij ons verhard zijn tot vertrouwde, traditionele breuklijnen (Elchardus & Pelleriaux 1998).

Opmerkelijk is dat de traditionele links-rechtsbreuklijn in de huidige maatschappij veel belang krijgt op een sociaal niveau: de breuklijn lijkt de samenleving te splitsen. Burgers positioneren zich – bijvoorbeeld tijdens een verkiezingsperiode – rond die dualiteit aan thema's, naargelang waar ze meer of minder belang aan hechten (Devos 2020: 103). Partijen moeten zich daardoor herpositioneren en duidelijke standpunten aannemen. Zo was het befaamde VN-migratiepact³ – beter bekend als het Marrakesh-pact – een heikel punt in de actualiteit, waarbij verschillende partijhoofden gevraagd werd welke mening zij en hun partij meedroegen (Vercruyssen 2018). Het benadrukte tevens het belang van sterke partijfiguren, die dienen als de centrale stem van een politieke aanhang. Voornamelijk in het Belgische systeem van de participatie is de partijvoorzitter zowat de belangrijkste politieke figuur (Devos 2020: 299). Electoraal is de voorzitter het boegbeeld van de partij, die het verkiezingsprogramma uitdraagt en de burger moet overtuigen om voor de partij in kwestie te stemmen (Devos 2020: 299). Dit zorgt voor een machtige component binnen de partij, wat ook verzwakking met zich kan meedragen. “De partij staat of valt voor een deel met de sterkte van de voorzitter: die moet vaak heel verschillende rollen tegelijk kunnen spelen”, zo verklaart politicoloog Carl Devos (Devos 2020: 300). Een sterke partijvoorzitter is dus van cruciaal belang voor een partij, zeker in de aanloop naar nationale verkiezingen die heel de politieke structuur opnieuw vorm kunnen geven. Zo zou, zoals eerder vermeld, de *zattemansklap* van Vooruitvoorzitter

³ Het wereldwijde akkoord bevat 23 stellingen die de migratie op wereldschaal in goede banen zouden moeten leiden. Alle lidstaten streven er bijvoorbeeld naar om de veiligheid van migranten te garanderen wanneer ze staatsgrenzen oversteken (Vercruyssen 2018). Hoewel de tekst juridisch niet bindend is, verzette N-VA zich tegen het migratiepact, hoofdzakelijk door waakzaamheid over de indirecte juridische afdwingbaarheid, ook wel *soft law* genoemd (Vercruyssen 2018).

Rousseau in het nadeel kunnen spelen van de socialistische partij. Die cruciale functie van het kopstuk is de voornaamste reden waarom in onderstaande analyse enkel het taalgebruik van partijvoorzitters geselecteerd werd.

De politieke links-rechtsbreuklijnen en de sociaal-culturele kloof zijn dus cruciaal binnen de huidige politiek. Aan de linkerkant – de progressieve kant van het continuüm – bevindt zich vooreerst het socialisme. Die politieke ideologie bevat een rijke geschiedenis. Duitser Karl Marx en Engelsman Friedrich Engels duwden met hun eigen werken de socialistische groei uit het onbekende (Blommaert 2011: 8). De term *marxisme* werd een bekend begrip, waarbij de uitbuiting van de arbeider in vergelijking met de hoge bedrijfswinsten aangeklaagd wordt. De ongelijke winstverdeling in de arbeidersbedrijven tussen de hardwerkende arbeiders en de leidinggevenden als grootverdieners, vormt dan ook het basisidee van de marxistische en socialistische ideologie (Blommaert 2011: 8). Als gedachtengoed draait het socialisme met het marxisme als groeibasis dus ook rond de afkeer van het kapitalisme (Blommaert 2011: 7). Solidariteit is hier de belangrijkste bindende factor: als individu konden arbeiders en bedienden nooit opboksen tegen de wantoestanden van hun leidinggevenden (Blommaert 2011: 10). “Samen sterk was het motto, en dit motto gold zowel binnen één bedrijf als binnen een land of binnen de gehele wereld”, formuleert Blommaert (2011: 10). Die groep was heterogener dan sommigen soms veronderstellen. Niet alleen arbeiders streefden naar gelijkheid; ook kunstenaars en intellectuelen vervoegden de socialistische groep in de negentiende eeuw (Blommaert 2011: 11). In België waren grote namen als Louis-Paul Boon, Victor Horta en Maurice Maeterlinck steunpilaren en uithangborden van het socialisme in België (Blommaert 2011: 12).

Het socialisme dringt verder door in verschillende industriële sectoren. Met de forse industrialisering in de negentiende eeuw komen bijvoorbeeld ook de arbeidersbewegingen in België op (Van Bruaene 2022: 10). België is in die tijdspanne immers de tweede grootste industriële natie in Europa, dankzij de textielproductie in Gent en de ijzer- en mijnindustrie in het huidige Waalse gebied (Van Bruaene 2022: 10). De arbeidersgroepen worden daardoor steeds taalrijker in België. Sociale segregatie steekt de kop op: de eerste symptomen van arbeidersprotest drijven naar boven in de traditionele ambachtelijke milieus (Van Bruaene 2022: 11). Aan het begin vormen alle aparte arbeidersbewegingen een chaos van protesterende werknemers: zij verenigen zich nadien als een grote groep ontevreden werklieden (Blommaert 2011: 10). Vanaf ongeveer 1880 mondt dat uit in de doorbraak van het socialisme in België (Van Bruaene 2022: 12). Zo wordt de Belgische Werkliedenpartij in 1885 officieel de eerste socialistische partij op Belgische grond. Zij streven voornamelijk naar algemeen stemrecht en gelijkheid voor elke burger, ook bij de arbeiders.

Tegenover het socialistische en marxistische gegeven staat de rechtse, conservatieve ideologie. Extreemrechts won op nationaal en internationaal niveau pas enorm aan populariteit na de jaren zestig van de twintigste eeuw (Scheltiens & Verlaeck 2021: 34). Het optimisme van de Golden

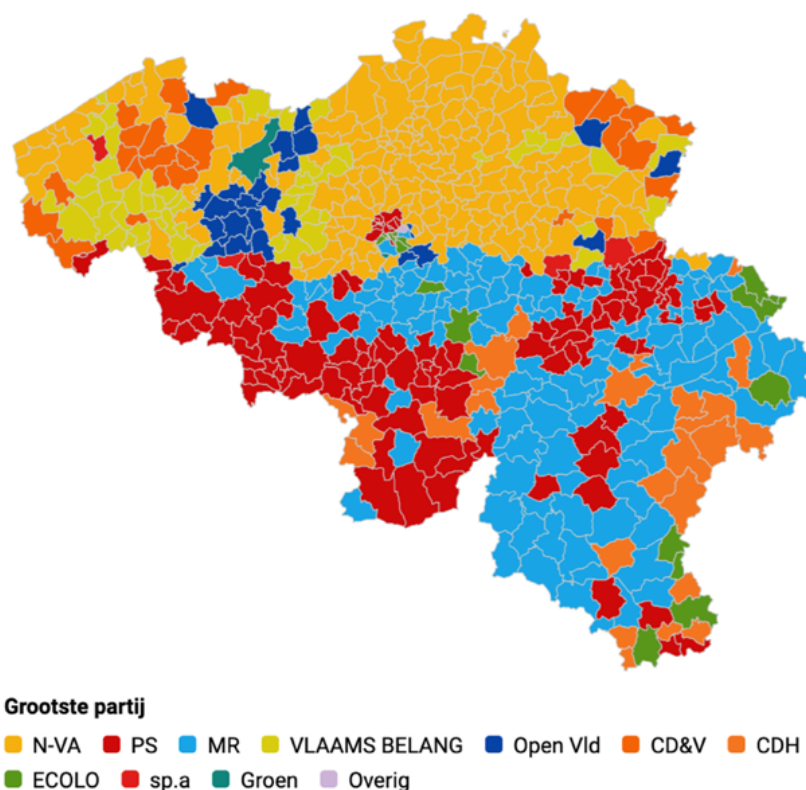
Sixties werd, voornamelijk bij de oliecrisis in 1973, ingeruild voor onzekerheid en paniek (Fraihl & Bogaerts 2021: 29). Die oliecrisis, veroorzaakt door een conflict tussen de Westerse en Arabische wereld over de steun aan Israël gedurende de Jom Kipoer-oorlog, had diepgaande politieke en sociale gevolgen wereldwijd (Fraihl & Bogaerts 2021: 29). In de nasleep van deze crisis stonden veel westerse landen voor de allereerste keer voor een economische recessie, een stijgende werkloosheid en een immense staatsschuld na de Tweede Wereldoorlog (Fraihl & Bogaerts 2021: 30). De petroleumschaarste zorgde voor de rantsoenering van benzine, in een periode waar de winter voor de deur stond (Fraihl & Bogaerts 2021: 29). Deze ontwrichtende economische omstandigheden leidden tot politieke instabiliteit en ontevredenheid onder de bevolking. De impact op de politiek was merkbaar in de opkomst van extreemrechtse partijen in verschillende Europese landen. In tijden van economische onzekerheid zochten burgers naar eenvoudige oplossingen en zondebokken voor hun problemen. Extreemrechtse partijen, vaak gedreven door nationalistische en anti-immigratieagenda's, wisten deze onvrede te kanaliseren. Zo inspireerde de Duitse Conservatieve Revolutie de *Nouvelle Droite*-beweging na de Tweede Wereldoorlog voor een heropleving van de conservatieve ideeënleer (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 34). De Franse schrijver en politieke filosoof Alain de Benoist werd zo het boegbeeld van de rechtse heropleving in de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 34). De rechtse beweging haar wortels gaan echter terug tot lang voor de twintigste eeuw, met bijvoorbeeld de problematiek rond de vermeende spionage voor het keizerrijk Duitsland van de Joods-Franse legerkapitein Alfred Dreyfus in 1884 (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 35). Het antisemitisme, kenmerkend voor de destijdse rechtse ideologie, dat voortkwam uit de Dreyfusaffaire zal het *fin de siècle* eenvoudig overleven tot aan de rechtse heropleving in de twintigste eeuw. Al het onheil leek immers uit het buitenland te komen (cf. infra), wat de perfecte voedingsbodem bleek voor de Vlaams Blok-partij, opgericht in de chaotische jaren zeventig (Fraihl & Bogaerts 2021: 30). De Vlaamse extreemrechtse partij beloofde daadkrachtige maatregelen om economische problemen aan te pakken en creëerde een zondebokmentaliteit tegenover de buitenlandse invloeden⁴ (Fraihl & Bogaerts 2021: 30).

2.2.2. Een verdeeld België

De huidige politiek wordt gekenmerkt door een duidelijke links-rechtskloof, waarbij zowel de progressieve als conservatieve ideeën een rijke geschiedenis hebben. Op federaal niveau valt België in diezelfde lijn op als een verdeeld land. Onderstaande kaart toont dat statement aan. Het is een overzicht van de uitslagen van de voorgaande nationale Belgische verkiezingen op 26 mei 2019 (De Morgen 2019). De kleur van elke gemeente verwijst naar de gelinkte partij die er op nationaal niveau voor de Kamer van volksvertegenwoordigers de meeste stemmen kreeg. Opmerkelijk is het

⁴ Zo worden onder andere ook de Golfoorlog in 1991, het uiteenspatten van de Dotcombubbel, de vliegtuigramp van 9/11 en de Eurocrisis in 2008 door extreemrechts beschouwd als mondiale rampen die allemaal het gevolg waren van “onheil uit het buitenland” (Fraihl & Bogaerts 2021: 30).

gelijklopende stemgedrag binnen Vlaanderen, dat contrasteert met het stemgedrag in Wallonië. In het noordelijke deel zien we – naast enkele liberale stemmen en het groene Gent – veelal licht- en donkergeel verschijnen. Vlaanderen stemde in 2019 overwegend conservatief en rechts, met N-VA en Vlaams Belang als overheersende partijen. In Wallonië leek de bevolking eerder een voorkeur te hebben voor het liberale MR en het socialistische PS van Paul Mignette. Verder behaalden de christelijke centropartijen CD&V en CDH⁵ ook een gewichtig kiespubliek.

Figuur 2 – Kaart van België met de overwinnende partijen bij de federale verkiezingen voor de Kamer in 2019. Bron: Redactie De Morgen. (2019, 26 mei). Verkiezingen 2019: alle uitslagen in kaart. De Morgen.

Het stemgedrag in 2019 lijkt te stellen dat Vlamingen eerder rechtsgezind zijn, waar Walen links stemmen. Voornamelijk op vlak van sociaal-culturele migratie is de dualiteit over de taalgrens een bekend fenomeen (Billiet 2012: 5). Een negatief beeld over migratie zit echter zowel bij Walen als bij Vlamingen sterk ingebakken; het verschil tussen Vlaanderen en Wallonië is zelfs kleiner dan dat de media laten uitschijnen (Billiet 2012: 8). Samenvattend is België altijd een zeer gespleten land geweest, met een politiek landschap dat gekenmerkt wordt door elkaar versterkende kloven (Caluwaerts & Reuchamps 2020: 54). Toch is ons land met het Europese Parlement in Brussel het kloppende politieke hart van Europa. Verdeelde samenlevingen kunnen immers alsnog stabiele

⁵ De centristische politieke partij CDH heet sinds maart 2022 ‘Les Engagés’.

democratieën vormen indien politieke elites, dankzij pacificatiepolitiek, het bestuur van het land overnemen van de gespleten bevolking (Caluwaerts & Reuchamps 2020: 55).

2.2.3. Het politieke landschap in Vlaanderen

Naast de geschiedenis van links en rechts op wereldwijd niveau, hebben de conservatieve en progressieve partijen ook op Vlaams niveau hun eigen ontstaansgeschiedenis en typerende eigenschappen. Het ontstaan en de opkomst van het linkse gedachtegoed in Vlaanderen wordt bijvoorbeeld gekenmerkt door een complex samenspel van historische, politieke en sociaal-economische factoren. In de negentiende eeuw ontstonden de eerste sociale strijdbewegingen in Vlaanderen, gericht op de verbetering van arbeidsomstandigheden en de verdediging van de rechten van arbeiders (Van Haegendoren 1983: 428). Een belangrijke mijlpaal was de oprichting van de BWP in 1885, die de basis legde voor de organisatie van de arbeidersklasse en de verspreiding van socialistische ideeën (cf. supra) (Peiren 1994: 3). Tijdens het interbellum groeide de socialistische en communistische beweging in Vlaanderen, met een actieve betrokkenheid bij de sociale en politieke strijd voor meer gelijkheid en rechtvaardigheid (Scholten 1978: 284). Tijdens de Tweede Wereldoorlog verstevigde de positie van linkse groeperingen, die een belangrijke rol speelden in het verzet tegen de Duitse bezetting (Scholten 1978: 285). Na de oorlog werden linkse partijen, zoals de BSP, invloedrijke politieke krachten die streefden naar sociale hervormingen en de uitbouw van de welvaartsstaat (Vandenberghe 2007: 29). In de jaren 1960 en 1970 kwam de studentenbeweging op in Vlaanderen, waarbij studenten zich mobiliseerden voor maatschappelijke verandering en sociale rechtvaardigheid (Delwit 2022: 2). Die clash uitte zich onder andere in de internationale gebeurtenissen van mei 1968 en in Gent vanaf maart 1969, waar studenten op zoek gingen naar nieuwe organisatievormen en antwoorden op dit generatieconflict via emancipatorische, sociale en culturele verenigingen (Danniau z.d.).

Figuur 3 – Links studentenprotest in de Sint-Pietersnieuwstraat in maart 1969. Bron: Collectie Universiteitsarchief Gent. Fotograaf Renaat Willockx.

In latere decennia werden de linkse ideeën aangepast aan veranderende maatschappelijke en economische omstandigheden, met aandacht voor thema's als milieu, gendergelijkheid en internationale solidariteit (Van Hiel 2022: 79). Ondanks verschuivingen in het politieke landschap blijft het linkse gedachtegoed een belangrijke invloed uitoefenen op de politiek en het maatschappelijk debat in Vlaanderen (Delwit 2022: 9). De voortdurende relevantie van linkse ideeën getuigt van een blijvende zoektocht naar sociale rechtvaardigheid en gelijkheid in de Vlaamse samenleving.

Voornamelijk het socialisme van kopman Conner Rousseau lijkt de laatste jaren aan populariteit te winnen: een *rebranding* van Vooruit duwt het socialisme opnieuw naar voren (Maly 2021: 9). Rousseau introduceerde een nieuw socialisme, het *winner socialisme*: daarmee brengt Vooruit “een assertievere vorm van aan linkse politiek doen” in de Vlaamse politiek (Maly 2021: 163). De *rebranding* gaat samen met een de-ideologisering van de socialistische partij: het nieuwe socialisme focust zich op centrale debatthema's die het kiespubliek mobiliseren en mee laten participeren – bijvoorbeeld aan de hand van het politieke influencerformat dat Rousseau introduceerde (Maly 2021: 114). In onze post-digitale samenleving heeft die digitalisering een significant effect op de manier waarop aan politiek gedaan wordt: zo wordt Instagram een belangrijke inspraak- en participatiemachine van de politieke partij (Maly 2021: 11). Het *winner socialisme* vormt zo een nieuwe beweging van een genetwerkt individualisme waarbij burgers met dezelfde individuele belangen rond bepaalde thema's het gevoel hebben deel uit te maken van een dynamische beweging (Maly 2021: 129). Het zorgt voor een verbreding van het kiespubliek zoals die al jaren verwacht wordt bij de Vlaamse socialisten: Vooruit is – denk bijvoorbeeld aan het bekende Doorbraakmanifest na de Tweede Wereldoorlog – al lang een “beweging die stilstand wil tegengaan en een brede volksbeweging wil worden” (Maly 2021: 112).

Rechtse partijen worden gekenmerkt door een ideologisch spectrum dat zich vaak baseert op nationalistische en autoritaire principes. Binnen de Vlaamse politiek krijgt dit vorm onder een flamingantische droom, waarbij het Vlaams Belang en N-VA streven naar een absolute meerderheid bij de verkiezingen in 2024 om vanuit confederaal separatisme⁶ Vlaanderen onafhankelijk te maken (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 10). Rechtse politiek verzet zich in Vlaanderen niet alleen tegen allerlei buitenlandse invloeden; het staat ook weigerachtig tegenover de Belgische samenwerking met Wallonië. In het extreemrechtse discours wordt de Waalse bevolking veelal omschreven als “subsidieslurpend” en “profiterend” vanuit het idee dat de Vlamingen hard werken en veel belastingen betalen, in tegenstelling tot de Walen die nauwelijks bijdragen aan de industrie (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 112). Een belangrijk begrip binnen die rechtse ideologie is

⁶ Volgens de huidige partijwebsite van N-VA zou confederalisme “Eigen problemen aanpakken met eigen oplossingen en eigen centen. Zodat we de stilstand van dit land eindelijk doorbreken” (*Confederalisme*, z.d.). Een confederaal België zou het tegenovergestelde blijken van de huidige staatsstructuur: een statenbond van onafhankelijke gebieden die door een akkoord overleggen over gemeenschappelijke zaken zoals buitenlandse zaken of de verdediging van het land.

omvolking; het vormt de spil van het discours bij Vlaams Belang en rechtvaardigt te allen tijde hun acties (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 94). De term verwijst naar de zorgwekkende notie van demografische veranderingen, waarbij de samenstelling van een samenleving volgens deze partijen dreigt te verschuiven en de eigen identiteit verloren gaat. Om de eigen identiteit en het Vlaamse volk te intensiveren worden slogans en partijposters vlijtig verspreid. Er heerst een ware fixatie op identiteit en nativisme met de welbekende slogan “Eigen volk eerst” (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 111). Zo moest onderstaande poster van Vlaams Belang Antwerpen in 2018 de fertiliteit bevorderen en de bevolking aansporen om voldoende kinderen op de wereld te brengen en zo een omvangrijke Vlaamse generatie te verzekeren⁷ (Vlaams Belang 2018). Een migratiestop zou immers niet voldoende zijn om de vluchtelingenintrede een halt toe te roepen en de Vlaamse bevolking te beschermen (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 94).

Figuur 4 – Facebookpost van Vlaams Belang. Bron: Vlaams Belang. (2018, 5 januari). Nieuwkomers? Die maken we liever zelf! Tijd voor een immigratiestop! Facebook.

Onontbeerlijk voor rechtse partijen is om voortdurend vijandbeelden te creëren en zo de Vlaamse identiteitsconstructie te versterken (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 97). De oorsprong voor die vijandigheid vinden we bij *le grand remplacement*, de complottheorie die Renaud Camus in 2010 beschreef in zijn gelijknamige boek (Fraihl & Bogaerts 2021: 33). Camus beschrijft er de “moederangst” waarbij de Europese bevolking door een niet-Europese populatie, voornamelijk mensen afkomstig uit Afrika, vervangen zou worden (Fraihl & Bogaerts 2021: 33). Het proces zou gesteund worden door een elite die dankzij de samenzwering allerlei extra voordelen opstrijkt. Die theorie zorgt voor een cultuur-racistische variant van de *Clash of Civilizations*, een term uit het onderzoek van politicoloog Huntington uit 1993 (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 100). Hier staan de waarden van het christelijke Europa onder druk en de overname van niet-Europese burgers zou de

⁷ De campagne is een kopie van een poster bij de extreemrechtse Duitse partij *Alternative für Deutschland* (AfD) met de slogan “Neue Deutsche? Machen wir selber” (Scheltiens & Verlaeckt 2021: 94).

verdwijning van het “boreale noordelijke ras” op vlak van intelligentie, superieur aan de moslimwereld, in de hand werken (Scheltiens & Verlaeect 2021: 100). Dit alles zorgt voor het centrale strijdpunt binnen extreemrechtse partijen: de omvolking kan tegengehouden worden wanneer de (Vlaamse en Europese) samenleving raszuiver blijft, wat gelijkloopt met de identitaire beweging. De centrale concepten binnen extreemrechts zetten diversiteit en inclusiviteit onder druk; ze zijn onderwerp van controverse en kritiek binnen bredere maatschappelijke en academische kringen.

Het Vlaams Belang, in Vlaanderen het schoolvoorbeeld van een extreemrechtse partij, wordt in één adem genoemd met de befaamde Zwarte Zondag. Op 24 november 1991 won het Vlaams Blok, de voorganger van het Vlaams Belang, de federale parlementsverkiezingen in België: een stijging en winst die niet voorzien werd (Debruyne 2019: 3). Voornamelijk in het kiesdistrict Antwerpen kende het Vlaams Blok een enorme overwinning. De verkiezingswinst op Zwarte Zondag zal het befaamde cordon sanitaire⁸ in de hand werken. Het is bij de federale verkiezingen in 2024 nog koffiedik kijken of dat cordon sanitaire stand zal houden: de extremen zijn in een enorme opmars in België, voornamelijk extreemrechts in Vlaanderen. De burger neigt nog extremer te stemmen dan bij de verkiezingen in 2019, waardoor al even gespeculeerd wordt over de breuk van het cordon sanitaire. Zo verklaarde Theo Francken, voormalig Staatssecretaris voor Asiel en Migratie en belangrijk kopstuk binnen N-VA het volgende wanneer hem de vraag gesteld werd of hij een opening ziet in het cordon:

Kijk: ik heb het cordon sanitaire nooit ondertekend. Wij hebben dat als partij ook nooit gedaan, hé. We zullen wel zien wat de komende dagen brengen. Het komt onze voorzitter toe om daarover te oordelen. Zelf zeg ik daar nu niets over (Phu 2019).

2.3.Politiek taalgebruik

Politiek en communicatie zijn één. Politiek handelen komt vrijwel altijd neer op teksten produceren, ze bespreken, nieuwe teksten maken, besluiten formuleren, vergaderen, debatteren, toespraken houden: taal actief gebruiken. Dat is essentieel, want taal is een invloedrijke factor in de samenleving. Mensen kunnen niet bewust al hun gedachten en taalgebruik voortdurend volgen (Lakoff 2015: 547). Bewust de taal filteren en feit van fictie scheiden, kan de modale persoon niet de hele dag. Daardoor kan je als politicus vrij ‘eenvoudig’ jouw publiek beïnvloeden aan de hand van subtiele taalkundige strategieën. Als politici een politiek debat openen, doen ze dat vaak dan ook aan de hand van extreme bewoordingen of taalgebruik zonder nuances (Blommaert 2019: 27). Die politieke taal katalyseert emoties, een belangrijke factor binnen de politiek en retorica (cf.

⁸ Het cordon sanitaire is een overeenkomst tussen de overige Vlaamse besturende partijen om geen politieke akkoorden of afspraken te maken het Vlaams Blok, nadien ook met de opvolger Vlaams Belang (Damen 2001: 92).

supra), bij het publiek en start een openbaar debat waarin kiezers gewonnen worden (Blommaert 2019: 27). Politiek is een grote discoursmachine, en een politieke analyse moet dan ook een grondige en gedetailleerde analyse bevatten van politieke communicatie. (Blommaert 2002: 12 & Schäffner 1996: 1) Zowel de *internal political communication*⁹ als de *external political communication*¹⁰ zijn volgens Schäffner (1996) belangrijk om te analyseren (2). De studie van politieke communicatie kreeg, samen met retorische studies, dankzij heel wat invloedrijke denkers een heropleving in de tweede helft van de twintigste eeuw (Temmerman 2018: 2). Daartoe was Orwell zijn essay *Politics and the English Language* uit 1946 een invloedrijk werk: de pragmatische benadering werd populairder (Temmerman 2018: 2). Volgens Chilton zijn, naast heel wat andere zaken, taalkundige aspecten inderdaad belangrijk binnen de politieke communicatie. Twee daarvan zijn de belangrijkste: (1) de representatie van de wereld zoals we ze zien en (2) de interactie met mensen over feiten en onderhandelingen (Temmerman 2018: 6). Veranderingen daarbij beïnvloeden de manier van denken bij het publiek. Ook de *post-truth politics* zijn hierbij weer een belangrijk gegeven (cf. supra). Verschillende politieke ideeën kunnen op verschillende manieren uitgesproken worden, waardoor de keuze van een specifieke taalkundige constructie veel informatie met zich meedraagt (Temmerman 2018: 7). Dat is precies wat ook de CDA bekijkt en belangrijk acht: talige fenomenen die onderliggende machtsstructuren blootleggen (Temmerman 2018: 7).

Zo is de lexicale structuur van een toespraak een belangrijk onderzoeksobject: woordkeuze vertelt veel over de achterliggende doelen van een politicus (Temmerman 2018: 9). Het n-woord of “zwarte piet” worden bijvoorbeeld niet meer geaccepteerd in Vlaanderen en daarbuiten. Toch worden de woorden nog vaak gebruikt door politici met een rechtse ideologie (Temmerman 2018: 9). Naast lexicon is ook deixis een belangrijk punt binnen strategische communicatie. Zowel *exophoric reference*, waarbij verwezen wordt naar context buiten de taal, als *endophoric reference*, verwijzingen naar andere tekstuele items, kunnen bewust gekozen worden voor bepaalde onderliggende redenen (Temmerman 2018: 9). Verder zijn vooral de verwijzende voornaamwoorden, modaliteiten en *hedging* belangrijke onderzoeksitems bij politieke communicatie (Temmerman 2018: 10). Ze schetsen een bepaald gezichtspunt voor een onderwerp. Denk bijvoorbeeld aan *footing*, waarbij politici andere personen citeren om zelf niet aansprakelijk gehouden te worden voor bepaalde extreme of gevoelige uitspraken (Temmerman 2018: 10).

2.3.1. Framing

“Een succesvol politicus is iemand die erin slaagt vele duizenden mensen te doen spreken zoals hij of zij spreekt, met net dezelfde woorden, net dezelfde intonatie, net dezelfde emoties en overtuiging” (Blommaert 2019: 12). Zo opent Jan Blommaert, grote denker binnen de kritische discoursanalyse,

⁹ Communicatie binnen de constitutie, binnen de partij (Schäffner 1996: 2)

¹⁰ De taal van de partij naar de burger toe, buiten de partij (Schäffner 1996: 2)

zijn handleiding over *framing*. Het is een opvallend citaat, dat meer vertelt over het eigenlijke doel van *framing*. Binnen een politieke context impliceert het immers een strategisch manoeuvre waarbij actoren doelbewust semantische en visuele elementen selecteren en manipuleren om percepties te vormen, overtuigingen te versterken en beleidsvoorkeuren te sturen. Als primair doel staat daarbij de bevordering van een specifiek ideologisch narratief of politiek standpunt vooraan, om zo de publieke opinie te beïnvloeden en politieke steun te mobiliseren. Wanneer mensen communiceren, spreken ze voortdurend binnen bepaalde *frames*: er bestaat geen “frame-loze communicatie” (Blommaert 2019: 15-16). Het zijn “volstrekt normale sociale en culturele interpretatiepatronen die we activeren als we iets zeggen” (Blommaert 2019: 16). Het is namelijk via bepaalde *frames* dat gemeenschappen gevormd worden met mensen die gelijke visies delen. Volgens Lakoff zouden progressieve politici bijvoorbeeld enkel feiten meedelen (Lakoff 2015: 559). Zij denken dat het voldoende is om hun kiespubliek zo te overtuigen: de intellectuele burger kan voor zichzelf uitmaken wat de conclusie is en welke politieke partij daarbij een hulp kan zijn (Lakoff 2015: 559). Conservatieven zouden het anders aanpakken: de feiten moeten moreel *geframed* worden binnen de waarden die de politieke partij zelf naar voren schuift (Lakoff 2015: 559). Zo vormt men een hecht kiespubliek. Blommaert verklaart dat metaforisch als volgt: “*frames* zijn de smeerolie in de mechaniek van ons sociale leven” (Blommaert 2019: 40).

Politieke debatten bevatten vaak discoursen waarin verschillende *frames* elkaar tegenspreken. Voornamelijk *framing* binnen politiek discours omvat een strategische selectie van informatie. De politieke actoren proberen zo de perceptie van het publiek te sturen. Verschillende *frames* met een eigen politieke ideologie kunnen botsen met elkaar, aangezien ze verschillende weergaven zijn van dezelfde thema's, gebeurtenissen of standpunten. Waar conservatieve *frames* bijvoorbeeld de nadruk leggen op traditionele waarden en individualisme, schuiven progressieve *frames* onderwerpen als sociale rechtvaardigheid, klimaatbeleid en collectiviteit naar voren. Het is belangrijk dat populaire politieke figuren de eigen *frames* legitimeren en verspreiden bij het publiek. Met hun autoriteit, charisma en populariteit kunnen zij hun discours kracht bijzetten en de opinies van andere politici ondermijnen.

2.4.Liberaal en conservatief taalgebruik: een hypothese

Enkele onderzoekers aan de Universiteit van Amsterdam en de University College Dublin onderzochten in 2019 of de ideologie van politici een invloed heeft op hun taalgebruik (Schoonvelde et al. 2019). De belangrijkste focus van hun onderzoek was de analyse van de relatie tussen ideologie en linguïstische complexiteit in politieke toespraken. Onderzoek toonde dat verband al aan voor politici in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk (Schoonvelde et al. 2019: 1). Volgens psychologische referenties zouden conservatieven eerder korte en minder ambigue uitspraken prefereren (Schoonvelde et al. 2019: 1). Het taalgebruik van de behoudsgezinde politici is conventioneel en duidelijk gestructureerd: ze vermijden onzekerheid in hun teksten en gebruiken

liever korte zinnen met duidelijke naamwoorden (Schoonvelde et al. 2019: 2). Liberalen gebruiken vaak lange, samengestelde zinnen met verschillende vertelinstanties, waardoor hun taalgebruik lastiger te interpreteren is voor het publiek (Schoonvelde et al. 2019: 1). Ook een gevarieerdere semantiek draagt bij aan de talige diversiteit van liberalen: hun taalgebruik is het bewijs van een creatiever en diverser denken dan gemiddeld (Schoonvelde et al. 2019: 2). En inderdaad: die veronderstellingen klopten ook voor het onderzoek op Europees niveau. In het bijzonder toonde de studie aan dat er een algemeen patroon bestaat waarbij sprekers van cultureel-liberale partijen complexere taal gebruiken in vergelijking met sprekers van cultureel-conservatieve partijen (Schoonvelde et al. 2019: 11). Het is voor een politicus immers voordelig om de taal van het eigen doelpubliek te spreken, zo identificeren die kiezers zich sneller met de politieke figuren:

However, it is also possible that politicians strategically use simpler or more complex language to appeal to constituencies with distinct personality profiles and associated preferences for linguistic complexity. [...] Persuasive messages should resonate with the personality of the receiver (Schoonvelde et al. 2019: 12).

Voor die conclusie analyseerden de onderzoekers in hun studie 381 609 toespraken van politieke figuren uit verschillende delen van Europa¹¹ (Schoonvelde et al. 2019: 1). Hier ontstaat een hiaat: België is een van de landen die niet betrokken werden bij deze studie. Het onderzoek mag dan wel veralgemenend stellen dat het taalgebruik verandert naargelang de ideologie: daarvoor is hier op Belgisch niveau eigenlijk geen bewijs. Zo vormt het onderzoek op Europees niveau een bruikbare hypothese voor deze masterproef. Wanneer, in het geval van dit thesisonderzoek, het Nederlandse taalgebruik van Vlaamse politieke uitersten bestudeerd wordt, zou de vooropgestelde hypothese van Schoonvelde et al. (2019) immers al hypothetisch gedeeltelijk onwaar kunnen zijn. Volgens het grootschalige onderzoek zouden de partijleiders van de Partij van de Arbeid en Vooruit complexere taal gebruiken dan de politici van N-VA en Vlaams Belang. Focussen we dan op Conner Rousseau, voormalig Vooruitvoorzitter, met zijn typerende volkse aansprekingen “matekes” en zijn *zattemansklap*, lijkt dat het tegenovergestelde te zijn van wat de studie vooropstelt. Ook Bart de Wever van N-VA lijkt de Europese hypothese te ontcrachten: hij creëert een intellectualistisch imago door voortdurend terug te grijpen naar Latijnse spreuken en een complex jargon.

¹¹ De onderzochte politici waren afkomstig uit de volgende landen: Tsjechië, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Nederland, Italië, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Polen, Portugal, Denemarken en Zweden.

3. Methodologie

3.1. Kritische discoursanalyse

Nu begrippen als *topoi*, *separatisme* en *framing* naast vele andere belangrijke opvattingen en de onderzoekshypothese geïntroduceerd werden, is het van belang om een kader te schetsen rond de methodologie waarop deze masterproef steunt. Hieronder volgt een beknopte presentatie van de *critical discourse analysis*, na een introductie over onder andere discoursen en kritische methodologieën. Nadien volgt uitleg over de dataverzameling en -annotatie in deze masterproef.

3.1.1. Wat is een discours?

De term *discours* werd geïntroduceerd door de Fransman Michel Foucault (Montesano Montessori et al. 2012: 19). Volgens hem is discours de uitgelezen manier om machtsstructuren in teksten bloot te leggen. Dit aangezien taalgebruik quasi voortdurend draait rond de verspreiding van heerschappij in al haar facetten (Montesano Montessori et al. 2012: 20). Taal kan naast de dagelijkse communicatie die onze gevoelens of ons denken weergeeft, ook een veelvermogend middel zijn om macht te legitimeren of verspreiden (cf. supra). Ook Montesano Montessori, Schuman en de Lange (2012) volgen die foucaultiaanse definitie. Zij beschouwen de term discours als “een geheel van elkaar samenhangende begrippen waarmee groepen mensen, elke groep vanuit een eigen perspectief, de werkelijkheid proberen te structureren en er betekenis aan te geven” (Montesano Montessori et al. 2012: 19). Het is een dialectische relatie die de wijzigingen en onderlinge verbanden in de fysieke realiteit onder de loep neemt, aan de hand van instituties die er op een bepaalde manier over rapporteren. Discoursen behandelen in dat opzicht sociale gebeurtenissen, maar kunnen er ook invloed op uitoefenen. Zo kan een bepaald discours – bijvoorbeeld over de ongelijke (en daardoor ‘oneerlijke’) belastingen tussen Vlaanderen en Wallonië volgens politiek rechts – ook actoren in het sociale debat aanzetten tot mentale, maar vooral fysieke verandering. Wodak en Meyer verwoorden die wederzijdse invloed als volgt:

[...] discourse is socially constitutive as well as socially conditioned – it constitutes situations, objects of knowledge, and the social identities of and relationships between people and groups of people (Wodak & Meyer 2016: 6).

Discours bevat zowel gesproken als geschreven taal, net als lichaamstaal en beeldtaal (Montesano Montessori et al. 2012: 37). Verder gaat het hierbij ook om een netwerk van tekstuele bronnen rond eenzelfde macro-onderwerp waarin verschillende impliciete standaarden besproken worden (Montesano Montessori et al. 2012: 37). Volgens Montesano Montessori, Schuman en de Lange (2012) zijn discoursen geen homogene en eenduidige gehelen: de arbitraire grenzen van een discours

zorgen ervoor dat het ene discours een ander kan tegenspreken en dat er binnen een geheel ook tegenstrijdigheden kunnen ontstaan (19). Kruisen bepaalde onderwerpen of thema's die normaliter typerend zijn voor een heel ander discours bijvoorbeeld een huidige discoursstudie, dan is er sprake van interdiscursiviteit en intertekstualiteit. Zo kunnen woorden refereren aan andere domeinen, waardoor het nieuwe discours de lading krijgt van voorgaande debatten, thema's of discussies. Zo kan een tekst binnen het discours over *tradwives* als een nieuwe *TikTokhype* verwijzen naar andere concepten, zoals huisvrouwen voor de feministische golven, of naar trends op sociale media die potentieel nefast kunnen zijn voor een bepaalde visie of voor jonge, beïnvloedbare kijkers.

3.1.2. Wat is kritisch?

Zoals de welluidende naam *critical discourse analysis* verklaart, tracht de onderzoeker een kritische houding in te nemen met betrekking tot een discoursonderzoek. Volgens Reisigl & Wodak in *Methods of Discourse Studies* (2016) komt de kritische blik van de onderzoeker naar boven wanneer die persoon de data nauwkeurig in de specifieke sociale context analyseert (24). Zowel de intertekstuele als de externe context dienen dus in de analyse beschreven te worden. Verder worden volgens Reisigl & Wodak – in de DHA – de actoren in het discours vermeld en is de onderzoeker ook kritisch voor het eigen onderzoek (Wodak & Meyer 2016: 24). De eigen objectiviteit kan zo ondermijnd worden: de criticus onderzoekt op basis van eigen kennis en context het discours. De analyse verloopt dus vrijwel nooit volledig objectief en superieur (Wodak & Meyer 2016: 7).

In any case, CDS researchers have to be aware that their own work is driven by social, economic and political motives like any other academic work and that they are not in any superior position (Wodak & Meyer 2016: 7).

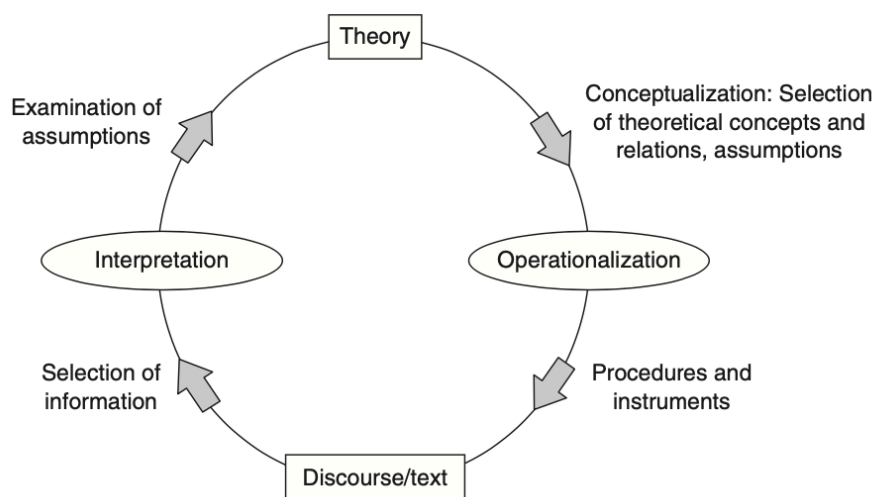
Naast de wisselwerking tussen discours en gebeurtenissen in de sociale contexten van de onderzoeker, bevat discoursanalyse ook een dualiteit tussen macht en discours. Omdat politieke teksten het gevolg zijn van dominantie, kunnen ze ook een manier zijn om macht te verspreiden. Discours is dus op verschillende niveaus januskop: teksten en beeldtaal zijn het product van macht en verspreiden het zelf ook. Die wisselwerking toont aan hoe macht ook binnen de taalkunde omnipresent is, wat ook Wodak en Meyer (2016) verklaren: “Power is one of the most central – and contentious – concepts in the social sciences. There is almost no social theory that does not imply a specific notion of power” (9). Discoursanalyse stelt die machtsstructuren centraal, en is er dan ook uiterst kritisch voor.

3.1.3. Critical Discourse Analysis (CDA)

De kritische discoursanalyse werd aan het begin van de jaren negentig ontwikkeld als analysemethode waarbij zowel sociale wetenschappen als taalkundig onderzoek nagaan hoe

discours een rol speelt bij de handhaving van machtsrelaties (Montesano Montessori et al. 2012: 19). CDA vormt zo een interdisciplinaire methode. Centraal binnen de discoursanalyse staan een bepaalde discursieve gebeurtenis en de instanties die aan de hand van teksten en taal hun visie op dat gebeuren *framen* (Wodak & Meyer 2016: 6). Met de analyse wordt vooral ingegaan op hoe structurele relaties binnen een discours, al dan niet op een expliciete wijze, vorm krijgen en hoe die macht of bepaalde problematieken bevatten. Denk bijvoorbeeld aan machtsbeheersing, discriminatie of onderdrukking (Montesano Montessori et al. 2012: 35). Taal en de sociale context hebben immers een wederzijds beïnvloedbare en cruciale band, die psychologisch en ideologisch kan werken op een publiek. Dat inzicht was in de jaren negentig een ingrijpend moment voor de taalkunde, aangezien taalgebruik niet meer gezien werd als een passieve manier om te beschrijven, maar vanaf dan bekeken werd als een actief middel om cognitieve veranderingen te initiëren (Montesano Montessori et al. 2012: 20). Zo staat de groei van de discoursanalyse aan het einde van de twintigste eeuw ook binnen de evolutie van de *linguistic turn*. Die term heeft betrekking op een visieverandering op filosofisch niveau: verschillende grote denkers en stromingen zorgen in de twintigste eeuw voor een grotere focus op taal en het effect ervan op de wereld (Koopman 2011: 61). Voornamelijk Richard Rorty wordt aangewezen als een centrale denker binnen die verandering. Met zijn werk *The Linguistic Turn: Essays in Philosophical Method* verspreidt hij in 1967 het idee dat wetenschappers en analisten zich tijdens studies veeleer moeten richten op woordgebruik, beschrijvingen en de manier waarop linguïstiek het leven van de burger beheerst (Koopman 2011: 62).

CDA heeft een wederkerende werking als basis. Vanuit een theoretisch niveau raakt de onderzoeker met *conceptualization* bekend met de onderwerpen en thema's van het discours (Wodak & Meyer 2016: 14). Met die bereikte *operationalization* is de onderzoeker in staat om aan de hand van specifieke werkwijzen een discours te analyseren. Zo komt diegene tot een persoonlijke *interpretation*, die nadien bijdraagt aan een nieuwe *theory*, een theoretische basis met nieuwe kennis over het discours en de behandelde thema's. *Figuur 5* van Wodak & Meyer (2016) geeft die circulaire werking weer (14).

Figuur 5 – Schematische weergave van de wederkerende werking bij CDA. Bron: Wodak, R., & Meyer, M. (2016). *Methods of critical discourse studies*. (3de editie). Pagina 14.

Opmerkelijk is dat politieke wetenschappers en taalkundigen politieke communicatie aan de hand van een discourskritische manier anders interpreteren (Schäffner 1996: 1). Politicologen zullen meer focussen op de gevolgen van bepaalde toespraken en de bijkomende breuken, waar taalkundigen eerder de directe, mentale effecten bekijken (Schäffner 1996: 1). Een gulden middenweg tussen beide wordt vaak geopperd als oplossing maar blijkt in de praktijk, zonder enige samenwerking tussen de vakdisciplines, moeilijk. Dat geeft aan de discoursanalyse een eclectische reputatie (Wodak & Meyer 2016: 4).

Ten slotte onderzoekt de kritische discoursanalyse “Discours met een hoofdletter D” (Temmerman 2018: 3). Dat taalgebruik voegt zowel gesproken als geschreven taal samen met een studie van de context. Het bekijkt de talige uitingen op verschillende niveaus, binnen een bepaald sociaal, economisch en maatschappelijk milieu. Zo is een onderzoeker aan de hand van CDA in staat om zaken als *othering* aan te kaarten (Temmerman 2018: 3). Die in- of exclusie van etnische groepen zou niet mogelijk zijn zonder beroep te doen op geschiedkundige of sociologische context binnen een bepaald tijdvak (Temmerman 2018: 3). Zo onderzoekt CDA “one certain wrong”, een sociaal probleem, door op hetzelfde moment kritisch te zijn voor de eigen visie op wat nu eigenlijk “wrong” is (Temmerman 2018: 4).

3.1.4. Discourse-Historical Approach (DHA)

Meer dan een analyse volgens CDA van Wodak en Meyer, is het onderzoek in deze masterproef het resultaat van de *discourse-historical approach* zoals Reisigl en Wodak die uitzetten. DHA is een specifieke analysemethode binnen de CDS: de manier van werken laat een systematischere taalkundige analyse toe aan de hand van een vooropgestelde werkwijze (Wodak & Meyer 2016: 20). De DHA is de enige tak binnen de CDS die de behandelde teksten van zeer dichtbij analyseert. Daarenboven staat macht centraal binnen de DHA:

For the DHA, language is not powerful on its own – it is a means to gain and maintain power via the use that powerful people make of it, and an expression of power relations. (Wodak & Meyer 2016: 26)

Dat gezag zo centraal werkt binnen de DHA, is het resultaat van het antisemitisme dat in 1986 verscheen bij de presidentscampagne van Oostenrijker Kurt Waldheim (Wodak & Meyer 2016: 31). Het werd voor onderzoekers van de DHA het startpunt van de historisch gerichte discoursanalyse, aangezien die taalkunde combineert met de sociologische en geschiedkundige achtergrond: zo trachtten ze diepgewortelde machtsstructuren naar boven te halen (Wodak & Meyer 2016: 31). De DHA analyseert immers discoursen van groepen die verschillende “points of view” hebben over een bepaald thema, een specifiek probleem in de maatschappij (Wodak & Meyer: 27). In deze

masterproef betreft het dus politici met verschillende visies over onderwerpen die een maatschappelijk debat openen. Om de gezagsrelaties tussen de groepen te bekijken, benadrukken Reisigl en Wodak het belang van de toepassing van intertekstualiteit¹² en interdiscursiviteit¹³ (cf. supra). Ook *framing* en de sociologische context (cf. supra) zijn daarbij essentieel (Wodak & Meyer 2016: 27-28).

Praktisch volgt een onderzoek met behulp van DHA steeds acht stappen (Wodak & Meyer 2016: 34). Na een (1) kennismaking met de theoretische achtergrond (2) verzamelt de onderzoeker systematisch data over de context. Daarna (3) bepaalt de onderzoeker welke informatie relevant is met betrekking tot het onderzoek en (4) formuleert de persoon gevatte onderzoeksvragen. De (5) kwalitatieve analyse is de volgende stap: samen met de macroanalyse vormen de micro- en contextanalyse de basis van het onderzoek. Nadien (6) worden de bevindingen gestaafd met specifieke *case studies* die in detail treden. (7) Een kritische evaluatie en (8) suggesties voor een praktische toepassing van de resultaten sluiten het onderzoek af.

De analyse op macroniveau resulteert in de vaststelling van de hoofdthema's binnen het behandelde discours (Wodak & Meyer 2016: 45). Door de geselecteerde data door te nemen, maakt de onderzoeker kennis met de behandelde onderwerpen. De macrothema's die uiteindelijk inleidend werken voor het onderzoek, worden geselecteerd door middel van de *Grounded Theory* (Corbin & Strauss 1990). Daarbij zorgt *open coding* tijdens de eerste lezingen voor de kennismaking met de kwalitatieve data. Bij de tweede stap kijkt de onderzoeker aan de hand van *axiaal coderen* of bepaalde patronen reeds opvallen. Ten slotte zorgt *selectief coderen* voor de aaneenschakeling van nieuwe theoretische kennis over voorgaande verbanden voor een diepgaandere praktische analyse.

Nadien verdiept de micro-analyse het discoursonderzoek. Dat gebeurt aan de hand van vijf discursieve strategieën (Wodak & Meyer 2016: 33). Zo zal (1) nominatie nagaan op welke wijze bepaalde zaken benoemd worden in het discours. Het gebruik van “zwarte piet” in plaats van “roetpiet” of “veegpiet” verklaart anno 2024 impliciet bijvoorbeeld heel wat over de ideologie van de onderzochte spreker. Daarnaast vertelt (2) predicatie meer over welke meningen stemmen in het discours uitdragen dankzij, bijvoorbeeld, de bijvoeglijke naamwoorden die gelinkt worden aan substantieven. Aan de hand van (3) argumentatie krijgt de onderzoeker meer inzicht over de uitspraken en standpunten. Bij (4) perspectivering staat de vraag ‘Vanuit welk perspectief wordt het discours geleid en getoond?’ centraal. Uiteindelijk vertellen ook (5) intensifiëring en/of afzwakking

¹² Het begrip verklaart dat teksten met elkaar in verbinding staan. Dat kan expliciet zijn, waarbij gerefereerd wordt naar voorgaande, gekende discourses. Ook kan dat impliciet, door bijvoorbeeld te alluderen op andere thema's. Verder is er het begrip van recontextualisatie: het discours van een voorgaande problematiek wordt (al dan niet zonder context; decontextualisatie) opnieuw bovengehaald in een nieuwe context (Wodak & Meyer 2016: 28).

¹³ Wanneer de thema's van verschillende discourses met elkaar in verbinding staan binnen een bepaalde problematiek (Wodak & Meyer 2016: 28).

van lexicale keuzes heel wat over het discoursgebruik (Wodak & Meyer 2016: 33). De DHA streeft dus naar pluridisciplinariteit en houdt – door een vast onderzoeksplan – rekening met verschillende stemmen in een debat.

Het onderzoek op microniveau wordt in deze masterproef aangevuld met retorische analyses om tot een veelzijdige analyse van het politieke discours te komen. Naast de inhoudelijke, argumentatieve structuur wordt hierdoor ook de taalkundige en retorische basis gedetailleerd onder de loep genomen. De retorische analyses worden gestaafd door middel van de retorische handboeken bij Steyaert (2021), Claes & Hulsens (2013) en Praet (2001). De onderzoeker ging in elke toespraak na welke retorische figuren het prominentst naar voren kwamen in het discours, om er nadien de mogelijke doeleinden mee te verklaren. Door de analyse van zowel discourskritische als retorische tendensen vormt deze masterproef een uitzonderlijk onderzoek binnen de discourskritische studies.

3.2. Dataverzameling

3.2.1. Wie?

In de masterproef werd het politieke taalgebruik van Vlaamse partijvoorzitters bestudeerd. Specifiek gaat het om politieke toespraken van partijleiders met een linkse of rechtse ideologische achtergrond, aangezien die politieke extremen steeds populairder worden bij de Vlaamse kiezer (cf. supra). Volgende politici werden bestudeerd:

Naam	Functie	Partij
Raoul Hedebouw	Voorzitter	Partij van de Arbeid
Conner Rousseau	Voorzitter (tot 17/11/2023)	Vooruit
Melissa Depraetere	Voorzitter <i>ad interim</i> (sinds 18/11/2023)	Vooruit
Bart De Wever	Voorzitter	N-VA
Tom Van Grieken	Voorzitter	Vlaams Belang

Tabel 1 – Schematische weergave van de behandelde politieke figuren met hun functie en partij.

Er werd gekozen voor zowel de populaire, ‘stereotiepe’ partijen aan de linker- en rechterkant (Vooruit en N-VA), als de ‘extremen’ (PVDA en Vlaams Belang). Vooruit en N-VA zijn doorgaans de partijen die veel stemmen krijgen bij het kiespubliek en afwisselend mee zetelen in de Vlaamse en/of federale regering. Daarnaast zijn de Partij van de Arbeid en het Vlaams Belang partijen die tot op heden minder zetels in de wacht sleepten bij de kiezer (al dan niet door het cordon sanitaire bij Vlaams Belang). Zo is het interessant om uit te zoeken of er, naast de vraag of er een verschil in taalgebruik is tussen cultureel-links en cultureel-rechts, ook verschillen op te merken zijn tussen de

verschillende ideologische gradaties binnen rechts en links. Tijdens de onderzoeksperiode, 2023 en 2024, werd Rousseau in november 2023 als Vooruitvoorzitter vervangen door Melissa Depraetere (cf. supra). Het masterproefonderzoek bevat bij Vooruit zowel een speech van Rousseau als een toespraak van Depraetere, om het discours van beide personen gelijkmatig in de analyse te verwerken.

3.2.2. Wat?

Het corpus bestaat uit de teksten van de gekozen toespraken, waarbij elk vermeld thema bestudeerd werd. Sommige discourskritische onderzoeken focussen zich immers op specifieke onderwerpen. In dit onderzoek werd gekozen om niet bepaalde onderwerpen, zoals bijvoorbeeld migratie of koopkracht, maar de volledige toespraken te behandelen. Het onderzoek geeft zo een diepgaand en globaal beeld van al de thema's en argumenten die de partijvoorzitters aanhalen om een invloed uit te oefenen op hun publiek.

3.2.3. Wanneer?

Het onderzoek vond plaats tijdens 2023 en 2024. Die jaren vormen de aanlooperperiode richting de federale en Europese verkiezingen in België op 9 juni 2024. Het is het uitgelezen moment voor politieke partijen om hun partijstandpunten opnieuw in de verf te zetten en hun verkiezingscampagne op topsnelheid te brengen. Interessant is dan ook hoe politieke figuren tijdens toespraken in deze sperperiode hun taalgebruik aanpassen om de kiezer in het stemhokje aan hun kant te winnen. De geanalyseerde toespraken vonden allemaal recentelijk plaats: de oudste toespraken dateren van 15 januari 2023 en de recentste van 1 mei 2024.

De data voor dit onderzoek werden verzameld door middel van twee methoden. In eerste instantie publiceerden sommige politieke partijen de volledige tekst van de desbetreffende toespraken op hun websites, wat de verzameling vergemakkelijkte. Echter, niet alle partijen deden dit; sommigen kozen ervoor om video's van toespraken op hun YouTube-kanaal te plaatsen¹⁴. In dergelijke gevallen werden de toespraken getranscribeerd en neergeschreven in een Word-document. Uiteindelijk werden alle verzamelde toespraken geconsolideerd in een Word-document om verdere annotaties en analyses mogelijk te maken. Voor dit onderzoek werden in totaal acht toespraken geselecteerd. Telkens twee speeches van elke partij, om een gelijkwaardige partijrepresentativiteit

¹⁴ De onderzoeker ging na of de gepubliceerde YouTubevideo's al dan niet overduidelijk bewerkt of geknipt werden. Dat leek voor de desbetreffende video's (die van N-VA en Vlaams Belang) niet het geval te zijn. De toespraken van N-VA werden in hun geheel, zonder knipwerk, online geplaatst. Bij Vlaams Belang werden beide toespraken als *livestreams* op YouTube geplaatst: de kijkers konden *live* meevolgen en die video's bevatten daardoor ook geen knip- of plakwerk. Bij de andere toespraken kon de onderzoeker niet nagaan of er al dan niet aanpassingen gedaan werden in de speechtekst.

te waarborgen. Verder werd ervoor gekozen om bij elke partij een toespraak uit 2023 en een uit 2024 te kiezen, net als een totale evenredige verdeling tussen nieuwjaars- en 1 mei-toespraken. In onderstaande lijst wordt informatie over de specifieke speeches verder toegelicht.

Partij	Toespraak	Datum	Persoon
PVDA	Nieuwjaarstoespraak	15/01/2023	Raoul Hedebouw
N-VA	Nieuwjaarstoespraak	15/01/2023	Bart De Wever
Vlaams Belang	Toespraak 1 mei	01/05/2023	Tom Van Grieken
Vooruit	Toespraak 1 mei	01/05/2023	Conner Rousseau
N-VA	Nieuwjaarstoespraak	13/01/2024	Bart De Wever
Vooruit	Nieuwjaarstoespraak	21/01/2024	Melissa Depraetere
PVDA	Toespraak 1 mei	01/05/2024	Raoul Hedebouw
Vlaams Belang	Toespraak 1 mei	01/05/2024	Tom Van Grieken

Tabel 2 – Schematische en chronologische weergave van de geanalyseerde toespraken.

Elk jaar worden op vaste momenten heel wat politieke toespraken gehouden. Denk bijvoorbeeld aan de Septemberverklaring, waar de minister-president van elke deelstaat aan het woord komt om het beleid van het komende jaar mee te delen. Zo is ook de 11 juli-speech een vast moment voor de Vlaamse minister-president om een toespraak te houden. De koning, die ook een politieke rol vervult in het land, spreekt de Belgische bevolking dan weer virtueel toe in zijn jaarlijkse kerstboodschap of naar aanleiding van de nationale feestdag op 21 juli. Er zijn echter weinig vaste momenten waarop verschillende partijvoorzitters voor hun eigen partijpubliek een speech geven. Traditioneel gezien is dat enkel het geval bij de jaarlijkse nieuwjaarstoespraken, waar elke voorzitter de standpunten en de politieke agenda voor het komende jaar verspreidt. Daarnaast zijn nationale feestdagen ook het uitgelezen moment voor de voorzitters om die dag te vieren en een toespraak te houden. De laatste jaren is de rol van 1 mei daar steeds groter bij geworden. De linkse partijen, PVDA en Vooruit, verzamelen op die dag de partijleden en herdenken het verzet dat hun partij vroeger voerde om voor de arbeidsrechten te strijden. Opmerkelijk daarbij is dat ook Vlaams Belang de afgelopen jaren steevast samenkomt voor de 1 mei-viering. Vlaams Belang zou daarbij de “vakbond van de werkende Vlaming” zijn en het “is de enige partij die zich bezighoudt met de gewone Vlaming” (TVDB 2022). Het onderzoek bestaat vanuit die redenering uit de klassieke nieuwjaarstoespraken en de 1 mei-toespraken van PVDA, Vooruit en Vlaams Belang. Er werd gekozen voor een evenwichtige afwisseling tussen die twee toespraakmomenten en de bestudeerde partijen in kwestie: niet elke partij geeft de teksten en/of het beeldmateriaal van desbetreffende toespraken vrij.

Voor de dataverzameling werd de werkwijze van *theoretical sampling* in de discoursanalyse toegepast, zoals vermeld volgens Wodak & Meyer:

Data collection is not considered to be a specific phase that must be completed before analysis begins: after the first data collection one should carry out first pilot analyses, find indicators for particular concepts, expand concepts into categories and, on the basis of these results, collect further data (theoretical sampling) (Wodak & Meyer 2016: 21).

Eerst werd geopteerd om zes toespraken te behandelen, waarna het onderzoek uitgebreid werd met twee extra toespraken. Zo kwam van elke behandelde partij evenveel toespraken aanbod. Indien die toespraken alsnog onvoldoende materiaal hadden opgeleverd voor een grondig besluit, konden extra fragmenten of speeches toegevoegd worden. Denk bijvoorbeeld aan het openingsdebat van professor en politicoloog Carl Devos aan de Universiteit Gent op 3 oktober 2023. Destijds waren de toenmalige voorzitters van de politieke partijen die hier behandeld worden, daar ook allemaal aanwezig.

3.3.Datacleaning en -annotatie

Verder werden de toespraken gecodeerd en geannoteerd naar eigen wensen van de onderzoeker. Bij de codering werden de tekstkleuren van Word gebruikt om retorische analyses uit te voeren. Zie *Bijlage 1* voor het transcriptieprotocol met de correcte betekenissen. De behandelde retorische figuren werden in de toespraken vermeld, waarbij de stijlfiguur in kwestie onderlijnd werd en een mogelijke uitleg volgde. Zo zorgt de retorica in het corpus voor een extra reliëf in de analyse. De hoofdargumentatie op macroniveau wordt gestaafd aan de hand van retorische figuren op microniveau. Verder werden in de toespraken ook irrelevante passages, die geen directe link hadden met de politieke boodschap, in een grijze tekstkleur weergegeven. Die passages verdwenen op die manier niet zomaar uit de data. De volledige tekstuele context kan daardoor te allen tijde nog geraadpleegd worden.

4. Analyse

Dit vierde hoofdstuk omvat de eigenlijke analyse van het masterproefonderzoek. Het politieke discours wordt er in een eerste hoofdstuk op macroniveau geanalyseerd. De grote thematische lijnen uit de bestudeerde toespraken worden over de partijgrenzen heen met elkaar vergeleken. Daarna volgt een diepgaandere microanalyse waarin de algemene retorische, taalkundige en argumentatieve strategieën van de partijvoorzitters onder de loep genomen worden. Die analyse op microniveau werd verdeeld in vijf hoofdstukken, die telkens een gezamenlijke thematische achtergrond behandelen.

4.1. Macroanalyse

Op macroniveau is het belangrijk om de behandelde thema's in het discours te vermelden. Vanzelfsprekend valt op dat de partijhoofden onderwerpen aansnijden die relevant zijn binnen de Vlaamse samenleving en die centraal staan in de maatschappelijke debatten. Zo behandelen alle voorzitters de thema's (1) belastingen (2) arbeid (3) arm vs. rijk (4) werking van de politiek in België en (5) pensioenen. Het zijn duidelijk belangrijke onderwerpen die aangehaald worden om de kiezer voor hun eigen partijkamp te winnen.

De partijvoorzitters behandelen de subthema's 'hoge belastingsdruk', waarmee ze de benarde financiële situatie van de burger schetsen. Dat sluimert door in de 'oneerlijke verdeling van de belastingen', waar die lage beslatingsdruk bij de rijkere bevolking aangeklaagd wordt. Onder het hoofdthema 'arbeid' wordt het belang ervan regelmatig benadrukt: Rousseau onderstreept het bijvoorbeeld met het citaat "De welvaartsstaat kan alleen overleven als meer mensen eerlijk bijdragen en meer mensen werken." Het subthema 'lage lonen arbeider' geeft de keerzijde van die medaille weer, net als 'lang werken'. Ten slotte halen de rechtse partijen daarbij aan dat de 'werkende Vlaming' steeds het meeste werkt verzet. Een derde hoofdthema dat elke partijvoorzitter aansnijdt, is 'arm vs. rijk'. Daarbij wordt voornamelijk de 'inkomstenkloof' van beide groepen bekritiseerd, waar ook het 'belastingsverschil' als een argument aangehaald wordt. Binnen het overkoepelende thema 'arm vs. rijk' halen de rechtse partijen aan hoe migratie die kloof vergroot: migranten katalyseren armoede binnen de Vlaamse samenleving. Verder vormt ook 'werking van de politiek in België' een gemeenschappelijke thema bij alle voorzitters. De fouten van andere politieke partijen worden er vlijtig aangehaald, net als die van de federale Vivaldiregering door de partijen die er geen deel van uitmaken: "Met Vivaldi hebben we de bodem bereikt", verklaart Bart De Wever. Tom Van Grieken trekt die problematiek breder open: hij verklaart hoe de gehele Belgische staat "boven zijn stand leeft". Het laatste subthema binnen het politieke onderwerp is 'speculaties omtrent aankomende verkiezingen'. Naast de vele opmerkingen die verwijzen naar de nabijheid van de verkiezingen in juni 2024, zoals Hedebouws "Over minder dan 6 weken zijn het

verkiezingen”, speculeren heel wat voorzitters reeds over de uitslag van die stemmingen. Ten slotte wordt bij ‘pensioenen’ vermeld hoe die te laag zijn en hoe de eigen partij een verhoging zal katalyseren. *Tabel 3* verduidelijkt deze thema’s aan de hand van voorbeeldzinnen.

Hoofdthema	Subthema	Voorbeeld
Belastingen	Hoge belastingsdruk	“Wij zijn budgettair de rode lantaarn van Europa terwijl wij toch de hoogste belastingsdruk op arbeid ter wereld betalen.” (N-VA 2023)
	Onerlijke verdeling van de belastingen	“De gewone man of vrouw betaalt veel belastingen, maar die giga-bedrijven krijgen allemaal voordelen.” (PVDA 2024)
Arbeid	Arbeid is belangrijk	“Wij hebben geen gas, geen olie en geen diamanten in de grond zitten. Wij moeten het hebben van onze hoofden en onze handen. Wij zijn een kenniseconomie.” (Vooruit 2023)
	Lage lonen arbeider	“Want sinds een jaar of tien staat de werkende mens steeds meer onder druk.” (Vooruit 2023)
	Lang werken	“Dat ze het niet zien zitten om tot 67 jaar te werken.” (PVDA 2023)
	Werkende Vlaming	“Hard werken? Dat is een Vlaamse obsessie. Walen die genieten veel liever van het leven.” (N-VA 2024)
	Hoge werkloosheid in Wallonië	“Een eerste conclusie, een eerste vaststelling zou dus kunnen zijn, of is: de Vlaming is een werkpaard, in Wallonië zijn het veel vakantiepony’s.” (VB 2024)
	Mensen moeten aangespoord worden om te werken	“En we helpen iedereen vooruit als we meer mensen aan het werk helpen. De welvaartsstaat kan alleen overleven als meer mensen eerlijk bijdragen en meer mensen werken.” (Vooruit 2023)
Arm vs. rijk	Inkomstenkloof	“Het is niet normaal dat een multinational als Total wereldwijd een recordwinst van 21 miljard euro maakt, maar dat haar werknemers in de haven van Antwerpen geen enkele loonopslag kunnen krijgen.” (PVDA 2024)
	Belastingsverschil	“De rijkste mens ter wereld woont niet in Zwitserland, niet in Monaco en niet in de Bahamas, maar in België. [...] Terwijl Deborah de helft van haar loon mag afgeven blijft zijn vermogen buiten schot!” (Vooruit 2023)

	Migratie als stimulans voor armoede	“Je kan niet de armoede en de ongeletterdheid van heel de wereld importeren en verbaasd zijn dat je de pensioenen niet kan betalen.” (VB 2023)
Werking van de politiek in België	Fratsen van andere partijen	“En in het bijzonder heb ik aan VLD en CD&V gevraagd: ‘Gaan jullie de belangen van jullie eigen kiezers blijven verkopen in ruil voor ministerposten?’” (N-VA 2024)
	Slechte rapport voor de Vivaldicoalitie	“Het failliet van die linkse migratiepolitiek is onder Vivaldi naar een ongekend dieptepunt gezakt.” (N-VA 2023)
	Slecht functionerende Belgische staat	“De asociale N-VA wil die exploderende rusthuisfacturen zoals altijd een permanent doorschuiven naar de kinderen zonder dat de moddervette Belgische staat enig greintje verantwoordelijkheid op zich neemt.” (VB 2023)
	Speculaties omtrent aankomende verkiezingen	“Daarom willen wij de verkiezingen dit jaar absoluut winnen. En niet zomaar winnen. Wij willen de verkiezingen zo hard winnen dat we extreemrechts mathematisch onmogelijk maken.” (Vooruit 2024)
Pensioenen	Partij verhoogt de pensioenen	“We verhogen het minimumpensioen, van nu al meer dan 1.500 euro, voor iedere mens die heel zijn leven hard gewerkt heeft.” (Vooruit 2023)
	Pensioenen zijn te laag	“Wij hebben niet heel ons leven zo hard gewerkt en veel belastingen betaald dat je op het einde van uw leven – vaak tegen uw zin – naar een rusthuis moet en wanneer de torenhoge rusthuisfactuur, als je die nie kunt betalen met uw veel te klein pensioen, dat je moet gaan aankloppen bij uw eigen kinderen die het zelf al moeilijk hebben. Zulke situaties zijn voor het Vlaams Belang geheel onaanvaardbaar.” (VB 2023)

Tabel 3 – Thema's die bij alle partijvoorzitters behandeld werden.

Verder halen zowel de PVDA, Vooruit als N-VA het onderwerp (6) economische crisis en (7) koopkracht aan. Rode draad daarbij is het subthema ‘burgers verdienen steeds minder’: de partijen spelen daar gretig op in door te vermelden hoe de eigen partij daar een stokje voor zal steken of daar reeds maatregelen voor trof. Ten slotte behandelt Vooruit het subthema ‘Staatsschuld zorgt voor economische chaos’. Daarnaast behandelen diezelfde partijen ook het onderwerp (7) koopkracht, met de tweedeling ‘koopkracht van de burger daalt’ en ‘hoop voor de toekomst met de eigen partij’.

Onderwijs en jeugd (8) is ook een veelbesproken onderwerp bij de partijen: de jeugd wordt er beschreven als de toekomst, hoewel de jongeren het vandaag zeer lastig hebben. Het leerkrachtentekort zorgt daarbij voor de achteruitgang van de onderwijskwaliteit, met de belofte dat de partij in kwestie dat probleem miraculeus zal oplossen. Ten slotte speelt ook (9) milieu en klimaat een grote thematische rol bij die drie partijen.

Hoofdthema	Subthema	Voorbeeld
Economische crisis	Burgers verdienen steeds minder	“Sindsdien wordt het deel van de welvaart dat naar vermogens gaat groter en het deel dat naar de lonen van de mensen gaat kleiner.” (Vooruit 2023)
	Hulp van de eigen partij tijdens economische crisis	“En in tegenstelling tot onze rechtse voorgangers hebben we de inkomens opnieuw geïndexeerd en in tijden van crisis de koopkracht van de mensen het beste beschermd van heel de wereld.” (Vooruit 2023)
	Staatsschuld zorgt voor economische chaos	“Want laat ons een kat een kat noemen: er komen moeilijke tijden aan. Om onze begroting gezond te houden, gaan we inspanningen moeten doen en moeilijke keuzes moeten maken.” (Vooruit 2024)
Koopkracht	Koopkracht van de burger daalt	“Je ziet dat uw winkelkar duurder wordt en dat uw facturen stijgen. Je ziet dat de rijksten met hun privéjet van Antwerpen naar Londen over en ‘t weer vliegen terwijl jij elke dag vroeg opstaat en hard uw best doet.” (Vooruit 2024)
	Hoop voor de toekomst met eigen partij	“Een stem op de PVDA is een stem vóór linkse samenwerking en voor een links blok dat een breekpunt maakt van eerlijke belastingen en koopkracht.” (PVDA 2024)
Onderwijs en jeugd	Jeugd heeft het moeilijk	“En ik denk in het bijzonder aan onze jeugd. Jonge mensen zitten steeds meer in flexibele banen. Ze kunnen geen huis meer kopen, omdat ze geen vast contract hebben. Ze moeten dikwijls werken voor lage lonen, waardoor ze moeilijk kunnen rondkomen.” (PVDA 2023)
	Jeugd is de toekomst	“De jeugd is de toekomst. En dat willen we ook in de praktijk omzetten met onze partij.” (PVDA 2023)
	Leerkrachtentekort	“Als wij ervoor willen zorgen dat ieder kind op school goed Nederlands leert dan hebben we natuurlijk ook voldoende leerkrachten nodig. Kleuterjuffen staan

		vaak voor 27 kindjes in de klas terwijl ik Grieks - Latijn kon volgen met vijf. Die luxe hebben we niet meer.” (Vooruit 2023)
	Kwaliteit onderwijs gaat achteruit	“Het niveau van ons onderwijs bepaalt het niveau van onze rijkdom. En dat niveau van ons onderwijs... gaat achteruit.” (Vooruit 2023)
	Partij lost leerkrachtentekort op	“Begin dit schooljaar was er een recordinstroom aan nieuwe leerkrachten en zien we een forse stijging van de inschrijvingscijfers voor de lerarenopleidingen.” (N-VA 2023)
Milieu en klimaat	Partij zorgt voor een betere klimaatpolitiek	“Met ons zal Vlaanderen de omslag maken naar steeds meer duurzaamheid en een gezonder leefmilieu.” (N-VA 2024)
	Klimaat is een zorg bij de bevolking	“Veel ouders vrezen dat hun kinderen het minder goed gaan hebben dan zijzelf en ook veel jongeren zijn bang dat zij het slechter zullen hebben dan hun ouders. Zij vrezen voor hun pensioen, het klimaat en hun welvaart. En eigenlijk is dat zot. Zeker voor een jonge politicus als ik is dat zot. En ik weiger dat te aanvaarden.” (Vooruit 2023)
	Burgers komen in actie voor het klimaat	“Eerst de mensen, niet de winst wordt breed gedragen in de harten van de jongeren in België en in de wereld. Eerst de planeet, niet de winst, hoe vaak hebben we dat niet gehoord op de tientallen betogingen voor het klimaat?” (PVDA 2023)

Tabel 4 – Thema's die in het discours van PVDA, Vooruit en N-VA behandeld werden.

Gemeenschappelijk bij PVDA en N-VA is allereerst (10) de gezondheidssector, met een focus op ‘slechte werkomstandigheden’ bij PVDA en hoe de partij die sector zal versterken. Daarnaast wordt ook (11) de energie(crisis) behandeld. Beide partijen bevestigen dat de energieprijzen te hoog zijn, wat volgens N-VA gegarandeerd voor energieproblemen zal zorgen in de toekomst. Zowel PVDA als N-VA verklaren daarbij dat hun partij de weg zal leiden bij die crisis.

Hoofdthema	Subthema	Voorbeeld
Gezondheidssector	Slechte werkomstandigheden	“Neem nu de gezondheidszorg. Mensen zijn kapot gewerkt in de sector. Ze hebben minder en minder tijd voor meer en meer patiënten.” (PVDA 2023)

	Partij zal sector helpen	“Met ons zal Vlaanderen zorg dragen voor onze ouderen en voor iedere Vlaming die onze hulp nodig heeft.” (N-VA 2024)
Energie(crisis)	Energieprijzen zijn hoog	“Stroomtekorten worden een reëel gevaar voor onze mensen en onze bedrijven. De onderhandelingen om minstens die jongste kerncentrales open te houden, komen veel te laat. Ze zijn veel te beperkt.” (N-VA 2023)
	Energieproblemen in de toekomst	“Het slechte nieuws is dat we ondertussen quasi zeker vanaf 2024 te weinig energieproductie zullen hebben.” (N-VA 2023)
	Partij helpt bij crisis	“Welke partij heeft als eerste gezegd dat energie geen luxeproduct is en dat daar geen 21% btw op mag geheven worden? Het is dankzij de PVDA, die al sinds 2007 actie voert voor 6% btw op energie, en de meer dan 300.000 mensen die ons steunden met een handtekening, dat de btw vandaag verlaagd is.” (PVDA 2023)

Tabel 5 – Thema's die in het discours van PVDA en N-VA behandeld werden.

Opmerkelijk is echter dat, hoewel het corpus voor elke partij een toespraak uit 2024 – en dus na de start van de oorlog tussen Israël en Hamas – bevat, enkel de Partij van de Arbeid en Vooruit dat (12) conflict tussen Israël en Hamas vermelden in hun toespraken. Beide partijen omschrijven de oorlog als ‘een verschrikkelijke oorlog’, waarbij Depraetere vermeldt dat het een voorbeeld is van extreme partijen die aan de macht komen. Zowel Hedeboom als Depraetere verklaren daarbij dat de partij zorgt voor een oplossing. Enkel Hedeboom roept het publiek op tot concrete acties: “We roepen op om die dag massaal naar Brussel te komen.”

Hoofdthema	Subthema	Voorbeeld
Oorlog tussen Israël en Hamas	Een verschrikkelijke oorlog	“Op dit moment is de verschrikkelijke genocide op het Palestijnse volk nog steeds aan de gang. Er zijn massagraven ontdekt in de buurt van een ziekenhuis dat door het Israëlische leger is bezet. Het is een genocide die live te volgen is op tv en op sociale media.” (PVDA 2024)
	Het is het voorbeeld van extreme partijen	“Alle gewone mensen die in deze oorlog verminkt of gestorven zijn - Israëlische en Palestijnse - zijn

	die aan de macht komen	het slachtoffer van extreme regimes. Deze zinloze oorlog is een afschuwelijk voorbeeld van wat er kan gebeuren als extremen aan de macht zijn. Extreme leiders doen extreme dingen.” (Vooruit 2024)
	Partij zorgt mee voor oplossing	“De drijvende kracht voor echte solidariteit met Palestina en een einde aan de straffeloosheid van Israël.” (PVDA 2024)
	Roept publiek op tot actie	“Op 19 mei is er weer een grote nationale betoging voor Palestina in Brussel. We roepen op om die dag massaal naar Brussel te komen.” (PVDA 2024)

Tabel 6 – Thema dat in het discours van PVDA en Vooruit behandeld werd.

Kenmerkend voor de macroanalyse bij Vooruit en N-VA is hoe de partijvoorzitters in hun toespraken (13) de begroting en (14) taal vermelden. Het Vooruit-discours vermeldt het subthema ‘begroting moet gezond blijven’, waar De Wever verklaart dat de federale regering de reden is waarom de federale begroting zo slecht is. Beide partijen verklaren voor een goede begroting te zorgen in de toekomst. Verder benadrukken de partijen bij (14) taal hoe de kennis van het Nederlands zorgt voor gelijke kansen, waarbij enkel Vooruit bevestigt dat die talenkennis achteruitgaat in België. Beide partijen hechten dus belang aan de kennis van het Nederlands in de maatschappij: het is een voorwaarde om te integreren. De Wever voegt daar nog een subthema aan toe: ‘Nederlands is een basiskenmerk van de Vlaming’.

Hoofdthema	Subthema	Voorbeeld
Begroting	Begroting moet gezond blijven	“Om onze begroting gezond te houden, gaan we inspanningen moeten doen en moeilijke keuzes moeten maken.” (Vooruit 2024)
	De federale regering zorgde voor een slechte begroting	“Geen hervormingen en een fake begroting met het grootste tekort van de hele Europese Unie.” (N-VA 2023)
	Partij zorgt voor goede begroting	“Met ons houdt Vlaanderen een gezonde begroting.” (N-VA 2024)
Taal	Kennis van het Nederlands gaat achteruit	“We hebben steeds meer leraren tekort, jongeren verliezen hun motivatie en de kennis van het Nederlands wordt steeds slechter.” (Vooruit 2023)

Nederlands zorgt voor gelijke kansen	“Goede kennis van Nederlands van jongs af aan is de basis van een goed onderwijs en verzekert echt gelijke kansen voor elk kind.” (Vooruit 2023)
Partij hecht belang aan kennis van het Nederlands	“Want de kennis van het Nederlands laten wij nooit los.” (N-VA 2023)
Nederlands beheersen is voorwaarde om te integreren	“Nederlands spreken is de basisvoorwaarde om als lid van de Vlaamse samenleving hier een productief leven op te bouwen.” (N-VA 2023)
Nederlands is een basiskenmerk van de Vlaming	“Wij zijn Vlamingen. Wij wonen hier aan de Noordzee. Wij spreken Nederlands.” (N-VA 2024)

Tabel 7 – Thema’s die in het discours van Vooruit en N-VA behandeld werden.

Vooruit is de enige partij die zich expliciet over het thema (15) armoede buigt. De partij schuift immers al enkele jaren de lege brooddozencampagne naar voren om aandacht en actie te vragen rond armoede in België. Armoede dringt volgens beide Vooruitvoorzitters immers door tot in alle lagen van de bevolking.

Hoofdthema	Subthema	Voorbeeld
Armoede	Armoede dringt door tot alle lagen van de bevolking	“Omdat wij niet willen dat kinderen met een lege brooddoos naar school moeten gaan. Omdat wij niet willen dat gezinnen hun energiefactuur niet kunnen betalen.” (Vooruit 2024)

Tabel 8 – Thema dat in het discours van Vooruit behandeld werd.

Ten slotte geven N-VA en Vlaams Belang als enige hun mening over (16) migratie en (17) Vlaamsgezindheid. Beide voorzitters beweren dat België in een migratiecrisis verkeert: voornamelijk Van Grieken vertelt dat migratie de Vlaamse burger geld kost. Volgens hem loopt migratie volledig uit de hand en is een asielstop de enige correcte oplossing. Zowel De Wever als Van Grieken beloven dat hun partij zorgt voor oplossingen omtrent migratieproblemen. Voor (17) Vlaamsgezindheid vindt Van Grieken dat de Vlaming voorrang moet krijgen tegenover andere burgers. N-VA legt de focus op de mening dat er nooit meer een federale regering gevormd mag worden zonder een Vlaamse meerderheid. De voorzitters zijn het eens over de ideeën dat de Vlaming meer respect verdient en dat de Vlaamse bevolking dezelfde normen en waarden deelt.

Hoofdthema	Subthema	Voorbeeld
Migratie	Ons land verkeert in een migratiecrisis	“Het migratiebeleid is weggezakt in een chaos waarbij kinderen op straat moesten slapen en de deurwaarder bij de minister het koffieapparaat in beslag kwam nemen wegens honderden miljoenen aan dwangsommen.” (N-VA 2024)
	Migratie kost de Vlaamse burger geld	“U mag langer werken en de hoogste belastingen betalen om bodemloze Waalse putten te vullen, een geldverslindende overheid te blijven vetmesten en vooral de steeds oplopende migratiefactuur te betalen; en dat brengt me tot m’n laatste punt van de avond.” (VB 2023)
	Migratie loopt uit de hand	“Meer nog, het is net de massamigratie dat een tikkende tijdbom is onder onze sociale zekerheid.” (VB 2023)
	De partij zorgt voor oplossingen	“Enkel het Vlaams Belang wil het geweer van schouder veranderen en een echt ander asiel- en migratiebeleid voeren.” (VB 2023)
	Een asielstop is de oplossing	“De beste, snelste en de meest efficiënte besparing is een asielstop, want Vlaams geld moet in de eerste plaats gaan naar Vlaamse mensen.” (VB 2024)
Vlaamsgezindheid	De Vlaming moet voorrang krijgen	“Wij kiezen voor een Vlaanderen weer van ons. En dat is een Vlaanderen waar onze mensen weer op de eerste plaats staan.” (VB 2024)
	Nooit meer een federale regering zonder Vlaamse meerderheid	“Nooit meer een regering zonder meerderheid in Vlaanderen. En nooit meer een premier die onze welvaart opoffert voor zijn carrière.” (N-VA 2024)
	Respect voor de Vlaming	“Wij willen als Vlamingen gerespecteerd worden. Respect voor Vlaanderen. Respect voor de wensen en de noden van de gewone Vlaming.” (N-VA 2024)
	Vlamingen delen normen en waarden	“En met ons zal Vlaanderen een gastvrije gemeenschap blijven. Maar tegelijk een zelfbewuste gemeenschap. Onbeschaamd zijn wij trots op ons erfgoed, op ons verleden, op onze identiteit. Wij zijn Vlamingen.” (N-VA 2024)

Tabel 9 – Thema’s die in het discours van N-VA en Vlaams Belang behandeld werden.

4.2. Microanalyse

Naast de thematische macroanalyse is het belangrijk om de bestudeerde toespraken uit het corpus ook taalkundig en retorisch verder te analyseren. Onderstaande hoofdstukken benaderen het discours op vlak van nominatie, predicatie, argumentatie en intensifiëring, samen de courante retorische figuren. De leidmotieven vormen de basis van elk hoofdstuk: (§4.2.1) behandelt het groepsgevoel bij het publiek, (§4.2.2) bestudeert de kloof met de *outgroup* en (§4.2.3) het verschil in complexe of simpele taal. Het gebruik van cijfermateriaal wordt weergegeven in (§4.2.4), waar de beschrijving van het politieke heden, verleden en de toekomst behandeld wordt in (§4.2.5).

4.2.1. Een sterke “wij”

Allereerst valt op hoe de speeches voornamelijk een verenigend doel voor ogen hebben. Het is eigen voor het genre van politieke toespraken: ze richten zich voornamelijk tot de partijleden aanwezig op dat moment, om deze aan te sporen tot een gezamenlijke politieke strijd in de komende periode. Die groepsvorming wordt in een diepere laag gebruikt om een contrast te vormen met de *outgroup*, die bestreden moeten worden. In moderne samenlevingen is “intergroup discrimination” namelijk een veelvoorkomende kloof, waarbij de *positive ingroup* voortdurend strijdt met de *negative outgroup* (Tajfel 1970: 96). Die groepsvorming veroorzaakt discriminatie op basis van verschillende thematieken, waarbij Tajfel (1970) verklaart dat de Belgische maatschappij nationalistische en taalkundige kloven bevat:

The intensity of discrimination varies more than the nature of the phenomenon. In countries with long-standing intergroup problems – be they racial as in the U. S., religious as in Northern Ireland or linguistic-national as in Belgium – tensions reach the boiling point more easily than they do elsewhere (Tajfel 1970: 96).

Die groepsvorming weerspiegelt bij de toespraken in het wij-zijdiscours, typerend voor discoursen met een nationalistische boodschap (Wodak 2009: 37). Om een homogene en gelijkgestemde massa te maken van hun kiespubliek, is het belangrijk voor de voorzitters om binnen dat discours van *in-* en *outgroups* vooral een eigen groepsgevoel te creëren. Daarvoor worden binnen dit corpus verschillende taalkundige en retorische middelen toegepast.

4.2.1.1. Apostrofe

Op retorisch niveau creëren de partijen een groepsgevoel aan de hand van de rechtstreekse aanspreking van het publiek. De apostrofe speelt bijvoorbeeld een significante rol binnen politieke toespraken: de stijlfiguur stelt de politicus in staat het publiek direct aan te spreken met behulp van

formules als “beste vrienden” of “kameraden”. De pauze in de tekst creëert een strategisch moment voor de politicus om de aandacht van het publiek te krijgen en te behouden. Hierdoor ontstaat een gevoel van eenheid en collectiviteit bij de toeschouwers, waarbij individuele luisteraars zich als deel van een groter geheel voelen, van een groep gelijkgezinden. Ook bij de Vlaamse partijleiders in dit corpus wordt de apostrofe meermaals aangewend om een groepsgevoel te creëren bij de partijleden. Voornamelijk de aanwending “vrienden” verschijnt regelmatig in de toespraken van elk partijhoofd.

- (1) Vrienden, bedankt om van overal af te komen om samen de schoonste dag van het jaar te vieren. (Vooruit 2023)
- (2) Vrienden, dat discours van de PS is hallucinant. (N-VA 2024)

Dat familiale groepsgevoel is duidelijk een gedeeld doel van de politici. Conner Rousseau gebruikt het in zijn toespraak maar liefst dertien keer, net als Bart De Wever in zijn nieuwjaarstoespraak aan het begin van 2024. De apostrofe vormt bij beide voorzitters een anaforische herhaling aan het begin van elk nieuw thema, besproken in de toespraken. Opmerkelijk is dat Raoul Hedebouw de apostrofes als enige wat meer achterwege laat: hij spreekt in zijn nieuwjaarstoespraak van 2023 slechts vier keer het publiek persoonlijk aan. Wanneer hij de toeschouwers aanspreekt, is dat in de vaste combinatie van zowel “vrienden” als “kameraden”.

- (3) Wel, beste vrienden en kameraden, Bart De Wever heeft gelijk om dat te vrezen, want we zijn in aantocht! (PVDA 2023)
- (4) Nee, beste vrienden, beste kameraden. Wij zullen dat niet laten gebeuren. Want de situatie wordt onhoudbaar voor een groot deel van de werkende klasse. (PVDA 2023)

De toevoeging van “kameraden” als apostrofe is geen toeval: die aanspreekvorm was de officiële manier om iemand aan te spreken in verscheidene socialistische en communistische groepen door de loop van de geschiedenis heen (Kindtler-Nielsen 2021). Wanneer Hedebouw zijn kiespubliek aanspreekt, is dat dus binnen de gepaste linkse terminologie die het kiespubliek nog meer verenigt. Zulke strategischere aansprekingen vormen ook de basis van de nominatie binnen het discours van Vlaams Belang. Naast de – bijna standaard geworden – “beste vrienden”, opent Tom Van Grieken zijn speech in 2023 als volgt.

- (5) Dag beste vrienden. Beste Vlaams Belangers. Beste Vlaams-nationalisten. (VB 2023)

Ook Van Grieken karakteriseert aan de hand van apostrofes zijn publiek meteen als een specifieke ideologische groep. Hij noemt iedereen expliciet “Vlaams Belangers”: de partijnaam, in die nieuwe substantieve vorm van groepsnaam, wijst op de trots die de leden voelen als rechtse partij. Sterker

nog: als derde karakteriseert hij het publiek ook als “Vlaams-nationalisten”, wat een verwijzing is naar de politieke streefdoelen van Vlaams Belang¹⁵.

Er schuilen dus heel wat verenigende strategieën achter het gebruik van de apostrofe. Ook volgens het *Lexicon van de retorica* hanteert de politicus die stijlfiguur niet zomaar. Aangezien de spreker zich – in het geval van de politieke toespraken – rechtstreeks tot het publiek wendt, onderstreept de politicus daardoor het eigen *ethos* en *pathos* (Delabastita et al. 2012). Dit aangezien het gebruik bijdraagt aan het gevoel van betrokkenheid en inclusie bij het publiek. Door meteen en letterlijk aangesproken te worden, ervaren de luisteraars een gevoel van relevantie en belang bij de toespraak, wat hun betrokkenheid bij zowel het politieke evenement als de bijbehorende partij versterkt. De omstaanders krijgen het gevoel er echt toe te doen en zelf een verschil te kunnen maken als lid binnen de partij. Dankzij de apostrofe voert de politicus als het ware een dialoog met het publiek, wat de spreker een vriendelijke en empathische status bezorgt. Zo draagt de directe aanspraak van het publiek bij aan de betrouwbaarheid van de politicus.

4.2.1.2. *Perspectivering*

Bij de verenigde partijgroep die de politicus creëert, is er een opmerkelijk verschil tussen hoe de partijhoofden zichzelf distantiëren van hun publiek. Binnen de discoursanalyse biedt perspectivering hier een duidelijk beeld over. Algemeen praten de politici vanuit een wij-perspectief, om het overkoepelende groepsgevoel alweer te benadrukken (Wodak 2009: 37).

- (6) Maar we zeggen het hier luid en duidelijk: wij zullen niet toestaan dat ze ons de prijsverlaging die we hebben afgedwongen stiekem weer afpakken. (PVDA 2023)

Daarbij valt op dat Hedeboom in zijn toespraken vrijwel nooit uit die wij-zijnominatione stapt. Hij schakelt eenmalig over naar “ik” en “je” om, tijdens de 1 mei-toespraak in 2023, advies te geven over de intrede van Onno Vandewalle in de PVDA-familie. Hij geeft daarbij slechts kort informatie mee over zijn eigen leven. Hieruit kunnen we opmaken dat die persoonlijke perspectivering uit de weg wordt gegaan, om voorrang te geven aan aansprekingen vanuit het grotere geheel, als groep. Dat communistische idee, waarbij een hele groep werkt voor het gemeenschappelijke doel, lijkt dus ook taalkundig door te schemeren in de tekst. Een groepsgevoel is beduidend minder aanwezig bij Tom Van Grieken (8) en Melissa Depraetere (7).

¹⁵ In het partijprogramma van Vlaams Belang luidt het volgende: “Het Vlaams Belang is dan ook zonder complexen een fiere nationalistische partij, die pleit voor een onafhankelijk Vlaanderen. Dat is de enige manier om onze Vlaamse welvaart te behouden en onze identiteit te beschermen” (Vlaams Belang 2024). Het bevestigt het gegeven dat nationalisme centraal staat binnen de partij.

- (7) En ik weiger die achteruitgang te aanvaarden. Daarom ben ik in de politiek gestapt: om die achteruitgang te stoppen en al die gewone dingen weer mogelijk te maken. (Vooruit 2024)
- (8) Dat betekent: voor elke euro dat uw werkgever aan u betaalt, dat de helft naar de regering gaat. U houdt 47 cent over. (VB 2023)

Zij zorgen in de bestudeerde toespraken sporadisch voor een afstand tussen zichzelf en het publiek. Depraetere hanteert die persoonlijke perspectivering voornamelijk om zichzelf meer in de schijnwerpers te plaatsen. Ze vertelt persoonlijke verhalen en gaat dieper in op haar eigen achtergrond. Als voorzitter *ad interim* is ze nog jong binnen het partijbestuur: hoogstwaarschijnlijk wil ze indruk maken op het publiek, als een krachtige nieuwe leider. Het zorgt voor een killere toon bij de toespraak: ze past die enkelvoudige perspectivering zodanig vaak toe, waardoor het lijkt dat ze net iets te vaak over zichzelf staat te vertellen. Tom Van Grieken past die enkele perspectivering voornamelijk toe tijdens onderwerpen waarbij het publiek de benadeelde partij is. In citaat (8) behandelt hij bijvoorbeeld de belastingen die de Vlaming betaalt op arbeid, en hoe die zeer nadelig zijn voor het publiek. De nadruk ligt in de toespraak daardoor vaak op “u” en “uw”. Die perspectivering, die breekt met het algemene groepsgevoel, zorgt er niet voor dat Van Grieken zoals Depraetere zichzelf meer naar voren schuift: hij confronteert de luisteraar met de eigen problemen en beperkingen.

4.2.1.3. Identiteitsvorming

Naast de perspectivering en aanspreking is het ook inhoudelijk belangrijk voor de Vlaamse kopstukken om hun kiespubliek bij elkaar te brengen, aan de hand van gemeenschappelijke inzichten. Opmerkelijk binnen het corpus is dat de partijen dat steeds op hun eigen manier verwezenlijken. Allereerst toonde de macroanalyse reeds aan dat het thema ‘arbeid’ bij alle partijen centraal staat. Dat hoeft niet te verbazen, aangezien elke burger dient te werken om een functionerende burger in de samenleving te zijn. Niet elke politieke partij behandelt het onderwerp echter vanuit een gemeenschappelijke en gelijkmakende visie. Zo leggen de linkse partijen PVDA en Vooruit veelal een positieve klemtoon op de werkende mens. Daarbij maken ze geen onderscheid tussen Vlamingen, Walen of bijvoorbeeld migranten. Als de partij voor de “gewone werkende mens” verklaren ze heel wat politieke acties te ondernemen voor die arbeider.

- (9) Daarom blijven wij kalm en vastberaden timmeren aan een eerlijke politiek, waarin gewone werkende mensen centraal staan. (PVDA 2023)
- (10) Superrijken worden alleen maar rijker en de werkende klasse voelt de druk toenemen. Daarom grijpen we in. (Vooruit 2023)

Daarbij valt de predicatie “gewone” werkende mens op. Arbeid lijkt hier voor Hedebouw iets wat alle normale, ‘simpele’ burgers doen, ongeacht waar ze wonen of welke nationaliteit ze hebben. Het is de omschrijving van het stereotiepe publiek dat voor PVDA stemt, waardoor de luisteraars zich aangesproken en verenigd voelen door een gezamenlijke karakterisering. Ook bij Vooruit is die eenmaking een deel van de argumentatie: als agens in de zin is “de werkende klasse” in (10) een manier om het socialistische (arbeiders)publiek als een groep te beschouwen. Beide partijen lijken te willen strijden voor die groep: “centraal staan”, “grijpen we in”. De partijen stellen zichzelf voor als voorvechters van de arbeidersrechten. Dat werpt ook vruchten af: voornamelijk Conner Rousseau benadrukt in zijn 1 mei-toespraak dat het leven van de werkende mens verbeterd is.

- (11) Gelukkig is het leven van de werkende mensen in de laatste 150 jaar erg veranderd. Van werken voor een hongerloon naar een deftige pree. Van een 72 uren werkweek naar 38 uren mét weekends en betaald verlof. Van een systeem zonder enige sociale bescherming naar een land met de beste gezondheidszorg en de sterkste sociale zekerheid. Dankzij wie? Dankzij ons. (Vooruit 2023)
- (12) Elio Di Rupo was de zoon van een mijnwerker. Bart De Wever is de zoon van een spoorwegarbeider. En Georges Louis Bouchez - al heeft die nu alleen nog oog voor de belangen van het grootkapitaal – is gewoon de zoon van kleine zelfstandigen. (Vooruit 2024)

Er wordt dus een zeer positieve argumentatie geschetst rond het arbeidersleven. Volgens Melissa Depraetere is zelfs bijna iedereen een ‘normale’, arbeidende persoon in (12). Ze schakelt de bekende politici – de groep waartoe ze als spreker ook behoort – gelijk aan het kiespubliek. Een aanpak die Conner Rousseau in zijn speech ook hanteert: “Merci aan Pascal en aan al onze hardwerkende parlementsleden, burgemeesters, schepenen, gemeenteraadsleden, medewerkers, militanten en sympathisanten.” Hier toont Rousseau aan dat de Vooruitleden ook échte “hardwerkende” arbeiders zijn, die op gelijke arbeidersvoet staan met de kiezer. Langs de linkerkant wordt zo een verbindende groep gevormd waarbij zowel het hele Belgische kiespubliek als de politici arbeiders zijn, die dag en nacht werken voor een betere toekomst. Dat slaat om wanneer de rechtse partijen praten over arbeid en wie die arbeid precies uitvoert. Niet elke burger is nog een harde werker: volgens de rechterkant is de Belgische werkende klasse voornamelijk gevuld met Vlamingen.

- (13) Het zijn zotten die werken en die zotten, zijn de Vlamingen. Want Wallonië noteert zowat de laagste werkzaamheidsgraad van de hele westerse wereld. (N-VA 2023)
- (14) Ik zal maar beginnen met hier vandaag op 1 mei, op de Dag Van de Arbeid, nog maar eens duidelijk en fier te zeggen: wij Vlamingen, wij Vlamingen, wij zijn werkers. Harde werkers. En niet alleen deze generatie van Vlamingen zijn harde werkers, maar ook onze ouders en grootouders zijn en waren werkers. Werken is voor de Vlaming niet iets vies. (VB 2023)

Zowel bij N-VA als Vlaams Belang is dat de conclusie: de Vlaming werkt veel harder dan de Waal. Arbeid wordt in dat opzicht beperkt tot een bepaalde geografische nationaliteit: enkel het noorden van België zou al generaties lang voor de meeste arbeid zorgen. Hier is alsnog sprake van groepsvorming, binnen de Vlaamse gemeenschap, maar op een negatieve en uitsluitende manier in vergelijking met PVDA en Vooruit. Werken wordt hier in extremis niet meer als een positieve eigenschap beschouwd.

- (15) Men liegt en men bedriegt want de rekening, de rekening is toch gewoon voor die naïeve hardwerkende Vlaming en dat, beste vrienden, dat moet stoppen. (VB 2023)
- (16) En als sociale nationalistes zullen wij het nooit of te nimmer aanvaarden dat in er in zo een welvarend land als Vlaanderen zoiets kan bestaan als werkende armen. (VB 2023)

Werken is niet meer een eigenschap van de “gewone” mens. Het is iets wat enkel naïevelingen, in de maatschappij die Vlaams Belang op dit moment observeert, nog lijken te doen. De Vlaming is op die manier dus zowel “hardwerkend” als “naïef”: het vormt een epitheton dat krachtig inwerkt op het bewustzijn van het kiespubliek. Door het discours van Vlaams Belang heen wordt die argumentatie door verschillende stijlfiguren verder versterkt. Zo toont (16) aan de hand van de litotes “werkende armen” – wat in theorie een inhoudelijk tegenstelling zou moeten zijn – die ondergeschikte positie van de Vlaming aan. Toch geven de rechtse partijen met die negatieve connotatie bij het publiek een positievere boodschap mee: “Met ons blijft Vlaanderen een regio die mensen koestert die werken, sparen en ondernemen” (N-VA 2024). Zij zullen als enige partijen zorgen dat de benadeelde, werkende Vlaming een stem krijgt binnen de politieke wereld. Het arbeidersthema glijdt bij rechtse partijen zo naadloos over in een pleidooi voor de Vlaamse identiteit.

Bij de constructie van een Vlaamse identiteit valt vanzelfsprekend het verschil tussen de linkse en rechtse partijen op. Zo vernoemen PVDA en Vooruit samen slechts twee keer “Vlaming” in hun vier toespraken uit het corpus. Bij de vier bestudeerde toespraken van N-VA en Vlaams Belang wordt de Vlaming in enkelvoud en meervoud wel 75 keer vermeld. Die banale rekenoefening weerspiegelt op kleine schaal de basis van het discoursverschil rond identiteitsvorming in de speeches. Waar de linkerkant zich op de hele bevolking richt, focussen de rechtse partijen zich op een kleinere, Vlaamse groep.

Dat Vlaamse groepsgevoel vertaalt zich natuurlijk op heel wat taalkundige niveaus, zoals al duidelijk werd bij de apostrofe en perspectivering (cf. supra). Op het moment dat Tom Van Grieken in zijn toespraak bijvoorbeeld klaagt over de hoge belastingen, versterkt hij de Vlaamse identiteit. Waar hij in (17) eerst in de wij-vorm spreekt, herhaalt hij nadien in (18) de zin nogmaals met nadruk op de Vlaamse identiteit. Het is een voorbeeld van hoe die Vlaamse karakteristiek en nationalistische ideologie bij Vlaams Belang in de toespraken prominenter naar voren geschoven worden dan bij, bijvoorbeeld, de PVDA. De Waalse bevolking lijkt door de dubbele herhaling, waarbij “wij” immers

ook kan verwijzen naar ‘de Belgen’, te benadrukken dat enkel de Vlaamse bevolking die torenhoge belastingen betaalt. Van Grieken vermeldt herhaaldelijk expliciet zijn mening over de arbeidsverhouding tussen Vlaanderen en Wallonië. Zo verwoordt hij het in (19) metaforisch (cf. infra) als een Vlaams “werkpaard” en een Waalse “vakantiepony”.

- (17) Waarom betalen wij eigenlijk zo massaal veel belastingen? (VB 2023)
- (18) Waarom betaalt de Vlaming zo veel belastingen? (VB 2023)
- (19) Een eerste conclusie, een eerste vaststelling zou dus kunnen zijn, of is: de Vlaming is een werkpaard, in Wallonië zijn het veel vakantiepony’s. (VB 2024)

Ook De Wever versterkt in zijn toespraken het Vlaamse groepsgevoel. Hij creëert daarvoor, naast verschillende retorische figuren, letterlijk een Vlaams verhaal voor de kiezer. In onderstaande – opmerkelijk verhalende – paragrafen zorgt de wij-nominatie en perspectivering samen met het contrast tussen de zij- en “de linkerzijde”-perspectivering voor een vijandig groepsgevoel. Samen met de – herhaaldelijke – nadruk op “Vlaanderen” en “Vlamingen” wordt het Vlaamse collectief historisch, geografisch en sociologisch gefundeerd.

- (20) Het verhaal van Vlaanderen¹⁶, vrienden. We kregen helaas recent nog eens onder ogen dat dat verhaal volgens **de linkerzijde** niet mag bestaan. [...] **Zij** gunnen ons geen verleden en **ze** willen op die manier de toekomst van Vlaanderen ontzeggen. Maar de Vlamingen zelf, die zijn hun onzin meer dan beu en dat is maar goed ook! (N-VA 2023)
- (21) Wij zijn Vlamingen. Wij zijn Vlamingen. Wij wonen hier aan de Noordzee. Wij spreken Nederlands. Wij delen fundamentele normen en waarden met elkaar. Wij vormen een democratische *res publica*. En beste vrienden. Wij willen als Vlamingen gerespecteerd worden. Respect voor Vlaanderen. Respect voor de wensen en de noden van de gewone Vlaming. Een sterke N-VA kan daaraan gestalte geven in de Vlaamse regering. Maar misschien nog belangrijker: een sterke N-VA en alleen een sterke N-VA kan dat respect eindelijk afdwingen op het federale niveau. (N-VA 2023)

De gecreëerde kloof tussen de Vlaamse “wij” en de linkse “zij” zorgt in de rechtse speeches zo voor een ware vechtersmentaliteit. Het taalgebruik in die toespraken bevat dan ook heel wat oorlogsmetaforiek en agressief taalgebruik (cf. infra). Zo kiest Van Grieken in zijn speech voor nominatie die wijst op strijd; zoals letterlijke “tegenstanders” in “En ik denk niet dat onze

¹⁶ ‘Het verhaal van Vlaanderen’ kan impliciet ook verwijzen naar de gelijknamige historische documentairereeks. Het historische drama, gepresenteerd door Tom Waes, is een product van De Mensen en verscheen begin januari 2023 bij de VRT. De Wever verklaarde fan te zijn van de reeks: “Als je het uitrekt per kijker per aflevering, heb je dus voor een paar centen aan volkspedagogie gedaan. [...] Toch doet het programma exact wat het belooft: vensters openen op ons verleden en daar op een populaire, samenvattende manier een beeld van schetsen. En het goeie is: het voedt het debat”, verklaarde de voorzitter op de partijwebsite (De Wever 2023).

tegenstanders dwalen of zich vergissen.” Verder vergelijkt hij in (22) de politiek metaforisch met een oorlog, waarna hij in (23) migratie grimmig vergelijkt met een bom. De nominatie en retoriek bezorgt het taalgebruik bij Vlaams Belang een agressieve ondertoon.

- (22) Enkel het Vlaams Belang wil het geweer van schouder veranderen en een echt ander asiel- en migratiebeleid voeren. (VB 2023)
- (23) Meer nog, het is net de massamigratie dat [sic] een tikkende tijdbom is onder onze sociale zekerheid. (VB 2023)

En ook andere partijvoorzitters zien rechtse partijen als een vechtende en agressieve ideologie. Zo verklaart Depraetere in haar nieuwjaarstoespraak metaforisch dat extreemrechts “onder de gordel stamp” om Vooruit tegen te houden. Opmerkelijk daarbij is dat de voorzitter ook reageert met nominatie die verwijst naar gevechten. Daarbij fixeert ze zich nadrukkelijk op het groepsgevoel dat tijdens een oorlog naar voren geschoven kan worden: ze *framet* het Vooruitpubliek als een grote ‘linkse’ verdedigingslinie. Diezelfde metaforiek is terug te vinden bij Conner Rousseau: in (25) noemt hij het Vooruitpubliek letterlijk een ‘progressief leger’.

- (24) Maak u geen illusie. Ze gaan het ons niet cadeau doen. Ze gaan alles uit de kast halen om ons tegen te houden. En ze durven tot ver onder de gordel te stampen. Maar ik heb nieuws voor al degenen die dat nog eens willen proberen. Elk van ons die je raakt, vangen wij samen op. Voor elk van ons die je laat struikelen, **staan er twee nieuwe recht**. Voor elk van ons die je neerslaat, staat er hier een hele zaal klaar om **de strijd dubbel zo hard voort te zetten**. (Vooruit 2024)
- (25) Een onstuitbaar progressief leger dat in ‘24 als één man voor de overwinning strijdt. (Vooruit 2023)

Linkse partijen gaan die wedijverende taal van de rechterkant dus niet uit de weg. Voornamelijk de Partij van de Arbeid gaat mee in dat strijdende taalgebruik. Politieke beslissingen zijn volgens Hedeboom een “overwinning” dankzij de leden die willen “vechten” en “strijden”. Hij jut het publiek verder op aan de hand van een korte, militair getinte exclamatio zoals in (27). Aan de hand van de oorlogsframing worden de toestaanders aangespoord om de partij te steunen in de politieke acties.

- (26) Dat was een belangrijke overwinning voor wie wil vechten voor een eerlijke fiscaliteit, die de sterkste schouders meer laat dragen dan het werkvolk. (PVDA 2023)
- (27) Wel, beste vrienden en kameraden, Bart De Wever heeft gelijk om dat te vrezen, want we zijn in aantocht! (PVDA 2023)
- (28) Waarom strijden wij voor eerlijke belastingen en een miljonairstaks? (PVDA 2024)

Uitzondering op die agressieve nominatie is Bart De Wever. De metaforiek in zijn bestudeerde toespraken bevat – naast “beste soldaten” en “de tanker van het Vlaamse onderwijs” – minder taalgebruik dat expliciet in verband gebracht wordt met vechtpartijen. De metaforiek die De Wever hanteert om een groepsgevoel te *framen* bij het publiek is naast vredevoller ook iets intellectueler (cf. infra). Zo hoort het publiek de achtergrond van “spitsroede” als Romeinse militaire straf te kennen alvorens de betekenis van ‘leider’ Jambon te begrijpen. De politieke strijd in 2024 bekijken als een wielervedstrijd waarbij de Vlaamse N-VA-kiezer als een “flandrien” bestempeld wordt, verdiept de *framing* van een Vlaams gemeenschappelijk verhaal en positieve, gezamenlijke strijdlust. Ook de partij vergelijken met een schip dat door een politieke storm vaart, komt groepsvormender en intellectueler over dan de “tikkende tijdbom” van Van Grieken in (23).

- (29) Onze Vlaamse minister-president Jan Jambon die heeft dat aan den lijve mogen ondervinden. [...] maar ook omdat hij in september spitsroede moest lopen in het Vlaams parlement en in de media. (N-VA 2023)
- (30) Een jaar waarin we bergop zullen moeten fietsen als echte flandriens. Een jaar waarin we jullie nodig hebben om op de pedalen te duwen en te blijven duwen. Tot iedere koers gereden en gewonnen is. Met jullie inzet kunnen wij opnieuw als eerste over de meet komen, met jullie inzet. (N-VA 2024)
- (31) Het tij gaat keren. En wij moeten aan het roer staan om door de storm te varen op de juiste koers. [...] Dit podium wordt eventjes het dek dat ik graag deel met onze ervaren bemanning. (N-VA 2024)

4.2.1.4. Epitheton

Een andere manier van de politici om een groepsgevoel te *framen* bij hun publiek, is aan de hand van epitheta. Dankzij bijvoeglijke naamwoorden worden lovende eigenschappen gelinkt aan de persoon in kwestie. Het predicatieve epitheton in kwestie wordt zodanig vaak herhaald of met dezelfde persoon gelinkt dat die karakterisering onlosmakelijk ermee verbonden wordt. De partijhoofden hanteren het gretig om de politieke partij positieve eigenschappen toe te schrijven.

- (32) Daarom blijven wij kalm en vastberaden timmeren aan een eerlijke politiek, waarin gewone werkende mensen centraal staan. (PVDA 2023)
- (33) We gaan al onze energie focussen op de zaken waar gewone mensen van wakker liggen. (Vooruit 2024)
- (34) En het is aan ons om dit ook aan onze Vlaamse boeren uit te leggen en hen garanties te bieden voor de toekomst. (N-VA 2023)
- (35) En diezelfde inburgeringslogica koppelen wij ook steeds meer aan onze Vlaamse solidariteit. (N-VA 2023)

Bij die epitheta is een duidelijke tweedeling terug te vinden tussen de ideologische linker- en rechterkant. Vooruit en PVDA maken gebruik van het epitheton om te benadrukken dat hun partij strijdt voor de “gewone” en “werkende” mens (cf. supra). Herhaaldelijk focussen de voorzitters op die nominatie, zonder bijzonder te variëren in die vaste verbindingen. Dat verschilt van het rechtse discours, waar alles en iedereen verbonden wordt met de Vlaamse identiteit. Zo benoemt De Wever in (34) de “Vlaamse boeren” en spiegelt hij de Vlaamse identiteit zelfs op eigenschappen: “Vlaamse solidariteit”. Verder valt op dat Van Grieken bijzonder veel adjectieven bij “de Vlaming” plaatst: de Vlaming is vaak “de (hard)werkende Vlaming”, alsook “de alleenstaande Vlaming” en “de gewone Vlaming”. Van Grieken herhaalt die combinaties zodanig vaak, dat het bijna inherente karaktertrekken worden van de ‘ideale Vlaming’.

4.2.2. Een negatieve “zij”

Na de versteviging van de groepsdynamiek in het bestudeerde politieke discours is het essentieel om ook de representatie van de andere politieke partijen te bekijken. De partijhoofden creëren met die wij-zijdynamiek namelijk een negatief beeld van de tegenpartijen. Onderstaand deel gaat na aan de hand van welke stijlfiguren en taalkundige keuzes de ideologische extremen daarbij te werk gaan. Allereerst wordt antithese aangetoond, waarna ook perifrasede en metaforen naar voren komen.

4.2.2.1. Antithese

De antithese zet contrasterende begrippen tegenover elkaar om de scheidende kloof nog groter te maken. De stijlfiguur wordt op drie manieren ingezet om verschillende doelen te bereiken. Zo wordt in het bestudeerde corpus duidelijk dat de antithese (I) de verschillende partij- en regeringsvormen met elkaar vergelijkt. Vooral de PVDA gebruikt deze methode, om – vanuit de oppositie – de huidige en heersende politieke stromingen te contrasteren met de eigen, vernieuwende aanpak.

- (36) Ofwel blijven we vasthangen in de oude liberale recepten die ons al 30 jaar lang naar de crisis duwen, ofwel durven we met **nieuwe ideeën** komen. (PVDA 2023)
- (37) Dat in 2024 meer en meer mensen in onze partij en **onze warme politiek** een alternatief zullen zien voor het koude besparingsmodel van de N-VA. (PVDA 2023)
- (38) Je ziet dat de rijksten met hun privéjet van Antwerpen naar Londen over en ‘t weer vliegen terwijl **jij** elke dag **vroeg opstaat** en **hard uw best** doet. (Vooruit 2024)

Daarnaast (II) vergelijken de linkse partijen ook bepaalde bevolkingsgroepen, voornamelijk diegenen gespleten door inkomensverschillen (38). Het sluit aan bij het discours binnen de linkse ideologie, waarbij de partijen opkomen voor de “gewone werkende mens” (cf. supra). Het schept een deprimerend beeld over de huidige toestand van de linkse kiezer en *framet* het discours binnen

een ‘benadeelde positie’. Diezelfde benadeelde positie is ook terug te vinden aan de ideologische rechterkant, waar typerend de scheiding tussen de Vlaming en derden in de verf gezet wordt. Voornamelijk Wallonië en migratie zijn daarbij terugkerende onderwerpen.

- (39) **Hard werken?** Dat is een **Vlaamse obsessie**. Walens die genieten veel liever van het leven. (N-VA 2024)
- (40) De **hardvochtigheid** van de regering ten opzichte van **de gewone Vlaming** staat in schril contrast tot de gulheid dat deze regering ten aanzichte van nieuwkomers uit alle windstreken van de wereld uit. (VB 2023)

Ten slotte wordt de antithese enkele keren ingezet om (III) de verwezenlijkingen en positieve eigenschappen van de partij of de voorzitter naar voren te schuiven. Het contrasteert met de oude tijdsgeest of het huidige beleid dat te wensen overlaat. Vooruit en N-VA trekken bij deze derde – en tevens iets positiever geconnoteerde – categorie de groep.

- (41) Van werken voor een hongerloon naar **een deftige pree**. Van een 72 uren werkweek naar **38 uren mét weekends en betaald verlof**. Van een systeem zonder enige sociale bescherming naar **een land met de beste gezondheidszorg en de sterkste sociale zekerheid**. Dankzij wie? Dankzij ons. (Vooruit 2023)
- (42) Mijn eigen wieg stond niet in een chique villa maar in **een gewoon huis in Harelbeke**. (Vooruit 2024)
- (43) **Gul** voor wie het **nodig** heeft, streng voor wie misbruik maakt (N-VA 2024)

De antithese wordt in het bestudeerde corpus door alle partijen vlijtig toegepast om de opinie van het publiek te sturen richting een duidelijke vijandelijke visie van “wij” tegenover “zij”, hier vooral de andere politieke regeringsvormen en andere bevolkingsgroepen. Voornamelijk de rechtse partijen, N-VA en Vlaams Belang, benadrukken de breuklijn (tussen de Vlaming en respectievelijk de Waal en de linkse kiezer) in de toespraken. Cammaerts (2011) verklaart het als volgt (17):

Vlaams-nationalisten zullen, bijvoorbeeld, steeds benadrukken hoe logisch, vanzelfsprekend en redelijk hun Vlaamse eisen zijn, alsook hoe ongelooflijk bereid zij zijn te onderhandelen en tegelijkertijd de andere – in dit geval vooral de Walen – voor te stellen als onredelijk, altijd nee zeggend en hoegenaamd niet bereid tot onderhandelen (Cammaerts 2011: 17).

Opvallend is echter dat Vooruit het minst vaak de antithese toepast. Waar Hedeboom vierentwintig keer een antithese hanteert, doet Van Grieken dat zeventien keer en De Wever zestien keer. Rousseau en Depraetere passen de antithese samen slechts acht keer toe: ze lijken zo minder in te zetten op de discrepanties aanwezig in de maatschappij.

4.2.2.2.Perifrase

Naast de antithese worden ook verschillende taalkundige middelen ingezet om een groepsgevoel en vijandbeeld te creëren bij het kiespubliek. Hierbij vallen op niveau van nominatie en perspectivering heel wat bijzonderheden op. Voornamelijk over hoe de partij zichzelf portretteert en de ‘ander’ weergeeft. De nominatie van de partij, het publiek en de ‘vijand’ is hierbij een belangrijke indicatie.

- (44) Hoe kunnen we uitleggen dat een bedrijf als **Engie** in België elektriciteit produceert tegen een kostprijs van 35 euro per megawattuur, maar die aan ons verkoopt voor 200 euro per megawattuur? (PVDA 2023)
- (45) Willen we het geloof in de politiek herstellen, willen we niet in een extreemrechtse horrorfilm terechtkomen, willen we ons land samenhouden, dan moet **de politiek** tonen dat **ze** wel nog dingen kan veranderen en dat **ze** wel nog problemen kan oplossen. (Vooruit 2023)
- (46) We kregen helaas recent nog eens onder ogen dat dat verhaal volgens **de linkerszijde** niet mag bestaan. [...] **Zij** gunnen ons geen verleden en ze willen op die manier de toekomst van Vlaanderen ontzeggen. [...] Maar de Vlamingen zelf, die zijn **hun onzin** meer dan beu en dat is maar goed ook! (N-VA 2023)
- (47) Dat betekent dat de alleenstaande Vlaming op 1 mei net zoals alle andere 364 dagen van het jaar gewoon de melkkoe is van **de Belgische regering**. Dat betekent dat u pas na uw lunch begint te werken voor uw eigen loon en in de voormiddag, in de voormiddag werkt u voor **De Croo, voor Rousseau en co.** (VB 2023)

Interessant is hoe de partijhoofden over het algemeen vrij onduidelijk blijven over wie zij als hun tegenstanders beschouwen. Net als met de tactische inzet van nominatie wat betreft hun eigen identiteit en groepsvorming, creëren ze een algemeen vijandsbeeld. ‘Onze’ groep vecht tegen ‘de andere’, grote groep. Daarbij wordt regelmatig een veralgemening toegepast. Zo vertelt Bart De Wever in (46) over “de linkerszijde” en “hun onzin”, zonder verder in te gaan op welke specifieke partijen of politici zulke uitspraken deden. Hoogstwaarschijnlijk zullen niet alle partijfiguren van verschillende linkse partijen achter dezelfde mening staan. Hetzelfde is van toepassing in (45), waar Conner Rousseau vertelt over “de politiek” en hoe die voorlopig vooral toont dat ze geen problemen oplost. Ook de term “politiek” is overkoepelend: Van Dale omschrijft het als “alles wat te maken heeft met het besturen van een land, provincie, gemeente enz.” (Van Dale 2020). Doelt Rousseau op de rechtse partijen? De Vlaamse partijen? De huidige federale regering, waar Vooruit nochtans zelf onderdeel van uitmaakt? Beide voorbeeldzinnen, uit een hele reeks veralgemeningen in het corpus, tonen aan dat politici de beschrijving van hun tegenstanders zo vaag mogelijk houden, om een algemeen vijandelijk beeld bij het publiek te creëren.

Naast die keuze op niveau van de nominatie, passen de politici daarbij lustig de stijlfiguur perifrase toe. Bij die circumlocutio wordt de eigenlijke persoon of instantie slechts beschreven en niet

letterlijk vernoemd. Het is een retorische methode om ook hier weer niet expliciet de oppositie te vermelden. Voornamelijk Bart De Wever spant de kroon met deze stijlfiguur: waar andere partijhoofden het slechts maximaal vier keer toepassen in een toespraak, gebruikt hij het respectievelijk negen en veertien keer in beide toespraken van het corpus. De toepassing van de perifrasis geeft het discours een mysterieuzere en intellectuele laag, aangezien het publiek onuitgesproken vanuit achtergrond- en partijkennis dient te weten op welke begrippen gedoeld wordt. Een leek zal bijvoorbeeld niet begrijpen over welke figuren De Wever in de volgende passage aan de hand van de deiktische verwijzingen spreekt:

(48) Er zijn er die vroeger valse hoop hebben gezaaid. Er zijn er die niet de moed hadden, en nog altijd niet hebben, om echt verantwoordelijkheid op te nemen. Het zijn dezelfden die vandaag het hardste roepen tegen jou. Maar laat ze roepen, want de komende generaties Vlamingen zullen met goedkeuring naar uw beleid terugkijken. (N-VA 2023)

Slechts in bepaalde gevallen veranderen de veralgemeningen in specifieke benamingen, voornamelijk bij de speeches van de extreme partijen. Zo haalt Hedebouw voor de PVDA in een speech tot wel acht verschillende vijanden expliciet aan: van “Engie” (44), “Bart De Wever” en de “Vivaldi-ministers” tot de ‘vervuilende burgers’. Datzelfde verhaal valt nog meer op bij Tom Van Grieken. Hij benoemt meer dan twaalf keer expliciet mensen en instanties die in zijn ogen fouten begaan. Zo behandelt hij “de asociale N-VA”, “Wallonië”, “De Croo, Rousseau en co” (47) tot zelfs “de Belgische staat”. Naast het feit dat Van Grieken daarbij heel wat hyperbolisch taalgebruik hanteert (cf. infra), valt het op dat de extreme partijen de neiging hebben om explicieter en vaker hun wederpartijen te benoemen. Dat hoeft niet te verbazen: sinds het cordon sanitaire (cf. supra) maakte Vlaams Belang tot op heden geen deel uit van de Vlaamse en federale regeringen. Zij zetelen dus al jaren vanuit de functie van oppositie, waarbij ze langs de zijlijn kritisch staan tegenover de regeringsbeslissingen. Ook de Partij Van De Arbeid maakte het voorbije millennium nog geen deel uit van zowel de federale als de Vlaamse regering. Beide partijen zouden daardoor gecategoriseerd kunnen worden binnen het populisme. Het is een stijl binnen politiek discours dat zich voornamelijk focust op een “anti-establishmentdiscours” met “sterk vereenvoudigde tot simplistische boodschappen” (Devos 2020: 120). Populisme scheidt de samenleving volgens Cas Mudde in twee, waarbij een vijandig beeld gecreëerd wordt van de corrupte politieke elite: enkel de partijvoorzitters in kwestie komen op voor de mening van de burger (Devos 2020: 120-121). Als oppositiepartijen kunnen – en moeten – zij net kritischer zijn tegenover het huidige beleid, zo ook in hun verkiezingsdiscours.

4.2.2.3. Metaforen

Ten derde vergroot ook metaforiek de kloof tussen de *positive in-* en *negative outgroups*. De stijlfiguur wordt politiek ingezet om “het eigen gelijk te benadrukken of om de andere te

discrediteren of te ridiculiseren” (Cammaerts 2011: 16). “Metaforen zijn een uitstekende manier om te communiceren”, bevestigt professor Dominiek Sandra (Cardone 2020). Schmitt (2005) voegt daaraan toe dat metaforen schema’s voorleggen, “which bundle together the fullness of details, making them clearer and more manageable” (366). Het zorgt ervoor dat het sprekersdoel sneller tot de ontvanger doordringt en die laatste daarbij minder energie nodig heeft om de boodschap te begrijpen (Schmitt 2005: 366). Politici kunnen aan de hand van metaforen efficiënt de eigen ideeën en visies tot het partijpubliek laten doordringen. Metaforiek in de toespraken is niet onopzettelijk: de keuze voor bepaalde metafoortypes verhult volgens Cammaerts (2011) “intentionaliteit” en “het pragmatisme” van de politici (17). Hij verwoordt het als volgt:

Taal, discours en politieke intentionaliteit/actie drijft in grote mate het proces waarbij de eigen identiteit permanent wordt geaffirmeerd door middel van een negatieve representatie van de andere (Cammaerts 2011: 17).

Miller (1979) verklaart het volgende: “Metaforen geven een woord en begrip weer, waarbij op een ander begrip gedoeld wordt” (156). Aan de hand van de onuitgesproken vergelijking wordt met een bestaand ‘beeld’ een nieuwe ‘referent’ bedoeld. Metaforen zijn dus semantische tropen, die zorgen voor een betekenisverandering bij het vermelde woord. De bronsemantiek, die in het discours vermeld wordt, kan ingedeeld worden in verschillende semantische categorieën. Cammaerts (2011) definieerde in het Vlaamse politieke discours de volgende onderverdelingen: (I) sportmetaforen (II) spelmetaforen (III) oorlogsmetaforen (IV) culinaire metaforen en (V) transportmetaforen (19). Die indeling verschijnt ook in het bestudeerde corpus.

Zo is de (I) sportmetaforiek talrijk aanwezig in het discours van Raoul Hedebouw en Bart De Wever. “Sportmetaforen blijken bijzonder populair om het politieke immobilisme te duiden”, verklaart Cammaerts (2011: 19). Volgens Cammaerts geven politici er de stilstand van de huidige politiek mee weer en contrasteren ze het met ‘het sportieve en beweeglijke team’ van de eigen partij. De eigen partijtop zorgt voor positieve verandering in de immobiele chaos, zoals in onderstaande voorbeelden bij Bart De Wever. Hij verklaart er aan de hand van atletiekmetaforiek in (49) dat minister Weyts in het onderwijs de eindtermenlat bij het onderwijshoogspringen omhoog moet: de kennis van de “Vlaamse leerlingen” moet stijgen. In (50) wordt van Theo Francken, voormalige Staatssecretaris voor Asiel en Migratie, met “beredderen” een beeld geschetst waarin hij de redder van het zwembad der migratie was.

- (49) Intussen moet voor onze Vlaamse leerlingen de lat opnieuw omhoog met ambitieuzere eindtermen. (N-VA 2023)
- (50) Tijdens de asielcrisis, vrienden, en dat was er wel eentje, die Theo moest beredderen, hebben er nooit kinderen alleen op straat geslapen. (N-VA 2023)

Een andere sport die zowel bij Hedebouw als De Wever aan bod komt, is de zeilsport. Het thema legt duidelijker de nadruk op het “politieke immobilisme” (Cammaerts 2011: 19). In (51) benadrukt de PVDA-voorzitter positief de eigen vooruitgang van de partij, waar De Wever er in (52) de onevenwichtige verhouding tussen de migratiemethoden van de regering mee benadrukt.

- (51) We voelen het allemaal op straat, in de wijken en in bedrijven, en we zien het in de peilingen: onze partij heeft de wind in de zeilen in heel het land. (PVDA 2024)
- (52) Terwijl Vivaldi die federale dienst ‘Fedasil’ laat verzuipen en zijn voeten veegt aan elementaire mensenrechten, zet intussen de Vlaamse regering alle zeilen bij om de oorlogsvluchtelingen uit Oekraïne wel deftig op de vang. (N-VA 2023)

Ietwat buiten de categorie van metaforen¹⁷, maar nog steeds binnen datzelfde sportieve thema, is hoe De Wever de Vivaldicoalitie (54) en de linkse partijen (53) expliciet gelijkstelt aan Europese kampioenschappen. Hij stelt de miserabele politieke situatie voor als een sportwedstrijd.

- (53) **Als** er een Europees kampioenschap zelfafbraak zou bestaan: de Vlaamse linkerzijde won het met de vingers in de neus. (N-VA 2023)
- (54) **Als** wanbeleid een sport was, dan stond Vivaldi in alle disciplines op het podium van een Europees kampioenschap. (N-VA 2024)

De favoriete sport van beide partijvoorzitters lijkt echter het wielrennen te zijn. Professor Sandra verklaart die populaire Vlaamse metaforiek als volgt:

Wielrennen is heel erg populair in Vlaanderen, de metafoor over flandriens was dus bijzonder slim gekozen. Ook omdat flandriens een heel positief beeld oproept. Een metafoor over skiën bijvoorbeeld zou in Vlaanderen veel minder goed werken (Cardone 2020).

De politieke ‘kopmannen’ (56) en ‘kopvrouwen’ (57) leiden het succesvolle peloton van “flandriens” (55) naar de Vlaamse finish volgens de N-VA-voorzitter, waarmee die laatste de adrenaline en de vastberadenheid binnen de sportploeg lijkt te weerkaatsen op het eigen partijpubliek.

- (55) Een jaar waarin we bergop zullen moeten fietsen als echte flandriens. Een jaar waarin we jullie nodig hebben om op de pedalen te duwen en te blijven duwen. Tot iedere koers gereden en gewonnen is. Met jullie inzet kunnen wij opnieuw als eerste over de meet komen, met jullie inzet. (N-VA 2024)

¹⁷ De vergelijking tussen twee semantische velden is bij metaforen steeds onuitgesproken: er is geen sprake van woorden die expliciet de vergelijking aanduiden (denk aan ‘als’, ‘dan’ of ‘zoals’). Worden zulke woorden wel gebruikt, dan bevat de zin een vergelijking in plaats van een metafoor.

- (56) En voor de Europese lijst hebben we de allerbeste kopman gekozen. (N-VA 2024)
- (57) [...] dan is het wel onze kopvrouw voor het Vlaams parlement: Zuhail Demir. (N-VA 2024)
- (58) We zitten in de laatste rechte lijn voor de verkiezingen. (PVDA 2024)

Voorname Bart De Wever refereert meerdere keren aan het brondomein van sport. Een link tussen de zwaarlijvigheid van de partijvoorzitter en zijn huidige imagoswitch richting een sportieve levensstijl – denk aan zijn jaarlijkse deelname aan de Antwerp Ten Miles – zou hier eventueel een verklaring kunnen zijn.

Referenties aan de (II) spelmetaforen en (IV) culinaire metaforen zijn in mindere mate aanwezig. Opnieuw vormen Hedebouw en De Wever de enige partijvoorzitters van het corpus die zich in deze categorie bevinden. Citaat (59) toont de spelmetaforiek, schaken, bij Hedebouw en (60) (61) geven de culinaire metaforiek bij De Wever weer.

- (59) Hij weet donders goed: als ik de PVDA van mijn schaakbord kan smijten, moet iedereen bij de N-VA komen aankloppen. (PVDA 2023)
- (60) Ofwel blijven we vasthangen in de oude liberale recepten die ons al 30 jaar lang naar de crisis duwen, ofwel durven we met nieuwe ideeën komen. (PVDA 2023)
- (61) Als er één iemand de Vlaamse politiek de jongste jaren heeft gekruid met vastberadenheid en een onstuitbaar rechtvaardigheidsgevoel, dan is het wel onze kopvrouw voor het Vlaams parlement: Zuhail Demir. (N-VA 2024)

Oorlogsmetaforiek (III) is dan weer overdadig aanwezig bij verschillende partijvoorzitters. Bij de vorming van een homogeen partijpubliek bleek agressieve oorlogsmetaforiek eerder al een populair middel bij de kopstukken van Vlaams Belang, de Partij van de Arbeid en Vooruit (cf. supra). Het discours van Hedebouw vermeldt voornamelijk “aanvallen” van andere partijen op de eigen partij en leden. Die slachtofferrol sluimert niet door tot bij Van Grieken: hij spreekt zelf over een “geweer” en de acties ervan bij de eigen partij. De Wever gebruikt de oorlogsmetaforiek dan weer verenigend en groepsvormend: hij noemt partijkopstuk Loones een “soldaat” en minister Weyts “een veteraan”.

- (62) Hij slaapt er duidelijk niet van, want regelmatig voelt hij zich verplicht om zijn eindejaarsinterviews te eindigen met grove aanvallen op de PVDA. (PVDA 2023)
- (63) Dat is essentieel voor ons – en des te belangrijker om te herhalen op een dag van strijd als 1 mei: de loonblokkering die de regering de afgelopen 5 jaar toepaste, is een onaanvaardbare aanval op de werkende klasse. (PVDA 2024)
- (22) Enkel het Vlaams Belang wil het geweer van schouder veranderen en een echt ander asiel- en migratiebeleid voeren. (VB 2023)
- (23) Meer nog, het is net de massamigratie dat een tikkende tijdbom is onder onze sociale zekerheid. (VB 2023)

- (64) Graag uw steun voor een van onze trouwste en beste soldaat: Sander Loones! (N-VA 2024)
- (65) In Vlaams-Brabant treden we aan met een veteraan die altijd op de eerste rij stond, voor iedereen moeilijke opdracht. Vandaag doet hij er alles aan om de tanker van het Vlaams onderwijs eindelijk terug in de juiste richting te duwen. (N-VA 2024)

Ten slotte is de transportmetaforiek (V) ook rijkelijk aanwezig in het discours van de Partij van de Arbeid en N-VA. Hedebouw verwijst hierbij steevast naar voertuigen (66) en openbaar vervoer (67) (68) in zijn toespraken. De voer- en rijtuigen staan er symbool voor de verschillende ideologieën in het politieke veld. De Wever houdt het bij maritieme metaforiek (69) (70), die alweer de verbondenheid van het partijpubliek weergeeft: de partij bestaat uit “onze ervaren bemanning”, die samen met de kiezer op “het dek” “door de storm varen”. Het N-VA-schip houdt door die samenhangende de Vlaamse regering op “de juiste koers”.

- (66) In die zin vind ik het soms moeilijk te begrijpen waarom zogezegd progressieve partijen zoals Vooruit er alles aan doen om hunne caravan aan Bart De Wever zijn auto te hangen en zo zijn spel mee spelen. Als je links wil afslaan, kijk je toch eerst naar links? (PVDA 2023)
- (67) Tegenover de liberale locomotief zijn wij de sociale locomotief. (PVDA 2024)
- (68) Het is nu aan de socialisten en groenen om niet op de verkeerde trein te stappen, hun linkse principes niet te laten vallen, om af te stappen van de liberale trein, om de keuze te maken voor een breuk met duidelijke punten die niet alleen maar mooie praatjes zijn, maar die ook na 9 juni strijdpunten blijven. (PVDA 2024)
- (69) Het tij gaat keren. En wij moeten aan het roer staan om door de storm te varen op de juiste koers. Dit podium wordt eventjes het dek dat ik graag deel met onze ervaren bemanning. (N-VA 2024)
- (70) Een sterke N-VA die het initiatief zal nemen om een Vlaamse regering te vormen die de juiste koers aanhoudt. (N-VA 2024)

Samenvattend spannen zowel Hedebouw als De Wever de kroon op metaforisch niveau. De twee voorzitters, hoewel hun ideologische standpunten ver van elkaar liggen, verenigen hun partijpubliek regelmatig aan de hand van metaforen. De Wever gebruikt vaker metaforen en vormt ze steevast om tot een positieve, verenigende boodschap voor het N-VA-publiek: de andere voorzitters, Hedebouw en Van Grieken, focussen zich vaker op de vijandelijkheid met andere partijen. Bijzonder is hoe beide voorzitters van Vooruit weinig metaforisch taalgebruik toepassen. Bij hen leek ook de antithese een weinig ingezet middel, om eventuele discrepanties niet te benadrukken. Dat zou ook hier de reden kunnen zijn waarom Rousseau en Depraetere niet voor metaforiek kiezen: de versplinterende functie van de metaforen is volgens Cammaerts (2011) immers typerend voor het politieke discours.

De meeste politieke metaforen, op ‘landen’ na, zijn er ook op gericht de verdeeldheid tussen de twee gemeenschappen in de verf te zetten en het eigen gelijk voor te stellen als een vanzelfsprekendheid die op geen enkele manier in vraag gesteld kan worden (Cammaerts 2011: 22).

Discours – en in het bijzonder politiek discours – bevat heel wat metaforiek, met vaak verschillende doeleinden. Dit onderzoek spitst zich niet verder toe op een metafooranalyse: daarvoor is de kritische metafooranalyse de interessantste studie bij uitstek. Voornamelijk tijdens crisismomenten zijn metaforen een hulpmiddel om ingewikkelde zaken eenvoudig uit te leggen aan een groot publiek: het onderzoek van Van Dam (2021) is een goed voorbeeld van een kritische metafooranalyse bij Vlaamse politici en wetenschappers tijdens de coronapandemie (Van Dam et al. 2021).

4.2.3. Erudiet versus simplistisch taalgebruik

Opmerkelijk bij het discours van de bestudeerde politici is de keuze voor een complex of eerder simpel taalgebruik. Verschillende taalkundige en retorische middelen geven de toespraak al dan niet een intellectueel diepgaandere laag. Ze dragen in een rechte lijn bij aan de inhoudelijke *logos* – en indirect ook aan het *ethos* – bij de spreker.

Voornamelijk Bart De Wever spant de kroon wanneer het over complexe semantiek gaat. Op vlak van nominatie pikt hij er steeds moeilijke vormen uit, waarbij het publiek vaardig genoeg dient te zijn om de onderliggende boodschap te begrijpen (cf. supra). Vaak anticipeert de voorzitter daarbij op een bepaalde cultuurhistorische kennis. Zonder kennis over middeleeuwse toernooien en de karakteristieken van een “heraut”, zal het publiek immers niet begrijpen dat er in (71) gewag gemaakt wordt van politici die vooraan het politieke debat strijden voor een opengrenzenbeleid en waarbij onschendbaarheid een logische eigenschap lijkt te zijn. Naast die historische kennis past De Wever ook rijke woordenschat toe. Net als “de Europese pas” en “palmares” zorgen “credo” en “yin en yang” voor verwarring wanneer de ontvanger niet voldoende intellectuele voorkennis bezit over de termen.

- (71) De herauten van het opengrenzenbeleid, die zijn er intussen in geslaagd om België opnieuw tot het putje van de Europese pas te maken. (N-VA 2023)
- (72) Dat is sinds onze oprichting ons credo. (N-VA 2023)
- (73) Want die twee, die vullen elkaar als yin en yang. (N-VA 2024)
- (74) En die zal zijn palmares verdedigen als trekker van de Vlaamse lijst. (N-VA 2024)

Opmerkelijk daarbij is dat enkel Bart De Wever zulk complex taalgebruik lijkt toe te passen. Andere politici hanteren eerder eenvoudig taalgebruik als strategie om een zo breed mogelijk intellectueel deel van de bevolking aan te spreken als potentieel kiespubliek.

4.2.3.1. *Vreemdetalengebruik*

De tendens van spitsvondige taal bij N-VA gaat ook verder bij taalgebruik in andere, ‘vreemde’ talen. Bij De Wever komt een repetitief gebruik van andere talen voor; in mindere mate is dat ook het geval bij Raoul Hedebouw. Hier valt op dat Hedebouw – buiten enkele eenzame Engelse vermeldingen – enkel het Frans verkiest, waarbij de uitspraken een intertekstuele en historische laag bieden (cf. infra). Ook op retorisch niveau is dat vreemdetalengebruik een handig middel om het publiek een nieuwe boodschap bij te brengen. Zo werkt “Il faut le faire!” (77) ironiserend: Raoul Hedebouw haalt in de passage aan hoe Maggie De Block in 2024, op haar tweeënzestigste, voor haar pensioen zal kiezen om voltijds op haar kleinkind te kunnen passen. Zij stemde als politica zelf echter voor de verhoging van de pensioenleeftijd naar 67 jaar. Hedebouw haalt de Franse uitspraak, samen met haar hoge vertrekpremie, aan om ironisch weer te geven hoe gemakzuchtig en heimelijk andere politici volgens hem met moeilijke politieke thema’s omgaan. Het is het synoniem voor de uitspraak “Ge moet het maar durven” (PVDA 2024), die enkele regels voor de Franse uitspraak in eenzelfde context toegepast werd. Het Franse taalgebruik hoeft bij Hedebouw echter niet te verbazen, aangezien hij perfect tweetalig opgevoed werd in het Nederlands en het Frans. Hij verklaart daarover het volgende: “Ik ben evengoed een Vlaming als een Waal” en er wordt over Hedebouw gesproken met “Hij springt ongemerkt van Frans naar Nederlands” (Partij van de Arbeid z.d.). De codewisseling¹⁸ van het Nederlands naar het Frans is hoogstwaarschijnlijk een standaard in het taalgebruik van de linkse partijvoorzitter.

Verder passeert ook bij N-VA-boegbeeld De Wever heel wat Frans taalgebruik de revue, waar intertekstuele en historische verwijzingen een diepere betekenis aanbrengen (cf. infra). Bij Bart De Wever is dat Franse taalgebruik verrassender dan bij Hedebouw, aangezien hij al zijn hele leven in het Antwerpse vertoeft¹⁹ en niet tweetalig opgevoed werd (N-VA z.d.). Zijn Franse kennis en taalgebruik is dus niet zo vanzelfsprekend als bij Raoul Hedebouw.

(75) On lâche rien! (PVDA 2023)

(76) Tant qu’il a de la lutte il y a de l’espoir. (PVDA 2023)

(77) Il faut le faire! (PVDA 2024)

(78) Après De Croo, le déluge. [...] Après Magnette, le déluge. (N-VA 2023)

(79) Tout va bien. (N-VA 2023)

¹⁸ Codewisseling, ook wel *code-switching* genoemd, is het fenomeen “waarbij meertalige sprekers van de ene taal op de andere overgaan in één gesprek” (Hoving 2005: 220).

¹⁹ Bart De Wever groeide op in Mortsel en woont momenteel met zijn vrouw en vier kinderen in Deurne (N-VA z.d.)

Verder is Bart De Wever – naast een eenmalige “nota bene” van Van Grieken – het enige partijhoofd dat in het bestudeerde corpus consistent een Latijns vocabularium aanhaalt, met voorbeelden als “res publica” (80) en “status quo” (81). Het is een karakteriserende tendens bij De Wever; in *De Standaard* verklaarde hij daarover het volgende: “Ik wil het volk verheffen. En geen toogpraat uitkramen” (Hermans 2010). Ook in zijn introductiepagina op de website van N-VA staat daarover het volgende:

Bart De Wever is een “fan” van Julius Caesar en weet zowat alles wat met het Oude Rome te maken heeft. Zijn Latijnse uitspraken zijn legendarisch, zoals “Nil Volentibus Arduum” (Voor zij die willen is niets onmogelijk, NVA) (N-VA z.d.).

Met dat Latijnse taalgebruik onderscheidt De Wever zich van andere partijhoofden: in zijn discours presenteert de partijvoorzitter zich als een intellectueel met erudiet taalgebruik.

(80) Wij vormen een democratische res publica. (N-VA 2024)

(81) Zolang er nog één euro op een Vlaams spaarboekje staat, zal de PS vastklampen aan het status quo. (N-VA 2024)

Naast de Franse leuzen en Latijnse substantieven kiest De Wever sporadisch voor Engels taalgebruik – “welfare” voor ‘uitkeringen’ – en voor Franse nominatie. Samen met andere retorische strategieën, zoals het eindrijm tussen “welfare” en “fair” en de metaforiek van politiek als een reis met “compagnons”, brengen die taalkundige keuzes opnieuw een spitsvondige laag toe aan De Wevers toespraken.

(82) In zijn sociaal woonbeleid gaf hij gestalte aan ons principe dat welfare ook fair moet zijn. (N-VA 2024)

(83) Zijn compagnon de route in Vlaams-Brabant is de autoriteit geworden als het gaat over migratie. (N-VA 2024)

Dat erudiete taalgebruik van De Wever ontgaat ook andere politici niet. Zo vermeldt Van Grieken in zijn 1 mei-toespraak expliciet dat de N-VA-kopman zich slimmer voelt dan de “gewone Vlaming”.

(84) Bart De Wever mag misschien zich verheven voelen boven het plebs, Bart De Wever mag zich misschien slimmer voelen dan de gewone Vlaming, maar die gewone Vlaming is nog niet vergeten, beste Bart, dat vijf jaar geleden je er alles aan hebt gedaan om een regering te vormen met de PS. (VB 2024)

Van Grieken schetst voor zijn publiek aan de hand van die expliciete vermelding een vijandig beeld van Bart De Wever. Die laatste wordt als een intellectualistisch kopstuk afgeschilderd, dat vanuit de ivoren toren moeilijke taal gebruikt voor zijn kiespubliek, waarna hij – volgens Van Grieken – egocentrische politieke beslissingen neemt. De overeenkomst met de Parti Socialiste is voor de Vlaams Belang-voorzitter een duidelijk teken daarvan. Opmerkelijk is hoe Van Grieken expliciet “het plebs” vermeldt in de paragraaf: hij lijkt het Latijnse woord aan te halen om De Wevers Latijnse discours in de mond te nemen en het op die imiterende manier belachelijk te maken. Het citaat toont aan dat het uitzonderlijk intellectuele taalgebruik van Bart De Wever ook bij andere politici een gekende karakteristiek is van het N-VA-discours.

4.2.3.2. Intertekstualiteit

Het gebruik van vreemde talen gaat in het bestudeerde corpus hand in hand met intertekstualiteit. Zo vernoemt Raoul Hedebouw eenmalig de Engelse slogan “Tax the rich”, waarmee hij zich aansluit bij het Europese burgerinitiatief met diezelfde naam. Sinds oktober 2023 streeft de beweging – voornamelijk gesteund door linkse en klimaatbewuste politici – ernaar om aan de hand van een miljoen burgerhandtekeningen een vermogenstaks te initiëren die een ecologische en sociale transitie zal bekostigen (Foundation for European Progressive Studies 2023). Binnen het centrale team van *Tax The Rich* bevindt zich bijvoorbeeld Paul Magnette, partijvoorzitter van het Waalse Parti Socialiste. Wanneer Raoul Hedebouw in zijn 1 mei-speech op ongeveer een maand voor de verkiezingen “Tax the rich!” in zijn toespraak sleept, verhuult dat op een slechts subtiele manier een van de streefdoelen van de Partij van de Arbeid: de grootverdieners in de maatschappij zwaarder belasten. In diezelfde lijn kiest de linkse partij ook voor die slogan in hun partijprogramma: in hun campagne wijst “Tax the rich” op de miljonairstaks die de Partij van de Arbeid wil invoeren. Daarnaast is “On lâche rien” (75) bij de PVDA een verwijzing naar de titel van het bekende *chanson* naar de hand van HK & Les Saltimbanks: het lied werd in 2016 populair door de strijd tegen de pensioenhervormingen in Frankrijk (Rauzy 2016). Sindsdien is het een vaste slogan geworden bij (extreme) linkse groeperingen en wijst het op een mindset die focust op verzet en een systeemswijziging. Zo vormt ook “Tant qu’il a de la lutte il y a de l’espoir” (76) een intertekstuele verwijzing naar het verzetslied van HK & Les Saltimbanks, waar het de openingszin vormt van een strofe:

Tant qu'y a de la lutte y a de l'espoir
Tant qu'y a de la vie y a du combat
Tant qu'on se bat c'est qu'on est debout
Tant qu'on est debout on lâchera pas
La rage de vaincre coule dans nos veines
Maintenant tu sais pourquoi on se bat

Notre idéal bien plus qu'un rêve
Un autre monde on n'a pas l'choix
(Digital Vandal 2010)

Muziek vormt zo wel vaker de basis van intertekstualiteit bij linkse politici. Op het einde van hun nieuwjaarstoespraken voegen zowel Rousseau als Depraetere namelijk de slogan “Rood is troef” toe. De korte zin verwijst naar een uitroep in *De Internationale*, een strijdlied van de socialisten dat gebaseerd is op een originele, Frans versie (Toon 2010). Het werd een vaste uitspraak van de socialisten binnen Vooruit, die nog tot in 2024 – en voornamelijk tijdens 1 mei-vieringen – gebruikt wordt. De slogan verwijst op die manier naar de geschiedenis van strijdlieiders binnen de linkse ideologie en geschiedenis. Zo wekt het een gezamenlijke strijdlust op bij het publiek.

Figuur 6 – Platenhoes van *Socialistische Strijdlieiders*. Bron: *Discus & FLM (Regisseurs)*. (1976). *En Rood Is Troef: Socialistische Strijdlieiders*. Discogs.

Bart De Wever hanteert ook heel wat intertekstuele verwijzingen, waarbij de citaten steeds terugkeren naar literaire werken en historische gebeurtenissen. Zo gaat de creatieve en dubbele invulling “Après De Croo, le déluge. [...] Après Magnette, le déluge” terug op een uitdrukking uit het Frankrijk van de achttiende eeuw. Na een ware militaire nederlaag voor de Fransen bij de Slag

van Roßbach in 1757, sprak markiezin de Pompadour²⁰ de woorden “Après nous, le déluge” uit in een gesprek met koning Lodewijk XV (Le Séac’h 2015: 69). Door de verwijzing naar ‘de zondvloed’, die teruggaat op Bijbelse verhalen, wilde ze benadrukken dat het verlies slechts relatief is. Wanneer de markiezin en Lodewijk XV zouden sterven of aftreden als vorsten, zou die bepaalde nederlaag niet meer hun grootste probleem zijn. De chaos die zij door die nederlaag creëerden, zou nadien niet meer hun zorg zijn. De uitdrukking, die in het Nederlands ook wel gebruikt wordt in de vorm “Na ons, de zondvloed”, wordt vandaag toegepast om politieke losbandigheid en chaos aan te kaarten. Dat is ook het geval bij De Wever. Door te verwijzen naar Alexander De Croo en Paul Magnette, bekritiseert hij hun beleid in de Vivaldi-regering. Ook zij laten in De Wevers ogen een chaos na, die ze niet meer als hun eigen probleem beschouwen. Het publiek dient dus heel wat voorkennis en historische achtergrond te bezitten om de literaire verwijzing van De Wever te begrijpen.

Ook de vermelding “Tout va bien” kan verbonden worden met een verwijzende, intertekstuele laag. Het is een – potentiële – korte versie van het lied *Tout va très bien madame la marquise* van de Franse band Ray Ventura et ses Collégiens. De zanger beschrijft tijdens het interbellum in 1935 een telefoongesprek tussen de butler van een markiezin en de markiezin zelf (Siellez 2021). In dat gesprek worden heel wat grote rampen geminimaliseerd tot slechts kleine ‘ongelukjes’. Met dat idee voor ogen wordt de zinsnede “Tout va très bien” gebruikt om te lachen met machtige personen en hun akkefietjes die ze zelf minimaliseren (Siellez 2021). In de nieuwjaarstoespraak van 2023 verwijst De Wever op die manier in de context – opnieuw – naar het wanbeleid van Paul Magnette en de Vivaldi-coalitie. Het is een diepgaandere methode om kritiek te uiten aan de hand van culturele en geschiedkundige feiten.

Ten slotte gebruikt De Wever clichématig de uitspraak “En de Vlamingen in Vivaldi staan erbij, kijken ernaar” in zijn nieuwjaarstoespraak aan het begin van 2023. De intertekstuele basis ervan is afkomstig van het kinderlied *Ik zag twee beren*, dat sinds 1921 verspreid werd (De Coster 2023):

Ik zag twee beren broodjes smeren / Oh, dat was een wonder / Het was een wonder, boven wonder / Dat die beren smeren konden / Hi hi hi, ha ha ha / Ik stond er bij en ik keek er naar (De Coster 2023).

Die laatste uitspraak “erbij staan en ernaar kijken” vormt sindsdien een vaste constructie waarbij zenders van een boodschap benadrukken dat het onderwerp, het agens in kwestie, geen actie onderneemt (De Coster 2023). Die laatste persoon beseft dat een bepaalde situatie zich voordoet, zonder daarbij de consequenties en mogelijke oplossingen in acht te nemen. In het behandelde citaat

²⁰ De markiezin was destijds de maîtresse van koning Louis XV. Die laatste zocht na de militaire nederlaag troost in een gesprek met de markiezin, waarin ze de veldslag zeer licht opnam en de nederlaag niet erg leek te vinden. “N’allons pas nous en rendre malade. Après nous le déluge!” (Le Séac’h 2015: 69)

van De Wever uit hij dankzij die intertekstualiteit – nogmaals – kritiek op de Vlaamse politici binnen de Vivaldi-regering.

- (85) Maar de realiteit, beste kameraden, is dat het Vlaams Belang vorig jaar in december in het Vlaams Parlement tégen ons voorstel stemde, en dat haar parlementsleden, zoals Marijke Dillen en Jan Pernis in 2019, net als alle anderen, gretig langs de kassa passeren. Geen toeval dus, maar zoals altijd: eigen graaiers eerst. (PVDA 2024)

Die kritiek op Vlaamse politici wordt ook op een intertekstuele manier geuit aan de hand van stereotiepe slogans en uitspraken van andere partijen. Zo vernoemt Hedebouw in zijn 1 mei-speech van 2024 de slogan “eigen graaiers eerst”. Het is een verwijzing naar de leuze die jarenlang het Vlaams Belang achtervolgde vanuit de periode van het Vlaams Blok (Arnoudt 2018). “Eigen volk eerst” was steevast de slogan die de extreemrechtse partij typeerde: met die uitspraak werd vanzelfsprekend bedoeld op “De Vlamingen eerst”. Sinds de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 probeert kopman Van Grieken die slogan om te vormen in de subtielere uitspraak “Eerst onze mensen”, die – samen met “Vlaanderen weer van ons” – ook in de huidige verkiezingscampagne de basisgedachte vormt (Arnoudt 2018). Wanneer Hedebouw de originele slogan aanpast door “volk” te veranderen in “graiers”, alludeert de partijvoorzitter op het idee dat de parlementsleden van Vlaams Belang de riante vertrekpremie bij hun pensioen niet willen verliezen. Ze ‘graien’ geld voor hun eigen belang en hun eigen inkomsten.

Verder verwijzen de partijvoorzitters ook intertekstueel naar oude politieke schandalen van andere politici. Het is opnieuw een manier om andere partijen en politici in een slecht daglicht te plaatsen.

- (86) Welke partij heeft de Turteltaks²¹ van tafel geveegd, omdat het onrechtvaardig was dat alle Vlamingen zouden betalen voor de zonnepanelen van Fernand Huts en co²²? Het is de PVDA en haar formidabele mobilisatiekracht. (PVDA 2023)
- (87) Dus, met ons géén maandenlange communautaire ruzie. Met ons geen eindeloze discussies over woke. Met ons geen politieke spelletjes om mensen tegen elkaar op te zetten. (Vooruit 2024)

²¹ De Turteltaks, geuzennaam voor de ‘Vlaamse Heffing Elektriciteitsafname’, was een extra heffing op energie in het Vlaamse Gewest, ingevoerd door de toenmalige Vlaamse minister van Financiën, Begroting en Energie Annemie Turtelboom (Open VLD). Ze voerde de heffing in om een grote berg schulden van de groenestroomsubsidies (deels ingevoerd door Freya Van den Bossche) weg te werken, maar kreeg veel kritiek op de taks omdat die voor bijzonder veel extra kosten zorgde bij de bevolking (De Standaard 2016). In april 2016 nam Turtelboom door de Turteltaksheisa ontslag als minister (De Standaard 2016).

²² Fernand Huts, vooral gekend als eigenaar van Katoen Natie en overkoper van de Boerentoren in Antwerpen, bezit bij Katoen Natie ongeveer 160 voetbalvelden aan zonnepanelen. Daardoor ontvangt hij jaarlijks tot wel 15 miljoen euro aan subsidies: een kost die onrechtstreeks betaald wordt door de Vlaamse burger (Goeminne 2023).

- (88) Het migratiebeleid is weggezaakt in een chaos waarbij kinderen op straat moesten slapen en de deurwaarder bij de minister het koffieapparaat in beslag kwam nemen²³ wegens honderden miljoenen aan dwangsommen. (N-VA 2024)
- (89) Herinnert u ze nog, Johan Vande Lanotte met het Zilverfonds²⁴? De factuur naar de volgende generaties. En herinnert u ze nog, de groene stroomcertificaten van Freya Van den Bossche? De factuur naar de volgende generaties. (VB 2024)

In bovenstaande voorbeelden worden telkens politieke schandalen uit hun context genomen om vanuit die decontextualisatie aan recontextualisatie te doen: ze vormen een argument binnen het eigen partijdiscours, zonder daarbij het publiek nog de nodige context mee te geven. Het partijpubliek dient de specifieke omstandigheden en gebeurtenissen van de schandalen te weten alvorens de toeschouwers de argumentatie objectief in acht kunnen nemen. Indien het publiek bij zin (87) bijvoorbeeld niet weet dat voornamelijk Bart De Wever al heel wat discussies voerde over *woke* – hij wijdde een hele boekuitgave *Over Woke* aan het onderwerp –, zal dat de onderliggende persoonlijke aanval van Depraetere op de N-VA-kopman niet begrijpen. Diezelfde onuitgesproken intertekstualiteit spreekt Bart De Wever in (88) uit over Nicole De Moor van CD&V. Tom Van Grieken pakt het in zijn 1 mei-toespraak net wat minder subtiel aan: hij vermeldt expliciet de namen van politici en hun schandalen, om hen openlijk aan de schandpaal te nagelen bij het partijpubliek. Het ligt in de lijn der verwachting wanneer het over het discours van Van Grieken gaat: hij vermeldt steevast bij naam de personen en partijen die hij als vijandig beschouwt (cf. supra). Er wordt rechtstreeks komaf gemaakt met politieke conculega's van Van Grieken. De expliciete vermelding van de politieke concurrenten voegt een informelere en vijandigere notie toe aan het discours van Vlaams Belang.

Intertekstuele verwijzingen worden echter niet alleen gebruikt om andere politici en partijen naar beneden te halen: onderstaande uitspraak van Bart De Wever bevat net een humoristische insteek over het voormalige VTM-programma *Sterren op de Dansvloer*.

- (90) Gelukkig hebben we elkaar in juli allemaal al eens teruggezien op het speciale zomerfeest, waar toch de vermaarde post-covid knaldrang voelbaar was. Zelfs ik heb niet kunnen weerstaan aan een kortstondige verschijning op de dansvloer. Maar Valérie en alle andere

²³ Het federale agentschap Fedasil – en zo ook het federale kabinet van huidige Staatssecretaris voor Asiel en Migratie Nicole De Moor (CD&V) – werd veroordeeld tot de betaling van dwangsommen omdat het geen onderdak kon bieden aan asielzoekers die daar wel recht op hadden. Naar aanleiding van die dwangsommen werd in januari 2024 door een deurwaarder het koffieapparaat en de diepvriezer van De Moor haar kabinet in beslag genomen (Schoofs & Belga 2024).

²⁴ Het Zilverfonds – een verwijzing naar de witte en zilveren haren van senioren – was een Belgisch federaal overheidsfonds om de meerkosten van de stijgende migratie tegen te gaan. Het ontstond in 2001 onder het bewind van de toenmalige Minister van Begroting Johan Vande Lanotte (De Roy 2016). In mei 2016 werd het einde van het fonds aangekondigd, aangezien er nagenoeg geen ‘bijzondere inkomsten’ van het land het fonds voedden (De Roy 2016).

dames zal ik geruststellen: dat was éénmalig. Nee, ‘Sterren op de Dansvloer’ in mijn geval is toch eerder ‘Sterven op de Dansvloer’. (N-VA 2023)

4.2.3.3. Hyperbolen

Naast intertekstualiteit wordt ook de hyperbool toegepast in politieke discoursen om het taalgebruik te versterken. De stijlfiguur zorgt ervoor dat de beoogde boodschap intenser overkomt bij de ontvangers en eventueel een humoristische insteek bezorgt. Intensifiëring is beduidend meer aanwezig bij de toespraken van Tom Van Grieken. Hij gebruikt platvloerse taal, met heel wat hyperbolen. Denk aan uitspraken als:

- (91) [...] ons dichtste buurland Wallonië. U weet wel, dat land dat sinds mensenheugenis geleid - of moet ik zeggen, misleid – wordt door socialisten. Het buurland van Vlaanderen dat zichzelf beschouwt als een socialistisch paradijs op aarde, zeg maar het laatste restantje DDR in West-Europa. (VB 2023)
- (92) De asociale N-VA wil die exploderende rusthuisfacturen zoals altijd een permanent doorschuiven naar de kinderen zonder dat de moddervette Belgische staat enig greintje verantwoordelijkheid op zich neemt. (VB 2023)

Hierbij wordt duidelijk dat Van Grieken persoonlijke aanvallen – zoals “asociale N-VA” – niet uit de weg gaat. Verder beschouwt hij Wallonië reeds als een “buurland”, wat de toekomstperspectieven van Vlaams Belang reeds als realiteit weergeeft. Het is een opmerkelijke nominatie: Van Grieken *framet* Wallonië niet meer predicatief als een ‘uitheems’ of ‘ander’ gebied, maar schakelt over naar de weergave als een volledig ander substantief, een nieuwe nominatie. Het is een krachtige omschrijving en geeft weer hoe theateraal het discours van Vlaams Belang ingevuld wordt (cf. infra). Wallonië verder metaforisch een “socialistisch paradijs” noemen en het geschiedkundig vergelijken met de Duitse Democratische Republiek van de Sovjet-Unie tijdens het tweede deel van de twintigste eeuw is een duidelijk voorbeeld van het opgeblazen en overdreven taalgebruik van Van Grieken. Die keuzes binnen nominatie, predicatie en intensifiëring maken van de toespraak een gezwollen gegeven. Vlaams Belang zet zo in op polarisering tussen de eigen standpunten en die van al de andere partijen.

In het bestudeerde corpus werd tot wel 36 keer de hyperbolische stijlfiguur aangetroffen bij de toespraken van Tom Van Grieken, waar dat slechts zeven keer het geval was bij Conner Rousseau en negen keer bij de nieuwjaarstoespraak uit 2024 van Bart De Wever. Daarbij valt op dat Raoul Hedebouw 22 keer een hyperbool toepast: dat is meer dan de andere partijen (wanneer het Vlaams Belang buiten beschouwing gelaten wordt).

- (93) Terwijl de gewone mensen zich suf piekeren over hun factuur, wrijven de oorlogsprofiteurs zich in de handen. (PVDA 2023)
- (94) Terwijl hij op mensen bespaart, bakt hij zoete broodjes met projectontwikkelaars en havenbaronnen. (PVDA 2023)

Het discours van Raoul Hedebouw bevat zo ook heel wat overgeneralisaties en extreme verwoordingen. Energieleveranciers beschouwt hij als ware “profiteurs” van een “oorlog” – een oorlog die nochtans niet officieel zo bevestigd is – en hij categoriseert de havenbezitters als “baronnen”. Op vlak van extreme en opgeblazen nominatie en intensifiëring verschilt het discours van PVDA niet bijzonder veel van dat van Vlaams Belang: extreemlinks en -rechts intensifiëren hun uitspraken vlijtig.

4.2.3.4. *Theatraal taalgebruik*

Het platvloerse taalgebruik aan de hand van hyperbolen wordt bij Van Grieken verder versterkt aan de hand van theatrale en alledaagse taal. Wat daarbij allereerst opvalt, zijn de scheldwoorden die Van Grieken drie keer vermeldt in zijn speeches.

- (95) Onze rode vrienden weten verdomd goed dat een sociaal beleid niet mogelijk is binnen België. (VB 2023)
- (96) Ik weet niet wat dat met u doet, maar ik word daar misselijk van. Heeft de Vlaming daar verdorie heel zijn leven zo hard voor gewerkt? (VB 2023)
- (97) Want een stem op de N-VA, dat is verdorie een stem op de PS. (VB 2024)

Hij is de enige politicus uit het corpus die vloekwoorden verwerkt in zijn toespraken. In de praktijk hoeft dat niet te verbazen, aangezien ons taalgebruik steeds meer krachttermen bevat: “Er is sprake van een enorme vergroving van ons taalgebruik, zeer in het bijzonder waar het de verbale agressie aangaat”, verklaart Van Sterkenburg (Van Sterkenburg 2008a: 9). Dat de burger vaker agressieve taal toepast, verklaart echter niet waarom Van Grieken met zijn status als politicus ook vloekwoorden uitspreekt voor een publiek. Het zou zomaar de intentie van Van Grieken kunnen zijn binnen het discours dat hij vormgeeft. De krachttermen zijn volgens Van Sterkenburg (2008b) namelijk een manier om te intimideren:

Vloeken is naast zichzelf emotioneel ontladen vooral bluffen, choqueren en intimideren. Het intimideert door het vertoon van kracht in de geluidsterkte en intonatie, maar vooral om de tentoonspreiding van durf en competentie in het doorbreken van taboes en andere nette omgangsvormen (Van Sterkenburg 2008b: 17).

Naast de ongebruikelijkheid en intimidatie van zulke krachttermen binnen een politiek discours, initiëren de vloekwoorden toch potentiële positieve connotaties bij het publiek tegenover het onderwerp en de spreker (Scherer & Sagarin 2006: 144). Scheldwoorden aan het begin of einde van een toespraak bevatten een overtuigingskracht binnen het discours. De krachttermen verhogen immers de informaliteit van het onderwerp en vestigen de aandacht op het behandelde thema (Cavazza & Guidetti 2014: 9). Indien het publiek reeds een positieve houding had tegenover een bepaald onderwerp – zoals bij het gelijkgezinde partijpubliek van Vlaams Belang het geval zou zijn – zorgen krachttermen voor een extra positieve houding tegenover het besproken onderwerp (Scherer & Sagarin 2006: 144). De woede die de toeschouwers reeds voelden, wordt versterkt door de emotionele bevestiging van de partijvoorzitter. De scheldwoorden beïnvloeden een stijging van het stemgedrag echter niet tot op een significant niveau (Cavazza & Guidetti 2014: 10). Opmerkelijk is hoe Van Grieken de enige politicus is die scheldwoorden verwerkt in zijn toespraken. Het vormt zo een unicum binnen het politieke discours dat hij creëert.

Volgens Van Sterkenburg (2008b) vloeken jongeren vandaag het vaakst, maar betekent dat niet dat Van Griekens discours bijzonder is binnen de maatschappij (36). “Maar altijd broeit de vulkaan van onze taal. Taal is veranderlijk, net als de hele samenleving. En ook talige zekerheden staan voortdurend onder druk” (Van Sterkenburg 2008a: 14). Vloeken staat immers niet in verbinding met leeftijd, gender of klasse: het gebruik van krachttermen is eerder “persoonsgebonden” en is gelinkt aan “karakter, afkomst, opvoeding, hoffelijkheid en goede manieren” (Van Sterkenburg 2008b: 33). De vermelding van “goede manieren” lijkt te impliceren dat de vloekwoorden een negatief en onfatsoenlijk, quasi primitief, statuut geven aan het discours van Vlaams Belang. Het draagt, als enige partij, bij aan de simpliciteit van het Vlaams Belang-discours.

Met de vloekwoorden van Van Grieken dragen ook intensifiëringen bij aan de kracht en blaffende toon van het Vlaams Belang-discours. In zinnen als “De Vlaming werkt niet alleen keihard, maar is ook massaal aan het werk” (VB 2024) en “En je wordt helemaal kwaad, woest, als je nu zou denken dat als deze Vivaldi-regering zo veel inkomsten heeft, zo veel belastingen, van zo veel werkende Vlamingen; dat die Vivaldi-regering nog wat geld op overschot zou hebben” (VB 2024) zorgen de *intensifiers*²⁵ voor een dramatischere ondertoon van de boodschap bij het publiek (Burgers & De Graaf 2013: 19). Het geheel voelt overdreven en overgeïntensifieerd aan. De krachtige predicaties en intensifiëringen lijken, samen met de toegepaste vloekwoorden, het discours van Van Grieken eerder overmatig groots en daardoor simplistisch vorm te geven.

Naast de vloekwoorden en intensifiëringen zorgen ook verschillende nominale keuzes voor een minder complex discours bij Vlaams Belang. Daarbij valt de benaming van andere politici op. Zo

²⁵ *Intensifiers* zijn een manier om taal levendiger te maken, dragen bij aan de nauwkeurigheid en emotionaliteit van een tekst en zijn daardoor het tegengestelde van *hedging* (Burgers & De Graaf 2013: 7). Denk bij *intensifiers* aan woorden als “gigantisch”, “miljoenen” of “veel” (Burgers & De Graaf 2013: 8).

omschrijft Van Grieken Zuhail Demir, Vlaams minister van onder meer Omgeving en Energie, bijzonder informeel als “ons Zuhail” (98). Het gebrek aan formaliteit, normaliter gebruikelijk tijdens een politieke toespraak, draagt niet bij tot een erudiet taalgebruik.

(98) Ze zei overlaats ook op datzelfde congres, ik heb het genoteerd: “Het moet stoppen om de gewone Vlaming uit te persen.” Ik ga u verrassen: ik vind dat ze gelijk heeft. Maar zou ons Zuhail doorhebben dat het eigenlijk kritiek is op haar eigen N-VA-beleid? (VB 2024)

Daarenboven zijn bepaalde woordkeuzes van de partijvoorzitter uiterst opmerkelijk en, opnieuw, informeel. De visie van andere politici noemt hij ongezoeten en onbeleefd “flauwekul” en ook migranten omschrijft Van Grieken uiterst onbeschaafd als “de armoede en de ongeletterdheid van heel de wereld”, “asielbedreigers” en “OCMW-klienten”. Zijn verteltrant wijst op negatieve nominatie en intensifiëring.

(99) Het is dus ongelooflijke flauwekul dat asielzoekers van vandaag onze pensioenen van morgen gaan betalen. [...] Je kan niet de armoede en de ongeletterdheid van heel de wereld importeren en verbaasd zijn dat je de pensioenen niet kan betalen. (VB 2023)

Ten slotte past de Vlaams Belang-voorzitter het vaakst van alle bestudeerde politici de stijlfiguur ironie toe. Hij verklaart in (100) dat de Belgische sociale zekerheid een goed systeem is, waarmee hij eigenlijk volledig het omgekeerde van die stelling bedoelt. Die ironiserende toon hanteert Van Grieken voortdurend wanneer hij over de verwezenlijkingen van andere partijen praat. Ook hier voegt de informele toon van zijn taalgebruik toe aan de theatraliteit en simplicitéit van het discours bij Vlaams Belang.

(100) Maar die werkende Vlaming, beste vrienden, die elke dag bijdraagt aan ons prachtig sociaal systeem vraagt zich hoe langer hoe meer af of dat systeem er morgen nog zal zijn. (VB 2023)

4.2.4. De macht van het getal

Naast de creatie van *in-* en *outgroups* en een erudiet of net theatraal taalgebruik, springen de politici ook creatief om met de getallen en procenten die ze vermelden. Het vormt voor hen een terugkerende manier om het publiek emotioneel en psychologisch te sturen.

4.2.4.1. Macht van de eigen partij

Opmerkelijk bij alle vier de partijvoorzitters is hoe getallen in hun toespraken ingezet worden om de grootsheid en verwezenlijkingen van de eigen partij te benadrukken. Eigen aan Hedebouw, De

Wever en Van Grieken is bijvoorbeeld het feit dat ze hun partijpubliek bijzonder groots voorstellen. Aan de hand van specifieke cijfers schetsen ze een omvangrijk beeld van hun partijleden. Elke partij lijkt enkel populairder te worden en wint in groten getale aan leden. De eigen politieke groep oogt als een partij die de verkiezingen ongetwijfeld als een groot front zal overheersen.

- (101) Dag na dag zijn er **meer en meer mensen** in dit land die bij de PVDA komen, om onze maatschappij te veranderen. Het is niet voor niets dat we in enkele jaren tijd van 8.500 naar 24.000 leden zijn gegroeid. (PVDA 2023)
- (102) Wij zijn hier met meer dan 5000 mensen aanwezig. Geen enkele andere partij doet het ons na. (N-VA 2024)
- (103) Ik herinner me nog een goede vijf jaar geleden, ook in deze zaal van de familiedag in Plopsa. Toen waren we blij dat we met 2000 mensen waren. Vandaag zijn we bijna met 10.000 Vlaams Belangers die Plopsa bevolken. (VB 2024)

Een uitzondering hierop is de partij Vooruit. Daar ligt, zowel bij Rousseau als Depraetere, niet de klemtoon op een specifiek ledenaantal van de partij, maar op de ondeelbaarheid ervan. Aan de hand van de inhoudelijke synonymie van het pleonasme worden de partijleden als een homogene groep beschouwd, strijdend voor hetzelfde doel. De nadruk ligt bij Vooruit niet meer op de individuen.

- (104) Als er één ding mij blij maakt is het dit: dat wij opnieuw één en ondeelbaar zijn. Een onstuitbaar progressief leger dat in '24 als één man voor de overwinning strijdt. (Vooruit 2023)
- (105) Wij zijn nog steeds één en ondeelbaar. (Vooruit 2024)

Naast de creatie van een groot politiek front belichten enkele voorzitters de verwezenlijkingen van de partij met groots en expliciet cijfermateriaal. Voornamelijk Hedebouw benadrukt de politieke verwezenlijkingen van de eigen partij regelmatig in zijn toespraken, waarbij hij jaartallen en percentages laat primeren. Bij Rousseau is de letterlijke vermelding van het minimale pensioenbedrag in (108) een manier om het publiek te wijzen op de overwinningen van de partij.

- (106) Welke partij heeft het zorgfonds naar voren geschoven en bereikt? De PVDA. Een miljard euro is een eerste stap, nu moeten er nog stappen komen. [...] Welke partij heeft als eerste gezegd dat energie geen luxeproduct is en dat daar geen 21% btw op mag geheven worden? Het is dankzij de PVDA, die al sinds 2007 actie voert voor 6% btw op energie, en de meer dan 300.000 mensen die ons steunden met een handtekening, dat de btw vandaag verlaagd is. (PVDA 2023)
- (107) Op een paar maanden tijd hebben we al bijna 50.000 handtekeningen opgehaald. We blijven gaan om er tegen juni 100.000 te hebben. (PVDA 2023)

- (108) We verhogen het minimumpensioen, van nu al meer dan 1.500 euro, voor iedere mens die heel zijn leven hard gewerkt heeft. (Vooruit 2023)

Opmerkelijk is dat de rechtse partijen dat cijfermateriaal niet toepassen om hun verwezenlijkingen kracht bij te zetten. Wanneer Vlaams Belang over de eigen verwezenlijkingen spreekt, is dat veelal in de toekomstige tijd. Zo presenteert Van Grieken in (109) het koopkrachtplan met heel wat cijfermateriaal, maar spitst hij zich daarmee toe op een potentiële ingreep. Als partij die door het cordon sanitaire (cf. supra) voortdurend vanuit de oppositie leidt, is het niet verwonderlijk dat Van Grieken zonder concreet cijfermateriaal naar politieke verwezenlijkingen uit het verleden kan verwijzen. Verder valt op te merken dat De Wever over de realisaties van N-VA nooit cijfermateriaal gebruikt. Aan de hand van enumeratio's somt hij woordelijk op wat partijleden volbrachten.

- (109) Het Vlaams Belang legt daarom, hier op 1 mei, een koopkrachtplan op tafel dat minstens 239 euro per maand per werkende Vlaming moet opleveren. [...] We financieren dat door slechts twee zaken te splitsen. We splitsen de fiscaliteit en moet 5,3 miljard opleveren en we splitsen de sociale zekerheid. (VB 2024)
- (110) Want naast **het reeds succesvol ingevoerde buitenlands eigendommenonderzoek**, het felgevaardeerde buitenlands eigendommenonderzoek; daarnaast geldt ook dat wie in Vlaanderen nog recht wil hebben op een sociale woning, vanaf nu ook **verplicht moet ingeschreven worden bij de VDAB**, dat er **een middelentoets** is en **een verhoogde taalkennisvereiste**. (N-VA 2023)

Ten slotte voegt Vooruit een extra luik toe aan de vermelding van cijfermateriaal om de eigen partij gunstig te belichten. De Vlaamse socialistische partij heeft een lange geschiedenis (cf. supra) die de partij graag in de verf zet. Rousseau vernoemt in onderstaande passage herhaaldelijk expliciete data en heel wat cijfermateriaal uit die periode: hij herinnert het publiek aan de historische achtergrond en de invloed van de partij.

- (111) En al meer dan honderd jaar doen we dat door in onze stoet door de straten te wandelen. Als we dezelfde route gedaan hadden op 1 mei 1854 waren we onderweg **tientallen** textielfabrieken tegengekomen waarin arbeiders bezig waren aan hun **72 uren werkweek** tegen een hongerloon. In augustus van 1854 braken hier in Sint-Niklaas zelfs voedselrellen uit. De prijs van de rogge en tarwe was zo hoog en de werkende mensen konden geen brood meer betalen. Vrienden, Gelukkig is het leven van de werkende mensen in de laatste 150 jaar erg veranderd. Van werken voor een hongerloon naar een deftige pree. Van een **72 uren werkweek** naar **38 uren** mét weekends en betaald verlof. (Vooruit 2023)

4.2.4.2. Macht van de problematieken

Naast cijfers over de macht en historiek van de eigen partij fixeren de bestudeerde voorzitters zich ook op de problemen die andere partijen en coalities de burger bezorgden. Hier delen voornamelijk Hedebouw en Van Grieken heel wat cijfers mee om de hinderpalen van de huidige Vivaldicoalitie aan te kaarten. Hedebouw richt zich in onderstaande fragmenten op de nadelen die hun stereotiepe verkiezingsstemmer, de arbeider, ondervindt. De lange arbeidsuren, hoge pensioenleeftijd en energiecrisis worden door het expliciete cijfermateriaal benadrukt. Ook de kloof tussen arm en rijk komt aan bod bij Hedebouw en Rousseau (115).

- (112) Dat ze het niet zien zitten om tot 67 jaar te werken. Dat ze niet genoeg betaald worden om van 6 tot 2, van 2 tot 10 en met de nacht te werken. (PVDA 2023)
- (113) Een dochteronderneming van Engie: 1 miljard euro winst op aandelenverkoop, 0 eurocent belastingen. Ackermans & van Haaren: 340 miljoen euro winst, 0 eurocent belastingen. (PVDA 2024)
- (114) N-VA, de partij met een door en door asociaal besparingsprogramma. De partij die van 4 miljard besparingen op zorg een centraal programmapunt maakt. (PVDA 2024)
- (115) Terwijl Deborah²⁶ de helft van haar loon mag afgeven blijft zijn vermogen buiten schot! Zolang ge op miljarden winst op aandelen geenen euro belastingen betaalt, zolang fiscale profiteurs niet eerlijk bijdragen moet er tegen mij niemand komen zeggen dat er hier geen geld meer is. (Vooruit 2023)

Ook hier zijn de rechtse partijen een uitzondering bij de getallenvermelding. De Wever vermeldt weinig tot geen cijfermateriaal, waar Van Grieken net in extremis aantoonde hoe de Vlaamse burger, kwantitatief gezien, benadeeld wordt door andere partijen en figuren.

- (116) **En ik geef u die cijfers toch wel nog eens graag mee.** In Vlaanderen is bijna 77 procent van de 20- tot 64-jarigen aan het werk. In Wallonië en Brussel is dat **amper tweederde, 66 procent**. (VB 2023)
- (117) Als u alleenstaande bent zonder kinderen betaalt u **maar liefst 53 procent** belastingen. Meer dan de helft. Dat betekent: voor elke euro dat uw werkgever aan u betaalt, dat de helft naar de regering gaat. U houdt 47 cent over. [...] Voor tweeverdieners met kinderen is het al niet veel beter. Die betalen **maar liefst 45, 5 procent** belastingen. (VB 2023)

²⁶ Rousseau verwees tijdens zijn voorzittersperiode regelmatig naar “Deborah”. Tijdens een interview bij *Ter Zake* in 2021 vernoemde hij haar voor het eerst in het volgende citaat: “Ik krijg aan de kassierster in Nieuwpoort, in de supermarkt, aan Deborah, niet uitgelegd dat daar winst gemaakt wordt. Dat de aandeelhouders daar dividenden zouden uitgekeerd krijgen en dat er voor haar geen loonsopslag in zit” (Van Rompuy & Cardone 2021). Sindsdien beschouwt Rousseau ‘Deborah’ – tevens geen fictieve persoon – als de stereotiepe Vlaamse, werkende burger.

- (118) Vorig jaar, vorig jaar telde het land **bijna 37 duizend** asielaanvragen en gelukzoekers moeten natuurlijk een opvangplek hebben. Op twee jaar tijd is het aantal opvangplaatsen met 8000 opgetrokken tot **niet minder dan 34000** opvangplaatsen. (VB 2023)
- (119) Het asielbudget was ondertussen reeds opgelopen tot **de astronomische hoogte van 700 miljoen euro** en eind vorig jaar heeft deze regering er nog eens snel snel **een kleine 158 miljoen** bovenop gedaan, wat het totaalbedrag bracht op 861 miljoen. Maar wie denkt dat het daarbij bleef, kwam bedrogen uit. In werkelijkheid ligt die factuur nog veel hoger. En dan heb ik het over die 140 miljoen aan verborgen kosten die wij naar buiten hebben gebracht. (VB 2023)
- (120) En weet u wat het gemiddelde pensioen is van de Vlaming? 1413 euro per maand. Ik weet niet wat dat met u doet, maar ik word daar misselijk van. (VB 2023)
- (121) De staatsschuld is geëxplodeerd tot 523 miljard. De prognoses van het begrotingstekort in 2029 lopen op tot 539 miljard. (VB 2024)
- (122) **De cijfers bewijzen dat.** (VB 2023)

Van Grieken lijkt in zijn toespraken zo voortdurend rekensommen te maken en cijfermateriaal uit onderzoeken te vermelden: bronnen vermeldt hij echter niet consistent en gedetailleerd. De Vlaams Belang-voorzitter kiest er steevast de meest shockerende cijfers uit en uit zich ironisch over de vluchtige manier waarop de regering volgens hem met het staatsgeld omspringt: “nog eens snel snel een kleine 158 miljoen” (119). Verder benadrukt hij telkens de uitzonderlijk hoge bedragen aan de hand van predicaties zoals “niet minder dan” (118), “maar liefst” (117) en “de astronomische hoogte van” (119). Hij vermeldt zelf hoe graag hij wil dat het publiek de cijfers begrijpt en bevat met welke bedragen de Vivaldicoalitie lijkt te spelen: “En ik geef u die cijfers toch wel nog eens graag mee” (116). De partijvoorzitter lijkt heel wat belang te hechten aan de mededeling van die getallen en beschouwt ze ook als glasheldere argumentatie: “De cijfers bewijzen dat” (122). Van Grieken versterkt zo de emoties bij het publiek; die laatste beseft – hypothetisch – slechts door de vermelding van de cijfers en rekensommen hoe slecht de financiële situatie van de Vlaming daadwerkelijk is.

Hedebouw en Depraetere voegen een extra luik toe aan de cijfervermelding: wanneer de voorzitters het militaire conflict tussen Israël en Hamas vermelden, kiezen beide voor een ondubbelzinnige vermelding van cijfermateriaal. De burgerslachtoffers, lange oorlogsduur en Amerikaanse steun worden benadrukt. Het verhoogt de empathie voor het conflict en het *ethos* van de politicus in kwestie bij het publiek.

- (123) Het is een genocide die live te volgen is op tv en op sociale media. En die is al zeven lange maanden aan de gang, maar er zijn nog steeds geen sancties genomen door de Verenigde Staten of Europa tegen Israël. [...] Integendeel, de Amerikaanse president Biden heeft een enorm pakket van miljarden dollars steun en wapens voor Israël aangekondigd. (PVDA 2024)

- (124) Terwijl Frank bezig was uw koopkracht en uw gezondheid te versterken was Caroline de eerste die het lef had om in de oorlog tussen Israël en Hamas keer op keer de kant te kiezen van de gewone mensen. De kant van de honderden onschuldige Joodse mensen die afgeslacht of gekidnapt werden door de extremisten van Hamas én de kant van de tienduizenden onschuldige mensen waaronder duizenden kinderen die in Gaza gedood zijn door de bombardementen van Israël. (Vooruit 2024)

4.2.4.3. Macht van de tijd

Ook tijd is een thema dat benadrukt wordt in verschillende speeches. Zo verwees Rousseau eerder al naar de lange geschiedenis van Vooruit (cf. supra) en gaf Hedebeuw in zijn 1 mei-toespraak mee dat de tijd dringt voor de verkiezingen in juni 2024: “Over minder dan 6 weken zijn het verkiezingen.” Expliciet jaartallen en data vermelden, geeft de macht van die tijdsdynamiek weer en benadrukt veelal de urgentie van een thema. Zo ook in onderstaande citaten: tijdspannes van voorgaande legislaturen en ideologieën geven expliciet weer gedurende welke periode de partijen in kwestie hun beleid al laten ‘falen’. De partijvoorzitters van de Partij van de Arbeid en Vlaams Belang spannen ook hier samen de kroon. Voornamelijk de recentste Vivaldicoalitie is kop van jut bij de Partij van de Arbeid. Niet verwonderlijk, aangezien zij steeds vanuit de oppositie regeerden tijdens de voorbije legislaturen op federaal en Vlaams niveau.

- (125) Want al die Vivaldi-partijen, zoals Groen en Vooruit, roepen nu wel dat ze de superrijken willen belasten, de realiteit is dat er na 5 jaar Vivaldi nog niks is gebeurd om ons belastingstelsel eerlijker te maken. Ons land is na 5 jaar Vivaldi nog steeds een fiscale hel is voor gewone mensen, maar een fiscaal paradijs voor superrijken en de multinationals. (PVDA 2024)
- (126) Dat is essentieel voor ons – en des te belangrijker om te herhalen op een dag van strijd als 1 mei: de loonblokkering die de regering de afgelopen 5 jaar toepaste, is een onaanvaardbare aanval op de werkende klasse. (PVDA 2024)
- (127) Dus aan de ene kant de voortzetting van het liberale beleid van de laatste 30 jaar. Aan de andere kant, de keuze voor een sociale breuk. (PVDA 2024)

Overheersender bij Tom Van Grieken is de kritiek op hoelang de verschillende gevestigde ideologieën al regeren, zonder daarbij volgens zijns inziens enig goeds te verrichten. Hij focust eerder op specifieke partijen: zowel de liberalen, de socialisten als de N-VA passeren er de revue.

- (128) Twee: de Vlaming mag **twee jaar**... of moet **twee jaar** langer werken dankzij de N-VA en de Vlaming betaalt de hoogste belastingen, dankzij de liberalen die al 24 jaar aan de macht zijn. (VB 2023)

- (129) Ongeloofwaardig omdat de linkerkzijde op **vier jaartjes**, na al 35 jaar, aan de macht is en het zij zijn die ons land bijna op de rand van de afgrond hebben gebracht. (VB 2023)
- (130) Noem maar op, het toont aan dat 20 jaar N-VA aan het beleid de N-VA verveld heeft, de N-VA verworden is tot een klassieke machtspartij. (VB 2024)

Ten slotte kiest Rousseau binnen dezelfde thematiek van tijd voor een uitspraak in extremis: volgens hem is de Vlaamse gemeenschap in het algemeen al jaren in een recessie.

- (131) Als er twee woorden passen bij Vlaanderen van de laatste 10 jaar is het stilstaan en achteruitgaan. (Vooruit 2023)
- (132) Want sinds een jaar of tien staat de werkende mens steeds meer onder druk. (Vooruit 2023)

4.2.5. Hoe vormen zij heden, verleden en toekomst?

In dit hoofdstuk wordt een argumentatieve analyse uitgevoerd over hoe de partijvoorzitters in hun politieke discours tijd inhoudelijk presenteren. De manier waarop politieke leiders het verleden, heden en de toekomst schetsen biedt inzicht in de strategieën die worden ingezet om het kiespubliek te overtuigen. Van bijzonder belang is de variatie waarmee verschillende politici deze tijdlijn weergeven om zo emoties als angst, verbondenheid of hoop op te wekken bij het publiek. De analyse in onderstaand hoofdstuk zal niet alleen de retorische technieken blootleggen die worden gebruikt om politieke boodschappen te versterken, maar ook een bredere basis meegeven van de ideologische en strategische doelstellingen die achter het tijdsbegrip schuilen.

4.2.5.1. Verleden

Verschillende partijvoorzitters vermelden gebeurtenissen uit het verleden: voornamelijk de eigen verwezenlijkingen worden in de verf gezet. Het betreft positieve gebeurtenissen en veranderingen waar de partijtop verantwoordelijk voor was, bijvoorbeeld bij (133) (134) (135) en (136), maar bij Vooruit en N-VA worden ook acties van bekende figuren uit de partij vermeld, bijvoorbeeld bij Zuhail Demir in (138).

- (133) Kijk naar de btw-verlaging op energie naar 6%, de verhoging van het minimumpensioen of het noodfonds in de zorg. Wie heeft hier strijd rond gevoerd, samen met de vakbonden, én gewonnen? Wie dwong de afschaffing van de graaipensioenen van politici af? Dat zijn punt voor punt zaken waarbij wij met de PVDA een concrete eis op tafel legde én die binnenhaalden. (PVDA 2024)

- (134) Tien jaar lang stonden wij alleen met onze oproep om het geld te halen waar het zit. In het begin van de campagne waren alle andere partijen nog tegen een miljonairstaks. Maar we zien dat de lijnen bewegen. (PVDA 2024)
- (135) Samen hebben we voor vooruitgang gezorgd. Dit laat zien dat er een andere weg mogelijk is. Dat links zijn principes niet altijd hoeft te verraden. Dat links kan zorgen voor overwinningen en hoop, op voorwaarde dat we willen breken met het liberale kader dat ons wordt opgelegd en dat er zich een sterke sociale beweging ontwikkelt. Dat is de weg die we willen volgen. (PVDA 2024)
- (136) En in tegenstelling tot onze rechtse voorgangers hebben we de inkomens opnieuw geïndexeerd en in tijden van crisis de koopkracht van de mensen het beste beschermd van heel de wereld. (Vooruit 2023)
- (137) Als 2022 één ding duidelijk heeft gemaakt, dan is het dat de analyses die N-VA al jaren maakt, waarheid worden. Zelfs onze felste tegenstanders moeten het schoorvoetend toegeven. (N-VA 2023)
- (138) Als er één iemand de Vlaamse politiek de jongste jaren heeft gekruid met vastberadenheid en een onstuitbaar rechtvaardigheidsgevoel, dan is het wel onze kopvrouw voor het Vlaams parlement: Zuhail Demir. (N-VA 2024)

Tom Van Grieken spitst zich niet toe op de celebratie van concrete politieke realisaties van zijn partij. In zijn speeches keurt hij veelal de organisatie en acties van andere partijen af. Van Griekens argumentatie volgt een repetitieve structuur – zoals in citaat (139) – waarbij de huidige regerende partijen bekritiseerd worden om nadien de belofte te maken dat het Vlaams Belang voor een positieve omwenteling kan zorgen. Binnen het bestudeerde corpus schept ook Rousseau voor Vooruit een negatief beeld over het recente verleden (cf. supra). Hij nagelt echter niet openlijk “andere partijen” aan de schandpaal, zoals Van Grieken wel doet. Rousseau blijft eerder vaag over welke politici en partijen verantwoordelijk waren voor de slechte omstandigheden: “Vlaanderen van de laatste 10 jaar” (110).

- (139) Al de rest, al die andere partijen, die hebben al eens geprobeerd en zijn grandioos gefaald. Al de rest is gewikt, gewogen en te licht bevonden. Het moet anders en, vooral, het kan anders. (VB 2024)
- (110) Als er twee woorden passen bij Vlaanderen van de laatste 10 jaar is het stilstaan en achteruitgaan. (Vooruit 2023)
- (111) Want sinds een jaar of tien staat de werkende mens steeds meer onder druk. (Vooruit 2023)

Naast lovende woorden over de realisaties van de eigen partij wordt in de toespraken van N-VA-kopman De Wever de visie gecreëerd van een gemeenschappelijk verleden. De nadruk ligt op een gezamenlijke geschiedenis, die dezelfde normen en waarden vastlegde bij de Vlaamse burger, waardoor die zich kan onderscheiden van Walen.

- (20) Het verhaal van Vlaanderen, vrienden. We kregen helaas recent nog eens onder ogen dat dat verhaal volgens de linkerkant niet mag bestaan. [...] Zij gunnen ons geen verleden en ze willen op die manier de toekomst van Vlaanderen ontzeggen. Maar de Vlamingen zelf, die zijn hun onzin meer dan beu en dat is maar goed ook! (N-VA 2023)
- (21) Wij zijn Vlamingen. Wij zijn Vlamingen. Wij wonen hier aan de Noordzee. Wij spreken Nederlands. Wij delen fundamentele normen en waarden met elkaar. Wij vormen een democratische res publica. En beste vrienden. Wij willen als Vlamingen gerespecteerd worden. (N-VA 2023)
- (140) Onbeschaamd zijn wij trots op ons erfgoed, op ons verleden, op onze identiteit. (N-VA 2024)

De nadruk ligt bij De Wever op een Vlaams verleden, dat een eigen “identiteit” en “erfgoed” vormgeeft. De historische achtergrond is de fundering van een Vlaamsgezindheid en de eenduidige groepsvorming volgens de partij. Voornamelijk de N-VA-kopman legt in de bestudeerde toespraken de nadruk op dat gemeenschappelijke verleden van de Vlaming: Rousseau vermeldt eenmalig de lange geschiedenis van de partij zelf in (90) (cf. supra). De doelgroep van die laatste uitspraak is immers beperkter. De perspectivering van “we” staat bij Rousseau voor de socialistische protestgroep van de negentiende eeuw; bij De Wever wijst de wij-perspectivering op de Vlaamse – en idealiter de meest Vlaamsgezinde – burger in het algemeen. Verder behandelt geen enkele andere partijvoorzitter een gemeenschappelijk historisch verleden.

- (90) En al meer dan honderd jaar doen we dat door in onze stoet door de straten te wandelen. Als we dezelfde route gedaan hadden op 1 mei 1854 waren we onderweg **tientallen** textielfabrieken tegengekomen waarin arbeiders bezig waren aan hun **72 uren werkweek** tegen een hongerloon. In augustus van 1854 braken hier in Sint-Niklaas zelfs voedselrellen uit. De prijs van de rogge en tarwe was zo hoog en de werkende mensen konden geen brood meer betalen. Vrienden, Gelukkig is het leven van de werkende mensen in de laatste 150 jaar erg veranderd. Van werken voor een hongerloon naar een deftige pree. Van een **72 uren werkweek** naar **38 uren** mét weekends en betaald verlof. (Vooruit 2023)

Uitzondering bij een toespitsing op het gezamenlijke verleden is Vlaams Belang. Van Grieken vernoemt in zijn 1 mei-toespraak in 2024 het citaat in (141). De voorzitter wijst ermee op een recent, gezamenlijk verleden van “koeionering”. Het verlaat de positieve associaties met een gemeenschappelijke historiek die De Wever benadrukt. Van Grieken onderlijnt de geschiedenis van Vlaams Belang met de negatieve connotatie van andere partijacties. Het legt de nadruk op de vervelende situaties waar de extreemrechtse leden zich steeds tegen verweren.

- (141) Dat onze partij, ondanks jaren van demonisering, isolering en koeionering nog steeds zo **beginselvast en principieel vast** is, daar word ik emotioneel van. (VB 2024)

4.2.5.2.Heden

Over de gehele lijn is het merkwaardig hoe alle vier de partijvoorzitters een meelijwekkend beeld schetsen van de actuele samenleving. De politici stellen het heden voor als een ernstige crisissituatie, die de verbeelding tast. De Wever omschrijft het als “Het kan niet meer erger” (N-VA 2024), waar Hedeboom expliciet “momenten van crisis” vernoemt en ook Depraetere voor het ondubbelzinnige “de foute richting” kiest. Rousseau schetst in (144) dan weer een negatief beeld van het heden door de nominatie “vrezen” en “slechter”: het citaat vermengt de familiale sfeer met de crisissituatie, waardoor de sociale onrust emotioneel nog dichterbij de ontvanger van de toespraak staat. De Wever vermeldt – naast het duidelijke “Het kan niet meer erger” – eerder metaforisch de crisissituatie waarin de Vlaming zich momenteel bevindt. Zo zorgen “de alarmklok luiden” en “de rode lantaarn van Europa” metaforisch voor dezelfde betekenis als “geen gemakkelijke tijden” bij Hedeboom, maar verdiept De Wever de boodschap taalkundig impliciet aan de hand van de retorische nominatie.

- (142) Zoals altijd in momenten van crisis – of het nu een economische, financiële, militaire of politieke crisis is – staat onze samenleving op een kruispunt. (PVDA 2023)
- (143) Het zijn geen gemakkelijke tijden, maar laat ons het beste ervan maken. Daar draait het tenslotte toch om. (PVDA 2023)
- (144) Veel ouders vrezen dat hun kinderen het minder goed gaan hebben dan zichzelf en ook veel jongeren zijn bang dat zij het slechter zullen hebben dan hun ouders. Zij vrezen voor hun pensioen, het klimaat en hun welvaart. En eigenlijk is dat zot. (Vooruit 2023)
- (145) We hebben allemaal het gevoel dat het de foute richting uitgaat. (Vooruit 2024)
- (146) De Europese commissie, de UZO, het IMF, de Nationale Bank: iedereen luidt de alarmklok over België en vraagt dringende, grondige hervormingen. (N-VA 2023)
- (147) Wij zijn budgettair de rode lantaarn van Europa terwijl wij toch de hoogste belastingsdruk op arbeid ter wereld betalen. (N-VA 2023)

Naast het feit dat de benarde situatie van de Vlaming effectief door de politici benoemd wordt, voegen die laatste ook de oorzaken van de moeilijkheden toe. De energie- en bijbehorende koopkrachtcrisis zijn bij verschillende voorzitters de voornaamste oorzaak van de crisis. Naast de vetgedrukte aankondigingen dat de samenleving zich op een dieptepunt bevindt, worden in onderstaande voorbeelden voornamelijk concrete situaties weergegeven die het leven van de burger bemoeilijken. Predicatie zorgt hier voor een intensifiëring van de argumentatie. Zo ligt de nadruk in (148) op de “lage” lonen van de “werkende” klasse in “flexibele” banen: Hedeboom intensifieert

het gegeven dat de burger heel hard werkt voor een te laag loon. Verder legt De Wever in (150) aan de hand van het parallelisme bij “onze mensen” en “onze bedrijven” met het meervoudig persoonlijk voornaamwoord de klemtoon op het feit dat het “gevaar” doordringt in alle lagen van “onze” Vlaamse maatschappij.

- (148) Want **de situatie wordt onhoudbaar** voor een groot deel van de werkende klasse. En ik denk in het bijzonder aan onze jeugd. Jonge mensen zitten steeds meer in flexibele banen. Ze kunnen geen huis meer kopen, omdat ze geen vast contract hebben. Ze moeten dikwijls werken voor lage lonen, waardoor ze **moeilijk kunnen rondkomen**. (PVDA 2023)
- (149) Neem nu de gezondheidszorg. Mensen zijn kapot gewerkt in de sector. Ze hebben minder en minder tijd voor meer en meer patiënten. (PVDA 2023)
- (150) **Het slechte nieuws is** dat we ondertussen quasi zeker vanaf 2024 te weinig energieproductie zullen hebben. Stroomtekorten worden **een reëel gevaar** voor onze mensen en onze bedrijven. De onderhandelingen om minstens die jongste kerncentrales open te houden, komen veel te laat. (N-VA 2023)
- (151) **Dat is niet normaal**, dat mensen die een voltijdse job hebben na de uren nog moeten bijklussen, enkel en alleen om rond te komen, of moeten aanschuiven bij de voedselbank. (VB 2023)

Elke bestudeerde politicus confronteert het publiek in de toespraken met de werkelijkheid. Tekorten wat betreft koopkracht en energiekosten worden herhaaldelijk naar voren geschoven. Het wekt emoties op bij het kiespubliek, waarbij angst en teleurstelling de voornaamste lijken. Bij Depraetere en Van Grieken zorgen bepaalde passages echter voor een focus op herkenbaarheid en, als gevolg daarvan, woede. In (152) verwoordt Depraetere expliciet de emotie “boos”, waarbij ze het gegeven intensifieert met “kotsbeu”. Ze beschuldigt daarvoor openlijk de politiek met haar “theater en gedoe”. Nadien verwijst de politica naar een concreet voorbeeld, waarbij ze haar taal gebruikt om de context zeer persoonlijk over te laten komen en zo opnieuw emoties op te wekken. Herhaalde predicatie met het persoonlijk voornaamwoord “uw” bij “winkelkar”, “facturen”, “eigen huis” en “kinderen” zorgt ervoor dat het verhaal bij het publiek persoonlijker aanvoelt. Ook al doet de burger “hard” zijn best door “elke dag” “vroeg” op te staan, het verandert volgens Depraeteres voorbeeld niks. De situatieschets lijkt naast angst dus ook onrust en woede op te wekken. Ten slotte is het opmerkelijk hoe Depraetere de paragraaf opent met het statement dat heel veel mensen de politiek “kotsbeu” zijn, waarna ze bevestigt dat politici inderdaad “theater en gedoe” veroorzaken. Hoewel die laatste woorden waarschijnlijk verwijzen naar haar politieke conculega’s, is het bijzonder hoe negatief Depraetere dit discours over de gehele Belgische politiek weergeeft. Ze maakt immers zelf deel uit van dat politieke systeem: in een poging tot bevestiging van de publieke opinie kan ze hierdoor haar eigen politieke handelen tegenspreken.

(152) **Ik weet dat heel veel mensen de politiek kotsbeu zijn. Ik weet dat je boos bent.** Omdat je vooral **theater en gedoe** ziet dat u weinig vooruit helpt. Je ziet dat uw winkelkar duurder wordt en dat uw facturen stijgen. Je ziet dat de rijksten met hun privéjet van Antwerpen naar Londen over en ‘t weer vliegen terwijl jij elke dag vroeg opstaat en hard uw best doet. Je ziet dat dingen die vroeger heel gewoon waren steeds moeilijker worden: uw eigen huis kopen, een betaalbare crèche of een leerkracht voor uw kinderen, een bushalte of bankautomaat in de buurt. **We hebben allemaal het gevoel dat het de foute richting uitgaat.** (Vooruit 2024)

Het voorbeeld keert in dezelfde mate terug aan de andere kant van het ideologische spectrum, bij Van Grieken. Ook de voorzitter van Vlaams Belang schetst een concreet beeld van het effect dat de crisissituatie in Vlaanderen volgens hem heeft op de burger. Hij vertelt een verhaal dat onrust en medelijden opwekt, waarna hij aan het einde van het betoog expliciet woede vermeldt. “En daar word ik echt boos van” draagt bij Van Grieken bij aan het *pathos* van het discours. Het verschil tussen Depraetere en Van Grieken is dat die laatste verklaart zelf boos te zijn, waar Depraetere weergeeft hoe de Vlaamse kiezer zich voelt: “Ik weet dat je boos bent.”

(153) **De gewone Vlaming is niet bezig met het einde van het jaar, die is bezig met het einde van de maand. En als die elite eens uit hun ivoren toren zou komen in Brussel, dan zouden ze dat ook opmerken.** Ik weet zeker dat het u ook al is opgevallen: zo veelal tegen het einde van de maand, dan kan u het bijna letterlijk zien wanneer u naar de supermarkt gaat, dan ziet u mensen snel met het hoofd omhooggebogen snel langs dat hoekje gaan in de supermarkt waar producten sterk afgeprijsd zijn, omdat ze eigenlijk bijna vervallen zijn, over datum. En ze moffelen die producten dan snel onderaan hun kar of hun mandje. En dat zijn niet alleen de mensen waarvan u het verwacht. Het zijn steeds meer mensen waarvan u het niet verwacht. Werkende mensen. **En daar word ik echt boos van, beste vrienden.** (VB 2023)

Volgens Depraetere en Van Grieken is die crisissituatie een geldige reden om een maatschappijverandering, een ‘nieuwe normaal’, te katalyseren. Die term, ‘the new normal’, circuleert de laatste tijd vaker in het discourskritische debat. Sinds, bijvoorbeeld, de start van de coronapandemie in 2020 vragen onderzoekers zich af in welke mate beleidsmakers de macht bezitten om tijdens een crisissituatie te bepalen wat in de toekomst ‘het nieuwe normaal’ wordt voor de maatschappij (Krzyżanowski et al. 2023: 416). Tijdens de coronapandemie lagen grote delen van de samenleving stil, waardoor een heropstart van de maatschappij nadien begeleid moest worden door beleidsmakers. Zij hadden toen de macht om bepaalde sectoren voorrang te geven voor een heropening en om maatregelen op te leggen aan de bevolking. Het toont aan dat zulke grootschalige crisismomenten de opportuniteit geven aan, bijvoorbeeld, politici om een ‘nieuwe wereld’ te creëren na een crisis. De schets van een hele andere maatschappij, die als ‘the new normal’ aanvaard wordt,

wordt sneller naar voren geschoven door de digitalisatie van de politiek en de mediatisering van politieke figuren (Krzyżanowski et al. 2023: 420). De normaliserende meningen verspreiden zo sneller tot bij het publiek. Verder zorgen crisismomenten voor de provocatie van het idee dat de maatschappij verandering moet ondergaan (Krzyżanowski et al. 2023: 420). Van Grieken en Depraetere katalyseren hier niet alleen een van de belangrijkste emoties, angst, in een politiek discours volgens Aristoteles en Nussbaum (cf. supra), maar verwijzen ook naar de mogelijkheid om vanuit de huidige crisissituatie naar een andere wereld, het ‘nieuwe normaal’ over te schakelen.

Ondanks de creatie van een crisiseffect bij het publiek, spreken alle politici ook lovend over de ijver, werklust en doortastendheid van het kiespubliek. In dezelfde lijn wordt ook hier de nadruk gelegd op de arbeid van de burger, zowel bij links als bij rechts. Aan de rechterkant wordt, zoals vaker, enkel de Vlaming aangesproken en gelauwerd voor zijn slagkracht (134).

(154) Ik zie hoe jullie elke dag jullie nikkel afdraaien. En ik ben jullie daar heel, heel dankbaar voor. (Vooruit 2023)

(155) Ten eerste: **de Vlaming** is massaal aan het werk. (VB 2023)

Naast de positieve houding tegenover het eigen kiespubliek, zijn de voorzitters ook lovend over hun eigen partij(top) (cf. supra). Voornamelijk in de toespraken uit 2024 is de positiviteit over de eigen partij niet ver te zoeken: in de aanloop naar de verkiezingen lijken de politici in extreme mate de partij in een positief daglicht te plaatsen. Heel wat superlatieve nominatie en predicatie volgt daardoor: “niemand” bij Hedeboom (156), “de bekwaamste” bij Depraetere (157), “meer dan ooit” bij Hedeboom en Van Grieken (156) (159), alsook “de mooiste partij van het land” bij Van Grieken (159). Die expliciete nominatie en argumentatie verbloemt de intentie van de voorzitters niet: het discours is duidelijk gepikt en gemazeld door superlatieven. In (158) lijkt De Wever het subtieler aan te pakken: zijn toespraken bevatten een zelfzekerdere boodschap dan de andere politici. Zo vertelt het citaat “Een jaar waar we naar hebben uitgekeken” impliciet hoe N-VA niet bang lijkt voor de komende federale verkiezingen. Zonder expliciet de eigen kwaliteiten in superlatieven te benadrukken, deelt De Wever toch dezelfde zelfverzekerde boodschap mee. Hoewel hij vermeldt dat het verkiezingsjaar “Een jaar waarin we niets cadeau zullen krijgen” is, behoudt hij toch een zelfzekere boodschap in de toespraak. Het geeft een assertieve toets aan het discours van De Wever.

(156) Niemand kan vandaag ontkennen dat de PVDA meer dan ooit weegt op het debat en concrete overwinningen afdwingt. (PVDA 2024)

(157) Vooruit heeft gewoon de bekwaamste bestuurders van het land. (Vooruit 2024)

(158) Want, beste vrienden, het is 2024. Een jaar waar we naar hebben uitgekeken. Een jaar met verkiezingen voor Vlaanderen, voor Europa, het federale niveau en voor onze steden, gemeenten en provincies. Een jaar waarin we niets cadeau zullen krijgen. (N-VA 2024)

(159) Wij zetten meer dan ooit de toon. Wij zetten bakens uit. Wij lopen voorop. Zij volgen omdat er meer dan ooit nood is aan een partij die aan de kant van de gewone Vlaming stond. [...] U kent die partij, dat is de mooiste partij van het land. Dat is onze partij. Dat is het Vlaams-Belang. (VB 2024)

Een extra methode om de eigen partij te loven, is de vernedering van de andere partij(topp)en. Voornamelijk de partijen die niet in de huidige federale legislatuur zetelen, zijn bijzonder kritisch voor het bestuur: “Met Vivaldi hebben we de bodem bereikt” bij Bart De Wever (N-VA 2024) en “Ieder verslag van de UZO is feitelijk een verslag van onbekwaamheid van deze Vivaldi-regering” bij Tom Van Grieken (VB 2024). Vooruit, dat zetelt in diezelfde Vivaldicoalitie, uit dan weer kritiek op de andere regering in dit land waar het zelf geen deel van uitmaakt, de Vlaamse regering; “En de Vlaamse regering die heeft geen plan, die staat stil” (Vooruit 2023). Zo vervullen alle vier de bestudeerde partijvoorzitters hun plek in de beschuldigende vicieuze cirkel.

Ten slotte schuiven enkel de rechtse partijen bij de beschrijving van de hedendaagse samenleving asiel en migratie als een prominent en problematisch thema naar voren. De Wever vertelt bijvoorbeeld het volgende over dat thema: “Het failliet van die linkse migratiepolitiek is onder Vivaldi naar een ongekend dieptepunt gezakt” (N-VA 2023). Voornamelijk het discours bij Vlaams Belang focust tijdens de toespraken op de dystopische werkelijkheid die migranten volgens hen creëerden in België. De nominatie van Van Grieken geeft een negatieve toets aan het discours over migratie: hij noemt migranten “gelukzoekers”, “niet-Belgen” en “niet-Europese migranten”: de nadruk ligt met “niet-” op de uitheemsheid van de personen in kwestie. Verder lijkt “gelukzoekers” in de migratiecontext een eufemisme te zijn, waarbij Van Grieken een ander *frame* presenteert omtrent migratie. In dezelfde lijn stelt hij migranten in onderstaand citaat gelijk aan “de armoede en ongeletterdheid van heel de wereld”, wat opnieuw negatieve *framing* over de migratiecrisis voorstelt.

(99) Het is dus **ongelooflijke flauwekul** dat asielzoekers van vandaag onze pensioenen van morgen gaan betalen. [...] Je kan niet de armoede en de ongeletterdheid van heel de wereld importeren en verbaasd zijn dat je de pensioenen niet kan betalen. (VB 2023)

Het sterke taalgebruik van Van Grieken over asielzoekers staat in contrast met het migratiediscours van De Wever. Onderstaand citaat geeft dat verschil weer: De Wever kiest voor neutrale nominatie voor migranten met “mensen die hier een nieuw leven starten”. De N-VA-kopman concentreert zich hier op de positiviteit en schone lei die migratie kan toevoegen aan Vlaanderen: “met hen” en “allemaal” toont hoe hij de Vlamingen wil laten samenwerken met de nieuwkomers. De Vlaamse samenleving wordt verwelkomend en ongedwongen weergegeven door de kinderlijke metaforiek “bij de hand nemen” en de vogelmetaforiek “een warm Vlaams nest”. De predicaties “warm”, “Vlaams” en “hecht” ondersteunen dat gecreëerde groepsgevoel. Die positieve Vlaamse ontvangst

vertaalt zich niet in de toespraken van Van Grieken: “Vlaanderen wil niet”. Die ontkennde zinsstructuur zet Vlaanderen als agens in een machtige en negatieve houding tegenover migratie, wat Van Grieken metaforisch en metonymisch omschrijft als “het OCMW van heel de wereld.”

- (160) Als N-VA vinden wij het belangrijk dat mensen die hier een nieuw leven starten, bij de hand worden genomen. Dat we met hen aan de slag gaan. Want laat het duidelijk zijn dat wij wel nog geloven in het belang van **een échte en hechte Vlaamse gemeenschap. Een warm Vlaams nest** waarin wij allemaal opgevoed worden met **gedeelde normen en waarden**. En waarin wij allemaal meeschrijven, schrijven aan **het verhaal van Vlaanderen**. (N-VA 2023)
- (161) **Vlaanderen wil niet langer het OCMW van heel de wereld zijn**. (VB 2023)

Afsluitend werpt elke partijvoorzitter een schaduw van crisis en nood over de huidige politieke situatie. Een positieve omwenteling is de verandering die elke politicus wil wedijveren. De nadruk ligt steevast op moed en verbetering: het discours wekt zo hoopvolle emoties op bij het publiek.

- (162) Het is toch tijd om te durven breken met dat neoliberale model waar alle traditionele partijen de laatste 30 jaar zo mee gezwaaid hebben. (PVDA 2023)
- (163) Want laten we eerlijk zijn, we leven al in een goed land, maar het kan en moet nog zovéél beter. (Vooruit 2023)

4.2.5.3. Zelfzekerheid over de toekomst

Een stem op de partij van de voorzitter in kwestie lijkt dus een stem te zijn voor een structureel betere maatschappij. Dat beloven de politici maar al te graag: hun toespraken zijn doorspekt met beloftes en acties wanneer ze over de toekomst spreken. Onderstaande citaten tonen hoe de voorzitters in kwestie spreken over een complete ommekeer van de huidige maatschappij in de toekomst, met hoopvolle nominatie en predicatie als “warm”, “verwachting”, “opnieuw mogelijk”, “omslag” en “kracht”.

- (164) Veel mensen kijken naar ons met de hoop dat we een linkse, warme en sociale draai kunnen geven aan onze samenleving. We gaan er alles aan doen om aan hun hoop en verwachting te voldoen. (PVDA 2023)
- (165) En het enige wat ik wil na 9 juni is dat onze kinderen en jongeren hetzelfde krijgen wat wij ook gekregen hebben. [...] Al de dingen die ooit normaal waren, al die dingen die mensen vooruit helpen in het leven opnieuw mogelijk maken. (Vooruit 2024)

- (166) Want wij moeten eerst alles op alles zetten om dit land eindelijk naar een omslag te brengen. En daarvoor moeten wij eerst de leidende kracht blijven van het noorden. (N-VA 2024)
- (167) Vlaanderen kan op de N-VA rekenen om verantwoordelijk te zijn, ook, en misschien vooral, op de moeilijke momenten en in de lastigste dossiers. Wat wij zelf doen, kunnen we beter doen. (N-VA 2023)

De voorzitters beschrijven voortdurend hoe zij als partijtop die veranderingen zullen verwezenlijken. Toch verschijnt er in de toespraken bij de Partij van de Arbeid en Vooruit de realistische kanttekening dat ze wat te veel hooi op hun vork nemen, en dat ze die verwezenlijkingen niet alleen kunnen voltooien.

- (168) Samen met de jongeren, werkende mensen en iedereen die een ander beleid wil, kunnen wij verandering afdwingen. (PVDA 2024)
- (169) Wij gaan niet te veel beloven, maar wat we beloven gaan we doen. (Vooruit 2024)

Naast die kanttekeningen worden de toespraken echter bedolven onder de ophemeling van de eigen partij kwaliteiten. Voornamelijk Depraetere lijkt in haar nieuwjaarstoespraak bijzonder overtuigd van Vooruits verkiezingsoverwinning in juni; die boodschap probeert ze toch over te brengen bij het publiek. Haar zinnen bevatten heel wat intensifiëring en predicatie aan de hand van superlatieven: “keihard”, “ongelooflijk” en “bekwaamste” “van het land”. Die zelfzekere strategie is uiterst bijzonder: geen enkele andere partij vernoemt zo vaak als Depraetere expliciet de overwinning.

- (170) En wij gaan nog steeds op 9 juni de verkiezingen keihard winnen om ons land te hervormen en eindelijk weer vooruit te gaan. (Vooruit 2024)
- (171) Een nieuw jaar waarin je gezond bent, waarin je gelukkig bent en waarin wij op 9 juni, als alle stemmen geteld zijn, samen een ongelooflijk feestje gaan vieren. (Vooruit 2024)
- (172) Vooruit heeft gewoon de bekwaamste bestuurders van het land. (Vooruit 2024)

De hoop op een positieve verkiezingsuitslag wordt bij andere partijen impliciet weergegeven: zij vermelden nooit een overwinning in juni 2024. Hedeboom spreekt over 9 juni als een potentiële “dag van een nieuwe sociale golf” (175), waar De Wever voornamelijk inzet op de afhankelijkheid van Vlaanderen aan de N-VA: “Vlaanderen heeft een sterke N-VA nodig” (173). Het driedelige anaforische gebruik van “alleen een sterke N-VA kan” en de parallellische verwijzing naar “dit rotte”, “de rooftocht van de PS” en “de omslag” versterkt het perfecte politieke plaatje van de partij.

- (173) En wij moeten alles op alles zetten, want Vlaanderen heeft een sterke N-VA nodig. (N-VA 2024)

- (174) Dus laat jullie stem horen op 9 juni. Met jullie hulp kleuren we niet alleen vandaag rood. Maar maken we ook van 9 juni de dag van een nieuwe sociale golf! (PVDA 2024)
- (175) Alleen een sterke N-VA kan dit rotte stoppen. Alleen een sterke N-VA kan de rooftocht van de PS tegenhouden. En alleen een sterke N-VA kan de omslag naar het confederalisme doordruwen om onze democratie te herstellen. (N-VA 2024)

De enige partijvoorzitter die naast Depraetere in de rij kan staan aan het loket der ondubbelzinnige verkiezingswinst, is Van Grieken. Ook hij benoemt expliciet – maar alsnog minder expliciet dan Depraetere – de overwinning op de verkiezingsdag. Zo is hij er steevast van overtuigd dat Vlaams Belang op 9 juni komaf zal maken met Vivaldi. Hij benoemt het metaforisch aan de hand van een (school)rapport (“rapporten met onvoldoendes” en “verslagen van onbekwaamheid”) en een mogelijke “rekening” in de horeca.

- (176) Na zo veel rapporten met onvoldoendes, na zo veel verslagen van onbekwaamheid rest er nog één laatste rapport, is er nog één laatste rekening te presenteren en dat is het ontslag van deze Vivaldi-regering en die gaan we afgeven op 9 juni 2024. (VB 2024)

De zelfzekerheid van de partijvoorzitters mondt bij elke politicus echter uit in een onrealistische weergave van de politiek. De politici creëren een realiteit die (I) veel idyllischer voorgesteld wordt dan de huidige politieke grenzen toelaten of (II) zij als partij haast niet kunnen verwezenlijken. Zo stelt Hedeboom, met de driedelige verwijzing en tweeledige anafoor van “Hoop doet” (177), de Partij van de Arbeid in extremis voor als een partij die een revolutie kan ontketenen. In de werkelijkheid zien we dat Hedebooms partij de voorgaande verkiezingen steeds aan het staartje van de verkiezingsuitslagen slingerde²⁷. Rousseau en Depraetere schetsen dan weer een idyllisch beeld van de Belgische politiek: Vooruit is voor hen een verbindende partij, die anderen stimuleert tot “allemaal samenwerken” (178) en zo “het land te hervormen” (179). Ook hier vertelt de realiteit andere verhalen: het lijkt zeer onwezenlijk dat alle Belgische partijen elkaars hand zullen schudden²⁸ en samen voor een volledige staatkundige switch zullen kiezen. Ook bij Hedeboom keert die utopische gedachte terug: hij verklaart “de socialisten en de groenen” te kunnen overtuigen mee te werken aan zijn “politieke motor van sociale verandering” (181). De vraag blijft in welke mate die revolutie haalbaar is in de versplinterde politieke situatie van België (cf. supra). Ten slotte stelt De Wever België voor als “de leidende kracht van het noorden” (180). Ook dit is een vrij utopische voorstelling van de realiteit: ons land kan onmogelijk op alle economische, sociale en culturele niveaus aan de top van het onmetelijke “noorden” staan. Anderzijds kan die uitspraak natuurlijk

²⁷ De Partij van de Arbeid behaalde bij de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers bijvoorbeeld 8,62% stemmen in 2019, 1,75% stemmen in 2014 en 0,81% stemmen in 2010.

²⁸ Dr. Maxime Vandenberghe van de Universiteit Gent onderzoekt voor de periode van januari 1979 tot december 2018 1013 politieke discussies binnen de federale regering (Terrière 2023). Het toont aan dat de partijen binnen de Belgische politiek heel wat discussies voeren met elkaar.

verwijzen naar hoe de N-VA eerst in het noorden van dit land, in Vlaanderen, een politieke macht moet zijn om heel België positief te veranderen.

- (177) Daarom moeten wij de partij van de hoop zijn. Hoop doet leven. Hoop doet strijden. (PVDA 2023)
- (178) We reiken iedereen de hand en zeggen: laat ons allemaal samenwerken in plaats van elkaar tegen te werken. (Vooruit 2023)
- (179) Wij zijn klaar om te doen wat nodig is. Wij zijn klaar om het land te hervormen. Wij zijn klaar om het land weer vooruit te doen gaan. (Vooruit 2024)
- (180) Want wij moeten eerst alles op alles zetten om dit land eindelijk naar een omslag te brengen. En daarvoor moeten wij eerst de leidende kracht blijven van het noorden. (N-VA 2024)
- (181) Hoe sterker de PVDA, hoe meer we de sociale beweging kunnen versterken. Hoe sterker we zijn, hoe meer we onze rol als politieke motor van sociale verandering kunnen spelen. Hoe sterker we zijn, hoe meer we in staat zullen zijn om de socialisten en groenen te dwingen om zich aan te sluiten bij het kamp van de sociale verandering. (PVDA 2024)

4.2.5.4. De toekomst als een doemscenario

Naast de verregaande zelfzekerheid en idyllische voorstelling van de toekomst, schetsen de partijvoorzitters een ander, tegenstrijdig beeld van de toekomst na 9 juni 2024. Om het publiek inhoudelijk te overtuigen van de eigen kwaliteiten, beweren de partijvoorzitters dat de toekomst er bijzonder slecht uit zal zien wanneer de kiezer niet op hen stemt. Voornamelijk Vooruit schetst een bijzonder dystopisch beeld van de maatschappij wanneer hun conculega's winnen. Zowel Rousseau als Depraetere kiezen voor de metaforische vergelijking van “een extreemrechtse horrorfilm” en “een extreemrechtse nachtmerrie”, waarbij er een “achteruitgang” is die predicatief “gegarandeerd” is. Het is een erbarmelijke situatieschets: het publiek wordt angst en paniek aangeprept en lijkt geen andere keuze te hebben dan voor de socialisten te stemmen.

- (182) Willen we het geloof in de politiek herstellen, willen we niet in een extreemrechtse horrorfilm terechtkomen, willen we ons land samenhouden, dan moet de politiek tonen dat ze wel nog dingen kan veranderen en dat ze wel nog problemen kan oplossen. (Vooruit 2023)
- (183) Het is heel eenvoudig. Waar extremen ook aan de macht komen, tasten zij de veiligheid, vrijheid en welvaart van de mensen aan. Daarom willen wij de verkiezingen dit jaar absoluut winnen. En niet zomaar winnen. Wij willen de verkiezingen zo hard winnen dat we extreemrechts mathematisch onmogelijk maken. Alleen wij kunnen dat. Want alleen wij zijn groot genoeg om te zorgen dat de N-VA niet kan kiezen voor het Vlaams Belang.

Alleen wij zijn groot genoeg om de deur naar gegarandeerde achteruitgang met extreemrechts te sluiten. Alleen wij kunnen verhinderen dat we na 9 juni wakker worden in een extreemrechtse nachtmerrie. (Vooruit 2024)

Datzelfde doemscenario verschijnt in mindere mate bij de andere partijvoorzitters. Er wordt nog steeds gespeculeerd over negatieve gevolgen van een eigen partijverlies: de superlatieven en negatieve predicaties zijn overdadig aanwezig. Negatieve nominatie met “nooit”, “tevergeefs”, “integendeel” versterkt samen met predicatie en superlatieven “Vlaminghatende”, “hoogste”, “bodemloze”, “geldverslindende” en “steeds oplopende” bij rechts de negatieve blik op links.

- (184) En ik heb gevraagd of ze tenminste willen verzekeren nooit nog een regering te maken zonder een Vlaamse meerderheid. Nooit meer. Maar tevergeefs, integendeel: zij dromen hardop over Vivaldi twee en over een verlengd verblijf in de Weststraat zestien. (N-VA 2024)
- (185) Integendeel: de Vlaminghatende Vivaldiclub wil zelfs besparen op de gespensioneerden en de allerzwaksten, zoals Reccino net uit de doeken deed. (VB 2023)
- (186) U mag langer werken en de hoogste belastingen betalen om bodemloze Waalse putten te vullen, een geldverslindende overheid te blijven vetmesten en vooral de steeds oplopende migratiefactuur te betalen; (VB 2023)

Een andere tactiek bij alle partijvoorzitters is om de toeschouwers voor een ultimatum de plaatsen. Het publiek krijgt een dilemma voorgeschoteld waarbij slechts één optie – die van de eigen partij – als een positieve wordt voorgesteld. De nevenschikkende voegwoorden “ofwel” en “of” zijn cruciaal in deze zinsconstructies. Verder vermelden Depraetere, De Wever en Van Grieken als *framing* al hoe zij denken over dat dilemma en welke kant zij alvast kiezen: “De keuze is glashelder” (188), “De keuze voor de Vlaming is helder” (189) en “Ik kies alvast” (190). Het beïnvloedt het publiek zonder twijfel bij de vorming van de eigen opinie.

- (187) Ofwel ijveren we samen voor een echte miljonairstaks, hogere lonen en een terugkeer naar de pensioenleeftijd op 65 jaar. Ofwel blokkeert Vooruit samen met de N-VA verder onze verder en bespaart ze miljarden in onze gezondheidszorg en onze sociale zekerheid. (PVDA 2024)
- (188) **De keuze is glashelder:** Het is extreemrechts na 9 juni. Of het is Vooruit. (Vooruit 2024)
- (189) **De keuze voor de Vlaming is helder:** het is confederalisme of het is verarming. (N-VA 2023)
- (190) Het is zij, of het is wij. Meer van hetzelfde, of echte verandering. **Ik kies alvast**, en vele Vlamingen met mij, voor dat laatste. Wij kiezen voor een Vlaanderen weer van ons. En dat is een Vlaanderen waar onze mensen weer op de eerste plaats staan. (VB 2024)

4.2.5.5. De tijd dringt: nadruk op urgentie

Om het publiek verder in een hoek te duwen en te overtuigen dat de eigen partij de beste keuze is, wordt er heel wat druk gelegd bij de kiezer over het belang van de verkiezingen en de aankomende legislatuur. De stemming in juni wordt voornamelijk aan de linkerkant als een cruciaal moment beschouwd. Hedeboom noemt het “cruciale jaren voor onze samenleving” (191) en Depraetere heeft het over “een keerpunt dat onze toekomst gaat bepalen” (192).

(191) Daarom zijn 2023 en 2024 cruciale jaren voor onze samenleving. (PVDA 2023)

(192) Nog één ding voor we samen gaan klinken: juni '24 is geen gewone verkiezing. Juni '24 is een keerpunt dat onze toekomst gaat bepalen. (Vooruit 2024)

In dezelfde lijn wordt de tijdsdruk en de slagkracht bij de kiezer gelegd. De indruk wordt gewekt dat de kiezer geen andere keuze heeft dan voor de partij in kwestie te stemmen: dat is zo op vlak van nominatie en perspectivering met “Iedereen ... moet” bij Hedeboom (193), “Jij en niemand anders” bij Depraetere (194), “cruciaal” en “Niemand anders zal dat doen” bij De Wever (195) (196). De druk voor een andere toekomst wordt volledig bij de kiezer gelegd. De Wever voegt daar nog een niveau aan toe: hij vermeldt metaforisch hoe de politieke zee en de golven der verandering nu echt opkomen: “Het tij gaat keren.” Ook het metaforische “de tijd is rijp” verwijst naar de onontkoombare keuze die de kiezer dient te maken (196).

(193) Iedereen die een einde aan de politieke graaicultuur wil, moet voor de PVDA stemmen op 9 juni. (PVDA 2024)

(194) Jij - en niemand anders - kiest straks hoe de toekomst er zal uitzien. (Vooruit 2024)

(195) Evenzeer is duidelijk dat aanmodderen binnen de huidige structuren zinloos is. En daarom is het cruciaal dat de Vlaamse kiezer in 2024 een status quo doorbreekt. (N-VA 2023)

(196) Niemand anders zal dat doen. Wij moeten het doen. En dus moeten we nu onze kans grijpen. Het is tijd. En de tijd is rijp. Het tij gaat keren. (N-VA 2024)

5. Discussie

In de analyse van deze masterproef werd aan de hand van de *discourse-historical approach*, een instrument binnen de *critical discourse analysis*, en een aristoteliaanse retorische basis een grondige studie weergegeven van het politieke discours in acht toespraken van linkse en rechtse Vlaamse partijvoorzitters. In onderstaand deel worden de meest opvallende inhoudelijke en taalkundige bevindingen per partij geïdentificeerd. Vervolgens wordt een beknopte evaluatie van het onderzoek geboden, waarin beperkingen van de studie volgen en suggesties worden gedaan voor toekomstig onderzoek.

De macroanalyse toonde aan dat alle partijen bepaalde onderwerpen behandelden. De voorzitters beschouwen belastingen, arbeid, de kloof tussen arm en rijk, de politiek in België en de pensioenproblematieken allemaal als belangrijke strijdpunten en zetten er hun eigen partijstandpunten over uit. Opmerkelijk is dat enkel Hedeboom en Depraetere in hun toespraken uit 2024 de oorlog tussen Israël en Hamas behandelen: de andere voorzitters vermelden het conflict niet in hun recentste speeches. Verder behandelt Vlaams Belang als enige partij niet de thema's koopkracht, onderwijs en jeugd, milieu en klimaat en de economische crisis. De partij legt wel, samen met De Wever, de nadruk op migratie en Vlaamsgezindheid. Die onderwerpen karakteriseren vanzelfsprekend het rechtse discours. De Wever focust daarnaast ook op de begroting en taal, net als Vooruit, en op de gezondheidssector en de energiecrisis, net als Hedeboom. Vooruit is de enige partij die expliciet het thema armoede aanhaalt, waarbij de typerende lege brooddozencampagne vooropstaat. Bart De Wever lijkt op het einde van de rit de meeste thema's behandeld te hebben in zijn toespraken. Tom Van Grieken zijn scala aan onderwerpen is het meest beperkt.

Kenmerkend voor het discours op microniveau bij het extreemlinkse Partij van de Arbeid is allereerst samenhangigheid. Gebaseerd op de communistische historiek van de partij spreekt Hedeboom zijn toeschouwers veelal aan met de apostrofe "Beste kameraden". Daarnaast spreekt Raoul Hedeboom bijna uitsluitend vanuit een wij-perspectivering: hij focust zich daarbij op het groepsgevoel binnen de *positive ingroup*. Hij stereotypeert het publiek als 'de arbeider', de Belg – en niet enkel de Vlaming, zoals bij de rechtse partijen – die hard werkt voor een maandloon. Die gevormde politieke groep is voor Hedeboom bijzonder belangrijk: hij zet in op gewelddadig taalgebruik om de bescherming van zijn kiespubliek te garanderen. Voornamelijk de kloof tussen arm en rijk is het grootste strijdpunt binnen het partijdiscours. Verder bevatten de toespraken van Hedeboom metaforiek, voornamelijk rond de thema's sport, transport en oorlog. Ook korte slogans, zoals "Tax the rich" of "On lâche rien", die intertekstueel verwijzen naar strijdlieden of grootschalige politieke bewegingen, dragen bij aan Hedebooms verdiepende discours. Voornamelijk Franse slogans steken de kop op in Hedebooms taalgebruik: als tweetalige partijvoorzitter integreert hij heel wat *code-switching* in zijn toespraken. De apostrofes, metaforen en Franse intertekstualiteit

zorgen voor een geleerdere toets bij het PVDA-discours dan dat van Tom Van Grieken. Ondanks die complexiteit simplificeert Hedebouw zijn politieke taal met overgeneralisaties, agressieve taal en een eenvoudige woordenschat. Hedebouw benoemt de problemen en de te bestrijden rivalen in de maatschappij zeer letterlijk: hij wil van de PVDA een rebellerende en luide groep maken, die vecht voor de eigen rechten en tegen maatschappelijke ongelijkheid. Hedebouw haalt overdadig veel expliciet cijfermateriaal aan om de grootte van het PVDA-kiespubliek te dramatiseren en op te schalen. Daarnaast dienen de verschillende percentages en getallen als bron voor argumentatie pro en contra de partijstandpunten. Heel wat beloftes van Hedebouw aan het partijpubliek zijn onrealistisch en idyllisch: hij lijkt de kracht van de eigen partij te overschatten.

Het discours van Vooruit is, net als dat van de Partij van de Arbeid, gericht op verbondenheid tussen de socialistische kiezers. Een groepsgevoel wordt gecreëerd waarbij de “werkende klasse” centraal staat: een onderscheid tussen Vlamingen, Walen of derden wordt er niet gemaakt. Vooruit past daardoor opmerkelijk weinig antithese toe, waardoor het lijkt alsof de partijvoorzitters tegenstellingen in de samenleving vermijden in hun politieke boodschappen. Dat idee loopt samen met de verenigende uitspraak, bij zowel Rousseau als Depraetere, dat het partijpubliek “één en ondeelbaar” is. Vooruit bestaat uit een grote gelijkgemaakte groep; of dat is toch de voorstelling in het discours van de partijvoorzitter(s). Nog intelligente strategieën in het Vooruit-discours zijn de intertekstuele vermelding van de leuze “Rood is troef”, verwijzend naar de socialistische strijdliederen, en de perifrastische omschrijvingen van de personen en zaken die de voorzitters als problematisch beschouwen. Verder wordt in het discours ook verwezen naar de lange bestaansgeschiedenis van de socialistische beweging: het verbindt het partijpubliek. In contrast met de ingenieuze manieren om het Vooruit-discours op te smukken en een gemoedelijke saamenhorigheid te creëren, staat de manier waarop zowel Rousseau als Depraetere de toekomst schetsen wanneer rechtse partijen de bovenhand nemen na de aankomende verkiezingen. De voorzitters beschrijven het als een dystopisch scenario, waarbij de bevolking in een “extreemrechtse nachtmerrie” belandt. De verkiezingen krijgen daardoor des te meer gewicht in het discours: de voorzitters beschouwen dat moment alvast als een cruciaal punt in de geschiedenis. Ook opmerkelijk is de expliciete zelfzekerheid van Melissa Depraetere: zij is ervan overtuigd dat Vooruit “een ongelooflijk feestje” zal bouwen op 9 juni. Dat idealisme zorgt samen met de weergave van het heden als een ‘crisissituatie’ voor een overdramatisering en vereenvoudiging in het discours van Vooruit. Daarenboven spreekt Depraetere als enkeling – naast Tom Van Grieken – bijzonder vaak vanuit een ik-perspectief. Ze vertelt heel wat persoonlijke verhalen en opinies, die echter de indruk wekken dat Depraetere voornamelijk zichzelf een belangrijk punt op de agenda vindt. Het discours van Conner Rousseau en dat van Melissa Depraetere verschilt dus ook in een bepaalde mate: dat laatste wordt eerder aanvullend ingevuld, met een verrassende zelfzekerheid en dilemma’s die naar het publiek gegooid worden. Ook valt op dat Melissa Depraetere heel wat minder retorische figuren toepast dan haar voorganger Rousseau. Die laatste gebruikte 126 keer een stijlfiguur in zijn 1 mei-

toespraak, waar Depraetere dat slechts 84 keer deed in haar nieuwjaarstoespraak. Rousseau bouwt zijn toespraak eerder verenigend op en voegt een positievere noot toe dan Depraetere.

Einzelgänger binnen deze vergelijkende discoursanalyse is de verrijkende taal van Bart De Wever. Zijn discours bevat taalkundige en retorische diepgang. Zo hanteert het N-VA-kopstuk heel wat metaforiek, waarbij voornamelijk de groepssportmetaforiek met verwijzingen naar de wiel- en zeilsport een gezamenlijke strijdlust katalyseert bij het partijpubliek. Maritieme metaforiek past daarbij in hetzelfde straatje. Verder deinst De Wever niet terug voor vreemdetalengebruik en past hij voortdurend zowel Franse als Engelse en Latijnse begrippen toe. Voornamelijk dat laatste bepaalt de eigenheid van zijn taalgebruik: de klassieke nominatie uit het Latijn karakteriseert De Wevers discours. Ook de keuze voor een complex lexicon in het Nederlands verdiept de toespraken van De Wever op intellectueel niveau. Daarnaast verwerkt de partijvoorzitter historische en literaire intertekstualiteit in zijn toespraken: de toeschouwer dient over heel wat achtergrondkennis te beschikken om voldoende referenties correct te interpreteren. Verfijnd in het discours bij N-VA is tevens de creatie van een verenigende Vlaamse geschiedenis: op een bijna literaire wijze schrijft De Wever de Vlaming neer in “het verhaal van Vlaanderen”. Die verbindende historische factor stimuleert een samenhorigheidsgevoel, niet gefundeerd op een gezamenlijke vijand. Bovenal primeert in het N-VA-discours een subtiele zelfzekerheid. Bart De Wever tracht het publiek niet te imponeren aan de hand van excessief cijfermateriaal of door vijanden in extremis in diskrediet te brengen. Hij overtuigt de toeschouwers door de verwezenlijkingen van de partijtop te beschrijven. De Wever spreekt lovend over de kopstukken van de partij en stimuleert het groepsgevoel binnen de partij om zo elk partijlid achter hetzelfde doel te scharen. De Vlamingen vormen op die manier de basis van De Wevers doelpubliek: hij karakteriseert aan de hand van epitheta zijn publiek zo verenigd en positief mogelijk. Zelfs een groep scholieren wordt bij hem beschreven als “Vlaamse leerlingen”. De Vlaming ondervindt naast dat positieve groepsgevoel echter heel wat nadelen van de huidige politieke samenstellingen. De Wever noemt Vlamingen harde werkers, die benadeeld worden in de (Vivaldi)maatschappij. Hij blijft echter relatief positief over de concurrentie: de partijvoorzitter past heel wat perifrases toe om deiktisch, intertekstueel en subtiel naar de knelpunten te verwijzen.

Het politieke discours bij Vlaams Belang wordt gekenmerkt door simplistisch en theatraal taalgebruik, waar voornamelijk overmatig cijfermateriaal en grootse kritiek op andere partijen de basisargumentatie vormen voor de partijpunten. Tom Van Grieken hanteert een gewelddadige taal, waarin hij zijn politieke vijanden – voornamelijk die van de Vlaming, respectievelijk Walen en migranten – rechtstreeks benoemt en ondermijnt. Vanuit een ik-perspectief vertelt hij het partijpubliek welke nadelen “de Vlaming” ondervindt, waarbij hij de gebreken dichter bij de Vlaamse toeschouwers plaatst. Van Grieken is niet mals voor de concurrentie: hij voegt geregeld krachttermen, zoals vloekwoorden, en ironische uitspraken toe aan hun beschrijvingen. Het discours van de partijvoorzitter bevat theatraal en eenvoudig taalgebruik, met hyperbolische toevoegingen

en intensiveringen. De afwezigheid van diepgaande metaforiek, intertekstualiteit en een vreemdetalengebruik draagt bij aan dat simpele discours. Verder baseert de Vlaams Belang-voorzitter zich op cijfermateriaal om zijn argumentatie te vervolledigen: hij beschouwt het als vanzelfsprekend bronnenmateriaal dat het kiespubliek inzicht biedt over de fundamentele gebreken in de Belgische politiek en samenleving. Volgens Kashada et al. (2020) zorgen meerdere informatiebronnen met cijfermateriaal en te weinig tijd voor de ontvanger om het cijfermateriaal effectief te verwerken echter voor een overbelasting van het publiek (57). Een overdadig gebruik van getallen katalyseert een verminderde aandachtsspanne en beïnvloedt het redeneringsvermogen van de ontvanger (Kashada et al. 2020: 57). Het cijfermateriaal bij Van Grieken lijkt in diezelfde lijn negatieve effecten te hebben op zijn discours en het taalgebruik dat hij verspreidt. Het Vlaams Belang-discours krijgt zo een theatrale en minder erudiete status. Daarnaast valt het discours van extreemrechts op door merkwaardige nominatie en predicatie. Wat betreft migratie en politieke concurrentie verkiest Van Grieken veelal ironische en opgeblazen verwoordingen. Asielzoekers geeft hij bijvoorbeeld weer als “gelukzoekers”, Walen zijn volgens Van Grieken “vakantiepony’s”.

Inhoudelijk stimuleert het discours van Vlaams Belang de groepsvorming binnen de partij door de apostrofes “Vlaams-nationalisten” en “Vlaams Belangers”. Hij verwijst voortdurend naar “de Vlaming” als hoofdrolspeler in de maatschappij. Verder valt de klemtoon steeds op de nadelen die de Vlaming ondervindt van de huidige politieke legislatuur. Zo maakt Van Grieken de hand van epitheta duidelijk hoe de stereotiepe Vlaming de enige perfect functionerende burger is in de maatschappij. Al de *outgroups* worden expliciet vernoemd en aangevallen op hun minpunten en (politieke) gebreken. De partijvoorzitter is in diezelfde lijn negatief over de politieke geschiedenis en het staatkundige verloop in België: enkel Vlaams Belang zou actief de maatschappij verbeteren. Het discours van Vlaams Belang bevat hierdoor een vijandige ondertoon, waarbij enkel de eigen partijleden en het eigen kiespubliek positieve daden verrichten. De partij ijvert voor een andere aanpak, waarbij voornamelijk een volledige asielstop en de beperking van bepaalde politieke organen de grote overtuigingspunten lijken naar de toeschouwers toe. Het past binnen de ‘new normal’ theorie, waarbij Van Grieken de huidige maatschappij als een crisissituatie voorstelt op migratieniveau, wat voor de partijvoorzitter het belangrijkste argument is om een nieuwe maatschappij, een nieuwe ‘normaal’, te creëren (Krzyżanowski et al. 2023: 420). Daarbij sluit extreemrechts door de asielstop migratiegroepen uit van zijn nieuwe maatschappij: Tajfel omschrijft het als “intergroup discrimination”, waarbij Van Grieken de Vlaamse *positive ingroup* scheidt van de *negative outgroup* die hij migranten acht (Tajfel 1970: 96).

Bart De Wever zijn taalgebruik is het meest gecompliceerde van alle partijvoorzitters. Het bevat grondige intertekstualiteit, een subtiele zelfzekerheid en zowel Latijnse als Franse citaten. De Wever past in zijn nieuwjaarstoespraak in januari 2023 tot wel 27 verschillende stijlfiguren toe, waarbij hij als enige politicus bepaalde ‘unieke’ stijlmiddelen toepast of veel vaker kiest voor stijlfiguren; denk daarbij aan het enkele gebruik van een hyperbaton of het recordaantal metaforen en personificaties

dat de N-VA-kopman toepast. Bij Vooruit wordt het discours gekenmerkt door een matig gebruik van cijfermateriaal, verwijzingen naar de sterkte en historiek van de partij en de creatie van een eensgezinde ledengroep, waarbij expliciet niet ingezet wordt op antithesen en extreme agressiviteit. De meestgebruikte stijlfiguren zijn er anaforen, exclamatio's en dilemma's. Het Vooruit-discours lijkt zo meer in te zetten op strijdleuzen, duidelijke en symmetrische zinsstructuren met anaforiek en expliciete vragen aan het publiek. Voornamelijk Rousseau zorgt ervoor dat het discours van Vooruit niet agressief en teatraal, dan wel verenigend is. Het discours bij Vlaams Belang wordt als het meest ongekunstelde beschouwd, door de vloekwoorden, de platvloerse nominatie, het overmatige cijfermateriaal en de vijandelijke taal. Vlaams Belang is de koploper bij het gebruik van hyperbolen, apostrofes, parallellismen en ironie. Dat draagt bij aan de conclusie dat Van Grieken theatrale taal toepast, dat hij versterkt aan de hand van hyperbolen en ironie, en daarbij tegelijk steevast de aandacht van het publiek opeist. Die eigenschappen zijn kenmerkend voor het discours van Van Grieken en voegen een informele en agressieve toets toe. Het discours bij de Partij van de Arbeid bevat minder krachttermen en intensifiëringen, maar wordt nog steeds gekenmerkt door een hoge agressiviteit en onrealistisch cijfermateriaal. Die laatste kenmerken zorgen ervoor dat het discours van Hedeboom minder simplistisch is dan dat van Van Grieken, maar nog steeds eenvoudiger en dramatischer oogt dan dat van Rousseau en Depraetere. Bart De Wevers discours is daarbij het meest complexe van alle partijvoorzitters.

Verder leert de Sapir-Whorfhypothese ons dat de taal die iemand spreekt, de realiteitsvormgeving van die persoon beïnvloedt (Smelser & Baltes 2001: 13486). Het taalsysteem van mensen staat in een causaal verband met de manier waarop ze denken en bepaalde zaken categoriseren (Smelser & Baltes 2001: 13487). Edward Sapir verklaart dat de “‘objectieve werkelijkheid’ voor een groot deel geconstrueerd is op grond van de taalgewoonten van een groep” (Willems 2021: 42). In de lijn van die linguïstische relativiteit toont deze masterproef aan dat het taalgebruik van politici het stemgedrag van de Vlaamse kiezer kan beïnvloeden. De partijvoorzitters creëren een eigen werkelijkheid met hun taalgebruik, dat het publiek indirect psychologisch zou kunnen beïnvloeden om de politieke standpunten te volgen. Een andere mogelijkheid daarbij is dat burgers met een hoge opleidingsgraad de intellectuele taal van Bart De Wever bijvoorbeeld wel kunnen smaken, waardoor zij vanuit die taalkundige overeenstemming tijdens de verkiezingen voor N-VA zullen stemmen. Burgers die zelf woedend zijn door de migratiecrisis in ons land, herkennen zichzelf misschien in de krachtige taal van Van Grieken, wat het stemgedrag voor Vlaams Belang zou kunnen verhogen. Het taalgebruik van politici kan op die manier heel wat minder onschuldig zijn dan dat het initieel lijkt.

Het is ten slotte van belang om de beperkingen van dit onderzoek te erkennen en mogelijke richtingen voor toekomstig onderzoek te identificeren. De kritische discoursanalyse, als methodologisch kader, berust sterk op de kennis, context en achtergrond van de onderzoeker in kwestie (cf. supra). In dit specifieke onderzoek werden de politieke toespraken vanuit een zo

objectief mogelijke benadering geanalyseerd, rekening houdend met de eigen kennis en visie van de onderzoeker. De mogelijkheid bestaat echter dat andere onderzoekers tot verschillende interpretaties komen of andere retorische stijlmiddelen in de toespraken waarnemen. Dat neemt niet weg dat het onderzoek van grote relevantie kan zijn binnen het veld van politieke communicatie, aangezien het het discours van de politieke extremen in Vlaanderen onderzocht en vergeleek. Daarnaast moet opgemerkt worden dat het onderzoek het discours van de partijvoorzitters onderzocht en dat generaliseert tot de taal van de gehele partij om een antwoord te formuleren op de hypothese van Schoonvelde et al. (2019). Hierbij horen echter nuances, aangezien andere politici en leden uit de desbetreffende partijen een ander discours zouden kunnen toepassen dan de voorzitters in kwestie.

De *discourse-historical approach* liet de onderzoeker toe om de toespraken nauwkeurig op taalkundig niveau te analyseren. Daarbij vormt de combinatie van de kritische discoursanalyse en een retorisch onderzoek een bijzonder gedetailleerd beeld van de politieke toespraken. Het huidige onderzoek opent zo de deur naar verdiepende analyses van dit onderwerp in toekomstige studies en andere discourstypes. Boeiend is bijvoorbeeld hoe het discours van andere partijen vorm krijgt: Vlaamse centrumpartijen zoals CD&V en Open VLD werden hier immers buiten beschouwing gelaten, net als het discours van andere partijleden naast de partijvoorzitter en net als het politieke discours bij Waalse partijen. Een vergelijkende studie tussen het Nederlandstalige discours op Vlaams niveau en het Franstalige discours op Waals niveau zou een verruimende blik bieden op het gehanteerde taalgebruik in het Belgische politieke landschap. Op een grotere schaal zouden onderzoekers kunnen nagaan of het gelijkende discours van extreme partijen en andere politici zich ook zo consistent gedraagt op internationaal niveau, bij politici uit andere landen. Verder onderzocht deze masterproef wat de verschillen zijn in het taalgebruik van de bestudeerde partijen: interessant is ook om te onderzoeken waarom de politicus en/of partij hun discours verkiest. Kiezen zij hun *tone of voice* met een specifiek doel voor ogen? Daarnaast is het politieke discours bij andere media, zoals op verkiezingsborden of op sociale media, bijzonder interessant op Vlaams niveau. In het bijzonder zou het taalgebruik van politici op populaire sociale media als TikTok of Instagram verrassende inzichten kunnen opbrengen. Hanteren partijvoorzitters altijd en overal het discours zoals dat in dit onderzoek naar voren kwam? Alexander De Croo verklaarde in *Het Conclaaf* immers een ander beeld te hebben van Bart De Wever zijn discours achter de schermen:

Bart De Wever is een intelligente mens. Een van de intelligentste mensen die we in de politiek hebben. Ik vind het jammer dat hij zich soms verlaagt tot het soort verbaal theater dat ik zie (*Het Conclaaf SI A2* 2024).

6. Conclusie

Deze masterproef onderzocht het politieke discours van (extreem)linkse en (extreem)rechtse Vlaamse partijvoorzitters in acht 1 mei- en nieuwjaarstoespraken uit 2023 en 2024. In het licht van de federale en Europese verkiezingen op 9 juni 2024 is het immers interessant om te analyseren hoe ook het taalgebruik van politici ingezet wordt om de kiezer te overtuigen. Het onderzoek focuste op het discours van Raoul Hedebouw, voorzitter van de Partij van de Arbeid, Conner Rousseau en Melissa Depraetere als voorzitters van Vooruit, Bart De Wever als frontman bij N-VA en Tom Van Grieken, de partijvoorzitter van Vlaams Belang. Deze politici werden uitgekozen in het licht van de studie van Schoonvelde et al. (2019), die verklaart dat progressieve politici een moeilijkere taal zouden hanteren dan conservatieve figuren (cf. 2.4.). Daarnaast werd het politieke landschap in zowel België als Vlaanderen gekarakteriseerd door de populariteit van linkse en rechtse politiek (cf. 2.2.), wat het des te interessanter maakt om het discours van de voorzitters van de desbetreffende partijen te beschouwen. Discours is immers niet onschuldig: politiek taalgebruik (cf. 2.3.), en met name *framing* (cf. 2.3.1.), beïnvloedt de boodschappen die politici uitdragen tegenover hun kiespubliek. Methodologisch vormde de *discourse-historical approach* (cf. 3.1.4.), de tak binnen de *critical discourse studies* die taalkundig zo dicht mogelijk bij de tekst analyseert, samen met de aristotelische retorica (cf. 2.1.1.) de basis van de analyse. Het is een unieke combinatie, waardoor het onderzoek zowel inhoudelijk als taalkundig en retorisch bekeken werd.

Bij de macroanalyse werd duidelijk dat De Wever de meeste thema's aansnijdt, waar Van Grieken het laagste aantal onderwerpen behandelt. Naast de thema's die alle partijvoorzitters bespreken (belastingen, arbeid, de kloof tussen arm en rijk, politiek in België en pensioenen), vermeldt de Vlaams Belang-voorzitter ook migratie en Vlaamsgezindheid. De Wever behandelt die laatste twee thema's ook, met daarnaast een focus op de gezondheidssector en de energiecrisis, net als de Partij van de Arbeid, en begroting en taal, gemeenschappelijk met Vooruit. Daarnaast benoemen zowel PVDA als Vooruit en N-VA de economische crisis, koopkracht, onderwijs, jeugd, milieu en klimaat. Vooruit schuift als enige partij expliciet het thema armoede naar voren, met een focus op de befaamde lege brooddozencampagne van de partij. Ten slotte valt op dat enkel Hedebouw en Depraetere de oorlog tussen Israël en Hamas integreren in hun toespraken, hoewel van elke partij een toespraak uit 2024 – en dus zeker na de start van het conflict in oktober 2023 – behandeld werd in het onderzoek. De Partij van de Arbeid en Vooruit hechten dus belang aan het internationale conflict en achten het broodnodig om het te betrekken bij hun partijpolitiek.

In de microanalyse werd het corpus verder taalkundig, inhoudelijk en retorisch geanalyseerd. Het eerste hoofdstuk behandelde de creatie van een *positive ingroup* binnen het partijpubliek: de voorzitters zorgen voor een samenhorigheidsgevoel binnen de 'wij', tegenover de 'zij' waarover ze kritiek uiten. Alle politici doen dat eerst aan de hand van apostrofes: ze herhalen de persoonlijke

aansprekingen van het publiek voortdurend. Van Grieken en Hedebouw gaan daarbij een stap verder: zij karakteriseren hun leden aan de hand van het rechtse “Beste Vlaams-nationalisten” en het linkse “Beste kameraden”. Perspectivering draagt ook bij aan een groepsgevoel: het wij-perspectief is breed vertegenwoordigd bij alle politieke figuren. Enkel Van Grieken en Depraetere spreken vaker vanuit een ik-perspectief, wat bij de eerste ervoor zorgt dat het publiek geconfronteerd wordt met de problematieken rond migratie en Wallonië, Depraetere hanteert dat persoonlijke perspectief om vooral zichzelf meer naar voren te schuiven. Identiteitsvorming is een derde pijler binnen het gecreëerde groepsgevoel. Waar de linkse partijen inzetten op een verenigd beeld van “de werkende mens”, focussen de rechtse partijen zich op hoe de Vlaming – in Van Griekens woorden – een “werkpaard” is en de Waal slechts een “vakantiepony”. De rechterkant versterkt het groepsgevoel van de Vlamingen en beweert te willen strijden voor dat kiespubliek. Ook de toegepaste epitheta van enerzijds de linkse “gewone werkmens” en de rechtse “gewone Vlaming” verduidelijkt dat gekloofde groepsgevoel.

In een tweede hoofdstuk werd onderzocht hoe binnen die wij-zijdynamiek het beeld van de *negative outgroup* weergegeven wordt. De antithese is daarbij opportuun: voornamelijk de Partij van de Arbeid en Vlaams Belang zetten de figuur in om de verschillende partijen en coalities te vergelijken. Ook de kloof tussen de armere en rijke bevolking wordt erdoor gecontrasteerd, net als de positieve verwezenlijkingen van de eigen partij met de nefaste acties van de conculega’s. Hun politieke tegenstanders benoemen de extreemlinkse en extreemrechtse partijen expliciet: Bart De Wever is de enige politicus die regelmatig perifrases toepast om op een subtiële en complexe wijze zijn tegenstanders te benoemen. Metaforen worden ten slotte ook ingezet bij de karakterisering van het wij-zijgegeven. Raoul Hedebouw focust zich daarbij voornamelijk op de sport-, transport- en oorlogsmetaforiek, waar De Wever zich veelal uitleeft met wiel- en zeilsportmetaforen. Opmerkelijk is dat Vooruit in dit onderzoeksonderdeel weinig aan bod komt: de voorzitters lijken zich in hun toespraken te focussen op de eigen groepsvorming en samenhang, waardoor de verdeling van gemeenschappen en agressieve taal uit de weg worden gegaan. Daarnaast past de N-VA-voorzitter bovenstaande figuren en tropen steeds toe om een positieve karakterisering van de eigen partij te katalyseren: zijn metaforen richten zich eerder op de positieve adrenaline die de leden van de eigen partij bezitten.

Een derde luik behandelde de verhouding tussen eenvoudig en complex taalgebruik bij de voorzitters. Daarbij viel op dat voornamelijk De Wever een intellectueel lexicon toepast, denk bijvoorbeeld aan woorden als “herauten” en “credo”, waarvoor het publiek heel wat culturele achtergrondkennis dient te bezitten om de boodschap te begrijpen. Diezelfde trend weerspiegelt op het niveau van vreemdetalengebruik. Naast enkele Franstalige leuzen van Hedebouw, is De Wever de enige voorzitter die consistent zowel Franse als Engelse en Latijnse woorden in zijn speeches verwerkt. Dat hangt samen met intertekstualiteit: het N-VA-kopstuk focust zich op intertekstuele verwijzingen met brede historische en literaire verwijzingen. Daarnaast verwerken ook Hedebouw

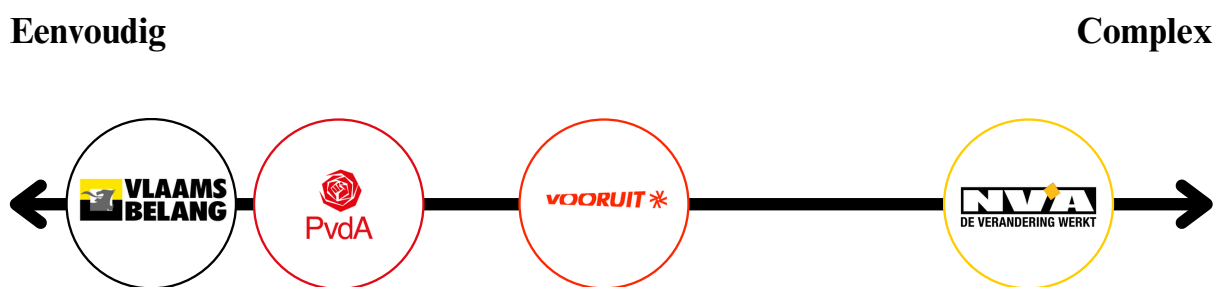
en de Vooruitvoorzitters enkele intertekstuele slogans en songteksten in hun toespraken. Verder verwijzen alle politici intertekstueel naar politieke flaters van hun conculega's. Tegenover die complexe taalkunsten van, voornamelijk, De Wever staat het hyperbolische en theatrale discours van Tom Van Grieken. Hij doorspekt zijn taal als enige met vloekwoorden, bijzonder veel intensifiëring en informele taal. Ook Hedebouw past agressief en opgeblazen taalgebruik toe in zijn discours, hoewel het dat van Van Grieken niet overtreft.

Het vierde hoofdstuk binnen de microanalyse focuste op het gebruik van cijfermateriaal in de speeches. Alle vier de voorzitters voegen expliciet cijfermateriaal toe om de grootte van de eigen partij weer te geven, waarbij de Vooruitvoorzitters enkel verwoorden hoe hun partij "één en ondeelbaar" is. Als enige partij vermelden zij geen specifieke ledenaantallen, wat de theorie ondersteunt dat Vooruit kiest voor de creatie van een positief samenhorigheidsgevoel. Aan de hand van cijfermateriaal verduidelijken zowel Hedebouw als Van Grieken verder de problemen die de huidige politieke situatie in Vlaanderen de bevolking opleverde. Voornamelijk bij het Vlaams Belang "bewijzen de cijfers dat": Van Grieken overspoelt het publiek tijdens zijn toespraken met getallen en procenten, wat een nefast effect heeft op de betrouwbaarheid en complexiteit van zijn discours. Ten slotte focussen de extreme partijen met duidelijke getallen op hoelang de huidige politiek slechte steun levert aan de bevolking.

In het laatste hoofdstuk kwam de weergave van het heden, verleden en de toekomst aan bod. Alle voorzitters geven daarbij het verleden negatief weer: de andere partijen verknoeiden de politiek en lijken niks goeds verwezenlijkt te hebben. Vooruit en N-VA focussen echter nadrukkelijk op een positief verleden. De Wever vermeldt meerdere malen dat de Vlamingen een gezamenlijke geschiedenis hebben, die ervoor zorgde dat ze vandaag dezelfde goede normen en waarden bezitten. Vooruit focust dan weer op de lange socialistische geschiedenis die de partij heeft. Daartegenover verklaart Van Grieken dat de partij na een verleden met "jaren van demonisering, isolering en koeionering" toch nog steeds standhoudt. Over het heden zijn de politici het eens: de burger leeft in een ware crisissituatie, hoewel De Wever dat vaak wat cryptischer verwoordt dan de andere partijen. N-VA en, voornamelijk, Vlaams Belang focussen zich daarbij op hoe migratie die crisis versterkt. Wat opvalt, is hoe Depraetere en Van Grieken zelf een gedetailleerde schets bieden van de harde economische realiteit van de burger. De Vooruitvoorzitster stelt daarbij dat de politiek "theater en gedoe" is en dat mensen de politiek "kotsbeu" zijn. In het licht van die crisissituatie lijken de voorzitters een 'new normal' te willen katalyseren. Zowel Van Grieken als Depraetere zijn daarnaast bijzonder zelfzeker over de verkiezingswinst van de eigen partij. De andere voorzitters vermelden nooit expliciet een overwinning, hoewel ze ook zelfzeker staan tegenover de uitslagen. Ten slotte benadrukken alle voorzitters, en voornamelijk die aan de linkerkant, hoe belangrijk de aankomende verkiezingen zijn voor "onze samenleving": "Jij – en niemand anders – kiest". Daarbij schetsen de politici de toekomst als een doemscenario wanneer de eigen partij niet zal overwinnen. Enkel

Vooruit schakelt daarbij over op dystopische nominatie met “een extreemrechtse horrorfilm” en “een extreemrechtse nachtmerrie”.

De studie van Schoonvelde et al. (2019), dat de Belgische politiek buiten beschouwing liet, valt gedeeltelijk in het water wanneer de Vlaamse extremen op microniveau geanalyseerd worden. Deze masterproef toont aan dat de extreme partijen aan zowel de linker- als de rechterkant (PVDA en Vlaams Belang) een simpel discours hanteren met gewelddadige taal en heel wat cijfermateriaal, wat volgens Kashada et al. (2020) nefast is voor het discours. Voornamelijk Tom Van Grieken focust aan de hand van theatrale taal met vloekwoorden, een overdaad aan cijfermateriaal en de expliciete vergelding van zijn politieke conculega's op de negativiteit die momenteel rondzweeft in de Belgische maatschappij. Vooruit voert een verenigend discours, dat antithesen en persoonlijke aanvallen zo vaak mogelijk uit de weg gaat. Zowel Rousseau als Depraetere schetsen de wereld dystopisch als een “nachtmerrie” wanneer de (extreem)rechtse partijen de verkiezingen zullen winnen. Opmerkelijk bij Depraetere is een grote strijd lust, de overtuiging dat Vooruit zal overwinnen in juni én het feit dat ze veel meer vanuit het ik-perspectief spreekt dan Rousseau. Het discours van het extreemlinkse Partij van de Arbeid wordt gekenmerkt door zowel samenhangigheid als gewelddadig en opgeblazen taalgebruik. Het discours van N-VA is het meest complexe van de vier: het zit boordevol intertekstualiteit, een rijke metaforiek, vreemdetalengebruik en de positieve creatie van een Vlaamse gemeenschap met geschiedkundige en morele fundamenteën. De Wever straalt een impliciete zelfzekerheid uit in zijn toespraken door de inhoudelijke opsomming van de partijverwezenlijkingen, de toevoeging van humor en door de kopstukken van de partij te prijzen. Het maakt van het discours van N-VA een unicum in vergelijking met de andere bestudeerde partijen: het taalgebruik is verfijnd en complex, waar de overige partijen inzetten op agressiviteit en simpliciteit. Weergegeven op een glijdende schaal ziet de discoursvergelijking er als volgt uit.

Figuur 7 – Continuüm van eenvoudige taal (links) naar complexe taal (rechts) in het discours bij de partijvoorzitter van de politieke partij in kwestie.

Op de onderzoeksvragen van deze studie, “Wat zijn de gelijkenissen en/of contrasten in het politieke discours van (extreem)linkse en (extreem)rechtse Vlaamse politici tijdens toespraken?” en “In welke mate bestaat er een verband tussen ideologie en retorische taal?”, valt geen eenduidig

antwoord te geven. De conclusies van Schoonvelde et al. (2019) zijn echter niet verenigbaar met het Vlaamse politieke kader. Niet de rechtse politici hanteren een eenvoudiger discours: in Vlaanderen spreken de extreemlinkse en extreemrechtse partijen een ‘simpelere taal’. N-VA is de enige partij die op Vlaams niveau een onbetwistbaar moeilijkere taal toepast dan die extreme partijen. De socialistische partij Vooruit hanteert dan weer een vrij gebruikelijk taalgebruik dat meer inzet op positiviteit en samenhang en tussen de extremen lijkt in te vallen. Er is dus geen kenmerkend verband tussen linkse of rechtse ideologie en retorische taal op Vlaams niveau. De Vlaamse voorzitters van de extreemlinkse en extreemrechtse partijen, die al jarenlang vanuit de oppositie functioneren, hanteren het minst complexe discours van de bestudeerde partijen.

Binnen vrijwel alle bestudeerde toespraken staan emoties centraal: het ligt in de lijn van de *post-truth politics*, waar politici naast feiten voornamelijk dieper inspelen op emoties. Daarbij valt geen bijzonder onderscheid op te merken tussen progressieve, linkse partijen of conservatieve, rechtse partijen zoals Lakoff vooropstelde (cf. 2.3.). Ten slotte mag het scala aan inhoudelijke en retorische ingrepen van de politici niet in de wind geslagen worden. De linguïstische relativiteit, volgens de Sapir-Whorfhypothese, toont immers aan dat taalgebruik de werkelijkheid in een bepaalde mate vormgeeft. De partijvoorzitters beïnvloeden tijdens hun toespraken aan de hand van hun eigen politieke visie de manier waarop het publiek de realiteit waarneemt. Daarnaast zouden kiezers die zichzelf identificeren met, bijvoorbeeld, het intellectuele discours van De Wever, zich in extremis zodanig vereenzelvigd kunnen voelen met N-VA dat ze er op 9 juni het bolletje bij inkleuren. Wanneer iemand dezelfde expliciete woede voelt tegenover migratie als in het discours van Tom Van Grieken, kan dat sterke taalgebruik voor de kiezer in kwestie een overtuigingsmiddel zijn.

Er is geen enkel excuus voor wat ik gezegd heb en ik schaam me daar rot voor. Laat dat duidelijk zijn. [...] Mensen zeggen toch altijd, *actions speak louder than words*, hé. Mijn woorden waren superfout. Daar heb ik zelf afstand van genomen, verantwoordelijkheid voor genomen. Gezegd “sorry”, honderd keer, oprecht. En ik zeg nu zelfs dat ik er mij voor schaam (*Het Conclaaf SI AI 2024*).

Ten slotte verklaarde Conner Rousseau naar aanleiding van zijn racistische uitspraken, vermeld aan het begin van dit onderzoek, het volgende in het programma *Het Conclaaf*: “Mensen zeggen toch altijd, *actions speak louder than words* hé.” De leuze zou vooropstellen dat de acties van een politicus superieur zijn aan het taalgebruik van diezelfde persoon. De kracht van politieke taal mag in dat opzicht echter niet onderschat worden, in het bijzonder in de aanloop naar politieke ankerpunten zoals de federale en Europese verkiezingen. Politiek discours kan heel wat onthullen over de acties en manipulaties van politici. De bevindingen uit het onderzoek bewijzen dat taal een cruciale rol speelt bij de vormgeving van politieke intenties, waarbij een discours minstens even belangrijk en invloedrijk kan zijn als de daadwerkelijke politieke acties.

Bibliografie

Primaire bronnen

De Wereld Morgen. (2023, 1 februari). “Wij hebben meer Zelzates en Borgerhouten nodig”.

<https://www.dewereldmorgen.be/artikel/2023/02/01/nieuwjaarstoespraak-pvda-voorzitter-raoul-hedebouw/>

Depraetere, M. (2024, 21 januari). “Wij zijn het enige alternatief voor extreemrechts”.

https://nieuws.vooruit.org/ontdek_de_speech_van_melissa_depraetere_wij_zijn_het_enige_alternatief_voor_extreemrechts

N-VA. (2023, 15 januari). *Nieuwjaarstoespraak 2023, Bart De Wever* [Video]. YouTube.

Geraadpleegd op 15 mei 2024, van https://www.youtube.com/watch?v=DS_DkMvSKZ8

N-VA. (2024, 15 januari). *Nieuwjaarstoespraak 2024, Bart De Wever* [Video]. YouTube.

Geraadpleegd op 15 mei 2024, van

<https://www.youtube.com/watch?v=vKvlg9eKwQE&t=540s>

Partij van de Arbeid. (2024, 1 mei). “Ons land heeft meer dan ooit nood aan een linkse stem, aan

een sociaal alternatief”. <https://www.pvda.be/nieuws/ons-land-heeft-meer-dan-ooit-nood-aan-een-linkse-stem-aan-een-sociaal-alternatief>

Rousseau, C. (2023, 2 mei). “We zijn klaar om het land te hervormen!”.

https://nieuws.vooruit.org/ontdek_de_speech_van_conner_rousseau_1_mei_2023

Vlaams Belang. (2023, 1 mei). *1 mei: Vlaams én Sociaal* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 15

mei 2024, van <https://www.youtube.com/watch?v=0Qwlr5fDMSY>

Vlaams Belang. (2024, mei 1). *1 mei-viering Vlaams Belang* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op

15 mei 2024, van <https://www.youtube.com/watch?v=p57ARSDhUhw>

Secundaire bronnen

Arnoudt, R. (2018, 21 augustus). Vlaams Belang recycleert “Eigen volk eerst” tot “Eerst onze mensen”. *vrtnews.be*. Geraadpleegd op 5 mei 2024, van

<https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2018/08/21/vlaams-belang-recycleert-eigen-volk-eerst-tot-eerst-onze-mens/>

Billiet, J. (2012). Vreemden in “rechts” Vlaanderen en “links” Wallonië. *Samenleving en Politiek*, 8, 4–13. <https://lirias.kuleuven.be/1871533&lang=en>

Blommaert, J. (2002). *Ik stel vast: Politiek taalgebruik, politieke vernieuwing en verrechtsing* (2de editie). Uitgeverij Epo vzw.

Blommaert, J. (2011). *Socialisme voor (her)beginners*. uitgeverij EPO vzw.

Blommaert, J. (2019). *U zegt wat wij denken: Een praktische handleiding voor framing*. Uitgeverij Epo vzw.

Burgers, C. & de Graaf, A. (2013). Language intensity as a sensationalistic news feature: The influence of style on sensationalism perceptions and effects. *Communications - The European Journal of Communication Research*, 38(2), 167-188.

<https://doi.org/10.1515/commun-2013-0010>

Burke, R. J. (1982). Politics as Rhetoric. *Ethics*, 93(1), 45–55.

<http://www.jstor.org/stable/2380761>

Caluwaerts, D., & Reuchamps, M. (2020). Still consociational? Belgian democracy, 50 years after “The Politics of Accommodation”. *Politics of the Low Countries*, 2(1), 54-76.

Cammaerts, B. (2011). Ceci n'est pas un pays?: het strategisch gebruik van Vlaamse politieke metaforen. *Samenleving En Politiek*, 18(4), 15-24.

- Cardone, N. (2020, 28 oktober). Van “branden blussen” tot “flandriens”: politici en experts goochelen met coronametaforen, maar werkt dat ook? *vrtnews.be*.
<https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2020/10/28/van-branden-blussen-tot-flandriens-kies-je-woorden-goed-een/>
- Cavazza, N., & Guidetti, M. (2014). Swearing in political discourse: Why vulgarity works. *Journal of Language and Social Psychology*, 33(5), 537-547.
- Claes, P., & Hulsens, E. (2013). *Groot retorisch woordenboek: Lexicon van stijlfiguren* (1ste editie). Uitgeverij Vantilt.
- Confederalisme*. (z.d.). Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA). Geraadpleegd op 22 december 2023, van https://www.n-va.be/confederalisme?gclid=CjwKCAiAhJWsBhAaEiwAmrNyqzJ6zPPkcrVE-T9lVPRnRZqHzWaNG7rJ-S4W5u1AGtbzsFiFNpnTExoCB7kQAvD_BwE
- Coosemans, D., Huyberechts, P., & Varewyck, S. (2023, 17 november). De letterlijke “zattemanspraak” van Conner Rousseau: dit zijn de uitspraken die hem de kop kosten. *Het Nieuwsblad*. Geraadpleegd op 27 november 2023, van https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20231117_96422687
- Corbin, J. M. & A. Strauss (1990). ‘Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria’. *Qualitative sociology* 13(1), 3-21.
- Damen, S., (2001) “Strategieën tegen extreem-rechts: het cordon sanitaire onder de loep”, *Tijdschrift voor Sociologie* 22(1), 89–110.
doi: <https://doi.org/10.21825/sociologos.86519>
- Danniau, F. (z.d.). *Studentenbeweging in vogelvlucht*. UGentMemorie. Geraadpleegd op 24 maart 2024, van <https://www.ugentmemorie.be/artikel/studentenbeweging-in-vogelvlucht>

- De Coster, M. (2023, 5 juli). *ik stond erbij en ik keek ernaar*. Geraadpleegd op 24 april 2024, van <https://www.ensie.nl/woordenboek-van-populair-taalgebruik/ik-stond-erbij-en-ik-keek-ernaar>
- De Roy, L. (2016, 27 mei). Het Zilverfonds is definitief afgeschaft. *vrtnews.be*. Geraadpleegd op 6 mei 2024, van https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2016/05/27/het_zilverfonds_isdefinitiefafgeschaft-1-2667415/
- De Standaard. (2016, 29 april). Wat is de Turteltaks? *De Standaard*. Geraadpleegd op 6 mei 2024, van https://www.standaard.be/cnt/dmf20160429_02264957
- De Wever, B. (2023, 25 januari). *Bart De Wever over 'Het verhaal van Vlaanderen': "Waar zagen ze toch over?"* Nieuw-Vlaamse Alliantie. Geraadpleegd op 20 mei 2024, van <https://www.n-va.be/nieuws/bart-de-wever-over-het-verhaal-van-vlaanderen-waar-zagen-ze-toch-over>
- Debruyne, P. (2019). Inburgering en integratie zijn gewoon instrumenten van migratiebeheer geworden. *MO* papers*, 124.
- Delabastita, D., Van Bork, G. J., Van Gorp, R., Verkruijsse, P., & Vis, G. (2012). Algemeen Letterkundig Lexicon. Website, Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren. http://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/colofon.php
- Delwit, P. (2022). The Labor Party of Belgium (PTB-PVDA): A Modern Radical Left Party?. *Frontiers in Political Science*, 4, 862949.
- Devos, C. (2020). *Een plattegrond van de macht: Inleiding tot politiek en politieke wetenschappen* (8ste editie). Uitgeverij Academia Press.

Devos, C., Van Liefferinge, H., & Verlet, D. (2006). *Op het kruispunt van de politiek: links en rechts in Vlaanderen*. Gent: Academia press.

Digital Vandal. (2010, 16 december). *HK & LES SALTIMBANKS - "On Lâche Rien"* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 24 april 2024, van https://www.youtube.com/watch?v=x6_7Mbp76jU

Discus & FLM (Regisseurs). (1976). *En Rood Is Troef: Socialistische Strijdliederen*. Discogs. <https://www.discogs.com/release/5955434-Various-En-Rood-Is-Troef-Socialistische-Strijdliederen>

Elchardus M. & K. Pelleriaux (1998). 'De polis verdeeld. Hoe de kiezers links en rechts herdefiniëren', pp. 183-210, in: Swyngedouw M., J. Billiet, A. Carton en R. Beerten (red.) *De (on)redelijke kiezer. Onderzoek naar de politieke opvattingen van Vlamingen. Verkiezingen van 21 mei 1995*. Leuven: Acco

Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language* (A. M. Sheridan Smith, Vert.; 1ste editie). New York: Pantheon.

Foucault, M. (1988). *De orde van het spreken* (T. Widdershoven, Vert.; 1ste editie). Uitgeverij Boom.

Foundation for European Progressive Studies. (2023, 10 oktober). *Tax the rich - Foundation for European Progressive Studies*. Foundation For European Progressive Studies. <https://feps-europe.eu/news/tax-the-rich-a-european-citizens-initiative/>

Fraihi, B. & Bogaerts, B. (2021). *Achter het schild van extreemrechts*. Pelckmans.

Goeminne, K. (2023, 25 april). 'Met de zonnepanelensubsidies koopt Fernand Huts kunst aan, en wij mogen twee keer betalen'. *Humo*. Geraadpleegd op 6 mei 2024, van

<https://www.humo.be/meningen/met-de-zonnepanelensubsidies-koopt-fernand-huts-kunst-aan-en-wij-mogen-twee-keer-betalen~bea4566d/>

Grommen, S. (2023, 17 november). Pijlsnelle klim, pijnlijke val: hoe Vooruit-voorzitter Conner Rousseau zichzelf de afgrond inreed. *vrtnews.be*. Geraadpleegd op 27 november 2023, van <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2023/11/17/rousseau-portret/>

Hermans, D. (2010, 16 juni). De Wever maakt Latijn weer populair. *De Standaard*. Geraadpleegd op 23 april 2024, van <https://www.standaard.be/cnt/gj42rjurg>

Het Conclaaf SI A1 (seizoen 1, aflevering 1). (2024, 16 mei). Bargoens. Geraadpleegd op 24 mei 2024, van <https://www.vtmgo.be/vtmgo/afspelen/52e4333e-ebcf-4d20-9049-017707a2a223>

Het Conclaaf SI A2 (seizoen 1, aflevering 2). (2024, 23 mei). Bargoens. Geraadpleegd op 24 mei 2024, van <https://www.vtmgo.be/vtmgo/afspelen/3132b92b-f637-4115-b64e-bc3e285c3a6c>

Hoving, I. (2005). *Veranderingen van het alledaagse 1950-2000*. Den Haag: SDU.

Huys, M. (vert. en ingeleid door) (2009). *Aristoteles. Retorica*. Groningen: Historische Uitgeverij.

Kashada, A., Isnoun, A., & Aldali, N. (2020). Effect of information overload on decision's quality, efficiency and time. *International Journal of Latest Engineering Research and Applications*, 5(1), 53-58.

Kindtler-Nielsen, B. (2021, 19 maart). *Waarom noemen communisten elkaar kameraad?* *Historia*. Geraadpleegd op 24 april 2024, van <https://historianet.nl/maatschappij/politiek/waarom-noemen-communisten-elkaar-kameraad>

- Krzyżanowski, M., Wodak, R., Bradby, H., Gardell, M., Kallis, A., Krzyżanowska, N., Mudde, C., & Rydgren, J. (2023). Discourses and practices of the 'New Normal'. *Journal of Language and Politics*, 22(4), 415-437. <https://doi.org/10.1075/jlp.23024.krz>
- Lakoff, G. (2015). Linguistics and politics. In *The Routledge Handbook of Linguistics* (pp. 546-560). Routledge.
- Le Séac'h, M. (2015). *La petite phrase: D'où vient-elle ? Comment se propage-t-elle ? Quelle est sa portée réelle ?* Editions Eyrolles.
- Maly, I. (2021). *Vooruit!: Politieke vernieuwing, digitale cultuur en socialisme*. Uitgeverij EPO.
- Mees, F. (2023, 29 september). DE GROTE PEILING.: Kwart Vlamingen zou voor Vlaams Belang kiezen, malaise voor Open Vld en Groen is enorm. *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd op 10 december 2023, van <https://www.hln.be/binnenland/de-grote-peiling-kwart-vlamingen-zou-voor-vlaams-belang-kiezen-malaise-voor-open-vld-en-groen-is-enorm~a61d66d4/>
- Miller, E. F. (1979) Metaphor and Political Knowledge. *The American Political Science Review* 73(1): pp. 155-70.
- Montesano Montessori, N., de Lange, R., & Schuman, H. (2012). *Kritische discoursanalyse. De macht en kracht van taal en tekst*. Brussel: Academic & Scientific Publ.
- N-VA. (z.d.). *Bart De Wever*. Nieuw-Vlaamse Alliantie. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://www.n-va.be/wie-is-wie/bart-de-wever>
- Nussbaum, M. C. (2018). *Het koninkrijk van de angst: een filosofische blik op angst als politieke emotie*. Atlas Contact.

- Partij van de Arbeid. (z.d.). *Raoul Hedebouw: Voorzitter PVDA en volksvertegenwoordiger in de Kamer*. PVDA. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://www.pvda.be/mensen/raoul-hedebouw>
- Peiren, L. (1994). De Brusselse arbeidersliga's als voorlopers en stichtende componenten van de Belgische Werkliedenpartij (1884-1886). *AMSAB Tijdingen*, (23).
- Phu. (2019, 26 mei). Theo Francken (N-VA): “We hebben cordon sanitaire nooit ondertekend, hé”. *Het Nieuwsblad*. Geraadpleegd op 22 december 2023, van https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20190526_04426712
- Praet, D. (2001). *Stijlvol overtuigen: geschiedenis en systeem van de antieke rhetorica*. Gent: Didactica classica Gandensia.
- Rauzy, C. (2016, 17 mei). De Sarkozy à El Khomri, comment la chanson “On lâche rien” est devenue l’hymne des manif. *Franceinfo*. Geraadpleegd op 23 april 2024, van https://www.francetvinfo.fr/economie/emploi/carriere/vie-professionnelle/droit-du-travail/de-sarkozy-a-el-khomri-comment-la-chanson-on-lache-rien-est-devenue-l-hymne-des-manifs_1453183.html
- Redactie De Morgen. (2019, 26 mei). Verkiezingen 2019: alle uitslagen in kaart. *De Morgen*. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.demorgen.be/politiek/verkiezingen-2019-alle-uitslagen-in-kaart~b2a7fe52/>
- Santens, T. (2018, 20 augustus). België blijft wereldkampioen “langst zonder regering”. *vrtnws.be*. Geraadpleegd op 10 december 2023, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/08/20/belgie-blijft-kampioen-langst-zonder-regering/>
- Schäffner, C. (1996). Editorial: Political speeches and discourse analysis. *Current Issues in Language & Society*, 3(3), 1–4.

- Scheltiens, V., & Verlaeckt, B. (2021). *Extreemrechts. De geschiedenis herhaalt zich niet (op dezelfde manier)*. Academic and Scientific Publishers.
- Scherer, C. R., & Sagarin, B. J. (2006). Indecent influence: The positive effects of obscenity on persuasion. *Social Influence*, 1(2), 138-146.
- Schmitt, R. (2005). Systematic metaphor analysis as a method of qualitative research. *The qualitative report*, 10(2), 358-394.
- Scholten, H. (1978). *Aspecten van het tijdschrift De Gemeenschap*. Ambo, Baarn. Geraadpleegd op 24 maart 2024, van https://www.dbnl.org/tekst/scho018geme01_01/scho018geme01_01_0025.php
- Schoofs, S. & Belga. (2024, 11 januari). Deurwaarder neemt diepvriezer en koffiemachine kabinet-De Moor in beslag. *vrtnws.be*. Geraadpleegd op 6 mei 2024, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/01/11/diepvriezer-en-koffiemachine-kabinet-de-moor-in-beslag-genomen-d/>
- Schoonvelde, M., Brosius, A., Schumacher, G., & Bakker, B. N. (2019). Liberals lecture, conservatives communicate: Analyzing complexity and ideology in 381,609 political speeches. *PLOS ONE*, 14(2), e0208450. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0208450>
- Siellez, R. (2021, 13 april). Tout va très bien madame la marquise, l'histoire d'une chanson qui deviendra expression. *RTBF*. Geraadpleegd op 23 april 2024, van <https://www.rtbf.be/article/tout-va-tres-bien-madame-la-marquise-lhistoire-dune-chanson-qui-deviendra-expression-10739687>
- Smelser, N. J., & Baltes, P. B. (Eds.). (2001). *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (Vol. 11). Amsterdam: Elsevier.
- Steyaert, F. (2021). *De retorische stijlfiguren: geordend, verklaard en geïllustreerd met voorbeelden uit de spreektaal en uit verzen van de Renaissance*. Soest: Boekscout.

- Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific american*, 223(5), 96-103.
- Temmerman, M. (2018). Linguistic discourse analysis as a tool for analyzing political communication. *Politics, Culture and Socialization*, 7(2), 119-142. <https://www.budrich-journals.de/index.php/pcs/article/view/31277>
- Terrière, L. (2023, 1 augustus). Meer dan duizend ruzies binnen de federale regering ontleed: “4 op de 10 communautaire ruzies waaien gewoon voorbij”. *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd op 13 mei 2024, van <https://www.hln.be/binnenland/meer-dan-duizend-ruzies-binnen-de-federale-regering-ontleed-4-op-de-10-communautaire-ruzies-waaien-gewoon-voorbij~a7861a2a/>
- Toon. (2010, 5 april). *En rood is troef!* Blogger. Geraadpleegd op 23 april 2024, van <https://toonblogt.blogspot.com/2010/04/en-rood-is-troef.html>
- TVDB. (2022, 1 mei). Van Grieken in 1 mei-toespraak: ‘Vlaams Belang is de vakbond van de GV, de Gewone Vlaming’. *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/nieuws/van-grieken-in-1-mei-toespraak-vlaams-belang-is-de-vakbond-van-de-gv-de-gewone-vlaming~b07b1d58/>
- Van Bruaene, A.-L. (2022). *Twee koninkrijken, ca. 1830-1914* [Presentatieslides]. Ufora. <https://ufora.ugent.be/d21/le/content/443985/viewContent/1337303/View>
- Van Dale. (2020). Politiek. In *Van Dale hedendaags Nederlands*. Geraadpleegd op 24 april 2024. <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/politiek>
- Van Dam, Y., Van Remoortel, M., & Vogl, U. (2021). *Metaforen rond COVID in het taalgebruik van politici en wetenschappers in Vlaanderen: een kritische metafooranalyse*.
- Van De Velden, W., & D’Hoore, J. (2021, 29 mei). Tom Van Grieken: ‘Het blanke moet een dominante factor zijn’. *De Tijd*. Geraadpleegd op 10 december 2023, van

<https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/vlaanderen/tom-van-grieken-het-blanke-moet-een-dominante-factor-zijn/10309919.html>

Van Haegendoren, M. (1983). Mommen (André). De Belgische Werkliedenpartij 1880-1914. Ontstaan en ontwikkeling van het reformistisch socialisme. *Revue belge de Philologie et d'Histoire*, 61(2), 427-429

Van Hiel, A. (2022). *Links vs Rechts. De mens achter de ideologie* (1ste editie). Borgerhoff & Lamberigts.

Van Rompuy, H., & Cardone, N. (2021, 29 april). Van “Kassierster Debora” tot “Jef de horecabaas”: waarom plakken we graag een naam op de gewone vrouw en man? *vrtnews.be*. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2021/04/29/waarom-hebben-we-het-zo-vaak-over-jan-met-de-pet-of-kassierst/>

Van Sterkenburg, P. G. J. (2008a). *Krachttermen: scheldwoorden, vervloekingen, verwensingen, beledigingen, smeekbeden en bezweringen*. Schiedam: Scriptum.

Van Sterkenburg, P. G. J. (2008b). *Vloeken is niet meer wat het geweest is*. Brussel: VUBPRESS.

Vandenbergh, J. (2007). Tijd van ideologische vervlakking de evolutie van verkiezingspropaganda bij de Belgische Socialistische Partij van 1958 tot 1978. *Brood & Rozen*, 12(4).

Vercruyssen, S. (2018, 17 november). Wat staat er in het migratiepact en waarom keurt de regering het nog niet goed? *vrtnews.be*. Geraadpleegd op 21 december 2023, van <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2018/11/17/n-va-blijft-belgische-steun-aan-vn-migratiepact-tegenhouden/>

Vlaams Belang. (2018, 5 januari). *Nieuwkomers? Die maken we liever zelf! Tijd voor een immigratiestop!* Facebook.

<https://www.facebook.com/vlbelang/photos/a.250080321504/10155988996086505/?paipv>

[=0&eav=AfbIYGAb0J0hZi6GFrHAz6SaSxIRdxNLXAvkfdbng8wQwZCebjI1k11vKJGFx
Zk8EI0](https://www.vlaamsbelang.org/sites/default/files/2024-03/202403_Verkiezingsprogramma_DEF_Web.pdf)

Vlaams Belang. (2024). Verkiezingsprogramma Vlaams Belang. In *Vlaams Belang*. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van https://www.vlaamsbelang.org/sites/default/files/2024-03/202403_Verkiezingsprogramma_DEF_Web.pdf

Willems, K. (2021). *Inleiding tot taal- en tekststructuren* [Ufora].

Wodak, R. (2009). *Discursive Construction of National Identity* (2de editie). Edinburgh University Press.

Wodak, R., & Meyer, M. (2016). *Methods of critical discourse studies*. (3de editie). Los Angeles (Calif.): SAGE.

Bijlagen

Bijlage 1: Transcriptieprotocol

Tekstualisering	
Grijs	Irrelevante passage
Witruimte	Korte pauze in de toespraak
XXX	Onduidelijke passage, onverstaanbare taal
Kleurencodering	
Appelblauwzeegroen	Retorische vraag
Appelblauwzeegroen	Percontatio
Bruin	Tautologie
Bruin	Pleonasme
Donkergroen	Enumeratio
Donkergroen	Asyndeton
Blauw	Chiasme
Donkerpaars	Parallellisme
Donkerrood	Iteratio
Groen	Anafoor
Groen	Epifoor
Kaki	Geminatio
Kobaltblauw	Exclamatio
Lichtblauw	Hyperbool
Lichtgroen	Apostrofe
Lichtoranje	Paradox
Marineblauw	Apostropha
Neon paars	Perifrase
Oranje	Metafoor
Paars	Alliteratie
Rood	Antithese
Roze	Metonymie
Roze	Synecdoche
Turquoise	Litotes
Vetgedrukt	Personificatie
Vetgedrukt	Climax
Vetgedrukt	Anadiplosis
Groene markering	Prolepsis
Blauwe markering	Polyptoton

Oranje markering	Dilemma
Paarse markering	Hyperbaton
Rode markering	Ironie

Bijlage 2: PVDA – Nieuwjaarstoespraak Raoul Hedebouw – 15/01/2023

Beste kameraden, beste vrienden, dames en heren van de pers,

Drieledige apostrofe

Laat mij u eerst en vooral het beste wensen voor 2023. **Het beste voor jullie familie, het beste voor jullie kinderen, jullie collega's en jullie vrienden.**

Tweeledige anafoor van 'het beste voor'

Drieledige enumeratio 'jullie familie' 'jullie kinderen' 'jullie collega's' 'jullie vrienden'

Parallellisme

Het zijn geen gemakkelijke tijden, maar laat ons het beste ervan maken. Daar draait het tenslotte toch om.

Enfin, ik zeg dat de tijden niet gemakkelijk zijn. Maar het hangt er een beetje van af voor wie. **Er is een deel van onze samenleving** waarvoor de tijden **niet alleen gemakkelijk zijn maar zelfs supergemakkelijk**. Het geld stroomt **er gewoon naartoe**: 550 miljard dollar

Hyperbool: hebben die mensen het echt 'supergemakkelijk'?

Antithese: duidelijke tegenstelling van 'gemakkelijk' & grotere 'supergemakkelijk'

Hyperbool: 'stroomt er gewoon naartoe'

Perifrase: niet direct benoemen van de persoon

vloeide vorig jaar wereldwijd naar de grote aandeelhouders. Ook in België sneuvelden de records.

Wie het ook gemakkelijk heeft, zijn de grootaandeelhouders van Engie Electrabel. De bedrijfswinst is vorig jaar bijna verdubbeld. **Terwijl de gewone mensen zich suf piekeren over hun factuur, wrijven de oorlogsprofiteurs zich in de handen.**

Hyperbool: 'suf piekeren' en 'oorlogsprofiteurs'

Antithese: 'gewone mensen' vs. 'oorlogsprofiteurs'

Metafoor: Engie bestaat uit 'oorlogsprofiteurs'

Zoals altijd in momenten van crisis – of het nu een economische, financiële, militaire of politieke crisis is – **staat onze samenleving op een kruispunt**. **Ofwel** blijven we

Vierledige enumeratio

Metafoor: de keuzes zijn als een kruispunt

vasthangen in **de oude liberale recepten die ons al 30 jaar lang naar de crisis duwen**, **ofwel** durven we met **nieuwe ideeën** komen.

Anafoor van 'ofwel'

Antithese van 'oude liberale recepten' en 'nieuwe ideeën'

Hyperbool: duwen die recepten ons al 30 jaar naar de crisis?

Metafoor: ideologische ideeën zijn 'recepten'

Daarom zijn 2023 en 2024 cruciale jaren voor onze samenleving. **Ofwel draaien we** naar een **koude samenleving**, waar **de rijken rijker worden en de armen armer**, waar het

Parallellisme: rijken A rijker B armen A armer B

Tautologie: rijken die rijk worden en armen die arm worden

Antithese van 'rijken' en 'armen'

neerwaartse concurrentie troef is.

Kortom: **we draaien naar rechts**. **Ofwel** gaan we naar **een warme samenleving**, een

Personificatie van de samenleving die menselijke eigenschappen krijgen

Tweeledige anafoor van 'ofwel'

solidaire samenleving, een **samenleving** waar **de wetenschap ten dienste staat van het**

Iteratio van 'samenleving'

Parallellisme van 'een warme samenleving' en 'een solidaire samenleving'

Personificatie menselijke karaktertrekken voor de wetenschap

volk, waar het niet **de markt** is die alles bepaalt. Kortom: **we draaien naar links**.

Metafoor de politieke keuzes zijn als richtingen en bewegingen

Metonymie de markt voor de personen die de markt besturen

“Wij hebben meer **Zelzates** en **Borgerhouten** nodig”

Metonymie: gemeenten voor het bestuur van die gemeenten

Er is iemand in België die ervan wakker ligt **dat onze samenleving onder druk van de PVDA een bocht naar links zou kunnen nemen**. Hij slaapt er duidelijk niet van, want

Personificatie van de samenleving

regelmatig voelt hij zich verplicht om **zijn** eindejaarsinterviews te eindigen **met grove**

Perifrase: niet expliciet benoemen

aanvallen op de PVDA.

Hyperbool van 'grote aanvallen'

Metafoor woorden tijdens interviews zijn 'aanvallen'

Metonymie: partij voor de ideologische punten van de partij

Nee, Bart De Wever kan er niet mee lachen dat een echt linkse partij zoals de PVDA **groter en groter** wordt in de drie delen van het land. Hij slaapt er zo slecht van dat hij

Iteratio van 'groter'

geobsedeerd lijkt te worden door een kleine gemeente in Vlaanderen, met name Zelzate.

Je zou kunnen denken: heeft Zelzate iets te maken met de Guldensporenslag of zo? Of wordt daar ook een Boerentoren gebouwd? Maar nee, niets van dat. Waar Bart De Wever nachtmerries van krijgt, is dat er in Zelzate een coalitie is met de PVDA en Vooruit. En dat ze de zaken daar helemaal anders aanpakken dan in zijn Antwerpen.

In zijn stad stuurt hij de factuur van de energiecrisis door naar **de Antwerpenaar** via

Pars pro toto één burger voor alle burgers

duurdere vuilniszakken en duurdere diensten. Hij schrapt subsidies voor jonge

Parallellisme

kunstenaars, die moeten maar een **“echte job”** zoeken. Hij bouwt stadsloketten af en

Citaat om ernst van woorden te benadrukken
schraapt in het budget van de jeugdwerkers. Terwijl hij op **mensen** bespaart, **bakt hij zoete broodjes**
met projectontwikkelaars en **havenbaronnen**.

Metonymie ‘mensen’ voor de lonen van de mensen

Hyperbool

In **Zelzate** geen **kille besparingspolitiek** zoals in Antwerpen. In **Zelzate** geen drang om de zorg te
privatiseren zoals in Antwerpen. Nee, in **Zelzate** wordt er dagelijks getoond dat

Drieledige anafoor ‘in Zelzate’

Hyperbool

Metonymie stad voor bestuur van de stad

een ander beleid **mogelijk** en **realistisch** is. De grote multinationals dragen er meer bij

Tautologie

via de oppervlaktebelasting.

Dat geld wordt teruggegeven **aan de middenstand** door lagere belastingen, en **aan de**

Metonymie middenstand voor mensen van de middenstand

mensen door de afschaffing van de milieubelasting. **De Raad van State** heeft die

Parallellisme ‘aan de middenstand’ en ‘aan de mensen’

Metonymie Raad van State voor mensen van de Raad van State

beslissing trouwens goedgekeurd op 22 juni, tegen een klacht van **Voka** in. Dat was een

Metonymie Voka voor de mensen van Voka

belangrijke overwinning voor wie wil vechten voor een eerlijke fiscaliteit, die de sterkste
schouders meer laat dragen dan het werkvolk. In Zelzate bespaart de politiek op zichzelf en
investeert het beleid in armoedebestrijding.

Dat gebeurt trouwens niet alleen in Zelzate maar ook in Borgerhout, het dorpje van Asterix aan de
Schelde, in de achtertuin van Bart De Wever. In Borgerhout investeert het progressieve bestuur
van PVDA, Vooruit en Groen in lokale verenigingen en inspraak door de buurt.

Het biedt hulp voor elektriciteitsrekeningen van verenigingen, zodat ze hun lidgelden niet moeten
verhogen. Ze verhogen projectsubsidies voor jonge kunstenaars met 25%, terwijl De Wever ze in
Antwerpen afschaft.

In Zelzate en Borgerhout zijn **de Robin Hoods van de Belgische politiek** aan het werk. En

Metafoor: linkse leiders zijn als Robin Hood

wat Bart De Wever vreest, is dat die modellen **een warm exportproduct** worden voor

Metafoor: politieke modellen zijn een exportproduct, verspreiden naar steden

heel het land. Dat in 2024 **meer en meer** mensen in onze partij en **onze warme politiek**

Iteratio van ‘meer’

een alternatief zullen zien voor **het koude besparingsmodel van de N-VA**.

Antithese van warme en koude politiek

Wel, **beste vrienden en kameraden**, Bart De Wever heeft gelijk om dat te vrezen, **want**
Apostrofe aanspreking als 'vrienden'

we zijn in aantocht! Dag na dag zijn er **meer en meer** mensen in dit land die bij de PVDA
Exclamatio

Iteratio van 'meer'

komen, om onze maatschappij te veranderen. Het is niet voor niets dat we in enkele jaren tijd van 8.500 naar 24.000 leden zijn gegroeid.

Natuurlijk kan het: een progressief beleid dat voor **begeestering** en **enthousiasme** zorgt.

Tautologie

Net dat idee wil De Wever in de kiem smoren wanneer hij allerlei spoken en monsters oproept. Hij weet donders goed: als ik **de PVDA van mijn schaakbord kan smijten**, moet

Metafoor: politiek als een schaakspel

iedereen **bij de N-VA komen aankloppen**.

Metafoor: verkiezingen als een rondgang in de buurt

Dat zal in grote mate de inzet worden voor de lokale en bovenlokale verkiezingen van 2024. **Het model-De Wever òf het progressieve model van Zelzate en Borgerhout**.

Metonymie: persoon voor werking van partij / plaats voor werking van partij

Antithese: tegstelling van beide modellen

Daarom blijven wij kalm en vastberaden **timmeren aan een eerlijke politiek**, waarin

Metafoor: politiek werk als timmermans werk

gewone werkende mensen centraal staan.

In die zin vind ik het soms moeilijk te begrijpen waarom zogezegd progressieve partijen zoals Vooruit er alles aan doen om **hunne caravan aan Bart De Wever zijnen auto te hangen en zo zijn spel mee spelen**. **Als je links wil afslaan, kijk je toch eerst naar links?**

Metafoor politieke partijpunten als een caravan/auto

Retorische vraag

En bij **Groen** is het de voorbije weken **hetzelfde liedje**. Iedereen wil blijkbaar mee in het

Metonymie: naam van partij voor acties van de partij

koude bad van de N-VA. **Waarom toch? Waarom zou er in 2024 niet meer Zelzate en Borgerhout kunnen komen in het land?** Het is toch tijd om te durven breken met dat

Metonymie gemeente voor de politieke leiding van die gemeente

Metafoor van politieke ideologie als een liedje

Metafoor van politiek als een bad

Retorische vragen

neoliberale model waar alle traditionele partijen de laatste 30 jaar **zo mee gezwaaid hebben**.

Hyperbool

“We hebben sterke openbare zorginstellingen nodig”

Neem nu de gezondheidszorg. Mensen zijn kapot gewerkt in de sector. Ze hebben **minder en minder** tijd voor **meer en meer** patiënten. De Vivaldi-regering wil

Tweeledige iteratio

gezondheidszorg enkel bekijken door de bril van de productiviteit. **Cijfers, cijfers, cijfers.**

Rendement first. **Zorginstellingen** worden **zorgbedrijven.**

Drieledige geminatio

Antithese van ‘instellingen’ + ‘bedrijven’ en ‘zorg’ + ‘bedrijven’

Ziekenhuizen worden niet gefinancierd in functie van de noden maar van het aantal ingrepen.

Productie, productie, productie. We zouden veel beter een

Drieledige geminatio

financieringsmodel op poten zetten dat rekening houdt met de resultaten op vlak van gezondheid op lokaal niveau en zo ook de eerstelijnszorg terug ademruimte te geven.

We hebben sterke openbare zorginstellingen nodig. Daarom verzetten wij ons tegen het privatiseringsdecreet dat de Vlaamse regering wil opleggen aan de sector. De zorg dient niet **om winst te maken** maar **om mensen te helpen**. Daarom mag **het Antwerpse model**,

Antithese ‘winst’ en ‘helpen’

Metonymie: stad voor politiek in die stad

waar N-VA en Vooruit samen besturen, geen **exportproduct worden** naar 2024 toe.

Metafoor politiek model als een handelsproduct

In Antwerpen wil het bestuur het publieke Zorgbedrijf privatiseren, tegen de wil van het personeel en de vakbonden van de sector in. Maar **links** gaat niet **sterker worden** door **rechts achterna te lopen**. Als er één les is die **links** moet trekken uit **de jaren tachtig en negentig**, is het dat wel.

Metonymie: ideologie voor partij met die ideologie

Personificatie: ideologie krijgt menselijke karaktertrekken

Metonymie periode voor de acties die in deze periode gebeurden

Er wordt ons ook altijd gezegd dat er geen volk meer is dat nog in de sector wil werken, waardoor ziekenhuizen geen aanwervingen kunnen doen. **Maar waaraan ligt dat, beste regering? Waaraan ligt dat, beste minister Vandenbroucke? Ga luisteren naar de mensen in de sector! Wat zeggen ze?**

Apostropha: aanspreking buiten het normale publiek

Retorische vragen

Exclamatio

Dat ze het niet zien zitten om tot 67 jaar te werken. Dat ze niet genoeg betaald worden om van 6 tot 2, van 2 tot 10 en met de nacht te werken. Ze zeggen dat ze niets voelen van de beloftes die de Vivaldi-regering tijdens de coronacrisis maakte, namelijk dat zij als helden behandeld zouden worden. Ze zijn het beu.

Percontatio: antwoord op retorische vragen

Anafoor ‘dat ze’

Drieledige enumeratio

Metonymie de regering voor de mensen in de regering

Daarom komen ze op 31 januari op straat. Daarom staat onze partij, de PVDA, aan hun

Anafoor ‘daarom’

kant, om samen te zeggen: wij eisen respect voor het personeel en de patiënten van alle ziekenhuizen van het land, van alle zorgcentra, van alle rusthuizen, van elke kinderopvang. Wij willen een maatschappij op maat van de non-profit, niet op maat van de profit voor een klein deel van de bevolking!

Vierledige enumeratio

Antithese ‘non-profit’ en ‘de profit’

“Elke dag zijn de ministers aan het reageren op de voorstellen van de PVDA”

We gaan overwinningen halen met de zorgsector. Daarvoor is er een sterke oppositiepartij nodig, die overwinningen boekt in samenwerking met de sociale beweging. Samen met het middenveld. Samen met de vakbonden. Samen met het volk.

Drieledig paralellisme

Drieledig anafoor

Dat is wat wij al jaren doen. Welke oppositiepartij kan zeggen dat ze zoveel heeft binnengehaald als de PVDA? Elke dag moeten de Vivaldi-ministers reageren op de voorstellen van de PVDA en moeten ze met ons rekening houden.

Perifrase: specificeert niet welke ministers het precies zijn

Metonymie: partij voor de leden van de partij die de voorstellen doen

Kijk naar de laatste jaren.

Welke partij heeft het zorgfonds naar voren geschoven en bereikt? De PVDA. Een miljard euro is een eerste stap, nu moeten er nog stappen komen.

Welke partij heeft de eis van het minimumpensioen naar voren geschoven? De PVDA. Met 170.000 handtekeningen hebben we die eis politiek op de agenda gezet en deels ook binnengehaald.

Metafoor: politieke eisen vormen een agenda

Welke partij heeft de Turteltaks van tafel geveegd, omdat het onrechtvaardig was dat alle Vlamingen zouden betalen voor de zonnepanelen van Fernand Huts en co? Het is de PVDA en haar formidabele mobilisatiekracht. En we doen verder ...

Metonymie: persoon die taks ontwikkelde voor effectieve taks

Metonymie: bedrijfsleiders voor bedrijven

Hyperbool

Welke partij heeft als eerste gezegd dat energie geen luxeproduct is en dat daar geen 21% btw op mag geheven worden? Het is dankzij de PVDA, die al sinds 2007 actie voert voor 6% btw op energie, en de meer dan 300.000 mensen die ons steunden met een handtekening, dat de btw vandaag verlaagd is.

Vierledig anafoor van ‘welke partij heeft’

Tweeledig anafoor van ‘de PVDA’

Retorische vragen met antwoord percontatio

Weet je nog, toen de liberalen zeiden dat dat boerenbedrog was? Toen Paul Magnette en de groenen zeiden dat het een slecht idee was? Toen gingen we met de PVDA door en

Retorische vraag

Metonymie: partijnaam voor personen die in de partij zitten

behaalden we deze overwinning. Vandaag zit de regering er nog altijd mee verveeld: ze heeft aangekondigd dat ze het geld wil terugvorderen via een verhoging van de accijnzen.

Maar ze durven daar niet echt aan te beginnen. Dus wordt er gemorreld en geknoeid.

Tautologie

Het kostte een staatssecretaris van Begroting haar baan. Maar we zeggen het hier luid

Perifrase

en duidelijk: wij zullen niet toestaan dat ze ons de prijsverlaging die we hebben

Tautologie

afgedwongen stiekem weer afpakken. Wij zullen niet toestaan dat de Vivaldi-regering de

Metafoor: politieke beslissingen als spullen die gestolen kunnen worden

accijnzen verhoogt.

Welke oppositiepartij kan zo’n resultaten voorleggen? Geen enkele buiten de PVDA. En we gaan niet stoppen. Wat nu op de dagorde moet komen, is een echte blokkering van de prijzen. Dat kan, dat moet. Dat zal er komen.

Retorische vragen met percontatio

Drieledige anafoor

“Tijd om een echte prijsblokkering door te voeren”

Hoe kunnen we uitleggen dat een bedrijf als Engie in België elektriciteit produceert tegen een kostprijs van 35 euro per megawattuur, maar die aan ons verkoopt voor 200 euro per megawattuur? Dat is onbegrijpelijk.

Retorische vraag

Tot de jaren tachtig werd deze hele sector gereguleerd door de staat. Toen kwamen de neoliberale wegbereiders en probeerden ons wijs te maken dat de liberalisering van de

Hyperbool

sector de prijzen zou doen dalen. **Dat de onzichtbare hand van Adam Smith** zou werken
Metonymie: hand van een persoon voor het gedachtegoed van die persoon
en een betere dienstverlening tegen een lagere prijs zou garanderen.

Allee, ik zeg **neoliberale wegbereiders**. Maar het waren niet alleen **de Georges-Louis Bouchez's van de 20ste eeuw** die daarvoor stonden te springen, hé. **Vooruit, PS, Ecolo, cdH, CD&V, Groen, Open Vld ... zelfs het Vlaams Belang ...** Ze waren allemaal voor de
Enumeratio en asyndeton
liberalisering van de sector. Alleen de PVDA was tegen.

En kijk wat er gebeurd is. De liberalisering heeft maar tot één ding geleid: **de grote bedrijven** hebben **de kleine** opgegeten en na meer dan 250 fusies blijven er nog maar
Antithese van 'grote' en 'kleine' bedrijven
zeven grote multinationals over die de hele energiesector in Europa in handen hebben. **Zeven!**
Nooit eerder in onze geschiedenis was er zo'n concentratie van economische en
Exclamatio
Hyperbool
politieke macht. Nog nooit.

Nu is het tijd om een echte prijsblokkering door te voeren, aan de bron. Dat noemen we de kost+-methode. De staat berekent de kostprijs van de productie van elektriciteit in verschillende vormen, voegt daar een winstmarge voor de producent aan toe en legt die prijs op aan de producent.

Het is perfect mogelijk – we zien het bijvoorbeeld in Frankrijk, waar de prijzen twee tot drie keer lager zijn dan hier. Dat is een kwestie van politieke keuzes van de regeringspartijen. Wij hebben daarover een duidelijk voorstel en zijn een petitie gestart. Op een paar maanden tijd hebben we al bijna 50.000 handtekeningen opgehaald.

We blijven gaan om er tegen juni 100.000 te hebben. **Wij** reiken alle politieke en sociale krachten de hand om deze strijd te winnen. **We** haalden de afschaffing van de **Turteltaks**, **we** legden de btw vast op 6% en **we** zullen nu ook de blokkering van de energieprijzen winnen.

Vijfledig anafoor van 'we'

Metonymie: persoon die taks uitvond voor effectieve taks

Maar daarvoor moeten we tegen de eisen van Engie-Electrabel in durven gaan, lieve partijen van Vivaldi. Maar wat staat er in jullie deal met Engie? Het is altijd hetzelfde

Apostropha: aanspreking buiten het normale publiek

Retorische vraag

liedje. Als je **gewone mensen** wil doen betalen, geldt het principe dat **de vervuiler**
Antithese van 'gewone mensen' en 'de vervuiler'

betaalt. Maar als het om Engie gaat, niks daarvan, dan is het niet langer de vervuiler betaalt maar de vervuiler betaalt niet.

De Belgische bevolking betaalt al jaren te veel voor elektriciteit, om de kerncentrales te kunnen betalen. Maar het probleem met kernenergie is dat niemand enig idee heeft hoeveel het kost om het afval te verwerken. Dat weten we niet. Dus Engie zit daarmee verveeld, want nu het de hoge factuur moet betalen, wil Engie van de risico's af.

En wat stelt de regering dus voor? Dat de risico's voor ons zijn, voor de belastingbetalers. Erger nog, er liggen zelfs voorstellen op tafel om ons rechtstreeks

Retorische vraag en percontatio

Hyperbool

voor deze overinvesteringen te laten betalen, via een nieuwe speciale belasting. Nog maar eens een belasting! Daarom moet ik lachen als Georges-Louis Bouchez ons vertelt

Exclamatio

dat zijn partij de anti-belastingpartij is.

Wie heeft in 2014 de btw op energie verhoogd van 6 naar 21%? De liberalen van de MR. En wie wil er nu een speciale belasting toevoegen om de verlenging van de kerncentrales en het kernafval te betalen? De liberalen van de MR.

Retorische vragen en percontatio

Tweeledig anafoor

Hyperbool

Nee, beste vrienden, beste kameraden. Wij zullen dat niet laten gebeuren. Want de

Apostrofe

situatie wordt onhoudbaar voor een groot deel van de werkende klasse. En ik denk in het

Hyperbool

bijzonder aan onze jeugd. Jonge mensen zitten steeds meer in flexibele banen.

Ze kunnen geen huis meer kopen, omdat ze geen vast contract hebben. Ze moeten dikwijls werken voor lage lonen, waardoor ze moeilijk kunnen rondkomen. Nochtans zijn onze jongeren de toekomst van onze werkende klasse. Zij hebben de energie en de hoop om te vechten voor een nieuwe wereld, want zij gaan die bouwen.

Metafoor de toekomst als iets wat je kan bouwen

“De jeugd is de toekomst”

De jeugd, daar gaat het om. De jeugd ziet vandaag af van de gevolgen van de crisis.

Drieledig anafoor van ‘de jeugd’

Daarom moeten wij de partij van de hoop zijn. Hoop doet leven. Hoop doet strijden.

Parallellisme van ‘hoop doet’ en ‘leven’ ‘strijden’

Tweeledige anafoor van ‘hoop doet’

Tant qu'il a de la lutte il y a de l'espoir. De jongeren hebben gelijk om de maatschappij niet te aanvaarden zoals ze vandaag is. De jeugd voelt dat er iets niet klopt in onze **maatschappij die alleen maar aan de winst denkt**.

Hyperbool

Eerst de mensen, **niet de winst** wordt breed gedragen **in de harten van de jongeren** in België en in de wereld. **Eerst de planeet, niet de winst**, hoe vaak hebben we dat niet

Anafoor 'eerst de'

Epifoor 'niet de winst'

Metonymie: **hart van de jongeren voor de jongeren in het algemeen**

gehoord op de tientallen betogingen voor het klimaat?

De jeugd, die het niet aanvaardt dat migranten zo in de steek worden gelaten in ons land, aan hun lot overgelaten in kraakpanden. Terwijl al die mensen **slachtoffer** zijn van **de oorlogen** en **de miserie** waar ze niet verantwoordelijk voor zijn.

Antithese van 'slachtoffer' en 'oorlogen' 'miserie'

De jeugd, die altijd op de voorgrond staat in de strijd voor vrede op de planeet. **Wereldvrede** die vandaag in gevaar komt door **de oorlog in Oekraïne**, maar ook in vele

Antithese van 'wereldvrede' en 'de oorlog'

andere delen van de wereld. Oorlog **voor het geld, voor het uitbreiden van de invloedssferen van imperialistische machten**.

Tweeledige enumeratio

De jeugd die het niet meer duldt dat **racisme en de verdeel-en-heers-politiek** van **rechtse krachten onze samenleving kapot maken**.

Metonymie **ideologie voor de mensen achter deze ideologie**

Personificatie van 'racisme' en 'politiek' als zaken die iets kapot kunnen maken

De jeugd is de toekomst. En dat willen we ook in de praktijk omzetten met onze partij. Het is een van de belangrijkste doelen van ons Eenheidscongres. We willen resoluut **de jeugd** haar plaats geven in onze partij.

Drieledig anafoor 'de jeugd'

Pleonasme **de jeugd is altijd de toekomstige generatie**

Metonymie: **leeftijdscategorie voor mensen die deze leeftijdscategorie zijn**

Het is trouwens met veel fierheid dat onze jongste volksvertegenwoordiger Onno Vandewalle deze week de eed heeft afgelegd in het Vlaams parlement. Onno is een van **de drijvende krachten** van onze jongerenorganisatie RedFox. **Onno, je gaat dat goed**

Metafoor: **hard werk als een kracht**

doen. Laat u zeker niet wijs maken door al die ministers dat er niets kan veranderen. Integendeel, laat u niet doen. Feel free om erin te vliegen. Op 45 jaar heb ik het ook nog nooit afgeleerd.

Apostropha: **aanspreking buiten het normale publiek**

Aan alle jongeren die er vandaag zijn wil ik resoluut zeggen: neem uw plaats in in onze partij. Nodig ons uit waar en wanneer je wilt. **Bon, maar niet te laat hé. Ik heb thuis wel zoontjes van 3 en 6 en die hebben blijkbaar het verschil tussen dag en nacht nog niet echt onder de knie ;-).**

Ironie/humor

Beste vrienden, beste kameraden. 2023 wordt een belangrijk jaar. Veel mensen kijken

Apostrofe: aanspreking als vrienden

naar ons met de hoop dat we een linkse, warme en sociale draai kunnen geven aan onze

Metonymie: ideologie als acties volgens die ideologie

Driedelige enumeratio

samenleving. We gaan er alles aan doen om aan hun hoop en verwachting te voldoen.

Bedankt iedereen! On lâche rien!

Bijlage 3: PVDA – 1 mei-toespraak Raoul Hedebouw – 01/05/2024

Ik wil beginnen met iedereen te bedanken die mij de voorbije week steunberichtjes heeft gestuurd. Al die steun en liefde die mijn familie en ik hebben ontvangen, betekenen enorm veel voor ons. Het is een lichtpuntje in deze moeilijke periode.

Mijn vader koos voor een leven van engagement. Hij gaf ons het belang van strijd mee, en hij zou dan ook willen dat wij op deze 1 mei, de Dag van de Arbeid, de dag van de werkende klasse, onze stem laten horen.

Kameraden,
Apostrofe publiek aanspreken

1 mei is elk jaar een bijzondere dag voor ons, als Partij van de Arbeid. Maar dit jaar is het een extra bijzondere 1 mei. Over minder dan 6 weken zijn het verkiezingen.

En waar we vandaag meer dan ooit nood aan hebben, is **een links beleid**. Een beleid op mensenmaat. Maar we moeten ook durven discussiëren over wat **een links beleid** inhoudt en hoe we daartoe komen.

Metonymie een richting (links) voor de ideologische richting
Anadiplosis

Sommigen blijven herhalen dat de PVDA liever aan de zijlijn blijft staan en geen enkele concrete oplossing voorstelt, dat een stem op de PVDA een “verloren stem” zou zijn.

Dat is onzin.
Exclamatio

De PVDA komt steeds met concrete oplossingen én heeft steeds meer impact.

Kijk naar de btw-verlaging op energie naar 6%, de verhoging van het minimumpensioen of het noodfonds in de zorg. Wie heeft hier strijd rond gevoerd, samen met de vakbonden, én gewonnen? Wie dwong de afschaffing van de graaipensioenen van politici af?

Driedledige enumeratio
Retorische vragen

Dat zijn punt voor punt zaken waarbij wij met de PVDA een concrete eis op tafel legde én die binnenhaalden.

En onze voorstellen voor een miljonairstaks, het verhogen van de lonen of het afschaffen van de vertrekpremies van politici? Zijn dat dan geen concrete oplossingen?

Drieledige enumeratio

Retorische vraag

We zien vandaag al hoe we met de PVDA **het debat naar links trekken**. Neem nu de miljonairstaks.

Personificatie een debat als iets wat zoals mensen beweeglijk is

Tien jaar lang stonden wij alleen met onze oproep om het geld te halen waar het zit. In het begin van de campagne waren alle andere partijen nog tegen een miljonairstaks. Maar we zien dat de lijnen bewegen.

De socialisten en groenen hebben ondertussen elk een eigen voorstel. En als we de

Metonymie naam van de partij voor de partijleden zelf

stemtest mogen geloven, dan zijn zelfs de liberalen akkoord dat mensen met een groot vermogen meer belastingen moeten betalen. **Wie had dat gedacht?**

Retorische vraag

Dat is geen toeval, beste vrienden. **Dat is** de druk van de PVDA in actie.

Tweeledige anafoor

Niemand kan vandaag ontkennen dat de PVDA **meer dan ooit** weegt op het debat en concrete overwinningen afdwingt.

Hyperbool

“Liever met de N-VA”

Bestuurt **Vooruit** liever met **de N-VA** dan met **PVDA**? Dat is de vraag die een journaliste

Metonymie partij voor de beslissende leden van de partij

gisteren aan Melissa Depraetere van Vooruit stelde. **En wat antwoordt ze? Liever met de N-VA.**

En dat in een 1 mei-interview. **De dag van de arbeid!**

Retorische vraag

Percontatio

Exclamatio

De realiteit is dat Vooruit vandaag een keuze moet maken: **ofwel een linkse samenwerking met de PVDA, ofwel haar alliantie met de N-VA.**

Dilemma

Anafoor

Wij blijven de hand reiken.

Ofwel ijveren we samen voor een echte miljonairstaks, hogere lonen en een terugkeer naar de pensioenleeftijd op 65 jaar.

Ofwel blokkeert Vooruit samen met de N-VA verder onze [XXX] en bespaart ze miljarden in onze gezondheidszorg en onze sociale zekerheid.

Anafoor

Drieledige enumeratio

Vandaag is de trieste waarheid dat als je op Vooruit stemt, je er de N-VA gratis bij krijgt.

Hyperbool

N-VA, de partij met een door en door asociaal besparingsprogramma. De partij die van 4

Geminatio

miljard besparingen op zorg een centraal programmapunt maakt. De partij van de indexsprong en de aanval op onze pensioenen. De partij die rijdt voor de ultra-rijken en elke vorm van eerlijke belastingen blokkeert.

Drieledige anafoor

Hyperbool

We hebben in Antwerpen gezien wat een N-VA-Vooruit-bestuur in de realiteit betekent, en het resultaat is verre van positief.

Maar zo'n huwelijk tussen N-VA-Vooruit is niet onvermijdelijk.

Personificatie partijen als mensen die trouwen

We kunnen een links alternatief opbouwen. En daarvoor is de PVDA nodig.

We bewijzen vandaag al in Zelzate en Borgerhout – waar we samen besturen met Vooruit – dat we goed kunnen samenwerken. Dat het anders kan.

De strategische stem op links

De PVDA is dé strategisch linkse stem op 9 juni.

Een stem op PVDA is een stem voor een linkse kracht, die druk zet en de lijnen doet bewegen.

Een stem op de PVDA is een stem vóór linkse samenwerking en voor een links blok dat een breekpunt maakt van eerlijke belastingen en koopkracht.

Tweeledige anafoor

We moeten zo sterk mogelijk staan, zodat onze stem nog luider klinkt en anderen ons niet kunnen negeren. Dat is dé inzet voor 9 juni.

We voelen het allemaal op straat, in de wijken en in bedrijven, en we zien het in de peilingen: onze partij heeft de wind in de zeilen in heel het land.

Metafoor partij als een schip

Sommige politicologen merkten het al op: de PVDA doet ook het opvallend goed bij de Perifrase onduidelijke bronvermelding jongeren. In de grote jongerenpeiling van Het Laatste Nieuws was onze Jos D'Haese zelfs de populairste politicus!

Alliteratie

Samen met de jongeren, werkende mensen en iedereen die een ander beleid wil, kunnen wij verandering afdwingen.

Drieledige enumeratio

Waarom strijden wij voor eerlijke belastingen en een miljonairstaks?

Omdat wij niet willen dat kinderen met een lege brooddoos naar school moeten gaan.

Omdat wij niet willen dat gezinnen hun energiefactuur niet kunnen betalen.

Omdat wij niet willen dat gepensioneerden niet de zorg krijgen die ze nodig hebben, omdat ze bang zijn dat ze die niet kunnen betalen.

Omdat wij niet willen dat mensen in de kou blijven staan omdat hun bushalte wordt afgeschaft.

Retorische vragen met percontatio

Vierledige anafoor

Nee, kameraden, het mag niet bij loze beloftes blijven. De superrijken moeten eindelijk

Apostrofe

hun eerlijk deel bijdragen. De politiek moet eindelijk durven het geld halen waar het zit,

Parallellisme

in plaats van bij de gewone mensen. Tax the rich!

Oxfam publiceerde vandaag een studie waaruit blijkt dat grote Belgische bedrijven effectief amper belastingen betalen in ons land. Ze analyseerden de belastingen van de 45 grootste Belgische bedrijven in de periode 2017-2022. Daaruit blijkt dat het effectieve belastingtarief op hun winst voor de helft van die bedrijven nog geen 15% bedraagt.

Volgens Oxfam betalen 15 Belgische grootbedrijven zelfs minder dan 5% belastingen. Welke zelfstandige of kmo kan hetzelfde zeggen? De gewone man of vrouw betaalt veel belastingen, maar die giga-bedrijven krijgen allemaal voordelen. Dat is toch niet normaal?

Retorische vragen

Hyperbool

Iederéén heeft nu de mond vol van eerlijke belastingen. Maar wie écht eerlijke belastingen wil, moet toch bij de PVDA zijn. Want al die Vivaldi-partijen, zoals Groen en Vooruit, roepen nu wel dat ze de superrijken willen belasten, de realiteit is dat er na 5 jaar Vivaldi nog niks is gebeurd om

ons belastingsysteem eerlijker te maken. Ons land is na 5 jaar Vivaldi nog steeds een fiscale hel is voor gewone mensen, maar een fiscaal paradijs voor superrijken en de multinationals.

Parallellisme

Antithese

Met de PVDA leggen we ons daar niet bij neer. Het is tijd om de fiscale achterpoortjes voor de multinationals te sluiten.

Metafoor overheidskundige regels als poorten

Ook daarvoor schuiven we een concrete oplossing naar voren: de Canadataks.

Personificatie levensloos object (oplossing) met menselijke karakteristieken

Één van de belangrijke achterpoortjes in België werkt namelijk als volgt: grote bedrijven

Metafoor overheidskundige regels als poorten

en multinationals kopen in ons land massaal aandelen op, en verkopen die dan met gigantische winsten. Op die winsten betalen die bedrijven in België 0,0% belastingen. He-le-maal niks.

Geminatio

Een dochteronderneming van Engie: 1 miljard euro winst op aandelenverkoop, 0 eurocent belastingen. Ackermans & van Haaren: 340 miljoen euro winst, 0 eurocent belastingen.

Ik kan zo nog wel even doorgaan.

Die multinationals profiteren volle bak van dit fiscale achterpoortje. Maar dat is dus

Metafoor overheidsregels als poorten

helemaal niet overal zo. We zijn bijvoorbeeld eens gaan kijken hoe dat gaat in Canada, waar er wél een eerlijke belasting bestaat voor die aandelenhandel.

Antithese eerlijke en oneerlijke belastingsregels

En geïnspireerd door Canada hebben we een eigen perfect realiseerbaar voorstel uitgewerkt, waarbij we de winst uit de verkoop van aandelen belasten aan twee derde van het normale belastingtarief voor bedrijven. Niet overdreven, maar perfect realistisch. En we hebben het berekend: onze Canadataks zou zo'n 2 miljard euro per

Antithese van overdreven en realistisch

jaar opleveren. Geld dat onze samenleving goed kan gebruiken.

Ruimte voor loonsverhogingen

Laat ons duidelijk zijn: aan de ene kant moeten de multinationals hun eerlijk deel betalen, maar aan de andere kant moeten ook de lonen van de werknemers in dit land

Antithese van multinationals en werknemers

kunnen stijgen. Dat is essentieel voor ons – en des te belangrijker om te herhalen op een dag van strijd als 1 mei: de loonblokkering die de regering de afgelopen 5 jaar toepaste, is **een onaanvaardbare aanval** op de werkende klasse.

Hyperbool

Metafoor loonblokkering als een aanval

Het is niet normaal dat een **alleenstaande** die fulltime werkt, vandaag niet kan rondkomen van zijn of haar loon.

Het is niet normaal dat een **multinational** als Total wereldwijd een recordwinst van **21 miljard euro** maakt, maar dat haar werknemers in de haven van Antwerpen **geen enkele loonopslag** kunnen krijgen.

Antithese

Het is niet normaal dat de **Bel20**, de twintig grootste Belgische beursgenoteerde bedrijven, vorig jaar **bijna 10 miljard euro aan dividenden** uitkeerden aan hun aandeelhouders, maar dat er **geen enkele loonsverhoging** was voor hun werknemers.

Driededige anafoor

Parallellisme

Antithese

Het klopt niet dat er geen geld is. In grote bedrijven en sectoren die winst maken, is er ruimte voor loonsverhogingen.

Ik weet niet of jullie MR-voorzitter Georges-Louis Bouchez gehoord hebben, maar hij loopt een maand achter...

Misschien denkt hij dat het vandaag 1 april is, en maakt hij een grapje. Want vandaag viert de MR zozegzegd de dag van de arbeid en beweert hij dat de MR de enige echte partij van de arbeid is.

Kun je dat geloven?

Retorische vraag

Hier klopt niets van, **beste kameraden**. De liberalen zijn tégen de werkmensen. Ze

Apostrofe

verdedigen een model op maat van de allerrijksten.

De sociale locomotief

Op 9 juni staan twee projecten lijnrecht tegenover elkaar: **de voortzetting van het liberale model** of **de sociale breuk met het status quo**, waar de PVDA voor staat.

Antithese van twee projecten

Het liberale project van de liberalen, dat het kader van **de besparingspolitiek en de markt** accepteert. De verhoging van de pensioenleeftijd naar **67 jaar** en de loonblokkering. **Cadeaus** voor de **miljonairs** en extra belastingen voor de **werkende klasse**. Dit is het

Drie keer een tweeledige enumeratio

Hyperbool

asociale en antidemocratische project van de MR of les Engagés. Maar het zijn ook deze rechtse ideeën die te vaak de PS en Ecolo beïnvloeden.

Tegenover dit rechtse project staat het project van de PVDA: een sociale breuk met het status quo. Het project van degenen die durven de strijd aan te gaan tegen de macht van het geld en de privileges van de politici. Ons project bestaat uit de miljonairstaks, 0% btw op de winkelkar en een einde aan de loonblokkering.

Drieledige enumeratio

Dus aan de ene kant de **voortzetting van het liberale beleid van de laatste 30 jaar.** Aan de andere kant, de keuze voor **een sociale breuk.**

Parallellisme

Antithese

Dilemma

Studenten in het Franstalig hoger onderwijs hebben ons de voorbije weken laten zien wat de keuze voor een sociale breuk met het verleden kan betekenen. Door massaal actie te voeren hebben ze voorkomen dat **duizenden jongeren**, kinderen van de

Hyperbool

werkende klasse, uitgesloten zouden worden van het hoger onderwijs.

De studentenbeweging verwerpt de elitaire visie van de liberalen op het hoger onderwijs. Ze zijn erin geslaagd om **het decreet** over de financiering van het Franstalig hoger onderwijs **terug te draaien**, een hervorming die twee jaar geleden werd goedgekeurd op

Personificatie van een decreet als iets wat beweeglijk is

initiatief van de liberalen, met de steun van de socialisten en de groenen.

Met de PVDA hebben we de studenten volop gesteund. We lieten zien dat we compromissen kunnen sluiten zolang we maar in de richting van een sociale breuk gingen. Samen hebben we voor vooruitgang gezorgd.

Dit laat zien dat er **een andere weg** mogelijk is. Dat links zijn principes niet altijd hoeft te

Metafoor een politieke keuze als een weg

verraden. Dat links kan zorgen voor overwinningen en hoop, op voorwaarde dat we willen breken met het liberale kader dat ons wordt opgelegd en dat er zich een sterke sociale beweging ontwikkelt.

Dat is de weg die we willen volgen.

Tegenover **de liberale locomotief** zijn wij **de sociale locomotief.**

Parallellisme

Metafoor politiek als een locomotief

Antithese liberaal versus sociaal

Het is nu aan de socialisten en groenen om niet **op de verkeerde trein** te stappen, hun linkse principes niet te laten vallen, om af te stappen van **de liberale trein**, om de keuze

Metafoor politiek als een trein

te maken voor een breuk met duidelijke punten die niet alleen maar mooie praatjes zijn, maar die ook na 9 juni strijdpunten blijven.

Hoe sterker de PVDA, **hoe meer** we de sociale beweging kunnen versterken.

Hoe sterker we zijn, **hoe meer** we onze rol als politieke motor van sociale verandering kunnen spelen.

Hoe sterker we zijn, **hoe meer** we in staat zullen zijn om de socialisten en groenen te dwingen om zich aan te sluiten bij het kamp van de sociale verandering.

Driedigede anafoor

Parallellisme

Vertrekpremies te zot voor woorden

Kameraden,

Apostrofe

Met de PVDA brachten we nog iets nieuws aan het licht: de riante vertrekpremies van politici.

Als **een gewone werkmens** ontslagen wordt, dan krijgt die een werkloosheidsuitkering. Maar als **politici** niet herverkozen raken in het parlement, dan hebben ze voor zichzelf een vertrekpremie geregeld. Tot 250.000 zelfs 500.000 euro: **te zot voor woorden**. En ze

Parallellisme

Antithese

Exclamatio

doen er allemaal aan mee: liberalen, socialisten, christendemocraten, groenen, N-VA en uiteraard: het Vlaams Belang.

Zesledige enumeratio duidt op grote hoeveelheid van partijen

Alweer staat het Vlaams Belang mee op de eerste rij om te graaien. Sommigen zelfs twee keer. Neem nu hun parlementslid Marijke Dillen. Die kreeg in 2014 al eens 450.000 euro omdat ze zelf stopte in het parlement. Maar ze kwam daarna terug, en nu heeft ze opnieuw recht op een riant vertrekpremie. **Ge moet het maar durven!**

Exclamatio

Of kijk naar Maggie De Block. Die strijkt niet alleen 316.890 euro op. Ze kondigt ook aan dat ze op haar 62ste met pensioen gaat om “voltijds oma” te worden.

Dezelfde Maggie De Block die voor de verhoging van de pensioenleeftijd naar 67 jaar heeft gestemd en toen zei dat iedereen langer moet werken. Il faut le faire!

Maar ook hier zien we de impact van de PVDA.

Patrick Dewael van Open Vld en Servais Verherstraeten van de CD&V lieten deze week weten dat ze maar de helft van hun riant vertrekpremie zullen opnemen. Geen 500.000 euro, maar 250.000 euro.

Wel beste meneer Dewael en meneer Verherstraeten, ik denk dat jullie ons niet goed

Apostropha aanspreking buiten normale publiek

begrepen hebben. Wij willen de vertrekpremies niet halveren, wij willen dat het hele systeem van vertrekpremies afgeschaft wordt! Wij willen een einde aan de graaicultuur in de politiek.

Drieledige anafoor

Ons voorstel om de vertrekpremies af te schaffen werd gisteren nog verworpen door alle partijen. Ik zeg: alle partijen. Want het Vlaams Belang was de eerste om weg te lopen van de vergadering zodat ze niet moesten stemmen.

Barbara Pas beweerde gisteren op Twitter dat dat "toevallig" was, en dat ze achter ons voorstel stond. Maar de realiteit, beste kameraden, is dat het Vlaams Belang vorig jaar in

Apostrofe

december in het Vlaams Parlement tégen ons voorstel stemde, en dat haar parlementsleden, zoals Marijke Dillen en Jan Pernis in 2019, net als alle anderen, gretig langs de kassa passeren. Geen toeval dus, maar zoals altijd: eigen graaiers eerst.

Metafoor storting van een vertrekpremie als een fysieke kassa

Maar daar laten wij het niet bij.

Onze volksvertegenwoordigers hebben alvast aangekondigd dat ze hun vertrekpremies zullen weigeren. En we zetten onze strijd voort. Iedereen die een einde aan de politieke graaicultuur wil, moet voor de PVDA stemmen op 9 juni.

Kameraden,

Apostrofe

Op dit moment is de verschrikkelijke genocide op het Palestijnse volk nog steeds aan de gang. Er zijn massagraven ontdekt in de buurt van een ziekenhuis dat door het Israëliëse leger is bezet.

Het is een genocide die live te volgen is op tv en op sociale media. En die is al zeven lange maanden aan de gang, maar er zijn nog steeds geen sancties genomen door de Verenigde Staten of Europa tegen Israël.

Integendeel, de Amerikaanse president Biden heeft een enorm pakket van miljarden dollars steun en wapens voor Israël aangekondigd. Ook Europa blijft Israël steunen. De Belgische regering blijft wapens doorlaten naar Israël. Onze ministers komen met grote woorden maar er wordt geen actie ondernomen.

Daarom moeten we op straat blijven komen. We zien dat we druk kunnen uitoefenen op onze regering. Ik denk ook aan de moedige studenten die in actie komen aan de Amerikaanse universiteiten en ook in Frankrijk. We mogen niet opgeven. Op 19 mei is er weer een grote nationale betoging voor Palestina in Brussel. We roepen op om die dag massaal naar Brussel te komen.

Kameraden,
Apostrofe

We zitten in de laatste rechte lijn voor de verkiezingen.
Metafoor de verkiezingen als een koers/sprint

Ons land heeft meer dan ooit nood aan een linkse stem, een sociaal alternatief.
Metonymie de stem voor de persoon die die stem gebruikt

Een alternatief dat opnieuw hoop en perspectief geeft aan de mensen.
Dat een antwoord biedt op de roep van de mensen voor een andere politiek.
Een alternatief dat terug naar boven durft te kijken: naar de grote multinationals, naar de multimiljonairs en de heersende klasse.

Tweeledige anafoor
In plaats van naar beneden te stampen, naar de kwetsbaren in onze samenleving.
Antithese

En dat alternatief, beste vrienden, dat is de PVDA.
Apostrofe

PVDA is dé drijvende kracht voor een andere, linkse politiek.

PVDA is de drijvende kracht achter de miljonairstaks en eerlijke belastingen.
Tweeledige anafoor

De drijvende kracht om ervoor te zorgen dat het leven echt betaalbaar wordt.

De drijvende kracht in de strijd tegen de politieke privileges.

De drijvende kracht voor echte solidariteit met Palestina en een einde aan de straffeloosheid van Israël.

Drieledige anafoor

Steeds meer mensen willen een sociaal alternatief en komen daarvoor bij ons uit.

Maar de strijd is nog niet gestreden, **kameraden**.

Apostrofe

We gaan de komende weken nog moeten knokken.

We gaan elke stem nodig hebben.

Tweeledige anafoor

Help ons dus de komende 6 weken.

Help ons mee zichtbaar te worden en hang een affiche aan uw raam.

Help ons mee busfolders verspreiden of ga mee met ons op wijktocht en help ons mensen te overtuigen om op de PVDA te stemmen.

Drieledige anafoor

Kameraden, de PVDA staat altijd aan jouw kant.

Apostrofe

Dus laat jullie stem horen op 9 juni.

Met jullie hulp kleuren we niet alleen vandaag rood.

Maar maken we ook van 9 juni de dag van een nieuwe sociale golf!

Metafoor politiek als een golf

Bijlage 4: Vooruit - 1 mei-toespraak Conner Rousseau – 01/05/2023

Goeiemorgen **allemaal**.

Vrienden, bedankt om van overal af te komen om samen **de schoonste dag van het jaar**

Hyperbool: nadruk leggen

te vieren

Miranda, Paul, **merci** u om hier samen met ons een vuist te komen maken voor **de gewone mensen**.

Litotes: understatement waardoor eigenlijk de waarde wordt benadrukt

En nu we toch bezig zijn met bedanken: een hele dikke **merci** aan ons **fantastisch federaal** minister duo: **Frank en Caroline!**

Alliteratie: ritme

Merci aan **Pascal** en aan al onze hardwerkende **parlementsleden, burgemeesters, schepenen, gemeenteraadsleden, medewerkers, militanten en sympathisanten**.

Zevenledige enumeratio: geluksgetal in de numerologie

Opsomming zonder voegwoorden, asyndeton: 1 groot geheel maken

Apostrofe: aanspraak van publiek (1) vrienden, groeperend (2) namen, specifiek

Alliteratie van m-klank

Vrienden,

Anafoor: elke alinea begint met zelfde apostrofe: drieledig

Als er één ding mij blij maakt is het dit: dat wij opnieuw **één en ondeelbaar** zijn.

Tautologie: herhaling van zelfde concept in andere woorden: nadruk & verbinden

Een onstuitbaar progressief leger dat in '24 als één man voor de overwinning strijdt.

Hyperbool

Ik zie hoe jullie elke dag **jullie nikkel afdraaien**. En ik ben jullie daar **heel, heel** dankbaar

Tweeledige herhaling van woorden, geminatio

Metafoor: werken als een nikkel, heel hard werken dus

voor.

Dankzij jullie **staan we terug op de kaart**.

Metonymie: ander woord voor succes, landkaart bv

En het beste moet nog komen!

Uitroep, exclamatio: positieve noot

Merci, merci, merci!

Herhaling, iteratio: duidt op dankbaarheid in drieledige structuur

Vrienden,

We zijn hier vanmorgen samen om het feest van de arbeid te vieren.

En al meer dan honderd jaar doen we dat door in onze stoet door **de straten** te

Synecdoche: deel van het geheel (straten voor alle straten in België)

wandelen.

Als we dezelfde route gedaan hadden op 1 mei 1854 waren we onderweg **tientallen** **textielfabrieken** tegengekomen waarin arbeiders bezig waren aan hun 72 uren

Alliteratie: nadruk op hoeveelheid
werkweek tegen een **hongerloon**.

Hyperbool: **dramatische woordkeuze voor nadruk op armoede**

In augustus van 1854 braken hier in Sint-Niklaas zelfs voedselrellen uit. De prijs van de rogge en tarwe was zo hoog en de werkende mensen konden geen brood meer betalen

Vrienden,

Gelukkig is het leven van de werkende mensen in de laatste 150 jaar erg veranderd.

Van werken voor een hongerloon naar een deftige pree.

Van een 72 uren werkweek naar 38 uren mét weekends en betaald verlof.

Van een systeem zonder enige sociale bescherming naar een land met de beste

Anafoor ‘van’

Parallellisme van gelijkaardige zinsstructuren ‘van’... ‘naar’

Antithese door de grote contrasten ‘hongerloon’ – ‘deftige pree’

gezondheidszorg en de sterkste sociale zekerheid.

Parallellisme ABAB van ‘beste gezondheidszorg’ en ‘sterkste sociale zekerheid’

Dankzij wie? Dankzij ons

Dankzij wat? Dankzij strijd en beleid van de hele socialistische beweging!

Retorische vragen

Percontatio: geeft zelf antwoord op retorische vraag

Anafoor

En daar mogen we fier op zijn

Maar dat is niet de reden dat we hier vandaag samen zijn.

1 mei is veel meer dan een herdenkingsfeest.

1 mei is de dag waarop wij de werkende mensen in de bloemetjes zetten: alle mensen die elke ochtend **in hun auto, op de trein of achter hun bureau** kruipen om hun

Drieledige enumeratio: nadruk op ‘iedereen’
schouders onder ons land te zetten.

1 mei is de dag waarop we zeggen waarvoor we al gestreden hebben en waarvoor we vandaag aan het strijden zijn.

Want laten we eerlijk zijn, we leven al in een goed land, maar het kan en moet nog zovéél beter.

Als er twee woorden passen bij **Vlaanderen** van de laatste 10 jaar is het **stilstaan en achteruitgaan**.

Antithese: **krachtig contrast creëren en negatieve trend benadrukken**

Veel ouders vrezen dat hun kinderen het minder goed gaan hebben dan zichzelf en ook **veel jongeren zijn bang dat zij** het slechter zullen hebben dan hun **ouders**.

Parallellisme

Chiasme ABBA op vlak van agens en patiens: ‘ouders’ ‘kinderen’ ‘jongeren’ ‘ouders’

Zij vrezen voor **hun pensioen, het klimaat en hun welvaart**. En eigenlijk **is dat zot**.

Driedelige enumeratio: hoeveelheid vd zorgen benadruken

Zeker voor een jonge politicus als ik **is dat zot**. En ik weiger dat te aanvaarden.

Hyperbool

Epifoor van 'is dat zot' op einde van zinnen

Want **de reden is** niet dat er geen oplossingen zijn. **De reden is dat de politiek vandaag niet werkt en te veel bezig is met zichzelf.**

Parallellisme in zinsstructuur: 'de reden is' x2

Paradox: normaal zouden politici veel moeten werken, is hier niet het geval

Almaar ruzie: **Vlaanderen tegen Wallonië. Vlaanderen tegen Brussel. Brussel tegen Vlaanderen. Werkgevers tegen de werknemers.**

Metonymie: regio voor beleidsmensen, functie voor mensen

Iedereen verdedigt precies alleen nog **de belangen van zijn eigen clubje**, maar wie verdedigt nog **het algemeen belang**?

Antithese van tegenstrijdige belangen: die van het individu en die van het geheel

Ik kan u één ding verzekeren: wij doen daar niet aan mee aan al die zever. Wij doen het anders. **Willen we het geloof in de politiek herstellen, willen we niet in een extreemrechtse horrorfilm terechtkomen, willen we ons land samenhouden**, dan moet de politiek

Anaforisch begin van opsommingen 'willen we'

Driedelige opsomming, enumeratio

Hyperbool

tonen **dat ze wel nog dingen kan veranderen en dat ze wel nog problemen kan oplossen.**

Tweeledige epifoor

Vrienden,

We hebben met Vooruit **eerst onszelf hervormd** en nu zijn we klaar om het land te hervormen.

Parallellisme dat wijst op actie van individu naar groter geheel

Om wat krom is weer recht te trekken. **Om wat vast zit** weer in beweging te brengen. **Om**

Anafoor: 'om': driedelig

Chiasme ABBA 'krom' 'recht' 'vast zit' 'in beweging'

Personificatie van kromheid en stilstand zorgt voor levendigheid en legt nadruk op noodzaak om actie te ondernemen

eindelijk weer vooruit te gaan!

We moeten ons onderwijs grondig aanpakken

Vrienden, ik maak me zorgen over ons onderwijs, grote zorgen.

Wij hebben geen gas, geen olie en geen diamanten in de grond zitten.

Driedelige enumeratio:

Asyndeton: opsomming zonder voegwoorden

Wij moeten het hebben van onze hoofden en onze handen.

Metonymie: onze hoofden staan voor kennis, onze handen voor arbeid

Wij zijn een kenniseconomie.

Anafoor van 'wij'

Het niveau van ons onderwijs bepaalt het niveau van onze rijkdom.

Parallellisme

En dat niveau van ons onderwijs... **gaat achteruit.**

Climax: uitgesteld antwoord zorgt voor spanning

We hebben steeds meer leraren tekort, jongeren verliezen hun motivatie en de kennis van het Nederlands wordt steeds slechter.

Drieledige enumeratio

En de Vlaamse regering die heeft **geen plan, die staat stil.**

Tautologie: begrip wordt tweemaal gezegd

Vrienden,

Na jaren van stilstand, na jaren van achteruitgang moeten wij dat onderwijs grondig

Parallellisme ABAB

aanpakken.

In de eerste plaats door in te zetten op betere kennis van het Nederlands.

Goede kennis van Nederlands van jongs af aan is de basis van een goed onderwijs en verzekert echt gelijke kansen voor elk kind.

Als wij ervoor willen zorgen dat ieder kind op school goed Nederlands leert dan hebben we natuurlijk ook voldoende leerkrachten nodig.

Kleuterjuffen staan vaak voor 27 kindjes in de klas terwijl ik **Grieks - Latijn** kon volgen

Metonymie: talen voor talenopleiding

met vijf.

Die luxe hebben we niet meer.

We gaan moeten rationaliseren. We moeten ons onderwijs beter **organiseren. We moeten** in het kleuter - en basisonderwijs **investeren.**

Drieledige anafoor met 'we moeten': dringendheid benadrukken

Eindrijm op -seren

Zodat die **klassen kleiner** worden en een kleuterjuf weer tijd heeft om les te geven.

Alliteratie

Vrienden,

Er is niet alleen het **lerarentekort. Er is** nog een ander **tekort.**

Epifoor van -tekort

Anafoor van 'er is'

Bedrijven schreeuwen om werkvolk: goede technische profielen, maar ze vinden ze niet.

Aan **politiekers en advocaten** hebben we geen tekort, maar aan **mensen die met hun handen willen werken** wel.

Antithese over de beroepsvelden

En hoe komt dat? Omdat wij BSO en TSO nog altijd te weinig waarderen.

Retorische vraag

Percontatio

En ik wil hier een oproep doen: **stop met neerkijken op technische richtingen!**

Exclamatio: uitroep die dringendheid benadrukt

Stop met spreken van ‘zakken’ naar een richting.

Stop met spreken over laagopgeleide tegen iemand die fantastisch werk doet **met zijn handen**.

Anafoor van ‘stop met spreken’

Metonymie: lichaamsdeel voor werk dat lichaamsdeel verricht

Laten we **afspreken** dat we niet meer **spreken** over hoog- en laaggeschoold.

Eindrijm

Maar over praktisch en theoretisch geschoold en dat we elk talent evenveel **respecteren en waarderen**.

Tautologie: respecteren en waarderen zeggen hetzelfde

Spreken we dat af?

We spreken dat af!

Retorische vraag

Percontatio: antwoord al op de retorische vraag

Werk moet lonen

Op de dag van de arbeid staan de werkende mensen **centraal**. Maar voor ons is **elke dag, dag van de arbeid**.

Anadiplosis: begin van de zin begint met laatste woord van vorige zin

Voor ons staan werkende mensen alle dagen **centraal**.

Epifoor van ‘centraal’

Bijna epitheton

En dat is nodig.

Want sinds een jaar of tien staat de werkende mens steeds meer onder druk.

Sindsdien wordt het deel van de welvaart dat naar **vermogens** gaat groter en het deel dat naar de **lonen** van de mensen gaat kleiner.

Antithese van vermogen en lonen

Parallellisme ABAB van vermogen-groter-lonen-kleiner

Het loonaandeel daalt, het vermogensaandeel stijgt.

Parallellisme

Superrijken worden alleen maar rijker en de werkende klasse voelt de druk toenemen.

Parallellisme

Daarom grijpen we in.

In de federale regering zorgt **Vooruit** ervoor dat de werkende mens opnieuw zijn eerlijke deel krijgt.

Metonymie: partij voor de partijleden/werk van de partij

We verhogen het minimumpensioen, van nu al meer dan 1.500 euro, voor iedere mens die heel zijn leven hard gewerkt heeft.

We verhogen de minimumlonen, zodat gaan werken meer loont.

Anafoor van ‘we verhogen’

En in tegenstelling tot **onze rechtse voorgangers** hebben we de inkomens opnieuw

Metonymie ideologie voor partij met die ideologie

geïndexeerd en in tijden van crisis de koopkracht van de mensen het beste beschermd van heel de wereld.

En om dat te betalen hebben we aangebeld bij de grote vermogens, hebben we aangebeld bij iedereen die meer dan 1 miljoen euro aandelen heeft.

Parallellisme van ‘aanbellen bij’ en personen

Tautologie van ‘grote vermogens’ en ‘iedereen die meer dan 1 miljoen euro aandelen heeft’

En we hebben een eerlijk bijdrage gevraagd. Een bijdrage die tegen volgende jaar een miljard euro zal hebben opgebracht.

En zo zorgen wij dat een groter deel van onze welvaart naar de portemonnee van de

Anafoor van ‘en’

Metonymie object voor objecten in het object

werkende mensen gaat.

Zo is het dus voor ons elke dag, dag van de arbeid.

Anadiplosis: begin van de zin begint met laatste woord van vorige zin

Zo komen wij elke dag op voor de werkende mensen.

Anafoor van ‘zo’

Maar wij willen meer!

Werken moet méér lonen!

Exclamatio tweeledig

En al zeker in sectoren waar de winsten heel hoog zijn moet het loon van mensen kunnen stijgen boven de index.

De vorige regering heeft de loonnormwet zo streng gemaakt dat werknemers zelfs niet meer kunnen onderhandelen over hogere lonen.

Daarom zeggen wij: deze loonnormwet moet weg!

Geef werkende mensen de kans om hun lonen echt te doen stijgen!

Geef werkende mensen een eerlijk deel van de welvaart die zij zelf mee maken!

Driedelige enumeratio

Anafoor van ‘geef werkende mensen’

Vrienden,

Wij willen niet alleen dat de lonen van de mensen stijgen.

Wij willen ook dat de mensen netto meer overhouden van dat loon.

Anafoor

En dus dat de lasten op werk dalen.

Ik hoor dan altijd zeggen: “Daar is geen geld voor”.

Al jaren moet ik horen “er is geen geld”.

Is dat zo?

Retorische vraag

De rijkste mens ter wereld woont niet in Zwitserland, niet in Monaco en niet in de Bahamas, maar in België.

Enumeratio drieledig

Een groot deel van zijn fortuin zit hier in Belgische vennootschappen op de Louizalaan in Brussel.

Ik kan u één ding zeggen: hij heeft zijn geld niet naar hier gebracht omdat hij graag frietjes eet. Hij heeft zijn geld niet naar hier gebracht omdat hij zot is van Niels Destadsbader.

Ironie

Hij heeft zijn geld naar hier gebracht omdat hij België ziet als een fiscaal paradijs.

Anafoor

Hyperbool

Terwijl Deborah de helft van haar loon mag afgeven blijft zijn vermogen buiten schot!

Exclamatio: woede

Zolang ge op miljarden winst op aandelen geen euro belastingen betaalt, zolang

Anafoor

fiscale profiteurs niet eerlijk bijdragen moet er tegen mij niemand komen zeggen dat er hier geen geld meer is. Dat er geen geld meer is voor beter onderwijs, voor hogere

Anadiplosis: begin van de zin begint met laatste woord van vorige zin

pensioenen en voor hogere lonen.

Drieledige enumeratio

En dus ja, er moet op termijn een bijdrage komen op meerwaarde uit aandelen, zoals in elk beschaafd Europees land.

Personificatie: land dat menselijke karaktertrek kreeg

En dus ja, er moet een vermogenskadaster komen zodat we weten waar het geld zit.

Willen we blijven investeren in onze pensioenen.

Willen we blijven investeren in gezondheidszorg.

Anafoor

Parallellisme

Willen me meer investeren in ons onderwijs, dan moeten de grote vermogens hun deel doen!

Metonymie: financieel vermogen voor personen die vermogen hebben

En wij zullen daar niet alleen over toeteren op Twitter.

Wij gaan dat realiseren in een regering!

Exclamatio

Meer mensen aan het werk

We helpen mensen vooruit met betere lonen.

We helpen mensen ook vooruit door ze een loon te geven in plaats van een uitkering.

Anafoor

En we helpen iedereen vooruit als we meer mensen aan het werk helpen.

De welvaartsstaat kan alleen overleven als meer mensen eerlijk bijdragen en meer mensen werken.

Parallellisme 'meer mensen' en 'eerlijk bijdragen' + 'werken'

Tautologie van 'eerlijk bijdragen' en 'werken': zeggen hetzelfde

Vandaag worden te veel mensen aan hun lot overgelaten.

Terwijl tienduizenden vacatures blijven open staan, terwijl bedrijven schreeuwen om volk, zoeken tienduizenden mensen al jaren naar werk - **zonder succes**.

Hyperbool

Anafoor 'terwijl'

Anticlimax

En de Vlaamse regering slaagt er maar niet in om die mensen aan werk te helpen. Ze staat stil. En wij gaan de stilstand doorbreken. Daarom hebben we de basisbaan gelanceerd:

Anafoor van 'en'

- We gaan mensen meer kansen geven;
- We gaan mensen beter begeleiden op maat;
- We gaan mensen beter opleiden.

Anafoor van 'we gaan mensen'

En als dat nog niet lukt dan bieden we ze een job aan met een volwaardig loon.

Zo beschermen we mensen tegen werkloosheid.

Zo beschermen we mensen tegen armoede.

Zo helpen we mensen echt vooruit.

Anafoor van 'zo'

Stijgende trap in drievoud

Na jaren van stilstand willen wij dit probleem wél oplossen.

En al die voorspelbare reacties daar zijn de mensen nog nooit beter van geworden.

Die zullen ons niet tegenhouden vrienden.

We reiken iedereen de hand en zeggen: laat ons allemaal samenwerken in plaats van elkaar tegen te werken.

Epifoor

Samenwerken om meer mensen aan werk te helpen.

Om mensen hun leven te verbeteren.

Om te strijden voor de werkende klasse.

Anafoor van 'om'

Ik verzeker u vrienden,

op de socialisten, op Vooruit zullen de mensen altijd kunnen rekenen!

Anafoor van 'op'

En voor ik eindig vrienden, vraag ik nog een groot applaus.

Niet voor mij, niet voor ons.

Maar voor de Deborah's van deze wereld.

Anafoor van 'niet voor'

Voor het personeel van Delhaize dat in grote onzekerheid leeft omdat ze niet weten wat

Parallellisme

er met hen gaat gebeuren.

Aan de top van Delhaize heb ik nog een boodschap.

Ik begrijp dat ge de toekomst van uw bedrijf wil verzekeren, maar wilt ge alstublieft ook de toekomst van uw eigen mensen verzekeren?!

Exclamatio

Vrienden 1 mei was nooit actueler dan nu.

De socialistische beweging was nooit relevanter dan nu.

Epifoor van 'dan nu'

Op ons zulde altijd kunnen rekenen.

En er is maar één weg, en dat is vooruit!

Metonymie richting voor partij

Ne goeien eerste mei.

En Rood is troef!

Driedelige exclamatio

Metonymie kleur van partij/ideologie voor partij zelf

Bijlage 5: Vooruit – Nieuwjaarstoespraak Melissa Depraetere – 21/01/2024

Goedemorgen,

Welkom in West-Vlaanderen.

Welkom in het mooie Brugge.

Tweeledige anafoor 'welkom in'

Lieve vrienden,

Apostrofe

Ik ben mega content dat we hier met zovelen zijn. Want ik weet dat jullie allemaal vroeg zijn opgestaan om hier op tijd te geraken. En ook een heel dikke merci voor de man die van het verst gekomen is, helemaal vanuit Charleroi: Paul Magnette.

Nog een kwartiertje en dan kunnen jullie eindelijk gaan klinken en bijbabbelen. Maar eerst het allerbelangrijkste: ik wens jullie allemaal een schitterend 2024! Een nieuw jaar **waarin je gezond bent, waarin je gelukkig bent** en **waarin** wij op 9 juni, als alle stemmen

Drieledige anafoor 'waarin'

Tweeledig parallellisme

geteld zijn, samen een ongelooflijk feestje gaan vieren.

Vrienden,

Ik ben ongelooflijk trots dat ik vandaag voor de eerste keer hier sta als jullie nieuwe voorzitter.

Maar we weten allemaal dat hier normaal een jonge gast van 31 gestaan had, met een

Sint-Niklaas accent die al zingend opkwam. Iemand die **onze beweging** een

Metafoor: politieke partij als een revolutiebeweging

elektroshock heeft gegeven en ons weer sterk gemaakt heeft. Maar vooral iemand die de

Metafoor: politieke beweging als element dat shock kan krijgen

vienschap en eenheid in onze partij heeft teruggebracht en ons weer trots gemaakt heeft op wie wij zijn.

Perifrase: omschrijving zonder meteen expliciet te zeggen over wie het gaat

Vrienden,

Hij is hier vandaag niet maar geef een daverend applaus voor ónze Conner Rousseau.

Vrienden,

Er is veel veranderd de afgelopen maanden, heel veel. Maar ik kan u één ding verzekeren. **Wij zijn niet veranderd!** Wij zijn nog steeds één en ondeelbaar. Wij voelen

Exclamatio

Tautologie: één en ondeelbaar zijn synoniemen

ons nog steeds sterker dan ooit. En wij gaan nog steeds op 9 juni de verkiezingen keihard winnen om ons land te hervormen en eindelijk weer vooruit te gaan.

Prolepsis: toekomst weergeven alsof het al vast staat

De keuze op 9 juni is heel eenvoudig: **Het is Vooruit of het is achteruit.**

Dilemma: vrij logische keuze geven tussen twee opties

Maar vrienden,

Ik kan het niet in mijn eentje. Ik heb jullie nodig. Ik heb iedereen hier nodig. De afgelopen

Drieledig anafoor

weken en maanden heb ik veel van onze afdelingen bezocht, van Harelbeke tot Hasselt. En ik heb met mijn eigen ogen gezien dat wij klaar zijn voor de strijd. En ik wil elk lid en elke sympathisant uit de grond van mijn hart bedanken voor hun inzet en om mij zo

Tautologie: synoniemen

warm te ontvangen als jullie nieuwe voorzitter. Ik heb eigenlijk maar drie vragen voor jullie:

Strijden jullie met mij mee om op 9 juni te winnen?

Strijden jullie mee om extreemrechts tegen te houden?

Strijden jullie mee om ons land eindelijk weer vooruit te doen gaan?

Drieledig anafoor

Drieledig parallellisme

Metonymie: ideologie voor de stemmen voor die ideologie/partijstandpunten

Personificatie: land als iets wat in beweging is

Vrienden,

Ik weet dat heel veel mensen de politiek kotsbeu zijn. Ik weet dat je boos bent. Omdat je

Tweeledig anafoor

vooral theater en gedoe ziet dat u weinig vooruit helpt. Je ziet dat uw winkelkar duurder wordt en dat uw facturen stijgen. Je ziet dat de rijksten met hun privéjet van Antwerpen naar Londen over en 't weer vliegen terwijl jij elke dag vroeg opstaat en hard uw best doet. Je ziet dat dingen die vroeger heel gewoon waren steeds moeilijker worden: uw

Drieledig anafoor: 'je ziet dat'

Antithese

eigen huis kopen, een betaalbare crèche of een leerkracht voor uw kinderen, een bushalte of bankautomaat in de buurt. We hebben allemaal het gevoel dat het de foute

Vijfledige enumeratio

richting uitgaat. Dat **wij** het moeilijker gaan hebben dan **onze ouders** en dat **onze kinderen** het moeilijker gaan hebben dan **wij**.

Chiasme

Dat, **vrienden**, is achteruitgang. En ik weiger die achteruitgang te aanvaarden. Daarom ben ik in de politiek gestapt: om die achteruitgang te stoppen en al **die gewone dingen weer mogelijk te maken**.

Parallellisme

Waarom?

Waarom wil ik dat?

Omdat ik uit eigen ervaring weet hoe belangrijk die gewone dingen zijn.

Retorische vragen

Percontatio

Mijn eigen wieg stond niet in **een chique villa** maar in **een gewoon huis** in Harelbeke. En

Antithese

toch sta ik hier vandaag als parlamentslid en voorzitter. **Heb ik dat allemaal aan mezelf te danken? Natuurlijk niet**. Ik dank dat in de eerste plaats aan mijn ouders die mij goed

Retorische vraag

Percontatio

opgevoed hebben en mij geleerd hebben wat hard werken is. Maar daarnaast dank ik heel veel aan onze welvaartsstaat. En dus aan de solidariteit van alle Vlamingen en alle Belgen. In bijna geen enkel ander land ter wereld is mijn verhaal mogelijk. Maar hier is het heel gewoon.

Elio Di Rupo was de zoon van een mijnwerker. Bart De Wever is de zoon van een spoorwegaarbeider. En Georges Louis Bouchez - al heeft die nu alleen nog oog voor de belangen van het grootkapitaal - is gewoon de zoon van kleine zelfstandigen. **Wat**

Drieledig parallellisme

hebben wij alle vier gemeen? We zijn allemaal kinderen van de welvaartsstaat, gedragen door de solidariteit van alle Belgen. En het enige wat ik wil na 9 juni is dat onze kinderen

Retorische vraag

Percontatio

en jongeren **hetzelfde krijgen wat wij ook gekregen hebben**.

Parallellisme

En wat is dat, hetzelfde? Het beste onderwijs voor iedereen, met voldoende leerkrachten. Een betaalbare en deftige crèche voor elk kind. Toegankelijke en betaalbare zorg van topkwaliteit. En een goeie job tegen een deftig loon. Dat is wat wij willen doen met Vooruit. **Al de dingen die ooit normaal waren, al die dingen die mensen vooruit helpen in het leven opnieuw mogelijk maken**.

Retorische vraag

Percontatio

Asyndeton

Tweeledig anafoor

De volgende vraag is natuurlijk: **hoe gaan wij dat doen? Hoe gaan we ons land een elektroshock geven en weer vooruit doen gaan?** Want laat ons een kat een kat noemen: **er komen moeilijke tijden aan**. **Om onze begroting gezond te houden**, gaan we inspanningen moeten doen en moeilijke keuzes moeten maken. De vraag is alleen of die

Retorische vraag

Percontatio

Anafoor van 'hoe'

Personificatie van 'land' als iets dat shocks kan krijgen en in beweging is

Personificatie van 'begroting' die gezond kan zijn

Prolepsis: in de toekomst kijken

keuzes rechtvaardig zullen gebeuren, zonder de factuur bij de gewone mensen te leggen. Daarom is Vooruit nodig.

En daarom willen wij **een afspraak** met u maken. **Een glasheldere afspraak** met de kiezer. **Een afspraak** met drie punten.

Drieledige anafoor

Op uw koopkracht, op uw gezondheid en op de beste kinderopvang en het beste

Parallellisme

Drieledige anafoor

onderwijs voor kinderen en jongeren. Dus, met ons géén **maandenlange communautaire ruzie**. Met ons geen **eindeloze discussies over woke**. Met ons geen **politieke spelletjes om mensen tegen elkaar op te zetten**. Wij beloven **échte oplossingen** voor **échte problemen**.

Hyperbool

Parallellisme

Maar wij hebben natuurlijk geen absolute meerderheid. En dus kunnen wij alleen de problemen van mensen oplossen door volwassenen met andere partijen samen te werken. En daarmee ben ik bij punt twee van onze afspraak met de kiezer. Wij gaan niet **roepen, tieren en ruzie maken om ons interessant te maken**. Wij gaan volwassenen en

Drieledige tautologie

Hyperbool

redelijk aan politiek doen. Wij gaan samenwerken en resultaten boeken. Frank en

Tweeledige anafoor

Caroline werken alle twee keihard om zoveel mogelijk beslissingen te nemen die het leven van mensen écht beter maken.

Vrienden,

Vooruit heeft gewoon de **bekwaamste bestuurders van het land**. Geef dus een daverend applaus voor de **twee beste ministers van België**, het **powerkoppel van de wetstraat**: Frank en Caroline!

Hyperbolen

En hiermee ben ik bij het derde en laatste punt van onze afspraak met de kiezer. Wij gaan niet te veel beloven, maar wat we beloven gaan we doen. Je moet alleen maar kijken naar Vooruit in de federale regering om te zien wat ik daarmee bedoel. Wat hebben wij allemaal beloofd in 2019 voor we in de federale regering stapten? Vijf dingen:

Hogere minimumpensioenen: **minstens 1500 euro netto? Gerealiseerd.**

Hogere minimumlonen? **Gerealiseerd.**

Meer bijdragen door multinationals en grote vermogens? **Gerealiseerd.**

Lagere BTW op energie? **Gerealiseerd.**

Lagere facturen in de gezondheidszorg? **Gerealiseerd.**

Vijfledige retorische vraag met pecontatio

Vijfledige anafoor

Dat zijn vijf belangrijke beloftes die wij allemaal hebben ingelost. Zo doen wij dat bij Vooruit We zeggen het. We doen het.

Maar Frank heeft nog veel meer gedaan:

De inkomens van alle mensen verhoogd met de index.

De lonen van het zorgpersoneel extra verhoogd.

De koopkracht van de mensen het beste beschermd van alle landen in Europa.

Gezorgd dat veel meer mensen voor vier euro naar de huisarts kunnen, voor elf euro naar de psycholoog en voor jongeren is dat zelfs gratis.

En vrienden,

Terwijl Frank bezig was **uw koopkracht** en **uw gezondheid** te versterken was Caroline de

Parallellisme

eerste die het lef had om in de oorlog tussen Israël en Hamas keer op keer de kant te kiezen van de gewone mensen. De kant van de honderden **onschuldige Joodse mensen** die afgeslacht of

gekidnapt werden door de extremisten van Hamas én de kant van de tienduizenden **onschuldige mensen** waaronder duizenden kinderen die in Gaza gedood

Parallellisme

zijn door de bombardementen van Israël. Alle gewone mensen die in deze oorlog verminkt of gestorven zijn - Israëlische en Palestijnse - zijn het slachtoffer van extreme regimes. Deze zinloze oorlog is een afschuwelijk voorbeeld van wat er kan gebeuren als extremen aan de macht zijn.

Extreme leiders doen extreme dingen. En het zijn altijd de

Parallellisme

gewone mensen die daar de dupe van zijn. Dat is overal in de wereld zo...ook hier bij ons.

Epitheton van 'gewone' mensen

Kijk maar naar de extreemrechtse premier Meloni in Italië. Zij voert gelukkig geen oorlog met wapens, maar wel met beleid. Het eerste wat ze deed toen ze aan de macht kwam, was de de burgerinkomens voor de allerarmsten afschaffen. Waardoor tienduizenden Italiaanse gezinnen en gepensioneerden in armoede gestort zijn. Het tweede wat ze deed was homokoppels de vrijheid afpakken om kinderen te adopteren. En het derde, gebeurde een paar weken geleden, toen Meloni weigerde te veroordelen dat honderden in het zwart geklede fascisten in het centrum van Rome samen de Hitlergroet uitbrachten ...alsof we terug zijn in de jaren dertig van de vorige eeuw.

Het is heel eenvoudig. Waar **extremen** ook aan de macht komen, tasten zij de **veiligheid,**

Metonymie: ideologie voor de mensen die die ideologie beoefenen

vrijheid en welvaart van de mensen aan. Daarom willen wij de verkiezingen dit jaar

Drieledige enumeratio

absoluut winnen. En niet zomaar winnen. Wij willen de verkiezingen zo hard winnen dat we **extreemrechts** mathematisch onmogelijk maken. **Alleen wij** kunnen dat. Want **alleen**

Metonymie: ideologie voor de mensen die die ideologie beoefenen

wij zijn groot genoeg om te zorgen dat **de N-VA** niet kan kiezen voor **het Vlaams Belang**.

Metonymie: partij voor de leden van de partij

Personificatie van de partijen

Alleen wij zijn groot genoeg om de deur naar gegarandeerde achteruitgang met **extreemrechts** te sluiten. **Alleen wij** kunnen verhinderen dat we na 9 juni wakker worden in **een extreemrechtse nachtmerrie**.

Vierledige anafoor van 'alleen wij'

Hyperbool

De keuze is glashelder:

Het is extreemrechts na 9 juni.

Of het is Vooruit.

Dilemma

Maar vrienden,

Maak u geen illusie. Ze gaan het ons niet cadeau doen. Ze gaan alles uit de kast halen om ons tegen te houden. En ze durven tot ver onder de gordel te stampen. Maar ik heb

Dilemma

nieuws voor al degenen die dat nog eens willen proberen. Elk van ons die je raakt, vangen wij samen op. Voor elk van ons die je laat struikelen, staan er twee nieuwe recht. Voor elk van ons die je neerslaat, staat er hier een hele zaal klaar om de strijd dubbel zo hard voort te zetten.

Wij zijn niet de partij van Conner

Wij zijn ook niet de partij van Melissa

Wij allemaal samen zijn Vooruit en niemand krijgt ons klein.

Driedledige anafoor

Vrienden,

Tienledige anafoor in de apostrofe

Nog één ding voor we samen gaan klinken: juni '24 is geen gewone verkiezing. Juni '24 is een keerpunt dat onze toekomst gaat bepalen.

En de keuze is glashelder:

Wil je weer maandenlang communautair geruzie

Of wil je dat je koopkracht, je gezondheid en ons onderwijs vooruitgaan?

Wil je roepers en ruziemakers die mensen tegen elkaar opzetten

Of wil je redelijke mensen die hun verantwoordelijkheid nemen?

Wil je extreemrechts dat overal in de wereld voor achteruitgang zorgt,

Of wil je dat onze kinderen opgroeien in vrijheid en veiligheid?

Retorische vragen

Hyperbool

Enumeratio

Tautologie van 'roepers' en 'ruziemakers'

Antithese

Metonymie ideologie voor mensen die ideologie beoefenen

Jij - en niemand anders - kiest straks hoe de toekomst er zal uitzien.

En je keuze is heel simpel:

Het is vooruit.

Of het is achteruit.

Dilemma

Ik beloof u al dit:

Wij zijn klaar om te doen wat nodig is

Wij zijn klaar om het land te hervormen.

Wij zijn klaar om **het land weer vooruit te doen gaan**.

Driedelige anafoor van 'wij zijn klaar om'

Personificatie van 'land' dat in beweging kan zijn

Gelukkig nieuwjaar **lieve mensen** en vergeet nooit: **Rood is troef!**

Apostrofe

Metonymie: ideologische partijkleur voor de partij/ideologie zelf

Exclamatio

Bijlage 6: N-VA – Nieuwjaarstoespraak Bart De Wever – 15/01/2023

Beste vrienden. Welkom. Beste wensen.

Apostrofe

Welkom op ons nieuwjaarsfeest en na de coronaperiode is dit het eerste nieuwjaarsfeest sinds 2020, dat we samen kunnen vieren.

Gelukkig hebben we elkaar in juli allemaal al eens teruggezien op het speciale zomerfeest, waar toch de vermaarde post-covid knaldrang voelbaar was.

Zelfs ik heb niet kunnen weerstaan aan een kortstondige verschijning op de dansvloer.

Maar Valérie en alle andere dames zal ik geruststellen: dat was éénmalig.

Nee, ‘sterren op de dansvloer’ in mijn geval is toch eerder ‘sterven op de dansvloer’.

Polyptoton

Maar laat het geen domper zijn op uw feestvreugde.

Maar gedenk wel: glaasje op, laat je rijden.

‘Vrijheid en verantwoordelijkheid’

Alliteratie

Dat is sinds onze oprichting ons *credo*

Verantwoordelijkheid opnemen op een **verantwoorde** manier, dat vergt soms **brede schouders** en als het nodig is, zelfopoffering.

Metafoor: politieke inzet en draagkracht als een lichaam/brede schouders

Polyptoton

Onze Vlaamse minister-president Jan Jambon die heeft dat aan den lijve mogen ondervinden.

Ja, **niet alleen omdat die mens valt**, maar ook omdat hij in september **spitsroede moest**

Humor

lopen in het Vlaams parlement en in de media.

Metafoor: publiek schandaal als een Romeinse spitsroede

Omdat **de septemberverklaring** drie dagen **te laat is gekomen**.

Nochtans **had hij gemakkelijk op tijd kunnen zijn**.

Personificatie ‘septemberverklaring’ die menselijke karaktertrekken krijgt

Met name door **toe te geven**.

Toe te geven aan **populaire eisen** om meer geld uit te delen.

Perifrase niet uitbreiden van wie die eisen waren

Anadiplosis: begin van de zin begint met laatste woord van vorige zin

Maar dan hadden wij **Vlaanderen** opgezadeld met een structureel **ongezonde** begroting.

Personificatie ‘begroting’ met menselijke karaktertrekken ‘ongezond’

Metonymie geografische plek voor inwoners van die plek

En dat hebben wij geweigerd.

Want goed Vlaams huisvaderschap, dat is voor ons, NVA, essentieel.

Als enige in dit land behoudt Vlaanderen een **gezonde schuldpositie**.

Personificatie ‘schuldpositie’ met menselijke karaktertrekken ‘gezond’

Antithese van een ongezonde begroting en gezonde schuldpositie

En alleen **Vlaanderen** zal bij ongewijzigd beleid opnieuw naar een begrotingsevenwicht gaan.

Metonymie geografische plek voor bestuur/begroting van die plek

En Vlaanderen kan daarmee naast **Nederland, Duitsland en de Scandinavische landen** staan.

Drieledige enumeratio

De federale regeringsleider, die was een maand later wel precies op tijd met **zijn** regeerverklaring.

Perifrase niet uitbreiden wie die leider is

Dat lukt in België vanzelf, tenminste, als je je niks meer aantrekt van verantwoordelijkheid.

Geen hervormingen en **een fake begroting** met het grootste tekort van de hele Europese Unie.

Hyperbool

België kan zelfs niet meer **naast de Zuid-Europese landen gaan staan**.

Metonymie geografische plek voor de begroting van die plek

Personificatie land krijgt menselijke karaktertrekken 'gaan staan'

Après De Croo, le déluge.

Beste vrienden: dat **nooit** met ons, **nooit**

Apostrofe

Iteratio herhaling

Want wij doen niet aan politiek louter **om onze topmensen een mooie carrière te gunnen**.

Vlaanderen kan op de N-VA rekenen **om verantwoordelijk te zijn**, ook, en misschien

Antithese van tegengestelde vormen van politiek

Metonymie geografische plek voor de inwoners/het kiespubliek

vooral, op de **moeilijke momenten** en in de **lastigste dossiers**.

Tautologie zinsdelen bevatten hier dezelfde betekenis

Parallellisme van adjectieven en substantieven

Wat wij zelf **doen**, kunnen we beter **doen**.

Epifoor

En het is aan ons om het tweede deel van dat *credo* voor onze mensen in Vlaanderen waar te maken.

Zuhal, jij moet **knopen doorhakken** over problemen die al **decennia veel te slap** zijn aangepakt.

Apostropha: aanspreking buiten het normale publiek

Metafoor politieke beslissingen als knopen die doorgehakt worden

Hyperbool

En **de NVA**, dat weet jij, heeft **niet** voor **niks** die **bevoegdheid leefmilieu naar zich toegetrokken**.

Alliteratie

Metonymie partij voor de bestuursleden van de partij

Personificatie van een bevoegdheid die in beweging kan zijn

Je was er zo blij mee. Intussen toch.

Ironie

Want wij staan zowel voor de bescherming van onze Vlaamse **fauna** als **flora**.

Alliteratie

Maar evenzeer voor een rechtzeker kader voor het **wonen, werken en ondernemen** van de Vlamingen.

Drieledige enumeratio

Alliteratie 'wonen' en 'werken'

De Vlaamse *blue deal* wordt beschouwd als een internationaal modelplan voor de droogtebestrijding.

Het bebouwingstempo in Vlaanderen ligt vandaag hoger dan ooit tevoren.

Asyndeton opsomming zonder voegwoorden

En dankzij het stikstofakkoord, jawel, kunnen wij een totaal **vergunningsdrama zoals in Nederland** vermijden.

Hyperbool

En het is aan ons om dit ook aan onze Vlaamse boeren uit te leggen en hen garanties te bieden voor de toekomst.

Want aan leugens hebben ze niets.

Zuhal, **Zuhal**, jij mag trots zijn op hoe je telkens tot akkoorden komt die van Vlaanderen een betere plek maken.

Apostropha: aanspreking buiten het normale publiek

Geminatio tweeledige herhaling

Een meer leefbare plek.

Akkoorden waarbij multinationals worden gedwongen te betalen voor **historische vervuiling**.

Hyperbool

Het contrast met **uw federale collega** kan **niet groter** zijn.

Litotes tegenstelling van begrippen

Er zijn er die vroeger **valse hoop hebben gezaaid**.

Metafoor leugens als iets zaaien

Personificatie hoop als iets wat gezaaid kan worden

Er zijn er die niet de moed **hadden**, en nog altijd niet **hebben**, om echt verantwoordelijkheid op te nemen.

Polyptoton

Het zijn **dezelfden** die vandaag het **hardste roepen** tegen jou.

Hyperbool 'hard roepen' gebeurt niet in de politiek

Maar laat **ze roepen**, want **de komende generaties Vlamingen zullen met goedkeuring naar uw beleid terugkijken**.

Perifrase niet expliciet benoemen van de personen

Metafoor politieke discussies als 'roepen'

Prolepsis toekomst voorspellen

Ben, ook voor ons onderwijs voer jij het beleid dat er echt toe doet.

Apostropha: aanspreking buiten het normale publiek

Een beleid dat ook op termijn zal renderen.

Prolepsis

De maatregelen die zijn ingevoerd om het beroep van leerkracht opnieuw aantrekkelijk te maken, die boeken nu gelukkig resultaat.

Begin dit schooljaar was er een **recordinstroom** aan nieuwe leerkrachten en zien we een **forse stijging** van de inschrijvingscijfers voor de lerarenopleidingen.

Hyperbool

Metafoor: jobs als een waterstroom

Intussen moet voor onze Vlaamse leerlingen **de lat opnieuw omhoog** met **ambitieuze eindtermen**.

Metafoor kennis als een atletische lat waar men over moet

Personificatie eindtermen die de menselijke eigenschap 'ambitieuw' krijgen

En over die eindtermen, **Ben**, heb je opnieuw een **akkoord kunnen bereiken**, want ook in deze is de **tegenstand** groot.

Apostrofa: aanspreking buiten het normale publiek

Antithese contrast tussen 'akkoord' en 'tegenstand'

En met name opnieuw vanwege **degenen die zelf hebben nagelaten om de kwaliteit van ons onderwijs voorop te blijven zetten**.

Perifrase niet expliciet benoemen

Onderwijskwaliteit is en blijft opnieuw ondubbelzinnig het streefdoel van **Vlaanderen**.

Alliteratie

Metonymie geografische plek voor de ideologie van de (meeste) inwoners

Met toetsen op alle scholen gaan we de prestaties in kaart brengen zodat we kunnen **bijsturen** waar het nodig is.

En **bijsturen** doen we nu al met bindende taaltesten en daaropvolgende taallessen Nederlands voor alle kinderen die die nodig hebben.

Anadiplosis herhaling van einde zin aan begin nieuwe zin

Want de **kennis van het Nederlands laten wij nooit los**.

Personificatie kennis als iets menselijks (met handen) dat men kan vasthouden

Nederlands spreken is de basisvoorwaarde om als lid van de Vlaamse samenleving hier een productief leven op te bouwen.

En diezelfde inburgeringslogica koppelen wij ook steeds meer aan onze Vlaamse solidariteit. Daar zorgt Mathias voor, en dat doet hij op zijn **gekende, grondige** wijze.

Alliteratie

Want naast het **reeds succesvol ingevoerde buitenlands eigendommenonderzoek**, het **felgewaardeerde buitenlands eigendommenonderzoek**; daarnaast geldt ook dat wie in

Parallellisme

Hyperbool

Vlaanderen nog recht wil hebben op een sociale woning, **vanaf nu ook verplicht moet ingeschreven worden bij de VDAB**, dat er een middelentoets is en een verhoogde taalkennisvereiste.

Drieledige enumeratio

En vrienden.

Apostrofe

Dat inburgeringsbeleid dat Ben en Mathias in hun beleidsdomeinen voeren, dat behoort tot de kern van ons partijprogramma.

Als N-VA vinden wij het belangrijk dat mensen die hier een nieuw leven starten, **bij de hand worden genomen**.

Metafoor migranten als kinderen die bij de hand moeten genomen worden

Dat we met hen aan de slag gaan.

Metafoor migranten als een product om te gebruiken

Want laat het duidelijk zijn dat wij wel nog geloven in het belang van een **échte en hechte** Vlaamse gemeenschap.

Alliteratie van 'w'

Polyptoton

Een **warm Vlaams nest** waarin wij allemaal opgevoed worden met gedeelde normen en waarden.

Metafoor van een gemeenschap als een gezellig vogelnest

En waarin wij allemaal **meeschrijven, schrijven** aan het verhaal van Vlaanderen

Polyptoton

Metafoor de Vlaamse gemeenschap als een verhaal, een boek

Het verhaal van Vlaanderen, vrienden.

Anadiplosis

Apostrofe

We kregen helaas recent nog eens onder ogen dat **dat verhaal** volgens **de linkerkant** **niet mag bestaan**.

Metonymie kant van het ideologische spectrum voor de partijen op dat spectrum

En als het al bestaat, dan is het **een slecht verhaal, een gitzwart verhaal** waarvoor wij ons zouden moeten schamen.

Anadiplosis

Metafoor de Vlaamse identiteit als een slecht gegeven/verhaal

Hyperbool

Als er een Europees kampioenschap zelfafbraak zou bestaan: **de Vlaamse linkerkant** won het met de vingers in de neus.

Metafoor zelfafbraak als een Europees kampioenschap

Metonymie kant van het ideologische spectrum voor de partijen op dat spectrum

Zij gunnen ons geen **verleden** en ze willen op die manier de **toekomst** van Vlaanderen ontzeggen.

Antithese 'verleden' en 'toekomst'

Maar de Vlamingen zelf, die zijn hun onzin meer dan beu en dat is maar goed ook!

Exclamatio

Maar er is ook een drama van Vlaanderen, **beste vrienden**.

Apostrofe

En dat drama is dat we **die onzin** op federaal niveau harder dan ooit moeten ondergaan.

Hyperbool

Met **Vivaldi** hebben **de paarsgroene partijen** en **CD&V** opnieuw **de Vlaamse meerderheid aan de kant geschoven**.

Metonymie naam van de coalitie voor de coalitie zelf

Metonymie kleur van de partijen voor de partijen zelf

Personificatie politieke meerderheid als iets menselijks wat door partijen verschoven wordt

En nog sterker: in de moderne vaderlandse geschiedenis is de invloed **van Franstalig links, van extreemlinks**, op het beleid allicht **nooit groter geweest dan vandaag** onder de regering **De Croo**.

Polyptoton

Litotes

Metonymie naam van premier voor regering van de premier

En de gevolgen zijn dramatisch.

Hyperbool

Wij zijn budgettair **de rode lantaarn van Europa** terwijl wij toch **de hoogste belastingsdruk op arbeid ter wereld** betalen.

Metafoor een noodsituatie als een lantaarn die rood kleurt in noodsituaties

Hyperbool

Metafoor belastingen als een druk

Het zijn **zotten die werken** en die **zotten**, zijn de Vlamingen.

Hyperbool

Iteratio herhaling

Want Wallonië **noteert** zowat de laagste werkzaamheidsgraad van de hele westerse wereld.

Personificatie geografische plek die als mens iets 'noteert'

Het **gulle Vivaldibeleid** voor de langdurig **werklozen** doet de **werkloosheid** daar nog

Epitheton

Polyptoton

toenemen en ook in Vlaanderen worden de gevolgen van **dat wanbeleid** voelbaar, zeker bij onze Vlaamse KMO's.

Hyperbool

Die kreunen onder de aantasting van hun concurrentiekracht.

Personificatie KMO bedrijven die als mensen kreunen

De Europese commissie, de UZO, het IMF, de Nationale Bank: **iedereen luidt de**

Vierledige enumeratio

Asyndeton

alarmklok over België en vraagt dringende, grondige **hervormingen**.

Metafoor publieke opinie als een alarmklok luiden

Pleonasme hervormingen zijn altijd grondige veranderingen

Hervormingen van de pensioenen, van de fiscaliteit, van de arbeidsmarkt.

Anadiplosis

Parallellisme

Drieledig anafoor

Drieledige enumeratio

Maar volgens Paul Magnette wonen we hier in **het Zweden aan de Noordzee**.

Metafoor België als Zweden

Metonymie land voor het bestuur van het land

Tout va bien.

Doen wat Vlaanderen wil, dat nooit.

Après Magnette, le déluge.

En de Vlamingen in Vivaldi staan erbij, kijken ernaar.

Volstreekte onmacht.

Hyperbool

Geen begrotingsdiscipline, **geen** enkele hervorming.

Anafoor ‘geen’

Het premierschap van De Croo wordt cash betaald **met de Vlaamse welvaart**.

Metonymie de welvaart voor het geld dat die welvaart opbrengt

En boekt **Vivaldi** misschien op andere domeinen misschien wel succes?

Metonymie naam van de coalitie voor de effectieve coalitie

Allesbehalve.

In de strijd tegen de georganiseerde misdaad is er goede wil van de bevoegde Vlaamse ministers, maar **we kopen er heel weinig voor**.

Metafoor goede wil als een betalingsmiddel

Want **de linkerszijde** wil **drugs** niet **bestrijden**, zij willen **drugs legaliseren**.

Metonymie plek op ideologische spectrum voor de leden van die partijen

Iteratio ‘drugs’

Antithese ‘bestrijden’ en ‘legaliseren’

En dat zeg ik u: **nooit met ons**, **nooit met de NVA**.

Anafoor

Parallellisme

Wij zeggen **nee**.

De N-VA zegt **nee aan drugs**.

De N-VA zegt **nee aan de criminelen**.

Nee aan de moordenaars.

Tweeledige anafoor

Parallellisme

Anadiplosis van ‘nee’

Vergrotende trap ‘drugs’ – ‘criminelen’ – ‘moordenaars’

Ellips zin zonder vervoegd werkwoord

Het energiebeleid van Vivaldi, zo mogelijk **nog onverantwoordelijker**.

Metonymie

Hyperbool

Personificatie van een energiebeleid dat onverantwoordelijk kan zijn

Ellips zin zonder vervoegd werkwoord

Er is **goed nieuws**: na twintig jaar moet **iedereen** toegeven, **behalve de groenen**, dat **de N-VA** over kernenergie altijd al gelijk heeft gehad.

Antithese

Metonymie partijkleur/naam voor de leden van die partij

Metonymie partij voor de leden van de partij/partijstandpunten

Het **slechte nieuws** is dat we ondertussen quasi zeker vanaf 2024 te weinig energieproductie zullen hebben.

Antithese

Prolepsis

Stroomtekorten worden een reëel gevaar voor **onze mensen** en **onze bedrijven**.

Parallellisme

Anafoor

De onderhandelingen om minstens die **jongste kerncentrales** open te houden, komen **veel te laat**.

Hyperbool

Personificatie kerncentrales met menselijke karaktertrekken 'jong'

Ze zijn **veel te beperkt**.

Anafoor 'veel te'

Parallellisme

En men onderhandelt bovendien **met het mes op de eigen keel: de champagne staat hier koud, maar ook in Parijs**.

Metafoor een onderhandeling als een gewelddadige afpersing

Metafoor de overwinning van energieleveranciers als een feest met champagne

Metonymie geografische plek voor energieleverancier Elia

Want de rekening zal voor onze belastingbetalers zijn.

Metafoor de energierekening als de rekening van het champagnefeest

De herauten van het opengrenzenbeleid, die zijn er intussen in geslaagd om België opnieuw tot **het putje van het Europese pas** te maken.

Metafoor de herauten als voorstanders van opengrenzenbeleid

Metafoor een put voor de ranglijst van landen die het beter en slechter doen

En waar zijn nu **de roepers** tegen **het onmenselijk beleid** van Theo Francken?

Perifrase

Metonymie de actie voor de mensen die de actie uitvoeren

Ironie

Tijdens de asielfcrisis, **vrienden**, en dat was er wel eentje, **die Theo moest beredderen**, hebben er nooit kinderen alleen op straat geslapen.

Apostrofe

Metafoor een crisis als een reddingsactie (in een zwembad)

Toen waren er geen kantoren in Brussel waar niemand nog durft binnengaan wegens **middeleeuwse toestanden**.

Hyperbool

Waar zijn **de verontwaardigden in de Wetstraat nu? Wij zijn de verontwaardigden!**

Retorische vraag

Percontatio

Metonymie hele straat voor Wetstraat 16

Iteratio

En wij durven zeggen waar het op staat!

Exclamatio

Alleen een Australisch migratiemodel zal de doden op zee en de onmenselijke toestanden in de straten van Brussel eindelijk doen stoppen.

Perifrase

Het failliet van die linkse migratiepolitiek is onder Vivaldi naar een ongekend dieptepunt gezakt.

Hyperbool

Personificatie menselijke eigenschappen ‘zakken’ voor ‘het failliet’

Terwijl Vivaldi die federale dienst ‘Fedasil’ laat verzuipen en zijn voeten veegt aan elementaire mensenrechten, zet intussen de Vlaamse regering alle zeilen bij om de oorlogsvluchtelingen uit Oekraïne wel deftig op de vangen.

Metonymie afgekorte naam van de coalitie voor de coalitie(partijen) zelf

Personificatie van een federale dienst die als mens ‘verzuipt’ en ‘voeten veegt’

Hyperbool

Tautologie rechten zijn altijd elementair

Metafoor inspanningen doen als een zeiltocht

Want laat duidelijk zijn, beste vrienden, en duidelijk blijven: wij steunen Oekraïne.

Parallellisme ‘duidelijk’ en ‘zijn’ ‘blijven’

Apostrofe

Metonymie geografische plek voor de slachtoffers van de oorlog op die plek

Wij bewonderen een volk dat met onwaarschijnlijke heldenmoed is rechtgestaan voor zijn land, voor zijn identiteit, voor zijn vrijheid en voor onze vrijheid.

Perifrase niet expliciet benoemen van inwoners Oekraïne

Hyperbool

Parallellisme

Vierledige anafoor

Beste vrienden.

Apostrofe

Als 2022 één ding duidelijk heeft gemaakt, dan is het dat de analyses die N-VA al jaren maakt, waarheid worden.

Hyperbaton andere zinsvolgorde voor spanning op einde van de zin

Zelfs onze felste tegenstanders moeten het schoorvoetend toegeven.

Antithese

Perifrase

Evenzeer is duidelijk dat aanmodderen binnen de huidige structuren zinloos is.

En daarom is het cruciaal dat de Vlaamse kiezer in 2024 een *status quo* doorbreekt.

Hyperbool

Personificatie van een status quo dat breekbaar wordt

Niet door **een nutteloze stem** te geven aan **extremen**: dat is **de kortste weg naar Vivaldi twee en het einde van de Vlaamse welvaart**.

Antithese **een stem is nooit nutteloos tijdens de verkiezingen**

Metonymie plaats op het ideologische spectrum van een partij voor de partij zelf

Metafoor **een verkiezingsuitslag als een weg**

Wij moeten de Vlamingen **overtuigen**.

Overtuigen om te stemmen voor **een partij die standvastig haar principes zal verdedigen**.

Anadiplosis

Perifrase

Personificatie van een partij die als mens iets kan ‘verdedigen’

Een partij die niet zal buigen voor **een miserabel premierschap**.

Een partij die staat voor **het enige werkbare model** om onze Vlaamse welvaart veilig te stellen.

Tweeledige anafoor ‘een partij die’

Hyperbool

Dilemma

Prolepsis zal die keuze echt zo helder zijn voor de Vlaming?

Hyperbool

En nu **vrienden**, is het **aan u allemaal**, **aan ons allemaal** om die keuze aan de man en **aan de vrouw** te brengen.

Apostrofe

Polyptoton

Ik vraag u in 2023 meer dan ooit om uw inzet!

Exclamatio

Beste vrienden.

In 2023 hebben we dan ook heel wat voor u in petto.

Met stip te noteren: ons groot tienjaarlijks ideeëncongres van twaalf tot veertien mei.

Waar wij onze reputatie van aanbodpartij met een sterke ledendemocratie alle eer zullen aandoen.

Eind volgende maand gaat u allemaal als afdelingsbesturen de ontwerp teksten ontvangen die door de vijf congresvoorzitters en de congrescommissie zijn voorbereid.

En u krijgt dan de mogelijkheid om amendementen in te delen.

We kijken ernaar uit want we weten dat u dat kan.

Maar weet wel dat u alleen kan deelnemen als u lid bent.

En we zitten dit jaar heel goed op schema met de ledenhernieuwing, maar wees er zeker bij dat u de bom niet mist.

Is het nog niet in orde, er is vanavond een standje ‘ledenloket’ aan de ingang naast de vestiaire.

Tot daar de praktische mededeling.

Want ik merk dat onze gast-dj ondertussen staat te popelen om dit feest in gang te zetten.

En ik heb het in mijn nieuwjaarstoespraken traditioneel over het werk van onze ministers, maar we mogen niet vergeten dat wij als partij ook bijzonder sterke parlementaire fracties hebben.

In de kamer, onder leiding van Peter.

In Vlaanderen onder leiding van Wilfried.

Maar ook in Brussel en Europa gooien onze parlementsleden hoge ogen.

Maar er steekt er toch eentje bovenuit dit jaar.

Een van onze parlementsleden heeft zich namelijk bijzonder in de kijker gewerkt, want hij wordt ons lid van de oppositie, rechtstreeks verantwoordelijk gesteld voor het ontslag van een federaal regeringslid.

Het was weliswaar het verkeerde federale regeringslid dat ontslag genomen heeft.

Maar vrouwelijk partijgenoten onder de bus smijten, is nu eenmaal een hobby van onze premier.

Het belangrijkste is dat door het werk van onze parlementair, onze gast-dj, het nu toch echt voor iedereen zonneklaar is geworden hoe dramatisch die federale begroting is ontspoord en hoe daarover gelogen wordt.

Als u nog niet weet wie het is, ik geef een tip.

In de provincie van de gast-dj zegt men over deze speech en over Vivaldi.

“ ‘t Is tijd dat ‘t uit is!’”

En ik denk dat u het nu intussen zou moeten weten.

Hij wordt in de pers wel eens de ‘pitbull van de kamer’ of ‘de grootste nachtmerrie van Vivaldi’ genoemd.

Graag uw applaus voor onze trouwe partijsoldaat uit West-Vlaanderen, Sander Loones!

Bijlage 7: N-VA – Nieuwjaarstoespraak Bart De Wever – 13/01/2024

Beste vrienden. Een gelukkig nieuwjaar! En welkom op het N-VA-nieuwjaarsfeest.

Apostrofe

Wij zijn hier met meer dan 5000 mensen aanwezig.

Geen enkele andere partij doet het ons na.

En hopelijk hebben jullie plaats genoeg straks voor de dansbenen, want op verzoek van velen die er anderhalf jaar geleden bij waren, op ons zomerfeest, en die het zich achteraf nog konden herinneren, is hij er vanavond opnieuw bij.

Vanaf tien uur speelt hij hier de pannen van het dak en kan u naar hartenlust swingen op de platen van dj Sven Ornelis.

Maar denk eraan: glaasje op, laat je rijden.

En denk er vooral aan: eerst gaat u nog even aandachtig luisteren naar het praatje van **de voorzitter**.

Perifrase

En dit jaar meer dan ooit. Want, **beste vrienden**, het is 2024.

Apostrofe

Een jaar waar we naar hebben uitgekeken.

Een jaar met verkiezingen voor Vlaanderen, voor Europa, het federale niveau en voor onze steden, gemeenten en provincies.

Zesledige enumeratio

Vergrotende trap

Een jaar waarin we niets cadeau zullen krijgen.

Een jaar waarin we **bergop** zullen moeten fietsen als echte flandriens.

Een jaar waarin we **jullie nodig** hebben om op de pedalen te duwen en te blijven duwen.

Vijfledige anafoor 'een jaar'

Tot iedere koers gereden en gewonnen is.

Met jullie inzet kunnen wij **opnieuw als eerste over de meet** komen, met jullie inzet.

Met jullie hulp kan de N-VA de grootste partij van Vlaanderen blijven.

Tweeledige anafoor

Chiasme

Parallellisme

Metafoor politiek als een wielerritje

En wij moeten alles op alles zetten, want Vlaanderen heeft **een sterke N-VA** nodig.

Personificatie een partij die menselijke eigenschappen krijgt 'sterk'

Een sterke N-VA die het initiatief zal nemen om **een Vlaamse regering te vormen die de juiste koers aanhoudt**.

Anadiplosis

Metonymie partij voor de leden van die partij

Metafoor een regering als een boot die een bepaalde koers kan varen

Met ons houdt Vlaanderen een gezonde begroting.

Personificatie begroting die menselijke eigenschappen krijgt 'gezonder'

Met ons blijft Vlaanderen een regio die mensen koestert die werken, sparen en ondernemen.

Personificatie een regio die menselijke eigenschappen krijgt 'iemand koesteren'

Driedledige enumeratio

Met ons zal Vlaanderen zorg dragen voor onze ouderen en voor iedere Vlaming die onze hulp nodig heeft.

Parallellisme

Anafoor

Met ons zal Vlaanderen sterk inzetten op innovatie en economische groei.

Enumeratio

Met ons zal Vlaanderen blijven streven naar excellent onderwijs voor al onze jongeren.

Met ons zal Vlaanderen de omslag maken naar steeds meer duurzaamheid en een gezonder leefmilieu.

Enumeratio

En met ons zal Vlaanderen een gastvrije gemeenschap blijven.

Zevenledige anafoor 'met ons'

Vijfledige anafoor 'met ons zal Vlaanderen'

Alliteratie 'g'

Maar tegelijk een zelfbewuste gemeenschap.

Polyptoton

Onbeschaamd zijn wij trots op ons erfgoed, op ons verleden, op onze identiteit.

Driedledige enumeratio

Wij zijn Vlamingen.

Wij zijn Vlamingen.

Geminatio

Wij wonen hier aan de Noordzee.

Wij spreken Nederlands.

Wij delen fundamentele normen en waarden met elkaar.

Wij vormen een democratische *res publica*.

En beste vrienden

Apostrofe

Wij willen als Vlamingen gerespecteerd worden.

Zevenledige anafoor 'wij'

Zevenledig parallellisme

Respect voor Vlaanderen.

Polyptoton 'gerespecteerd' en 'respect'

Respect voor de wensen en de noden van de gewone Vlaming.

Tweeledige anafoor

Parallellisme

Een sterke N-VA kan daaraan gestalte geven in de Vlaamse regering.

Personificatie partij die menselijke eigenschappen krijgt ‘sterk’ ‘gestalte geven’

Maar misschien nog belangrijker: een sterke N-VA en alleen een sterke N-VA kan dat respect eindelijk afdwingen op het federale niveau.

Geminatio + groter wordende trap

Personificatie van een partij die menselijke eigenschappen krijgt ‘afdwingen’

Met Vivaldi hebben we de bodem bereikt.

Metonymie naam van coalitie voor coalitie zelf

Metafoor het politieke leven als een put met een bodem

Een regering haaks op de democratische meerderheid in Vlaanderen.

Een regering haaks op de kiesuitslag van Vlaanderen.

Een regering haaks op de belangen van de Vlamingen.

Een regering haaks op onze welvaart.

Vierledige anafoor

Tautologie synoniemen

Parallellisme

Als wanbeleid een sport was, dan stond Vivaldi in alle disciplines op het podium van een Europees kampioenschap.

Goud voor belastingen op arbeid.

Goud voor schuldaangroei.

Zilver voor de hoogste overheidsuitgaven.

Zilver voor de slechtste begroting.

En brons voor de laagste economische groeiverwachting.

Metafoor van beleid als een sportdiscipline op Europees niveau

Metonymie de naam van de coalitie voor de partijen zelf

Vijfledige anafoor

Parallellisme

Geen enkele broodnodige hervorming is federaal doorgevoerd.

Hyperbool

Niet in de arbeidsmarkt, niet in de pensioenen, niet in de gezondheidszorg, niet in de fiscaliteit.

Vijfledige enumeratio

Parallellisme

Het migratiebeleid is weggezakt in een chaos waarbij kinderen op straat moesten slapen en de deurwaarder bij de minister het koffieapparaat in beslag kwam nemen wegens honderden miljoenen aan dwangsommen.

Personificatie van een beleid met menselijke eigenschappen ‘wegzakken’

Hyperbool

In het energiebeleid liet men de groenen hun gang gaan.

Metonymie kleur van partij voor partij/partijleden zelf

Perifrase

Tot Vladimir Putin dwong om toch nog twee kerncentrales open te houden tegen een veel te hoge prijs en voor amper tien jaar.

Het kan niet meer erger.

Het kan niet meer erger.

Geminatio

Ik hoor het u denken: ‘Maar volgens de premier moet **het beste** nog komen?’

En **de feitelijke leider van dit land**, die legt intussen schaamteloos uit hoe **dat beste** er precies zal uitzien.

Perifrase

Iedere Vlaming zou die Franstalige interviews van Paul Magnette moeten lezen.

Hard werken? Dat is een **Vlaamse** obsessie.

Walen die **genieten** veel liever **van het leven**.

Chiasme + antithese ‘hard werken’ + ‘genieten’ en ‘Vlaams’ + ‘Walen’

Werklozen sanctioneren die hun job weigeren?

Dat is onverantwoord, dat is zinloos.

Illegale vreemdelingen?

Geef ze allemaal toegang tot de sociale zekerheid.

Rampzalige begroting?

Dat is geen probleem.

We moeten gewoon af van het idee dat schuld en inflatie slecht zouden zijn.

Economische groei?

Moeten we vanaf.

We moeten gewoon de **bestaande welvaart** – **uw welvaart** – herverdelen

(retorische) vragen

Percontatio

Parallellisme

Hyperbool

Polyptoton ‘bestaande welvaart’ ‘uw welvaart’

Vrienden, dat discours van de PS is **hallucinant**.

Apostrofe

Hyperbool

Maar het heeft wel het voordeel van de duidelijkheid.

Zolang er nog één euro op een Vlaams spaarboekje staat, **zal de PS vastklampen aan het status quo.**

Personificatie partij die menselijke eigenschappen krijgt ‘vastklampen’

Bij herhaling heb ik daarom aan **de Vlaamse Vivaldipartijen** gevraagd of ze dat nog langer zullen aanvaarden.

En in het bijzonder heb ik aan **VLD** en **CD&V** gevraagd: ‘**Gaan jullie de belangen van jullie eigen kiezers blijven verkopen in ruil voor ministerposten?**’

Metonymie partijen voor de leden/voorzitters van de partijen

Metafoor partijpunten aanpassen in ruil voor hoge functies als salesactie

En ik heb gevraagd of ze tenminste willen verzekeren nooit nog een regering te maken zonder een Vlaamse meerderheid.

Nooit meer.

Maar tevergeefs, integendeel: zij dromen hardop over **Vivaldi twee** en over **een verlengd verblijf in de Wetstraat zestien**.

Metonymie naam van coalitie voor de regering zelf

Metafoor een politieke ambtstermijn als een hotelverblijf

Nee **beste vrienden**, want ook dat heeft het voordeel van de duidelijkheid.

Apostrofe

Polyptoton

Alleen **een sterke N-VA** kan dit rotte stoppen.

Alleen **een sterke N-VA** kan de rooftocht van de PS tegenhouden.

Metafoor acties van een partij als een rooftocht

En alleen **een sterke N-VA** kan de omslag naar het confederalisme doorduwen om onze democratie te herstellen.

Driedledige anafoor

Parallellisme

Personificatie partij met menselijke eigenschappen 'kan stoppen'

Hyperbool

Vrienden.

Apostrofe

Niemand anders zal dat doen.

Wij moeten het doen.

Polyptoton

En dus moeten we nu onze kans grijpen.

Het is tijd.

En de tijd is rijp.

Metafoor tijd als een groente/fruit

Het tij gaat keren.

En wij moeten aan het roer staan om door de storm te varen op de juiste koers.

Metafoor politiek als een boottocht met een koers

Metafoor politiek van linkse partijen als een storm

Ik roep dus: 'Alle hens aan dek. Alle hens aan dek!'

Geminatio

En ik doe dat niet alleen **figuurlijk** maar ook **letterlijk**.

Antithese

Dit podium wordt eventjes het dek dat ik graag deel met onze ervaren bemanning.

Metafoor podium als dek van een schip

Metafoor politici als bemanning van een schip

Graag stel ik aan u voor de **lijsttrekkers** die onze partijraad vorige maand heeft aangeduid.

En laten we beginnen aan 't zeetje.

Laten we beginnen aan 't zeetje.

Geminatio

Metonymie geografische plek voor de politicus die er regeert

Onze lijst voor het Vlaams parlement in West-Vlaanderen, die wordt getrokken door de man die unaniem genoemd wordt als 'het beste kamerlid van deze legislatuur'.

Metafoor politieke lijst als 'een voertuig' wat getrokken en geduwd moet worden

Perifrase

Vrienden.

Apostrofe

U applaudisseert, maar twee excellenties van Vivaldi die hebben zijn tussenkomsten met hun ontslag mogen bekopen.

Perifrase

Metonymie naam van coalitie voor de coalitie/partijen zelf

Graag uw steun voor een van onze trouwste en beste soldaat: **Sander Loones!**

Metafoor politicus als een soldaat

En Sander, die zal de West-Vlamingen overtuigen samen met onze onafhankelijke lijsttrekker voor de kamer.

Anadiplosis

Perifrase

En winnen, dat doet hij normaal met ... en dus ben ik wel blij dat hij voor ons de kar wil trekken.

Metafoor politieke strijd als een wagen die getrokken wordt

Ik heb het natuurlijk over Jean-Marie De Decker!

Vrienden.

Apostrofe

In Oost-Vlaanderen wordt de lijst voor het Vlaams parlement getrokken door de enige begrotingsminister in dit land die zijn rekeningen wel op orde heeft gehouden.

Perifrase

Metonymie zijn rekeningen als de rekeningen van zijn ministerpost

Een ondankbare, maar een noodzakelijke job.

In zijn sociaal woonbeleid gaf hij gestalte aan ons principe dat *welfare* ook fair moet zijn.

Metonymie zijn beleid als het beleid onder zijn naam

Gul voor wie het nodig heeft, streng voor wie misbruik maakt

Parallellisme

Antithese

Ik heb het natuurlijk over onze man uit Zottegem: Matthias Diependaele.

Aan zijn zijde staat een dame.

Zij is de stem van de oppositie in de Arteveldestad.

Metafoor politieke acties als een stem

Metonymie één belangrijke inwoner voor alle inwoners van die stad

Want ook in Gent **bestuurt Vivaldi**.

Metonymie naam van de coalitie voor de partijen die de coalitie bevat

Personificatie partij met menselijke eigenschappen ‘besturen’

En dus ook in Gent is er **een diepe schuldenput gegraven**.

Metafoor de schulden als een put

Tien jaar geleden begon ze als jongste commissievoorzitter ooit in het Europees parlement.

Vandaag trekt ze onze lijst voor de kamer: Anneleen van Bossuyt.

Perifrase

Antithese

In Vlaams-Brabant treden we aan met **een veteraan die altijd op de eerste rij stond**, voor iedereen moeilijke opdracht.

Metafoor politici als soldaten

Vandaag doet **hij** er alles aan om **de tanker van het Vlaams onderwijs eindelijk terug in de juiste richting te duwen**.

Metafoor onderwijssysteem als een tanker

Metafoor ideologie/partijstandpunten als een richting

En daarbij legt **hij** zonder complexen **een consequente klemtoon op de kennis van onze moedertaal**.

Perifrase

Metafoor politieke standpunten als een lied/taalgebruik met klemtonen

Ik heb het natuurlijk over Ben Weyts!

*Zijn **compagnon de route*** in Vlaams-Brabant is de autoriteit geworden als het gaat over migratie.

Metafoor politieke strijd als een rit met een passagier

Hij gidste ons land ooit door een ongeziene migratiecrisis, zonder dwangsommen en zonder drama's.

Metafoor politieke keuzes en beleid als een gidstocht

Metafoor migratie instroom als een crisis

Hyperbool

Anafoor

Onvermoeibaar pleit hij sindsdien voor een beleid dat alleen nog legale migratie toestaat.

Een beleid dat mensensmokkel en drama's doet stoppen.

Een beleid met gesloten Europese grenzen.

Anafoor

Onze lijsttrekker voor de kamer: Theo Francken.

Vrienden.

Apostrofe

We blijven in Brabant vrienden.

Want in Brabant, **in het hart van Brabant**, ligt onze hoofdstad.

Metafoor het land als een lichaam, met Brabant als het hart

En ook de Brusselaars hebben bijzonder dringend nood aan sterke mensen die opkomen **voor hun veiligheid en voor hun welvaart**.

Anafoor

Parallellisme

Als grootste **Vlaamse partij** in Brussel leveren wij **sterke mensen**.

Parallellisme

En evident is dat niet.

Want in **die Brusselse mallemolen** uw mannetje of vrouwtje staan, dat is echt geen lachertje.

Metafoor Brussel als een mallemolen

Het financieel wanbeleid, onder de verantwoordelijkheid van de VLD trouwens, treft nog dat van Wallonië.

Hyperbool

En ook daar willen wij paal en perk aan stellen.

En daarvoor rekenen wij op **onze Brusselse lijsttrekkers**.

Polysyndeton

Perifrase

Voor het Brussels parlement, het Vlaams parlement en de kamer.

Drieledige enumeratio

Graag uw steun voor het ziertje vanachter: Karl Vanlouwe en Toby De Backer.

Limburg.

Onze gezelligste provincie.

En nee, ik ga niet trager spreken, want van **traagheid** moet je onze mensen in het bronsgroen eikenhout niet verdenken.

Tegendeel: des te meer van **passie** om de **zwaarste problemen** in Vlaanderen aan te pakken en van **temperament** om de **nodige oplossingen** door te drukken.

Antithese

Als er één iemand **de Vlaamse politiek de jongste jaren heeft gekruide met vastberadenheid en een onstuitbaar rechtvaardigheidsgevoel**, dan is het wel onze **kopvrouw** voor het Vlaams parlement:

Zuhal Demir.

Perifrase

Metafoor politiek als een gerecht

Metafoor politiek als een wielerploeg met een kopvrouw

En Zuhal, die heeft de perfecte **running mate** met **de burgervader van jeneverstad**.

Metafoor politici als loopmaatjes

Hasselt.

Want die twee, die vullen elkaar als **yin** en **yang**.

Hij was de minister van defensie die na decennia eindelijk **de afbraak van onze strijdkrachten heeft weten te stoppen** en die **nieuw materiaal voor het leger heeft besteld ter land, ter zee en in de lucht**.

Antithese ‘afbraak’ en ‘nieuw materiaal’

Drieledige enumeratio

En alle kritiek daarop is intussen echt wel naïef gebleken.

Hyperbool

Onze nationale ondervoorzitter en kopman voor de kamer: Stefan Vandepuut.

Perifrase

Vrienden.

Apostrofe

In juni trekken we ook voor het Europees parlement naar de stembus.

Metafoor verkiezingen als een trektocht

Metonymie één stembus voor alle stembussen die op 9 juni er zullen zijn

En voor de Europese lijst hebben we de allerbeste kopman gekozen.

Metafoor politieke leidende figuur als een kopman in een koers

En dat mag u letterlijk nemen, want onlangs werd hij uit alle 705 Europarlementsleden verkozen tot ‘de meest invloedrijke’ van dat hele halfrond.

Alliteratie

En ook zijn palmares als minister van financiën, dat mag gezien worden met de grootste belastingverlaging uit de moderne geschiedenis.

Hyperbool

En het gaat natuurlijk over niemand anders dan Johan Van Overtveldt.

Perifrase

En dan heeft u nog één provincie te goed: Antwerpen.

Antwerpen, dat is de provincie van onze minister-president.

En die zal zijn palmares verdedigen als trekker van de Vlaamse lijst.

Metafoor politieke verkiezingslijst als een voertuig dat getrokken wordt

Een palmares dat mag worden gezien.

Met een volledig uitgevoerd centrumrechts regeerakkoord.

Metonymie plek op het ideologische spectrum voor de partijen op die plek

Met een regering op orde.

En met moeilijke, maar belangrijke akkoorden voor onze welvaart.

Vrienden, het was zeker geen gemakkelijke legislatuur, allesbehalve.

Apostrofe

Maar met zijn brede schouders en ervaren staatsmanschap was hij de onvermoeibare drijvende kracht achter deze Vlaamse regering.

Perifrase

Parallellisme

Onze minister-president: Jan Jambon.

Er blijft nog één lijsttrekker over.

Ik zal de Kamerlijst trekken.

Vrienden.

Apostrofe

Dat is eigenlijk geen keuze van **mijn hart**, want **mijn hart** klopt in Vlaanderen.

Iteratio

Maar het is wel een signaal.

Een signaal over wat onze doelstelling is.

Nooit meer Vivaldi.

Nooit meer een regering zonder meerderheid in Vlaanderen.

En nooit meer een premier die onze welvaart opoffert voor zijn carrière.

Drieledige anafoor

Parallellisme

Vrienden.

Apostrofe

We zijn er nog niet.

Want wij moeten eerst alles op alles zetten om dit land eindelijk naar een omslag te brengen.

En daarvoor moeten wij eerst de leidende kracht blijven van **het noorden**.

Metonymie richting voor de landen die in die richting liggen

Als ons dat lukt, als we dat vertrouwen krijgen, dan wil ik daarvan de leiding opnemen.

Anafoor

En niet, echt niet, omdat het mijn **brandende persoonlijke ambitie** zou zijn.

Polyptoton

Personificatie ambitie met levende eigenschappen 'brandend'

Maar wel omdat **mijn hart klopt** waarvoor het **uwe** klopt.

Pleonasme

Antithese

Voor Vlaanderen én voor welvaart.

Polyptoton

Bijlage 8: Vlaams Belang – 1 mei-toespraak Tom Van Grieken – 01/05/2023

Dag beste vrienden.

Beste Vlaams Belangers.

Beste Vlaams-nationalisten.

Driededige apostrofe

Laat me ineens met de deur in huis vallen want ik ben niet zeker hoelang het nog droog gaat blijven.

Humor

Ik zal maar beginnen met hier vandaag op 1 mei, op de Dag Van de Arbeid, nog maar eens duidelijk en fier te zeggen: wij Vlamingen, wij Vlamingen, wij zijn werkers. Harde werkers.

Parallellisme

Enumeratio

Geminatio

Polysyndeton

En niet alleen deze generatie van Vlamingen zijn harde werkers, maar ook onze ouders en grootouders zijn en waren werkers.

Driededige enumeratio

Werken is voor de Vlaming niet iets vies.

Litotes

De Vlaming, dat is een toekomstbouwer.

We zien het als een bouwsteen voor een betere toekomst.

Metafoor werken als een bouwsteen / toekomst als een afgewerkt bouwstuk

En niet alleen voor onszelf, maar misschien vooral nog voor onze kinderen en kleinkinderen.

Driededige enumeratio

Daarom geeft de Vlaming het beste van zichzelf in de fabriek, in de zorg, in de transportsector, als winkelbediende of als zelfstandig ondernemer.

Vijfledige enumeratio

Asyndeton

En ik zeg dat hier op onze 1 mei-viering niet omdat ik nu eenmaal Vlamingen hoogacht of omdat ik misschien wat chauvinistisch ben als het over ons Vlaanderen gaat.

Nee beste vrienden, het blijkt ook gewoon uit de cijfers.

Apostrofe

Vlamingen werken gewoon meer dan inwoners uit onze buurlanden.

We werken meer uren per hoofd en we zijn zelfs productiever dan onze buurlanden Frankrijk, Nederland en Duitsland.

Metonymie lichaamsdeel voor hele persoon / hoofd voor één Vlaming

Driededige enumeratio

Het verschil wordt zelfs nog groter als we die Vlaamse cijfers eens gaan vergelijken met ons dichtste buurland Wallonië.

Hyperbool Wallonië is geen buurland van België

U weet wel, dat land dat sinds mensenheugenis geleid – of moet ik zeggen misleid – wordt door socialisten.

Perifrase

Hyperbool

Polyptoton

Het buurland van Vlaanderen dat zichzelf beschouwt als een socialistisch paradijs op aarde, zeg maar het laatste restantje DDR in West-Europa.

Perifrase

Hyperbool

En ik geef u die cijfers toch wel nog eens graag mee.

In Vlaanderen is bijna 77 procent van de 20- tot 64-jarigen aan het werk.

In Wallonië en Brussel is dat amper tweederde, 66 procent.

Antithese

Parallellisme

En de kloof tussen ons Vlaanderen en hun Franstalig België neemt zelfs nog toe als we gaan kijken naar de werkloosheidsgraad.

Antithese

In ons Vlaanderen gaat dat over 3,2 procent: dat is historisch, historisch laag.

Geminatio

En in Wallonië: 8,4 procent en in Brussel: 11,5 procent.

Dus wie denkt een sociaal beleid te kunnen voeren binnen België, die dwaalt of die verspreidt bewust leugens.

Parallellisme

Hyperbool

En ik denk niet dat onze tegenstanders dwalen of zich vergissen.

Tautologie

Onze rode vrienden weten verdomd goed dat een sociaal beleid niet mogelijk is binnen België.

Metonymie partijkleur voor de partijen/partijleden zelf

Hyperbool

Op 1 mei kondigen onze linkse vrienden met trommelgeroffel aan dat ze die Vlaming eindelijk gaan geven waar ze recht op hebben.

Ironie

Metonymie plek op ideologische spectrum voor partijen op dat spectrum

Hyperbool

Maar op 2 mei, morgen, beste vrienden, worden die trommels al snel opgeborgen en gaan de socialisten weer over tot de orde van de dag: lakei zijn van de Franstalige en globalistische machten in dit land.

Apostrofe

Metafoor socialisten als lakeien van Franse en globalistische machten

Niet voor het Vlaams Belang!

Exclamatio

Voor het Vlaams Belang niets van die linkse hypocrisie.

Hyperbool

Metonymie plek op ideologische spectrum voor partijpunten/partijen op die plek

Voor het Vlaams Belang is het zonneklaar: **een sociaal beleid** kan alleen **maar een Vlaams beleid** zijn en voor ons, Vlaams Belang, zal **een Vlaams beleid** altijd **een sociaal beleid** zijn.

Polyptoton

Parallellisme

Chiasme

Anafoor

Beste Vlaams-nationalisten.

Apostrofe

Meer dan ooit mag de politieke, overwegend Franstalige, elite in dit land **hun pollekes kussen** en **hun handen wrijven** dat de Vlaming **keihard werkt**.

Parallellisme

Hyperbool

Maar wat krijgt die hardwerkende Vlaming eigenlijk in ruil?

Politieke chaos, slecht bestuur, torenhoge belastingen, enorme lasten op arbeid.

Vierledige enumeratio

Asyndeton

Parallellisme

Vorige week stond nog in de krant **'België blijft wereldkampioen belastingen op arbeid'**.

Metafoor ranglijst belastingen als een kampioenschap

Meer dan de helft van het brutoloon wordt afgeroomd.

Nergens, maar ook **nergens**, is het overheidsbeslag op arbeid zo groot als bij ons.

Geminatio

De belastingsdruk nam vorig jaar opnieuw toe.

Beste vrienden.

Apostrofe

Heb je daarvoor heel uw leven gewerkt? Om dat te lezen in de krant?

Ik denk het niet.

Retorische vragen

Percontatio antwoord op vragen

En u bent **helemaal gezien, helemaal gezien, als u alleenstaande bent in dit land.**

Geminatio

Als u alleenstaande bent zonder kinderen betaalt u maar liefst 53 procent belastingen.

Anadiplosis

Meer dan de helft.

Dat betekent: voor elke euro dat uw werkgever aan u betaalt, dat de helft naar de regering gaat.

U houdt 47 cent over.

Dat betekent dat de alleenstaande Vlaming op 1 mei net zoals alle andere 364 dagen van het jaar gewoon **de melkkoe is van de Belgische regering.**

Metafoor de Vlaming als de koe op vlak van financiën

Metonymie geheel van de regering voor de belastingen van de regering

Dat betekent dat u pas na uw lunch begint te werken voor uw eigen loon en in de voormiddag, in de voormiddag werkt u voor **De Croo, voor Rousseau en co.**

Geminatio

Drieledige eindrijm

Een ware schande beste vrienden!

Exclamatio

Beste vrienden.

Apostrofe

Voor tweeverdieners met kinderen is het al niet veel beter.

Die betalen maar liefst 45, 5 procent belastingen.

Ook bijna de helft dus van wat zij verdienen.

En dat is een absoluut triest record in de geïndustrialiseerde wereld.

Hyperbool

Op 1 mei wordt de werkende Vlaming gehuldigd.

Maar die werkende Vlaming, beste vrienden, die elke dag bijdraagt aan ons prachtig sociaal systeem vraagt zich hoe langer hoe meer af of dat systeem er morgen nog zal zijn.

Apostrofe

Ironie

Of voor zijn kinderen of kleinkinderen.

Tweeledige enumeratio

Waarom betalen wij eigenlijk zo massaal veel belastingen?

Waarom betaalt de Vlaming zo veel belastingen?

Hyperbool

Alvast niet om de laagste pensioenen structureel te verhogen.

Integendeel: de Vlaminghatende Vivaldiclub wil zelfs besparen op de gespenseerden en de allerzwaksten, zoals Reccino net uit de doeken deed.

Hyperbool

Tweeledige enumeratio

Waarom betaalt die Vlaming zo veel belastingen?

Alvast niet om de crisis in de kinderopvang te beheersen.

De asociale N-VA-regering heeft nog maar eens aangekondigd dat ze niet wil investeren in gezinnen en kinderen.

Waarom betaalt die Vlaming zo veel belastingen?

Vierledige anafoor

Alvast niet om de onderhoudsplicht af te schaffen.

Vierledige retorische vragen

Drieledige percontatio

Anaforen

De asociale N-VA wil die exploderende rusthuisfacturen zoals altijd een permanent doorschuiven naar de kinderen zonder dat de moddervette Belgische staat enig greintje verantwoordelijkheid op zich neemt.

Hyperbool + anafoor

Beste vrienden.

Apostrofe

Daarom, daarom staan wij hier wij staan hier met een overduidelijke eis: dat het voor ons onaanvaardbaar is als je heel uw leven hard hebt gewerkt, dat je zo niet behandeld moet worden.

Geminatio

Wij hebben niet heel ons leven zo hard gewerkt en veel belastingen betaald dat je op het einde van uw leven – vaak tegen uw zin – naar een rusthuis moet en wanneer de torenhoge rusthuisfactuur, als je die nie kunt betalen met uw veel te klein pensioen, dat je moet gaan aankloppen bij uw eigen kinderen die het zelf al moeilijk hebben.

Hyperbool

Zulke situaties zijn voor het Vlaams Belang geheel onaanvaardbaar.

Beste dames en heren.

Apostrofe

Het wanbeleid, of non-beleid, van deze regering treft niet alleen de laagste lonen in het land.

Polyptoton

Nee, beste vrienden: het wanbeleid van deze regering treft, en dat is wel zonneklaar, bijna iedereen.

Apostrofe

Hyperbool

Ook onze Vlaamse **middenklasse**.

De middenklasse, dat is iedereen die werkt spaart en onderneemt.

Anadiplosis

Die middenklasse wordt steeds meer de dupe.

Anafoor

En wat doet de politieke linkse elite in dit land voor de middenklasse?

Helemaal niks.

Retorische vraag

Percontatio

Hyperbool

De politieke elite, die is bezig met klimaatopwarming en voert daarom versneld verstrengde LEZ-zones in en verbiedt in 2029 de verkoop van nieuwe wagens met de verbrandingsmotor.

Want zij, de politieke elite, heeft natuurlijk wel de financiële luxe om een dikke Tesla te kopen en bezig te zijn met het einde van de wereld.

Iteratio

Maar de gewone Vlaming, de gewone Vlaming heeft die luxe niet.

Geminatio

De gewone Vlaming is niet bezig met **het einde van het jaar**, die is bezig met **het einde van de maand**.

Parallellisme

En als die elite eens uit **hun ivoren toren zou komen in Brussel**, dan zouden ze dat ook opmerken.

Metafoor **Wetstraat 16 in Brussel als een ivoren toren**

Ik weet zeker dat het u ook al is opgevallen: zo veelal tegen het einde van de maand, dan kan u het bijna letterlijk zien wanneer u naar de supermarkt gaat, dan ziet u mensen **snel** met het hoofd omhooggebogen **snel** langs dat hoekje gaan in de supermarkt waar producten sterk afgeprijsd zijn, omdat ze eigenlijk **bijna vervallen zijn, over datum**.

En ze moffelen die producten dan snel onderaan **hun kar of hun mandje**.

Iteratio

Tautologie

Parallellisme

En dat zijn niet alleen de mensen waarvan u het verwacht.

Het zijn steeds meer mensen waarvan u het niet verwacht.

Werkende mensen.

En daar word ik echt boos van, **beste vrienden**.

Apostrofe

En als wij hier vandaag staan, dan is dat, **beste vrienden**, omdat wij sociale nationalist zijn.

Apostrofe

En als sociale nationalist zullen wij het **nooit of te nimmer** aanvaarden dat in er in zo een welvarend land als Vlaanderen zo iets kan bestaan als **werkende armen**.

Tautologie

Litotes

Dat is niet normaal, dat mensen die een voltijdse job hebben na de uren nog moeten bijklussen, **enkel en alleen** om rond te komen, of moeten aanschuiven bij de voedselbank.

Tautologie

Daarom staan we hier vandaag, op 1 mei, in Turnhout met een duidelijk eis: **haal meer nettoloon uit uw brutoloon** en we leggen daarvoor concrete voorstellen op tafel.

Litotes

De belastingvrije som moet opgetrokken worden tot het niveau van het leefloon en de tweede belastingsschijf moet van 40 naar 30 procent.

Dat levert werkende Vlamingen al snel 150 euro netto meer op per maand.

En kost die maatregel geld?

Jazeker.

Retorische vraag

Percontatio

Maar het is niet **de gewone Vlaming die** anno 2023 **boven zijn stand leeft**.

Het is **de Belgische staat die** **boven zijn stand leeft**.

Parallellisme

Antithese

Epifoor

Beste Vlaams-Belangers.

Apostrofe

Ik rond langzaam af.

Ik stel een paar dingen samen met u vast.

Ten eerste: de Vlaming is massaal aan het werk.

De cijfers bewijzen dat.

Twee: de Vlaming **mag twee jaar... of moet twee jaar** langer werken dankzij **de N-VA** en

Parapraxis / lapsus

Metonymie de partij voor de maatregelen/beslissingen van de partij

de Vlaming betaalt de hoogste belastingen, **dankzij de liberalen die al 24 jaar aan de macht zijn.**

Ironie

Maar voor wie doet de Vlaming het allemaal?

Voor zichzelf? Voor onze kinderen? Voor onze kleinkinderen?

Blijkbaar niet.

Vierledige retorische vraag

Percontatio

Drieledige anafoor

U mag langer werken en **de hoogste belastingen** betalen **om bodemloze Waalse putten te vullen,** **een geldverslindende overheid te blijven vetmesten** en vooral **de steeds oplopende migratiefactuur** te betalen; en dat brengt me tot m'n laatste punt van de avond.

Ironie

Metafoor financiële situatie als een bodemloze put

Metafoor de overheid als vee dat vetgemest wordt

Hyperbool

Beste dames en heren.

Apostrofe

De **hardvochtigheid** van de regering ten opzichte van de gewone Vlaming staat in schril contrast tot de **gulheid** dat deze regering ten aanzichte van nieuwkomers uit **alle windstreken van de wereld** uit.

Parallellisme

Antithese

Hyperbool

Laat me het daarom nog maar kort eens hebben over de **exploderende asielfactuur** die samen met het aantal asielzoekers **peilsnel de hoogte in gaat.**

Hyperbool

Metafoor factuur als een bom

Vorig jaar, vorig jaar telde het land bijna 37 duizend asielaanvragen en al die asielen en **gelukzoekers** moeten natuurlijk een opvangplek hebben.

Geminatio

Eufemisme

Op twee jaar tijd is het aantal opvangplaatsen met 8000 opgetrokken tot **niet minder** dan 34000 opvangplaatsen.

Litotes

En die gulheid van deze regering heeft natuurlijk **een prijskaartje**.

Een prijskaartje, **natuurlijk weer op onze kosten**.

Anadiplosis

Hyperbool

Het asielbudget was ondertussen reeds opgelopen tot **de astronomische hoogte** van

Hyperbool

700 miljoen euro en eind vorig jaar heeft deze regering er nog eens snel snel **een kleine** 158 miljoen **bovenop gedaan**, wat het totaalbedrag bracht op 861 miljoen.

Ironie

Maar wie denkt dat het daarbij bleef, kwam bedrogen uit.

In werkelijkheid ligt die factuur nog veel hoger.

En dan heb ik het over die 140 miljoen aan verborgen kosten die wij naar buiten hebben gebracht.

De asielfactuur kost dus veel meer dan dat de staatsecretaris **ons wou wijsmaken**.

En weet u waarom ze ons dat wou wijsmaken? Ik alvast wel.

Hyperbool

Retorische vraag

Percontatio

Omdat die asielfactuur meer dan één miljard euro zal zijn in 2023 en om **ten volle, ten volle** te begrijpen wat dat is, een asielfactuur van één miljard, druk ik u niet met veel

Geminatio

plezier uit in kostprijs per maand.

Want één miljard euro, wat betekent dat nu voor 37.000 asielaanvragen?

De maandelijkse kostprijs om één asielzoeker op te vangen is niet minder dan 2667 euro.

Litotes

Retorische vraag

Percontatio

En weet u wat het gemiddelde pensioen is van de Vlaming?

1413 euro per maand.

Retorische vraag

Percontatio

Ik weet niet wat dat met u doet, maar ik word daar misselijk van.

Heeft de Vlaming daar **verdorie heel zijn leven zo hard voor gewerkt?**

Retorische vraag

Hyperbool

En de cijfers worden **compleet hallucinant** als u beseft dat 60 procent van die asielaanvragen ongegrond of frauduleus zijn.

Hyperbool

Men **liegt en **men bedriegt** want de rekening, de rekening is toch gewoon voor die naïeve hardwerkende Vlaming en dat, **beste vrienden**, dat moet stoppen.**

Tautologie

Parallellisme

Apostrofe

Enkel het Vlaams Belang wil het geweer van schouder veranderen en een echt ander asiel- en migratiebeleid voeren.

Metafoor politiek als een strijd / politieke switch als geweer veranderen

Enkel het Vlaams Belang wil van een eigen-mensen-laatste-beleid naar een eigen-mensen-eerst-beleid.

Tweeledige anafoor

Antithese

Parallellisme

Dus, los van het feit dat asielzoekers best opgevangen worden in hun eigen regio, wil het Vlaams Belang dat asielbedriegers de gemaakte kosten integraal terugbetalen, want het is hoog tijd dat Vlaanderen een signaal in de wereld stuurt.

Hyperbool

Vlaanderen wil niet langer het OCMW van heel de wereld zijn.

Metafoor Vlaanderen als een OCMW

Metonymie instantie voor de werking van de instantie

Beste vrienden.

Apostrofe

Wij zijn vandaag niet de enige die demonstreren.

Ook, blijkbaar, ik wist dat niet, maar blijkbaar demonstreert de linkerzijde ook nog steeds op 1 mei.

Metonymie plek op ideologisch spectrum voor de mensen vd partijen op die plek

Maar hun kritiek is nogal ongeloofwaardig en hypocriet.

Hyperbool

Ongeloofwaardig omdat de linkerzijde op vier jaartjes, na al 35 jaar, aan de macht is en het zij zijn die ons land bijna op de rand van de afgrond hebben gebracht.

Metonymie plek op ideologisch spectrum voor de mensen vd partijen op die plek

Ironie

Metafoor politieke noodsituatie als een afgrond

En de tweede: dat is ongelooflijk hypocriet.

Hyperbool

Dat diezelfde linkerzijde vandaag nog altijd niet wil zeggen dat ongecontroleerde massamigratie enerzijds en een gulle sociale zekerheid anderzijds absoluut niet samengaan.

Metonymie plek op ideologisch spectrum voor de mensen vd partijen op die plek

Parallellisme

Antithese

Vandaag de dag wordt vier op de tien leeflonen, vier op de tien leeflonen uitbetaald aan niet-Belgen.

Geminatio

In Antwerpen is zeven op de tien OCMW-klanten allochtoon.

In Brussel zelfs negen op de tien.

Anafoor

Het is dus ongelooflijke flauwekul dat **asielzoekers van vandaag** onze **pensioenen van morgen** gaan betalen.

Parallellisme

Antithese

Meer nog, het is net **de massamigratie dat een tikkende tijdbom is onder onze sociale zekerheid.**

Metafoor migratie als een bom

Je kan niet **de armoede en de ongeletterdheid van heel de wereld** importeren en verbaasd zijn dat je de pensioenen niet kan betalen.

Perifrase niet expliciet benoemen van 'vluchtelingen'

Er is maar één conclusie mogelijk, **beste vrienden**: niet **de linkerzijde** maar **het Vlaams Belang** is vandaag het enige syndicaat van de gewone werkende Vlaming.

Metonymie plek op ideologisch spectrum voor de mensen vd partijen op die plek

Apostrofe

Antithese

Beste vrienden.

Apostrofe

Het Vlaams Belang is het echte syndicaat van de gewone Vlaming omdat alleen het Vlaams Belang luidop zegt wat heel veel Vlamingen denken.

Alleen het Vlaams Belang zegt dat Vlaamse welvaart **in Vlaamse handen** moet blijven.

Metafoor handen voor de macht van de Vlamingen

Alleen het Vlaams Belang zegt dat **onze solidariteit** in de eerste plaats **onze eigen mensen** ten goede moet komen.

Parallellisme

Alleen het Vlaams Belang kiest voor een Vlaamse staat en dus voor een eigen Vlaams-sociale zekerheid.

Alleen het Vlaams Belang, beste vrienden, kiest voor de volle 100 procent voor **onze werknemers, onze hulpbehoevendenden, onze gepensioneerden en onze kinderen.**

Apostrofe

Vierledige enumeratio

Parallellisme

Alleen het Vlaams Belang kiest resoluut en onvoorwaardelijk voor onze mensen op de eerste plaats.

Ik dank u.

Vijfledige anafoor

Bijlage 9: Vlaams Belang – 1 mei-toespraak Tom Van Grieken – 01/05/2024

Beste vrienden, beste Vlaams-Belangers.

Apostrofe

Het is een ongelooflijk geweldig gevoel dat we hier met zo velen zijn.

Ik herinner me nog een goede vijf jaar geleden, ook in deze zaal van de familiedag in Plopsa. Toen waren we blij dat we met 2000 mensen waren. Vandaag zijn we bijna met 10.000 Vlaams Belangers die Plopsa bevolken.

Het is voor **vriend en vijand** duidelijk: wij zijn dé sociale volkspartij van Vlaanderen en

Antithese

het is voor het eerst in mijn leven dat ik oprecht gelukkig ben dat het aanschuiven is aan de attracties.

Beste vrienden.

Apostrofe

Laat ik beginnen met twee droge, maar zeer belangrijke vaststellingen.

Eén: u, de Vlaming, werkt keihard. De Vlaming werkt per hoofd meer uren **dan onze buurlanden**.

En per hoofd hebben we zelfs een hogere productiviteit **dan onze buurlanden**.

Epifoor

De Vlaming werkt niet alleen keihard, maar is ook massaal aan het werk.

In Vlaanderen hebben we een historisch lage werkloosheid: 3,3 procent.

En dat is indrukwekkend, zeker als we gaan kijken naar het zuiden van het land, waar 8,2 procent werkloos is, en in Brussel 10,7.

Een eerste conclusie, een eerste vaststelling zou dus kunnen zijn, of is: de Vlaming is een **werkpaard**, in Wallonië zijn het veel **vakantiepony's**.

Antithese

Een tweede vaststelling: **de Vlaming** betaalt massaal belastingen.

Metonymie individu voor groep

De Vlamingen genieten niet echt van het beleid of hoe wij weerspiegeld worden in dit land, maar zijn, ik heb het nog eens nageteld, 60 procent van de Belgische bevolking.

En wij zijn goed voor 70 procent van alle belastingen.

De Vlaming betaalt ook massaal veel en hoge belastingen.

Het laatste UZO-rapport daaromtrent was ronduit **vernietigend**.

Hyperbool

Nergens ter wereld **houdt de staat, houdt de overheid**, zoveel af van uw loon: meer dan 52 procent.

Tautologie conceptuele herhaling van staat en overheid

Een **tweede vaststelling**, een **tweede conclusie** is dat deze Vivaldi-regering niet echt heeft opgelet bij biologie.

Tautologie conceptuele herhaling van vaststelling en overheid

Ze begrijpen niet dat er maar twee geslachten zijn, **man** en **vrouw**, maar het is eigenlijk nog ernstiger: ze zien het verschil niet tussen een **paard** en een **koe**, want ze behandelt dat **Vlaams werkpaard** als een **financiële melkkoe**.

Antithese

We kunnen er nu een beetje mee **lachen**, maar eigenlijk is het iets om **boos** over te zijn.

Antithese

En je wordt helemaal **kwaad**, **woest**, als je nu zou denken dat als deze Vivaldi-regering **zo**

Tautologie conceptuele herhaling van woede

veel inkomsten heeft, **zo veel** belastingen, van **zo veel** werkende Vlamingen ;

Driededige anafoor

dat die Vivaldi-regering nog wat geld op overschot zou hebben.

Niets is minder waar.

De staatsschuld is geëxplodeerd tot 523 miljard. De prognoses van het begrotingstekort in 2029 lopen op tot 39 miljard.

Alle, alle indicatoren staan negatief. Alle knipperlichten staan op rood. **Ieder rapport van**

Geminatio

de Nationale Bank is feitelijk een rapport van een onvoldoende Vivaldi. Ieder verslag van de UZO is feitelijk een verslag van onbekwaamheid van deze Vivaldi-regering. **Na zo veel**

Parallellisme

rapporten met onvoldoendes, **na zo veel** verslagen van onbekwaamheid rest er nog één

Anafoor

laatste rapport, is er nog één laatste rekening te presenteren en dat is het ontslag van deze Vivaldi-regering en die gaan we afgeven op 9 juni 2024.

Beste vrienden.

Apostrofe

De campagne komt langzaam op gang en dan krijg je tal van analyses te lezen in kranten en op tv. Maar als ik dat allemaal lees, dan lijkt het maar of er maar twee opties zijn, of er maar twee modellen zijn.

Een **links** model en een **liberaal** model.

Antithese

Parallellisme

Het model van links, dat kent u, dat is gekend. Dat is altijd maar **meer** en **meer** en **meer**

Driededige enumeratio

belastingen. Men moet dat trouwens durven in **een land met de hoogste belastingen ter wereld**.

Maar ook altijd meer staatsschuld en dat is eigenlijk ook een **belasting, een**

Hyperbool

belasting op de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen.

Anadiplosis

Socialisten zijn er trouwens heel goed in, in staatsschuld maken en de factuur door te schuiven naar volgende generaties.

Herinnert u ze nog, Johan Vande Lanotte met het Zilverfonds? **De factuur naar de volgende generaties.** En **herinnert u ze nog**, de groene stroomcertificaten van Freya

Anafoor

Van den Bossche? **De factuur naar de volgende generaties.** En ook de pensioenplannen

Anafoor

van deze Vivaldi-regering zijn niet gefinancierd en worden doorgeschoven naar de volgende generaties. Een socialist, dat is eigenlijk zo een type die je allemaal kent van op café die **rondjes geeft, rondjes geeft, rondjes geeft** en als de rekening komt, snel naar het

Anafoor

toilet loopt.

Het andere model is het model van de liberalen en de N-VA. **Is het dan zagezegd een beter model? Wel, voor ons niet.** Dat is **een ongelooflijk asociaal model.** Dat model dat

Retorische vraag

Percontatio

Hyperbool

wilt **enkel en alleen** besparen op de sociale zekerheid, er op inhakken, op de kap van de

Tautologie

gewone Vlaming die keihard werkt, keihard gewerkt heeft en [XXX] of die eindelijk na 40 of 42 jaar werken op pensioen is gegaan.

Die twee modellen, we verwerpen die allebei, maar die twee modellen in de media zijn elkaars, meest objectief gezien, bondgenoten.

Ze kloppen er dan ook op dat er maar twee modellen zijn. Zo stelde Bart De Wever recent nog, enkele dagen geleden: ‘Het is of de N-VA, of de PS.’

En dat is ongelooflijk wrang omdat, de campagne is nog maar net gestart, en dat was eigenlijk al de eerste leugen.

Want **een stem op** de N-VA, dat is **verdorie** een stem op de PS. **Een stem op** Bart De

Hyperbool

Wever is **een stem op** Paul Magnette. **Bart De Wever mag misschien** zich verheven

Drieledige anafoor

voelen boven het plebs, **Bart De Wever mag zich misschien** slimmer

Tweeledige anafoor

voelen dan de gewone Vlaming, maar die gewone Vlaming is nog niet vergeten, **beste Bart**, dat vijf jaar geleden je er alles aan hebt gedaan om een regering te vormen met de

Apostropha aanspreking buiten normale publiek

PS. Dat je de afgelopen vier jaar **niks anders hebt gedaan** dan een groot akkoord te willen

Hyperbool

afsluiten met die PS. Bart De Wever is zelfs kandidaat-premier voor een N-VA-PS-regering. Als je stemt op Bart De Wever, **krijg je Paul Magnette er gratis bij.**

Metafoor politici als ‘handelsproducten’

Beste vrienden.

Apostrofe

De conclusie is eigenlijk duidelijk: N-VA wil eigenlijk gewoon maar Groen vervangen in de volgende regering.

En de N-VA wilt graag deel uitmaken van Vivaldi II. De N-VA wilt eigenlijk gewoon de groene Tinne Van der Straeten vervangen door de groene Zuhail Demir. Als dat niet schandelijk is.

En trouwens, nu we het toch over Zuhail Demir hebben. Ze zei overlaats ook op datzelfde congres, ik heb het genoteerd: 'Het moet stoppen om de gewone Vlaming uit te persen.'

Ik ga u verrassen: ik vind dat ze gelijk heeft. Maar zou ons Zuhail doorhebben dat het

Ironie

eigenlijk kritiek is op haar eigen N-VA-beleid? Wie voerde de renovatieplicht in? Wie voerde LEZ-zones in? Wie wilt dat de Vlaming allemaal elektrische auto's koopt? Wie zorgde ervoor dat de digitale teller verplicht werd? Noem maar op, **het toont aan dat 20**

Retorische vragen

jaar N-VA aan het beleid **de N-VA verveld heeft**, de N-VA verworden is tot een klassieke

Metafoor politieke partij als een vervelbaar dier

machtspartij. **Het toont vooral aan dat** er maar één alternatief is en maar één partij is die

Anafoor

echt de verandering wil. En dat is onze partij, **beste vrienden**.

Apostrofe

En dat is niet omdat Tom Van Grieken dat zegt, omdat Vlaams-Belangers dat zeggen.

Dat is gewoon een feitelijke vaststelling. **Al de rest**, al die andere partijen, die hebben al eens geprobeerd en zijn **grandioos gefaald**.

Hyperbool

Al de rest is **gewikt, gewogen** en te licht bevonden.

Anafoor

Alliteratie

Het moet anders en, vooral, het kan anders.

Terwijl die politieke elite, of het nu Tinne Van der Straeten of Zuhail Demir is, bezig is met het klimaat en **het einde van de wereld**, zijn er steeds meer Vlamingen die problemen hebben om **het einde van de maand** te halen.

Antithese

Het Vlaams Belang legt daarom, hier op 1 mei, een koopkrachtplan op tafel dat minstens 239 euro per maand per werkende Vlaming moet opleveren.

En ons koopkrachtplan, **beste vrienden**, heeft eigenlijk twee duidelijke doelen.

Apostrofe

Doel één is: **werk lonend** maken en het tweede is de promotie van tegen te gaan.

Het eerste: **werken lonend** maken. Dat betekent: meer netto- uit uw brutoloon. We

Pleonasme

moeten daardoor de belastingvrije som optrekken tot 13.000 euro en de belastingsschijf van 40 procent naar 30 procent.

De tweede peiler van ons koopkrachtplan is als je gaat werken en je wilt vooruit, je wilt promotie maken en je wilt opslag, dat je daar ook meer van overhoudt. Want vandaag de dag, als je promotie maakt, zie je er steeds minder van.

Ongeveer 20 tot 30 procent van de opslag zie je maar op je bankrekening verschijnen, terwijl de werkgever steeds meer en meer belastingen moet betalen.

Dan willen we de ondergrens van de belastingsschijf van 50 procent optrekken.

En ja, **beste vrienden en beste journalisten in de zaal, kost zoiets geld?** Ja.

Apostrofe

Gaan we dat betalen door nieuw belastingen? Nee.

Gaan we dat betalen door te besparen op sociale zekerheid? Nee.

Gaan we dat betalen, zoals al die journalisten schrijven, enkel in een onafhankelijk Vlaanderen?

Ook niet.

Retorische vragen met percontatio

Anafoor

We financieren dat door slechts twee zaken te splitsen. We splitsen de fiscaliteit en moet 5,3 miljard opleveren en we splitsen de sociale zekerheid.

En **de rest, de rest** dat bekostigen we door onze eigen sociale zekerheid af te schermen

Geminatio

voor niet-Europese migranten.

Want wist u dat van alle leeflonen die uitgereikt worden in dit land, **40 procent, 40 procent van alle leeflonen**, gaat naar niet-Belgen.

Geminatio

En als we kijken naar die 40 procent, dan is drie vierde daarvan, van die niet-Belgen, die komt zelfs buiten de Europese Unie.

Het Planbureau heeft becijferd: als we onze sociale zekerheid kunnen afschermen voor **gelukszoekers van heel de wereld**, dat dat 1,8 miljard per jaar zou opleveren.

Hyperbool

Dus, laat het nog maar eens duidelijk zijn **beste vrienden, de Vlaming, de Vlaming** wordt al genoeg belast.

Apostrofe

Geminatio

En we gaan niet toestaan dat er nog eens bespaard wordt op die gewone Vlaming.

Als er bespaard moet worden, dan bespaar maar op die politieke factuur.

We hebben geen senaat nodig, we hebben geen provinciebesturen nodig, we hebben geen gulle partijfinanciering nodig en we kunnen met de helft minder politici doen.

Parallellisme

Anafoor

We gaan besparen op de communautaire factuur **en we gaan besparen op de**

Anafoor

migratiefactuur. **Enkel en alleen** het luikje opvang van asielzoekers is ondertussen opgelopen tot 1,1 miljard per jaar.

Tautologie

De beste, snelste en de meest efficiënte besparing is een asielstop, want Vlaams geld

Tautologie

Drieledige enumeratio

moet in de eerste plaats gaan naar Vlaamse mensen.

Parallellisme

Beste Vlaams-Belangers.

Apostrofe

Ik rond af, omdat ik besef dat een dag als deze in Plopsa, dat de nationale voorzitter niet de populairste figuur is. Maar Bumba, Plop en Maya veel populairder zijn dan mij en u

Drieledige enumeratio

ongetwijfeld kinderen en kleinkinderen hebben die staan te popelen.

Sta me toe om af te ronden met één laatste artikeltje dat me ongelooflijk veel plezier en ongelooflijk veel deugd deed.

Parallellisme

Meestal als ik kranten lees, dan is het toch altijd om bagger en leugens over ons te lezen.

Hyperbool

Maar dit artikeltje deed me oprecht plezier en stond dan nog, nota bene, je gelooft het nooit, in De Standaard.

Hyperbool

Ik citeer uit dat artikeltje: ‘Bijna alle partijen zijn naar rechts opgeschoven’, en een beetje verder ‘Alleen het Vlaams Belang is niet van standpunt veranderd.’ Einde citaat.

Beste vrienden.

Apostrofe

Toen ik dat las, toen was ik ongelooflijk trots. En ik moet toegeven: zelfs emotioneel.

Dat onze partij, ondanks jaren van demonisering, isolering en koeionering nog steeds zo

Hyperbool

Drieledige enumeratio

Eindrijm

beginselvast en principieel vast is, daar word ik emotioneel van.

Dat wij, als Vlaams-Belangers, nooit geplooid hebben en vooral ook nooit opgegeven hebben.

Dat wij, Vlaams-Belangers, nooit angst hebben gekend om alleen te staan in het politieke debat als dat betekende aan de kant te staan van ons volk.

Dat wij, Vlaams-Belangers, geen schrik hebben gehad om alleen te staan als dat betekende het juiste en het goede te doen.

Drieledige anafoor

Wij zetten meer dan ooit de toon. Wij zetten bakens uit. Wij lopen voorop.

Tweeledige anafoor

Zij volgen omdat er meer dan ooit nood is aan een partij die aan de kant van de gewone Vlaming stond. Omdat er meer dan ooit een partij is die aan de kant van de Vlaming staat. En omdat er

meer dan ooit nood is aan een partij die altijd aan de kant van de gewone Vlaming zal staan.
Omdat er meer dan ooit nood is aan een partij die aan de

Vierledige anafoor

kant van de gewone Vlaming staat: niet alleen op 1 mei, maar ook alle 365 dagen van het jaar.

U kent die partij, dat is de mooiste partij van het land. Dat is onze partij. Dat is het Vlaams-Belang.

Beste vrienden, beste vrienden.

Apostrofe

Het is voor vriend en vijand duidelijk. Onze partij, het Vlaams-Belang, staat centraal in

Antithese

het politieke debat.

Alle andere partijen kunnen alleen nog maar relevant zijn door zich af te zetten tegen ons.

En laat het maar eens gezegd zijn: dat is een goede zaak.

Dat maakt de keuze voor de kiezer zeer duidelijk en zeer helder.

Het is zij, of het is wij.

Parallellisme

Antithese

Meer van hetzelfde, of echte verandering.

Antithese

Ik kies alvast, en vele Vlamingen met mij, voor dat laatste.

Wij kiezen voor een Vlaanderen weer van ons.

En dat is een Vlaanderen waar onze mensen weer op de eerste plaats staan.

Ik dank u.